

Borg- och Folk- Sägner

Samlade och upptecknade

af

Wilhelmina Schröder.

Illustrerad av Hjalmar Eneroth

Digitaliserad av Hemligkammaren 2019 efter förlaga:
J. O. Löwings Boktryckeri, Sundbyberg 1902

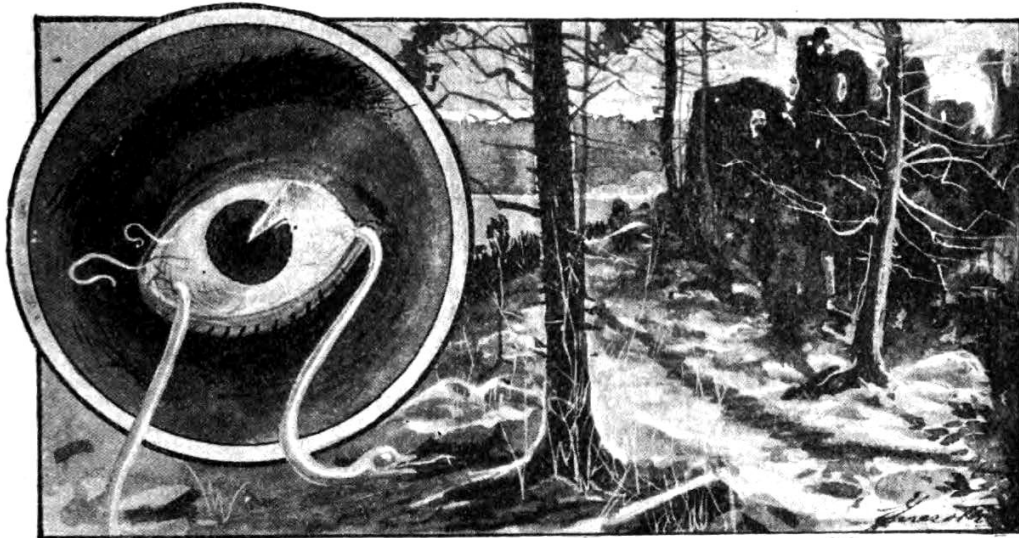
Innehåll

Det stirrande ögat	6
Den hemlighetsfulle munken	10
De tre svanorna	15
Hvita frun.....	19
Hertig Kristians syn.....	23
Hin Håle och slottsherrn	27
Mordpaviljongen.....	32
Riddar Gade och den underbara harpan.	36
Röda salongen	42
Tre "Gyllen"	46
Guds finger	50
Svanvildes gåfva.....	54
Det gamla spöktornet	59
Fru Brynhilda.....	64
Spökhuset.....	68
Liten Inga	71
Vålnaden med hunden.....	75
"Borgens" hemligheter	78
Svarta damen på S—torp	83
Klippeborgs gode skyddsande.....	89
Spökerierna i klostret	93
Ranckesan.....	100
Odins skatt i kung Torkels grafhög	105
Förbida Gud!.....	110
Husrådet på B-kloster.....	113
Tjusarkonungens syn.....	119
Prins Olofs kors	123
Svarte riddaren	127
Riddarvålnaderna på Björkeberga.....	132
Saliga blifva de rättfärdiga	138
Strandvaskaren.....	140
Spökhuset i staden X	144
Tvillingbröderna	150

Elsas vålnad	153
Riddar Inges vålnad.....	156
Junker Berthils Kärlekssaga	162
Konung Davids svärd och unge riddar Vasa	166
Den gamle på berget	171
Sagan om ekollonen.....	174
Thorkel K. och hans bruds vålnad.....	179
Grefvens vålnad.....	185
Oron på Viby.....	190
Hvite Balders tempel	193
Varslet	198
Gummans 100-åriga sömn	201
Bergsanden	205
De tre syskonen	208
Hwita nunnan	213
Riksbanksqvittot.....	220
Den sjunkna borgen	223
Röde riddaren	227
Kolmårds-Lasse	230
"Mörke tysken" och kyrkorånet.....	233
Riddar Svantes vålnad	240
Svarta frun på Knutstorp.....	246
Klippborga	249
Bärgakungens bröllopsfest	255
Den döde sitter modell	258
Jättegrottan	262
Spökerierna i gamla slottet	267
Lille Ludwigs ande	274
Riddar Erik	285
Kapellruinen.....	290
Sammansvärjningen eller det silfverbeslagna ebenholtsskrinet	293
De vilda jägarne	296
Spegelriddaren	302
Gröna jungfrun	307
Kvittot	312
Förgätmigejholmen	317

Skatten på slottet	320
Holger Danske.....	324
Hos bärgakungen	327
Svarta frun på Birtingsholm.....	333
Långkappan.....	341
Giftblandarens straff.....	343
Den gamla borgruinen.....	346
Galgbacken	351
Wilhelmina Schröder	356

Det stirrande ögat

DET STIRRANDE ÖGAT

Tranekjärs slott på Langeland är ett af Danmarks äldsta slott. I historien omnämnes det först år 1315, då Erik Menved aflade ett besök hos fru Sophie, hertig Langbeens af Langeland efterlevande enka.

Men sagan omtalar det sekler förut och förtäljer:

I forntiden, då ännu hedendomens mörker hvilade öfver nordnen, och djerfva vikingar plöjde Östersalt, betvungo de tappre saxarne och från Venden och österled hemtade kostligt byte — då hände en gång, att den djerfvaste bland desse sjökonungar vid namn Trane öfverfölls af en stark storm och måste med sitt rikt lastade drakskepp söka nödhamn vid Langelands kust.

Det var inemot aftonen. Den orkanliknande nordanvinden uppjagade Östersaltets vågor till skyhöga berg, hvaremellan djupa, hotande afgrunder hastigt slöto och öppnade sig. På fästet seglade tunga, nattsvarta moln fram med blixstens hastighet.

Den lilla skogrika ön, omsluten af Östersjöns stolta böljor, behagade den djerfve sjökonungen, och han byggde der först ett rundt torn och lade derefter grunden till en borg på en hög kulle omkring 300 steg ifrån tornet.

Borgen, som han kallade Tranekjär, bestod af fyra sammanhängande flyglar och hade höga torn. Ett af dessa var så högt, att man derifrån kunde se vida omkring. Här sutto ständigt spejare, som, då fienden nalkades, blåste i sina horn.

Från borgen till det ofvan nämnda på en kulle uppförda tornet sträckte sig ett underjordiskt hvalf, och der gömdes guld och de kostliga skatterna. — —

Konung Trane kom omsider till mycket hög ålder. Han hade endast en son vid namn Ubbe. Denne egde en vän och fosterbroder, Bikke, som påstod sig härstamma från Loke. Och ond och falsk var han äfven som denne.

En afton föregaf Bikke, att han hade något ärende att uträtta i det närbelägna tornet. Den intet ondt anande höfdingen gaf honom nycklarne till det. Vid midnatt återkom han i spetsen för en stor skara stigmän.

Tillsammans med dessa inträngde han nu i borgen och mördade den gamle Trane och dennes son Ubbe samt tog hela ön i besittning. Här å Tranekjär herrskade Bikke många år.

Så började kristendomen sprida sitt milda sken öfver Norden, men i Bikkes mörka själ trängde det icke; qvinnorof var alltjemt hans lust, och mången skön jungfru blef under strida tårar förd till hans borg.

En gång röfvade han från ett kloster en ung mö. Hon var den fagreste tärna, han någonsin hade sett. Men hon hade vigt sig till Kristi brud, och med hot och böner vann han intet af henne. Då rådfrågade han en trollqvinna, hvad han borde göra, och hon sade, att han skulle låta mura in den gensträfviga i det sydöstra tornet. Den trånga cellen, som på detta sätt komme att sluta henne inne, skulle igenmuras med blott tvenne murstenar hvarje dag. När de två sista fattades, skulle hon gifva sig åt honom. Derjemte skulle han i golfvet till rummet midt öfver cellen låta göra ett hål, blott så stort, att han med endast ett öga kunde se ned genom det och för lusta sig åt hennes ångest och smärta. Tala finge han icke, ty då vore trolldomen löst. —

Han gjorde så, men när de två sista stenarne fattades, var jungfrun död!

Förbittrad deröfver, utstötte han en förfärlig ed, men knappt hade han gjort detta, förrän onda makter kommo och förde

Knappt hade hon likväl öppnat det rostiga låset och trätt in i tornrummet, förrän hon med ett skri skyndade derifrån.

honom bort. Det gick så hastigt, att hans stirrande öga — blef quarsittande i hålet.

Och detta öga var i tvenne sekel en fasa för borgens egare, och det ryktet gick, att borgfrun aldrig finge beträda tornrummet.

Sagan förtäljer vidare om en Sune Estridson, som tvenne århundraden senare innehade Tranekjär. Då han hemförde den sköna borgfröken Gunhild som sin fru och åt henne öfverlemnade den stora nyckelknippan, sade han:

"Öfver borgen med alla dess gemak och öfver allt det, som de innehålla, vare du herrskarinna! Endast i sydöstra tornrummet trade du icke in, ty det bringar ofärd!"

Hände sig så, att riddar Sune Estridson med sin konung drog ut på korståg till Estland. Tiden blef nu lång för den unga borgfrun. En dag, då solen sjönk ned i vester, kunde hon ej längre motstå frestelsen att inträda i det hemlighets fulla tornrummet. Ängslig var hon dock och tog ett brinnande vaxljus i handen, på det att det onda ej måtte få makt med henne.

Knappt hade hon likväl öppnat det rostiga låset och trädt öfver tröskeln till tornrummet, förrän hon med ett skri skyndade derifrån.

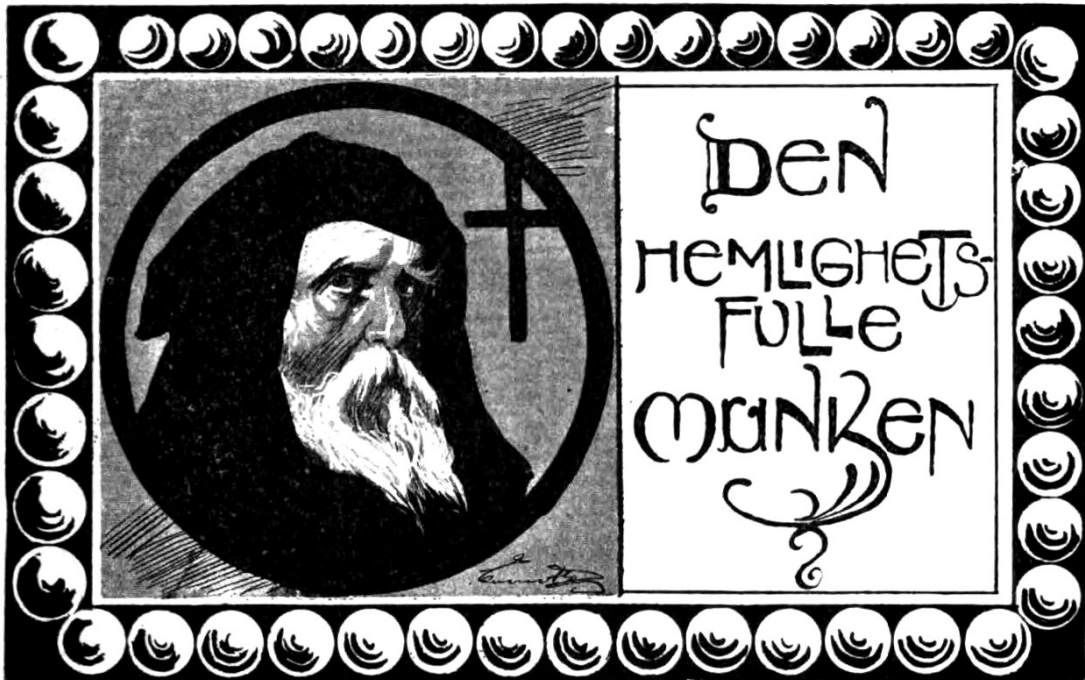
Hvad hon sett derinne, förteg hon, men en stund derefter förkunnade tornväktarens ur, att eld utbrutit i borgen. I sydöstra tornet rasade elden värst, och kring de smala fönstren slingrade sig lågorna likt blodröda draktungor.

Väl blef elden snart dämpad, men den natten sof ej den ädla borgfrun. Mörka aningar bortdrefvo sömnen, och snart blefvo aningarna verklighet. Inom kort anlände sorgebudet, att hennes make, den tappre riddar Sune, fallit för de vilda esternas pilar.

Djup var borgfruns sorg. Mycket guld och kostliga klenoder skänkte hon till klostren med begäran, att själamessor skulle hållas såväl för den nyss aflidne borgherren Sune som ock för den i forntiden aflidne Bikkes osaliga själ.

Snart märktes emellertid, att det sydöstra tornet började luta, och detta såväl som de södra och östra flyglarne måste rifvas.

Den hemlighetsfulle munken

En mörk vinterafton i slutet af 1300-talet anlände till B-skogskloster en ståtlig riddersman. Den eldige gångaren, som fört honom dit, var hvit af lödder, hvadan den ärevördige priorn, som personligen mottog den sene gästen, kunde förstå, att denne färdats långt ifrån. Riddaren sade sig vilja taga farväl af verlden och bad om fristad i klostrets skyddande hägn.

Beredvilligt blef han mottagen, och få dagar senare aflade han det heliga klosterlöftet. En stor summa penningar skänkte han till klostret samt antog namnet "broder Eskil".

En stor guldring, med sällsynt konst arbetad, en familjeklenod, bad han att få behålla. — —

Öfver hans cell, som låg helt nära klosterkyrkans torn, lågo tvenne små rum. Dessa bad broder Eskil om att få disponera. Han ämnade, sade han, egna sig åt vetenskapliga studier, så mycket hans tid medgafve, och behöfde dem derföre.

Visserligen stred detta emot de stränga klosterreglerna, men han hade ju gifvit rika gåfvor till det fattiga klostret, och hans anhållan beviljades. Och så uthöggs i den tjocka

muren en smal trappa, som ledde från hans cell till de tvenne rummen.

Messan besökte broder Eskil flitigt, och dessemellan sysslade han med sina studier, och då fick ingen på något sätt störa honom.

Så förflöto många år. Under denna tid inträffade ofta något oförklarligt. Gång efter annan försvann än den ena och än den andra af bygdens skönaste tärnor. De flesta bland dem hade varit den fromme broder Eskils skriftebarn.

Trakten kring klostret var rik på täcka, skogomkransade insjöar. Der draggades, men något lik påträffades icke. Den största och mest natursköna af dessa insjöar sträckte sig ända fram till klosterträdgården. Här vid stranden hade broder Eskil låtit åt sig uppföra ett lusthus af sten, och utanför detta på en stenbänk satt han ofta och metade fisk.

Det gjorde han äfven en härlig vårafton. Strax derpå var han försvunnen och sågs aldrig mer.

Man var nu säker på, att han fallit i sjön och omkommit, men allt draggande efter honom var förgäfvets.

Denna händelse infördes i klosterböckerna, i hvilka äfven beskrefs den dräkt, broder Eskil burit.

De unga flickornas försvinnande hade tillgått på följande sätt:

Broder Eskil, som antagligen för något begånget groft sedlighetsbrott måst rymma från det samhälle han före sin ankomst till slottet tillhört, hade lyckats insmuggla i ett af de två öfver hans cell belägna små rummen en jernbeslagen ekkista. I denna hade han flera slags kostymer förvarade, hvilka alla vittnade om, att egaren varit en rik och förnäm riddersman.

Sedan nu aftonklockan från klosterkyrkan förkunnat, att de fromma bröderna skulle uppsöka sina hårda bäddar i cellerna och allt blifvit tyst och stilla i klostret, begaf sig Eskil upp till sina rum, öppnade den nämnda ekkistan och upptog derur en af sina många gånger förut under pikanta äfventyr begagnade kostymer. Derpå iklädde han sig den, hvarefter han anlade peruk och lösskägg och lemnade klostret genom en hemlig, underjordisk gång, som mynnade ut i det nämnda lusthuset af sten på så sätt, att en af honom sjelf förfärdigad mekanisk stenplatta, som endast han

kunde öppna och tillsluta medels en sinnrik nyckel, utgjorde den underjordiska gångens entré, utifrån räknadt.

Sålunda utkommen i det fria, skyndade sig den från munk till riddare förvandlade nattvandrararen till det under dagen bestämda mötet med något af sina vackra skriftebarn, hvilka han alla inbillat, att ett möte med honom, biktfadern, under Guds fria himmel och precis på klockslaget tolf under natten vore nödvändigt för, att han skulle kunna frigöra dem från alla onda andars inflytande på dem. Denna makt sade han sig ha erhållit af sjelfve påfven i Rom, på samma gång han tog en dyr ed af dem, naturligtvis en och en i sänder, att icke för någon dödlig berätta det minsta om det, som han sagt dem. Ty gjorde de icke det, komme de att lida eviga marter i skärselden.

Detta skrämskott gjorde åsyftad verkan, och mötet kom till stånd. Men döm om den unga, vackra, oerfarna ungmöns förvåning, då hon i stället för munken finner en i lysande drägt klädd riddare på den undangömda mötesplatsen. Hon vill fly bort, men riddaren griper tag i henne, lägger kafle i hennes mun och bär henne på starka armar genom den underjordiska gången in på sina rum i klostret för att tillfredställa sina djuriska lustar.

På samma sätt gick det till hvarje gång, någon ung, vacker tärna försvann från trakten.

* * *

Århundraden förflöto, och klostrens tid var förbi. B-skogsstora gods med sitt åldriga slott, hvars ena flygel utgöres af den ännu väl bibehållna klosterkyrkan, blef boställe för högre militärer.

I slutet af 17:e århundradet och i början af det 18:e bodde der den barske T—l. Han ville, att munkens rum, som de ännu kallades, icke skulle användas till annat än såsom förvaringsställe för kyrkans tillhörigheter.

Folksäggen förtäljer, att ständig oro rådde nattetid i munkens rum. Än hördes qualfulla suckar och än släpande steg m. m. dylikt.

Så kom en ung officer till B-skog. Han bad få begagna de så mycket omtalade rummen till sofgemak. Slutligen medgaf T—l

Riddaren bar den vackra ungmön på starka armar genom den underjordiska gången in på sina rum i klostret . . .

detta. Första natten hörde han intet, men den andra och flera följande förnam han tunga, släpande steg och ett krefsande på panelen, hvilket var honom outhärdligt. Han lade noga märke till, hvarifrån ljudet kom.

Väggen undersöktes nu, och man gjorde en hemsk upptäckt. I panelningen påträffades en dörr och innanför den en trappa, som ledde till en underjordisk gång. Nedanför trappan fanns ett skelett jemte en stor, konstnärligt arbetad guldring, troligen den, som broder Eskil burit. Hans försvinnande kunde man lätt förklara. I denna gång, hvars tillvaro endast han känt till, hade han lidit hungerns grymma dödsqval — vare sig nu, att han tappat nycklarne, eller låsen kommit i olag.

Man sökte vidare, och litet längre bort i gången fanns en tjock ekdörr och innanför den ett källarlikt rum. I detta påträffades flera skelett, troligen den sista återstoden af de en gång så sköna tärnorna i bygden, hvilka spårlöst försvunnit.

Munkens nesliga brott och bevis på Guds straffande rätt visa kommo nu efter århundraden i dagen.

Strax efter denna rysliga upptäckt blefvo skeletten nedmyllade i vigd jord, och sedan förnams aldrig mer något oväsen.

De tre svanorna

DE TRE SVANORNA

För långa tider tillbaka låg i en romantisk trakt vid Göta elf ett slott, som tillhörde den unge riddaren Helge Helgesson. Han hade fått det af sin mormor, hvilken berättat för honom många underbara sagor om detsamma. Den gamla, som kommit till hög ålder, hade ju upplefvat många underfulla händelser och hade en rik erfarenhet af lifvet bakom sig. Det var också den unge junkers största glädje att lyssna till den gamla borgfruns sägner och berättelser.

Slottet låg ensligt på en klippa helt nära stranden. Der tornets grundmurar sköljdes af de lekande vågorna, öppnade sig en bred, men djup vik, kallad Borgsviken. På andra sidan denna vik fanns ett urgammalt torn, hvars ofantligt tjocka qvaderstensmurar trotsat århundraden. I forntiden skulle detta tillhört en sjunken borg och varit Jungfrutornet. Senare generationer hade låtit inreda det till vårdtorn. Sagan förtäljer följande om detsamma:

I fordomtima låg här en väldig klippborg. Den egdes af en vild kämpe, hvilkens namn sagan icke bevarat, men väl hans hat till den nya läran. Han dyrkade liksom fäderna Oden, Thor och Frej och ville utrota tron på "Hvite Krist".

En natt efter en skräckinjagande dag, då kämpens svärd druckit många kristnas blod, firade han med sin hird stor offerfest i sin klippborg. Derunder uppstod en jordbäfning, berget remnade, och borgen sjönk i djupet. En vik inåt stranden betecknade den plats, der borgen stått.

Endast Jungfrutornet, som låg något litet derifrån, var orubbadt. Här sutto den barske kämpens tre unga, sköna döttrar.

Med sorgsna blickar skådade de ned i den djupa viken, der deras faders fasta borg stått.

En afton, då fullmånens sken lyste öfver nejden, gingo de ut och satte sig på bergklinten. Der önskade de sig förvandlade till svanor.

"För att kunna dyka ned och se vår sjunkna borgs härlighet" sade den äldsta.

"Jag min älskade", yttrade den dernäst.

"Och jag min hugstore fader", inföll den yngsta.

I detsamma framträdde en gammal man med snöhvitt hår och sade:

"Eder önskan vare beviljad, men endast för en kort stund. Då månens strålar lemnat viken, är jag ej längre här för att åter förvandla Eder till människobarn."

Vid dessa ord gaf han dem hvar sin svanhamn, som de kastade öfver sina axlar och doko derpå ned i viken. Men de förglömde sig: när de åter sågo uppåt, lyste ej längre månen, och den gamle hade försvunnit.

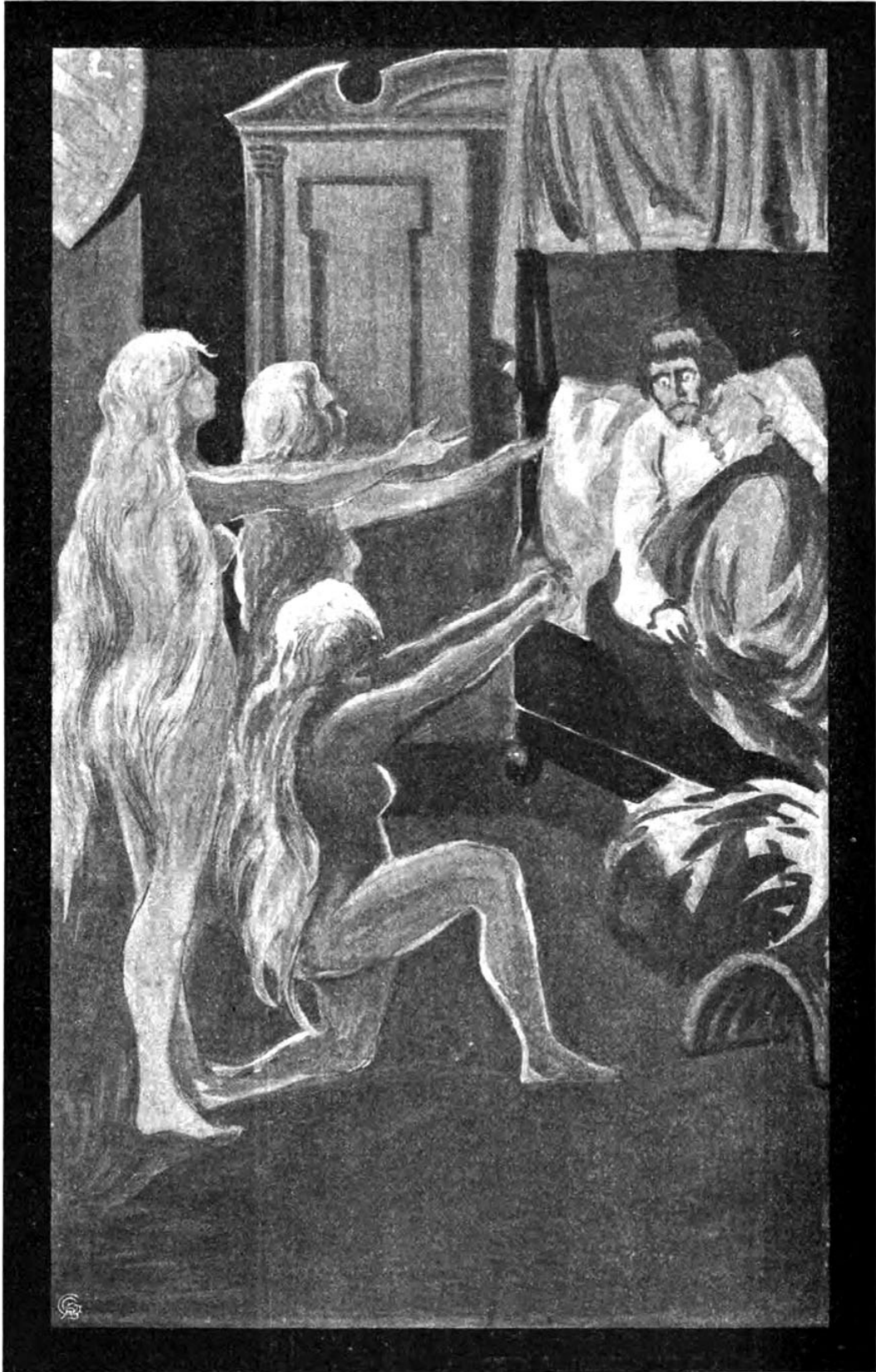
I svanhamn voro nu deras odödliga andar bundna, tills någon människa kom och var nog mäktig att uttala det förlossande ordet. Hvarje fullmånenatt summo de som snöhvita svanor öfver den sjunkna borgen, och hvart sjunde år fingo de under trenne fullmånenätter återtaga sin jungfrugestalt.

Så lydde sagan som Helge Helgesson ofta hört sin moder berätta. Hon var född i det till dottersonen skänkta och midt emot Jungfrutornet belägna slottet, som efter hennes giftermål stått öde.

I sitt i mellersta delen af Vestergötland belägna hem, der mycken ungdom fanns, och glada fester hörde till ordningen för dagen, trifdes ej rätt väl den unge Helge, som var sjuklig och hade ett melankoliskt lynne. Hans tankar ilade ofta till det soliga slottet vid Göta elf. Slutligen fick han tillstånd att vistas der en kort tid under sommaren, sedan några rum blifvit iordningställda.

Här njöt Helge af den fridfulla ensligheten i fulla drag. När han under tysta nätter hade fönstret öppet, och månens strålar försilfrade vågorna, tyckte han sig mången gång höra en sällsamt vacker musik och en härlig sång af späda fruntimmersröster.

»Gif oss igen våra kläder! Vi frysa!» jämrade de sig.

En natt gick han ned till stranden af viken för att på närmare håll lyssna till sången. Fullmånen göt sitt silfver öfver de mörkblå vågorna, på hvilka han nu tydligt såg trenne underbart sköna qvinnogestalter, som läto höra sina förtrollande toner. Men månen sjönk allt längre och längre ned bakom klipporna, och förvandlade till svanor doko de tre qvinnogestalerna ned i djupet.

Helge återvände nu in till sig, och hördes den underbara sången först nästa fullmånenatt. Tyst steg han då upp och öppnade den lilla torndörren. Månskenet upplyste viken och de tre undersköna qvinnogestalerna, som summo der längst in. Helge smög sig ut, men kunde icke märka de trenne gestalterna, hvilka bortskymdes af en stor klippa. Han åter vände hem rundt omkring viken, och der å en klippafsats såg han tvenne hvita fjedrar med guldglänsande kanter. Dem tog han med sig, och inkommen i slottet lade han dem under sin bönbok samt gick till hvila.

Men han hade knappt somnat in, förrän han väcktes af djupa suckar. Han slog upp ögonen och såg rummet vara upplyst af ett mildt sken samt observerade vid bortre ändan af rummet tre sköna qvinnogestalter, endast skylda af det långa, guldglänsande håret.

"Gif oss igen vår klädnad! Vi frysa!" jämrade de sig.

"Hvilka ären I!" frågade den bestörte Helge.

"Vi äro svanjungfrurna. Vår odödliga ande blef en gång för mycket, mycket länge sedan vissa tider bunden i svanhamn, tills öfver oss det förlossande ordet uttalas."

"O Gud, förbarma dig!" sade riddaren medlidsamt. Han hade knappt uttalat dessa ord, så sjönko de sköna gestalterna på knä, stego derpå åter upp och sväfvade ljudlöst bort. Men nu hörde Helge sång, långt skönare än förut, och i den kunde han urskilja dessa ord:

"Frälsta äro vi, frälsta äro vi!" På morgonen trodde riddaren, att han drömt. Men då påminde han sig fjedrarne, lyfte upp bönboken, och derunder låg det litet silfverhvitt stoft.

Hvita frun

I ett ståtligt hus vid Skeppsbron i Stockholm bodde den rike grosshandlaren S. Efter hans död öfvertog sonen den betydande affären och stora förmögenheten samt fortsatte sina föräldrars lysande lefnadssätt.

Han var gift med en adlig fröken T., och hennes lust var att vistas i den högsta societeten. Deras middagar och supéer voro eftersökta och öfverträffliga. På Kungl. operan hade de egen loge, och de flesta spelaftnar sågs den sköna fru S. der i de dyrbaraste och elegantaste toaletter.

Sådant bullrande lif hade förts i tvenne slägtled; kyrkorna besöktes aldrig.

Så hände, att en mycket omtyckt ung prestman, pastor B., som ofta predikade i Tyska kyrkan, begynte dels för egna, dels för dertill skänkta medel bygga en egen kyrka.

En söndagsmorgon kom gamla grefvinnan P. upp till fru S., hennes systerdotter, och sade:

"Kära barn, vill du ej gå med mig i Tyska kyrkan i dag? Pastor B. skall predika der."

"Följa tant dit, det skall jag gerna, men det får tant ur säkta, att jag återvänder med detsamma. Usch! värmen och folkträngseln derinne är någonting alltför odrägligt!"

"Hade du bara hört pastor B. en enda gång, skulle du gerna fördra dessa obehag."

"Nej, bästa tant, det tror jag inte. Han är ju visserligen en mycket respektabel man, men hans predikningar . . . » nej, nej . . ."

Gång på gång försökte grefvinnan att få sin systerdotter med sig, men med samma resultat.

Denna vinter hade varit ovanligt rik på nöjen. Framåt påsktiden nådde festligheterna sin höjd. En lördagsafton var herrskapet S. bjudet till grefvinnan P. på supé.

"Jag far ej till tants supé i afton", sade fru S. till sin man. "Hennes supéer äro numera odrägliga. Hon kommer bara fram med sina tiggartistor till barnhem och barnkrubbor, och denna välsignade nya kyrka, som hon rent af vurmar för! Liksom det ej skulle finnas kyrkor nog förut!"

"Gör som du vill, min vän", svarade grosshandlaren mildt. - "Jag är upptagen på annat håll."

Herrskapet S. njöt at stundens glädje, men deras gamla trotjenarinna Lovisa skakade på hufvudet och sade:

"Oftare än vanligt visar sig Hvita frun. Det måste betyda något."

Denna skepnad sågs ofta nattetid af husets innevånare. Enligt folktron skulle hon varit grosshandlare S—s farmor, en flärdfull dam, som likväl kort före sin hastiga död ångrade sin ytlighet.

För att komma in i sängkammaren måste man gå genom förmaket, och mången natt, då Lovisa satt uppe, väntande på att herrskapet skulle komma hem från någon fest eller från operan, såg hon — så sade hon — synnerligen denna vinter, Hvita frun än sitta i en af emmastolarne, än oroligt vanka af och an.

Denna afton stannade fru S. hemma. Sedan hon supérat, slog hon sig ned i förmaket och läste en intressant roman, som nyss kommit ut.

Tiden gick fort. Klockan slog half 12. Då hörde hon ett lätt prassel, och till sin förfäran såg hon en hvit skepnad sitta i en emmastol midt emot henne.

Fruns ångest nådde sin höjd. Hon dolde ansigtet i händerna och bad en kort bön.

I detsamma ringde det häftigt på. tamburklockan. Fru S. såg upp och varseblef, att skepnaden hade försvunnit. Darrande reste hon sig från sin plats och gick ut i salen sin man till mötes.

Då hörde hon ett lätt prassel, och till sin förfäran såg hon en hvit skepnad sitta i en emmastol midt emot henne.

"Du kommer tidigt hem, min vän", sade hon med skälfvande stämma.

"Ja", svarade han, "det var rent af odrägligt på klubben i qväll. Jag fick hufvudvärk, och så längtade jag efter dig."

"Tack", svarade fru S. matt.

Följande morgon omtalade hon nattens händelser och frågade mannen, om han sett Hvita frun.

"Ja, tvenne gånger", svarade han allvarsamt.

Fram på dagen kände grosshandlaren sig illamående. hatten blef orolig, och han hade stark feber. Mot morgonen infann sig en häftig hosta.

Nu följde åtta svåra dagar. Flera läkare anlätades, men alla tycktes stå lika maktlösa.

En morgon kallade den sjuke sin fru till sig och sade:

"Kära vän, allt detta bråk tjenar till intet. Jag känner, att mina dagar äro räknade. I natt hade jag en underbar syn. Du hade nyss lemnat mig. Jag såg upp, och här vid hufvudgården satt en hvit skepnad, och tydligt hörde jag en hviskande röst, som sade: 'Sök Herren!' Då reste sig skepnaden, pekade på pendylen och försvann. Klockan fattades då fem minuter i 12. Säkert skall det betyda, att mitt lefnadsur snart är fullgånget!"

Efter denna dag var S. liksom förvandlad. Han var lugn, stilla och Gud undergifven. Tystnad rådde i det förr så bullersamma huset, och de yra och glada vännerna voro liksom bortblåsta.

Endast den vänliga grefvinnan P. kom dagligen, på sitt milda sätt intalande tröst till den sjuke och hans af sorg nedböjda maka.

Lång blef grosshandlarens sjukdom icke. Sex veckor efter ofvan beskrifna morgon dog han lugnt och stilla, bedjande sin maka, att hon skulle söka Herren.

Och denna hans bön blef uppfylld. Väl var fru S—s sorg djup, men ej tröstlös. Ingen var så villig som hon att lemna bidrag till barnhem, barnkrubbor m. m. Operan besökte hon ej mer, men väl nästan hvarje söndag B — s kyrka.

Men Hvita frun syntes aldrig mer i S—ska huset.

Hertig Kristians syn

Bertig Kristian af Eisenberg hade år 1705 en märkvärdig syn, och berättelsen derom finnes förvarad i ett arkiv i Saksen.

En middag hade hertigen lagt sig att hvila på en soffa i sitt arbetsrum, och han var försjunken i djupa drömmar. Härunder klappade någon på dörren.

"Stig in!" uppmanade hertigen.

Då inträdde en dam i furstlig dräkt. Öfver den lång släpiga sidenroben nedhängde en hvit tyllslöja i djupa veck. Genom denna framglänste, blixtrade och strålade en hel förmögenhet af ädla stenar: safirer, smaragder, turkoser, och hvad de allt heta. Kring pannan bar hon ett kostligt diadem, besatt med diamanter, och på hennes hufvud tronade en hertiginnekrona. Hertigen reste sig upp från soffan och frågade:

"Hvem ären I? Hvad viljen I?"

"Frukta intet", svarade hon, "jag är ingen ond ande, och Eder skall intet ondt vederfaras. Jag heter Anna och är dotter af kurfursten af Saksen samt af samma släkt som I. Min gemål har varit hertig, som I nu ären. Hans namn var Johan Kasimir af Saksen-Koburg. Vi afledo för 200 år sedan."

Hertig Kristian frågade nu, hvarför hon kommit till honom .

"Derför att jag vill be Eder om något", svarade hon, "nemligen: om I viljen på denna af Gud bestämda tid försona mig och min gemål med hvarandra. Vi hafva visserligen båda dött i förtröstan på Jesu förtjenst, men vi hafva ej före vår skiljsmessa fått försona oss med hvarandra rörande en inbördes tvist, som vi haft i lifvet. Då jag kom in i evigheten, erfor jag, att en af mina efterkommande var bestämd att hjälpa oss begge till försoning. Och nu har jag fått visshet om, att denne samme af Gud utsedde ättling ären I. Efter åtta dar skall jag återkomma och emottaga Edert svar."

I detsamma hon sagt detta, försvann hon.

Hertig Kristian stod i förbindelse med en teolog, som bodde 14 mil derifrån, och med honom rådgjorde han ofta äfven i regeringsärenden. Nu sände han en stafett till denne lärde man med en beskrifning öfver synen och en begäran om hans råd.

Teologen gaf hertigen följande anvisning:

Såvida icke anden fordrade af honom något emot Gud stridande, och såvida hertigen kände sig ega mod dertill, så ville han just ej afråda hertigen från att göra anden till viljes. Men han bad hertigen, att han noga skulle låta bevaka dörren till sitt arbetsrum.

Den för andens återkomst bestämda dagen var inne. Hertigen hade gifvit vakten den strängaste befallning att noga se till, det ingen kom in i yttre rummet.

Men vid samma tid, som första gången uppenbarelsen visat sig, knackade någon på dörren.

"Stig in!" uppmanade hertigen, och in i rummet trädde samme ande, han förut sett.

Inkommen frågade vålnaden, om hertigen vore sinnad att uppfylla hennes begäran.

"Såvida Eder begäran icke innebär något, som strider emot Guds vilja, så skall jag i Guds namn göra, hvad I önsken af mig", svarade hertigen.

"Var utan fruktan! Jag fordrar intet, som strider mot det rätta och sanna", sade anden. "Förhållandet är följande: Min gemål höll mig den tid, jag lefde, oförskyldt misstänkt för otrohet. Anledningen dertill var den, att jag hade många hemliga samtal med en herre. Det var en from man, och samtalen rörde sig endast om andliga saker. Hertigen fattade dock misstroende och ett oförsonligt hat till mig. Ehuru jag till räckligt ådagalade min oskuld samt på min dödsbädd lät inbjuda honom till försoning, kunde han likväl icke upphöra att hata och misstänka mig. Så dog jag i en sann tro på min Frälsare. Jag kom äfven in i den eviga fridens boningar, men ännu åtnjuter jag icke fullkomlig salighet.

»Gud skall löna Eder, och I skolen snart komma till oss.»

Efter min död ångrade väl min man sitt beteende mot mig, hvarpå han dog i en svag tro, men han har hittills vistats mellan tid och evighet i ångest och mörker. Och nu är den af Gud bestämda tiden kommen, då I skolen här i verlden försona oss med hvarandra och derigenom befrämja vår fullkomliga salighet."

"Men hvad skall jag då göra?" frågade hertigen.

"Håll eder nästa natt i beredskap", svarade anden. "Då komma min man och jag till eder — ty visserligen kan jag komma om dagen, men ej min man. Vi två skola då hvar för sig berätta anledningen till oenigheten. Sedan skolen I säga, hvem som har rätt, derpå läsa välsignelsen öfver oss och slutligen instämma med oss i Herrens lof."

Hertigen lofvade göra så, och anden försvann.

Mot aftonen fick vakten tillsägelse att icke insläppa någon i arbetsrummet, hvarest tända vaxljus sattes fram på bor det. Bibeln och psalmboken lades bredvid.

Strax efter klockan elfva infunno sig andarna, hertiginnan i samma drägt som hon burit de förra gångerna och hertigen i vanlig furstlig skrud. Hertiginnan berättade än en gång orsaken till deras tvist. Hertigen åter, som hade ett ångestfullt utseende, aflade inför hertig Kristian en helt och hållet olika berättelse om orsaken till makarnes oenighet.

Hertig Kristian fällde derpå den domen, att hertig Johan Kasimirs skugga hade misstagit sig, hvilket samma skugga äfven sjelf bejakade med orden: "I dömden rättvist!"

Derpå läste hertigen välsignelsen öfver dem, hvar till båda sade amen. Sedan började han sjunga psalmen: "O Gud, vi lofve Dig!" hvilken psalm han tyckte andarne äfven sjunga. När sången var slut, sade furstinnan till hertigen: "Gud skall löna Eder, och I skolen snart komma till oss."

Efter dessa ord försvunno andarne.

Hertigen dog två år derefter.

Hin Håle och slottsherrn

I början af förra århundradet lefde å ett slott i sydligaste Skåne en f. d. embetsman och handlande, Svante X. Elak öfver all beskrifning, var han en skräck för alla sina grannar. Hans stora förmögenhet, till största delen orättvist tillkommen, växte allt mer, och i samma mån hårdnade hans sinne, ocb många menniskor bringade han till tiggarslafven.

Sin hushållerska, med hvilken han under äktenskapslöfte aflat barn, misshandlade han och fördref ur sitt hus.

Hans bror, en mycket gudfruktig prest, afled helt hastigt i små omständigheter. Enkan, hans svägerska, besökte honom för att om möjligt leda honom till eftertanke och besinning af sina svåra synder. I sin ifver att frälsa hans själ gick hon så långt, att hon gifte sig med honom . . . Men allt var förgäfves. Hans ondska tilltog med hvarje dag. Slutligen kom döden. Med en svordom på sina läppar lemnade han det jordiska, till stor sorg för den efterlemnade makan, som i allt ville hans väl. — — —

Om den ondskefulle mannens hädanfärd berättar folksägnen följande:

Det var sent på aftonen. Inne i sjukrummet, hvars tvenne enligt den tidens bruk ganska stora fönster vette utåt den rymliga gårdsplanen, befunno sig vid sjuklägret slottsherrns djupt bedröfvade maka och en sjuksköterska.

Sparlakanen framför den stora paulunsängen med svällande ejderdunsbolstrar och snöhvita lakan samt spetskantade kuddar, voro dragna åt sidorna. Der inne i den bekväma bädden låg Svante X., vridande sig som en mask af de förskräckligaste plågor. Han hade sedan veckor tillbaka lidit af den mest höggradiga nervvärk.

"De fördömda plågorna!" utropade han och gnisslade tänderna. "Jag försvar mig åt djefvulen, om mörkrets furste blott för en stund lissar mina qval!"

De båda kvinnorna ryste.

"Svante, Svante, hvad säger du väl?" utbrast hans makar badande i tårar. "Tänk hellre på döden och anförtro dig åt den barmhertige Gudens beskydd!"

"Barmhertige Gudens beskydd! . . . Hvad är det för snick-snack?" svarade hr X. "Funnes det en Gud, och Han vore barmhertig, så låte Han mig icke ligga så här och plågas af dessa helvetiska marter. Aj, aj, aj! Må djefvulen komma och hjälpa mig, då den der "barmhertige Guden" är nog maklig att hålla sig undan!"

Han hade knappt uttalat denna förskräckliga hädelse, då slottsporten så bullersamt slogs upp, att det till och med ådrog sig de båda likbleka kvinnornas uppmärksamhet. De skyndade fram till ett af fönstren och blickade genom detsamma ned på gårdsplanen.

Fru X. uppgaf dervid ett anskri och föll sanslös ned på golvet, utan att sjuksköterskan, som högljudt hackade tänderna och skakade i alla lemmar, hann att mottaga henne i sina armar.

"Min Gud, hvilken ryslig syn!" framstötte sjuksköterskan och lyckades, fastän benen svigtade under henne, att lyfta upp och lägga den fortfarande medvetlös slottsfrun på en kanapé.

Här orsaken till fru X. afdånande och sköterskans förskräckelse.

Just i detsamma, som de tittade ut genom fönstret, rullade in genom slottsporten, som så bullersamt öppnats, en vagn, omgifven af lågor och dragen af fyra nattsvarta hästar, ur hvilkas vidöppna

näsborrar strömmar af eldgnistor framhvälfde. I vagnen satt en hemsk skepnad, iklädd en kolsvart drägt. Han var försedd med horn i pannan, och med undan, tag deraf, samt att ögonen sprutade eld och lågor, tycktes skepnaden vara en mensklig varelse. Med stor skicklighet förde han tömmarne till fyrspannet, hvilket stannade framför stora slottstrappan. Der hoppade den hornprydda körsvennen ur, och då observerade de båda qvinnorna inne i sjukrummet, att det ena benet på honom var försedt med bockfot, och att han egde en lång svans. Derpå lät han höra en lång, egendomlig hvissling, och i nästa sekund var det eldlågande ekipaget försvunnet, liksom uppslukadt af jorden.

Allt detta hade tilldragit sig på långt kortare tid än som behöfts för att berätta det, dock tillräckligt lång, för att fru X. och sjuksköterskan, såsom vi hafva sett, derunder hunno bli nästan ihjälskrämda.

I sjukrummet hade icke tändts ljus, emedan Svante X. icke kunde tåla det för sina verkande ögon. Der rådde därför mer än full skymning, nästan natt, hvilket än mera verkade enerverande på den uppskakade sjuksköterskan, som sökte få fru X. till medvetande. Under hennes fruktlösa försök dertill öppnades dörren ljudlöst, rummet upplystes af ett intensivt, svafvelutdunstande sken, och in trädde samma hornprydda, bockfot- och svansförsedde körsven, som de båda qvinnorna sett komma åkande in på gårdsplanen.

Ohörbart steg han fram till sjuksängen, borrade sina eldsprutande ögon i den gudlöse slottsherrns ansigte och yttrade med en tordönsliknande stämma, i det han framtog en stor bok med svarta permar, följande ord:

"Svante X., du har kallat på mig, och nu är jag här för att ända dina timliga qval. Men mig tillhör du sedan för evigheten. Uti min hufvudbok är ditt namn skrifvet. Läs!"

Hin Håle slog dervid upp den svarta boken, och deri läste slottsherrn med en frosskakning sitt namn. "Följ mig nu, min son!" tillade derpå mörkrets förskräcklige furste

»Följ mig nu min son!» tillade derpå mörkrets förskräcklige furste.

och riktade för andra gången sina eldsprutande ögon mot slottsherrn, som nu utstötte ett sakta qvidande. I detsamma genomförs hans kropp af en häftig skakning och i ena mungipan framvällde en tjock fradga. Den ondskefulle Svante X. var död.

En stund derefter, när de båda kvinnorna återkommo till medvetande — äfven sjuksköterskan hade förlorat sansen under det hårresande uppträdet — var rummet åter försänkt i mörker.

"Hvar är jag? Hvad har händt? Hvilken förfärlig dröm!" kom det fram öfver fru X:s läppar. "Men nej, det var ju ingen dröm. Nu erinrar jag mig allt."

"Det gör äfven jag, kära frun", sade sjuksköterskan, som i likhet med fru X. rest sig upp i stående ställning.

Derpå berättade hon, hvad hon varit vittne till inne i rummet och slutade med följande ord:

"Det var det mest nervskakande, som jag någonsin i mitt lif har sett, och frun torde liksom jag ännu känna den der intensiva svafvellukten. Förskräckligt!"

Efter detta utrop tände hon ett par vaxljus, som stodo på bordet, hvarpå hon och fru X. gingo fram till sängen, der de funno slottsherrn stel och nästan kall i dödens armar.

"Gud vare hans arma själ nådig!" sade fru X., föll på knä vid dödslägrat och uppsände till Allförbarmarens tron en lång och brinnande bön för den döde maken.

Såsom vi kunna förstå fick den hänsofnas ande ingen ro. Flera sannfärdiga personer omtalade, att de hvarje natt vid 12-slaget hörde en vagn komma rullande fram till porten och strax derpå försvinna.

En natt tyckte sig fru X. höra steg af den bortgångne, osälle mannen i rummet. Han gick af och an, och hon hörde honom yttra:

"Under skrifbordet i mitt arbetsrum ligger en större penningssumma. Tag reda på den och använd den till det goda! Förr får jag ingen ro!"

Följande dag upptogs golfvet å det anvisade stället. Skatten fanns och blef använd till goda ändamål.

Sedan upphörde spökerierna.

Mordpaviljongen

På det gamla ståtliga herresätet —holm, beläget i den vackraste trakten af Skåne, firades år 185 . . . en dubbel fest. Grefve R. och hans grefvinna firade nemligen då sitt silfverbröllop, samtidigt med att deras dotters förlofning eklaterades.

Många och högättade voro de gäster som inbjudits. Sent på qvällen ankommo grefven och grefvinnan T. från Finland; grefvinnan, en mycket förnäm dam, hade tvenne kammarjungfrur med sig. Dessa qvinnliga domestiker voro infödda finskor, hvilkas föräldrar bodde i Satakunda. Följaktligen voro de äfven, i likhet med finnfolket ännu i dag, kunniga i trolldoms konster och signierier samt fruktades smått derför. Häråt hade de mer än en gång anledning att skratta i smyg, ty naturligtvis tillmätte de sin trolldomsförmåga ingen som helst kraft eller verkan, liksom de ej heller trodde på några spöken.

"Jag är mycket bekymrad", sade grefvinnan R. till den lifliga grefvinnan B., "alla rummen i slottet äro ju upptagna utom blå salongen, som får bli de grefliga makarnes sängkammare. Men sannerligen jag vet, hvar jag skall inhysa kusin Sophies båda kammartärnor!"

"Kära Eva" svarade grefvinnan B., "låt dem ligga nere i gästrums-paviljongen."

"Hvad tänker du på — spök . . ."

"Se så, Eva, inga barnsligheter! Den tiden, då vi trodde på spöken, är nu förbi. Minns du, hur rädda vi barn voro, när den gamle trädgårdsmästaren berättade om, att han hört jämmer och klagan derifrån? Men det sade han endast i akt och mening att skrämma oss — främst din herre och gemål. På den tiden var han ju vår artigaste kavaljer, men fruktträdens värste fiende! Nu äro vi likväl icke längre barn, och vi tro ej mera på några spöken. Var du icke rädd och låt flickorna ligga i paviljongen! De komma ju direkt

från Finland och hafva aldrig hört ett ord om den dumma historien."

Grefvinnan R. hyste ej längre några betänkligheter, och de båda kammarjungfrurna blefvo inhysta i nämnda paviljong. De anade intet och somnade därför snart in.

Paviljongen låg ett par stenkast ifrån slottet, strax innan för trädgårdsporten. Det var ett lågt envåningshus, innehållande fyra rum. En smal korridor gick tvärs igenom det, och vid hvardera ändan af korridoren fanns en dörr. Bakom paviljongen låg en s. k. löfdamm, hvari löf o. d. kastades. På botten af dammen låg fin sand, och på dess ena sida växte höga kastanjetråd.

Som sagdt, flickorna somnade snart in, der de lågo i en stor s. k. gustaviansk säng. Kort efter midnatt vaknade de vid, att dörren öppnades. Till sin fasa sågo de en högre gestalt inkomma och gå fram till sängen, som stod vid mot satta väggen. Halfdöda af skräck observerade de, hur han höjde ett blänkande vapen, och derpå lutade sig skepnaden öfver sängen, hvarur han drog ett föremål med sig ut genom dörren.

Nu först uppgaf den ena flickan ett skri och utropade: "Herre Gud, hvad skall detta betyda?"

Såsom svar derpå tyckte båda sig höra en röst yttra följande ord: "Sök nära tredje kastanjen!"

Sedan blef allt tyst och stilla. Rummet, som nyss på ett så underbart sätt upplystes, var åter försänkt i mörker.

De förskrämda flickorna tände ljus och bidade med längtan morgonens ankomst.

Följande dag omtalade de nattens händelse; man gräfdde på det nämnda stället och fann ett skelett samt en ännu väl bibehållen förlofningsring.

Genom detta hemska fynd blef ljus spridt öfver en mörk handling, ett brott, begånget för öfver ett sekel sedan. I början af år 1700 hade dåvarande egaren grefve T. an ordnat en större jagt. Som brukligt var, ankommo gästerna på qvällen dagen förut.

»Herre Gud, livad skall detta betyda?» utropade den ena flickan.

Tidigt på morgonen den nämnda dagen skallade jagthornen på den stora borggården, och ut ilade de jagtklädda herrarne.

Bland de inbjudne märktes tvenne unga kusiner, gretvarne P. Den ene, Nils P., var ende sonen till stamherren för sin ätt och mycket rik samt förlofvad med grefve T:s yngsta dotter på — holm.

Dessa begge ynglingar bebodde ofvan nämnda lilla paviljongs gästrum.

De hade ankommit och superat samtidigt med grefve B., till vilken Nils hade yttrat:

"Åh, hvad jag längtar efter morgonen! Hade jag blott en luta, skulle jag sjunga en trohetssång nedanför min älskades fönster, såsom forntidens riddare plögade göra."

Sedan hade ingen sett till honom. På morgonen, då alla samlades å borggården, infann sig icke grefve Nils P.

"Hvarför har du ej Nils med dig?" frågade grefve T. kusinen till den frånvarande. "Nyckeln var ur hans rum, och betjenten trodde, att Ni sofvit i samma rum."

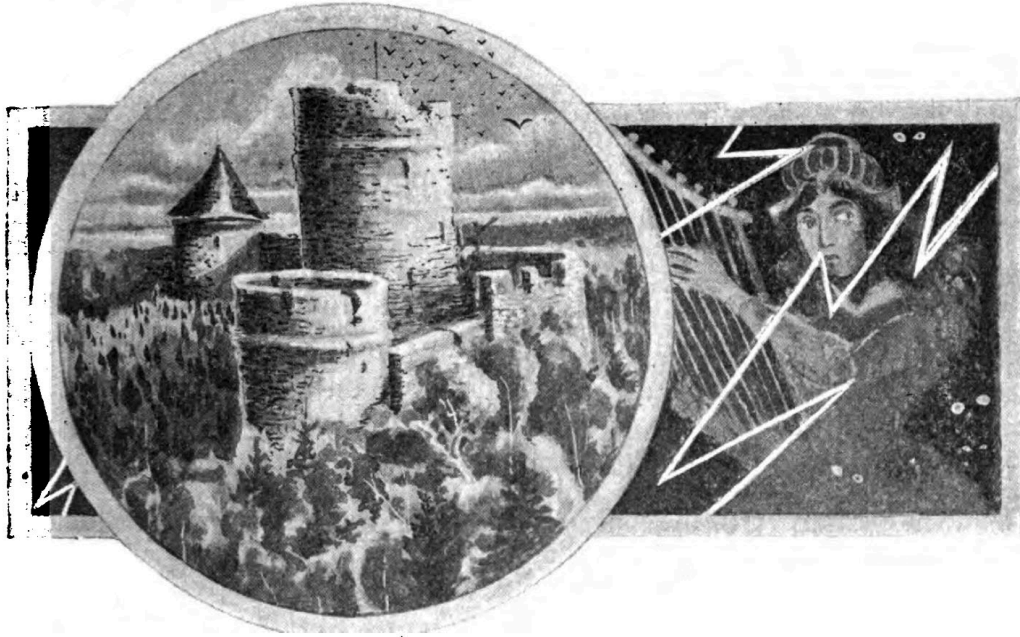
"Nej, visst icke", svarade denne. "Vi sofvo som vanligt i hvar sitt rum, och jag trodde, att han redan var här!"

Man sökte nu den unge fästmannen, men förgäfves. Hans rum stod, som om han nyss skulle ha lemnat det.

Den arma fästmön försäkrade med tårar i ögonen, att hon under natten hört ett skrik. Nattvakten hade mellan klockan 2 och 3 förnummit ett prassel i löfdammen, men ej fäst sig dervid.

Öfverallt söktes, men allt letande var förgäfves. Kusinen ärfde omsider Nils P:s fideikommiss och öfriga förmögenhet. Han tycktes likväl vara långt ifrån lycklig, syntes dyster och sluten samt dog barnlös. — —

Nu först efter mer än ett århundrade, fick man ljus i denna mörka sak. Den släta guldringen, hvarå bokstäfverna ännu tydligt kunde urskiljas, var den olycklige Nils P:s förlofningsring. Troligen hade den unge grefven under sömnen blifvit mördad af sin kusin, som med lätthet gömt liket i löfdammens lösa sand.

Riddar Gade och den underbara harpan.

I sydligaste Sverige låg fordomdags på en hög, skogbeväxt bergås en gammal riddarborg med namnet Himmelsberga. Enligt folksägnet skulle den varit uppförd i samma stil som slottet Kärnan i Helsingborg och bestått af ett stort, rundt torn samt tvenne mindre sidotorn.

Hvem som uppfört borgen visste ingen. De siste egarne af densamma jemte dertill hörande mycket stora gods tillhörde danska adliga ätten Gade.

Knut Gade påstås ha varit en hård, men tapper riddare ; från Tyskland hemtade han sin brud, den fromma Elisabeth, som medförde mycket guld och stor rikedom till den gamla riddarborgen.

Bland dessa kostbara saker fanns äfven en liten harpa af guld. Hennes far, en from riddare, hade fått den af en gammal eremit, hvilken bott i en liten koja i närheten af Jerusalem. Genom de höga borgfönstren — så lyder folksagan — hördes ofta harpans underbart härliga toner, blandande sig med borgfruns vackra röst, då hon sjöng någon helig hymn.

Makarne Gade hade blott en son och han hette Nils. Det var ett egensinnigt barn, och med åren blef han allt mer hård och oböjlig. Då han var några och tjugu år, dog hans fader, och derefter kände den unge borgherrns öfvermod och elakhet inga gränser. Bönderna, hans många underhafvande, behandlade han med den största grymhet. Det var honom i synnerhet ett nöje att om söndagarna tillsammans med sina dryckesbröder jaga i de vidsträckta skogarne samt hetsa det vilda hundkopplet på det fromma kyrkfolket.

För sin fromma moders och den gamle prestens förmaningar var han döf, och för hvarje år blev han allt mera vild och elak.

Så, på en af årets största högtidsdagar, kom han jemte sitt hundkoppel inrusande i kyrkan. Presten stod framför altaret och messade. Föraktfullt stötte den gudlöse riddaren sitt armborst hårdt mot kyrkans stengolf, och hädiska ord gingo öfver hans läppar.

Då slutade den gamle presten upp att messa, höjde högra handen och uttalade varnande ord till denne kyrkans affällige son. Deraf råkade riddaren i vildt raseri, sigtade och sköt. Pilen träffade den gamle presten i bröstet, hans hvita messskjorta färgades röd af blod, och han sjönk död ned framför altaret.

Men då reste sig allmogen och närmade sig hotfullt den mäktige borgherrn, som knappt kunde tro sina egna ögon. Sina hundar hetsade han på skaran, men de blefvo snart kastade åt sidan, och riddaren blef efter ett tappert motstånd öfvermannad och bunden samt inkastad i vapenhuset, der han väl bevakades.

Härpå sändes skyndsamt budkaflar ut till grannsocknarna. Och tidigt följande morgon, innan solen ännu uppgått, kom en stor skara bönder, beväpnade med hackor och jernspett, och den bundne riddaren kördes i en kärra till sin borg; in i denna kom han dock aldrig mer. Nedanför den höga slottsbacken reste bönderna en påle, och vid den blef den stolte borgherrn bunden och bevakad.

Borgen anfölls nu. Ekportarne brötos upp, och in i slottet rusade den vilda skaran. Till sin harm funno bönderna likväl ej de stora skatter af guld och silfver, som de visste skulle finnas der. Den fromma borgfrun, riddarens moder, hvilken bönderna ämnat

skona, syntes ej heller till. Hade hon jemte skatterna måhända blifvit förd från slottet genom en underjordisk gång, som skulle sträcka sig från ett af tornen och mynna ut någonstädes i den tjocka skogen? Tjenarne utfrågades, men trots de olidligaste marter yppade de ingenting.

De af riddarens ädla vin halfrusiga bönderna sökte väl ef ter porten till den underjordiska gången, men de funno den ej. Var den arma borgfrun ännu derinne? frågade sig mången, och så började de plundra allt hvad plundras kunde. Derpå satte de eld på borgen, och inom kort slog lågorna ut genom de höga, smala fönstren, begärligt slickande de åldriga stenmurarne.

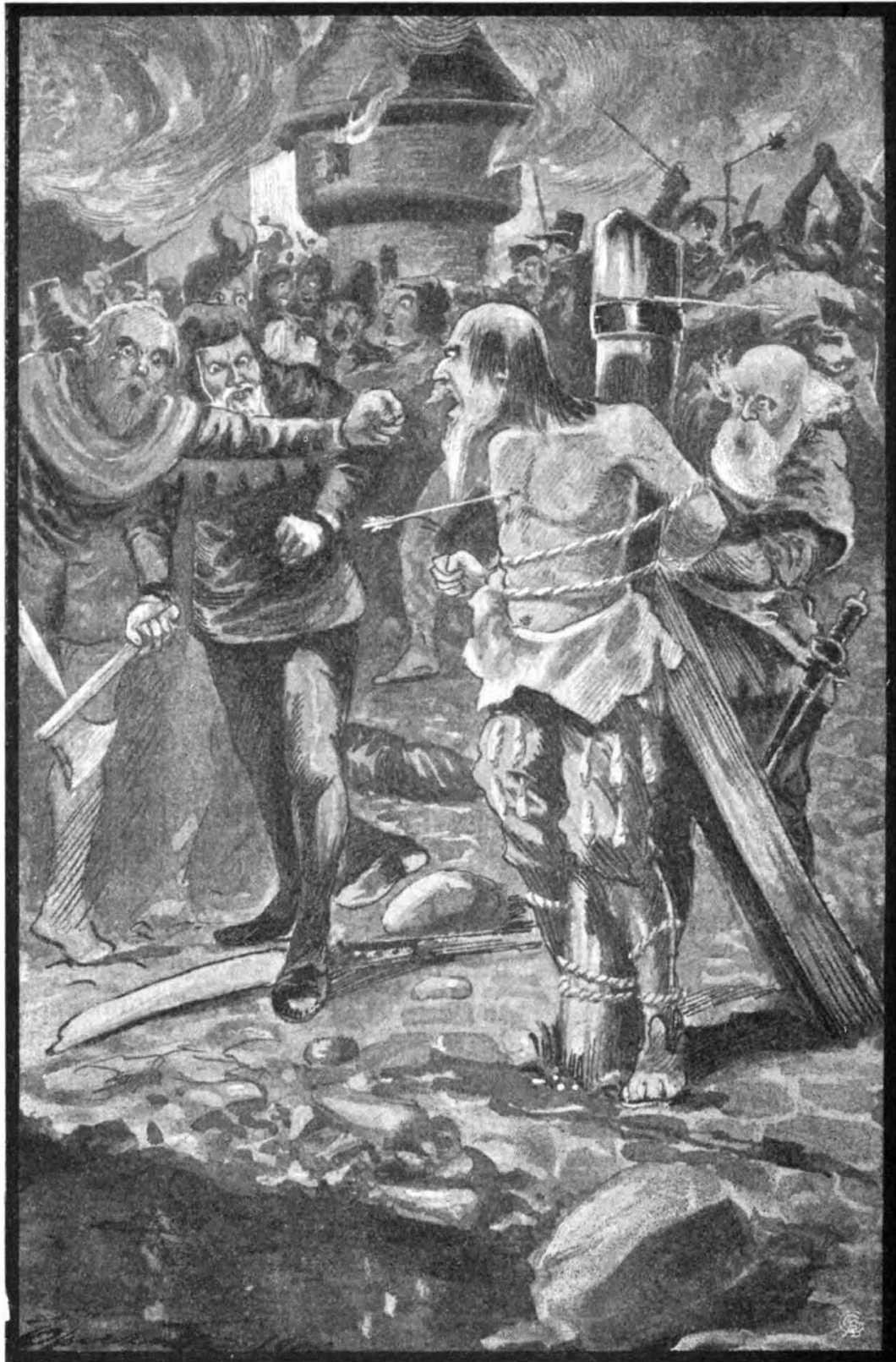
Bunden vid sin påle måste riddaren, skummande af raseri och vanmäktig vrede, åse detta förstörelseverk. Vid hans föt ter gräfdde bönderna en graf, och först då, när endast svart rök trängde sig ut från den forna stolta, nu i ruiner lagda bor gen, dödade de borgherrn samt kastade hans lik i den nyredda grafven. Nu först sågo de något underbart: i den nämnda grafven stod vatten — troligen hade de träffat på någon källåder — som steg allt mer, tills det snart öfvertäckte riddarens lik.

Förskräckta skyndade bönderna från den rykande borgruinen. Lagens väktare uttalade sedan sin dom öfver den döde riddaren Nils Gade, och hans gods blefvo konfiskerade samt tillföllo kronan.

* * *

Flera århundraden förflöto. I dalen helt nära den mycket höga backe, på hvilken — enligt folksagan — den omtalade riddarborgen skulle ha stått, fanns en enkel landtgård — mitt barndomshem. Mellan gården och backen utbredde sig en liten äng med saftigt gräs och sköna vårblommor.

Det var för oss barn alltid ett stort nöje att bestiga den höga, mycket branta backen. Deruppe på den stora platån syntes ej det minsta spår af ruinen — i stället växte der ett tunnt, gulaktigt gräs. Men om man petade undan den mycket

Bunden vid en påle måste riddaren, skummande af raseri och vanmäktig vrede, åse detta förstörelseverk.

tunna jordskorpan, stötte man på murbruk och tegelstensbitar. Troligen var det rester af den förut så stolta riddarborgen.

På andra sidan backen syntes tydliga spår efter den for dom djupa och breda vallgrafven, och här vidtog en vacker bokskog. Nära den forna vallgrafven stodo enstaka, mycket åldriga lindar och kastanjetråd; måhända de såsom ungskog en gång prydt en ståtlig park. Inne i skogen, hvilken sträckte sig milsvidt, var en stor, nu gräsbevuxen plan, kringgårdad af en bred häck af hasselbuskar. Hade manne fordomtima ädla riddare här korsat sina lansar?

Underbart härlig var den stolta skogen, hvars majestätiska lugn blott då stördes, när stormen drog fram öfver trä dens höga kronor, och när der under vår och sommar hördes jublande fogelqvitter.

Norrut ett litet stycke från vår gård, låg en s. k. fälada, omgifven af en stengärdesgård. Här gingo kreaturen tidtals i bete. Här fanns äfven en liten damm med alltid stillastående, svart och dyigt vatten. Enligt sagan utgjorde dammen den plats, der den olycklige riddaren Gade en gång fann sin död. Det var märkvärdigt att se, när kreaturen skulle der förbi, huru de stångade hvarandra och med stora, vidöppna ögon stirrade på den lilla dammen.

Då en ryttare någon gång red den vägen, hände det, att hästen, äfven den frommaste, vid passerandet af dammen häftigt skyggade och kastade sig åt sidan.

Ofta hade man varit betänkt på att fylla igen dammen, men det var ej ett lätt göra, ty rundt omkring den var jorden dyig. Folket påstod, att den var bottenlös, och arbetet upphörde. Man nöjde sig med att sätta stängsel deromkring. Vattnet frös aldrig; väl kunde under den strängaste vinter en skroflig is synas derpå, men den mest oförvägne pojke vågade sig icke ut på densamma.

Nattetid — så sade folket — hördes ofta djupa, smärftfulla suckar och ångestfull qvidan derifrån.

En novemberdag fick jag följa med min far till staden L. Vi skulle hemta min äldsta syster, som var der i pension. Det blef sent på eftermiddagen, innan vi lemnade staden, och när vi kommo in i den täta skogen, var det så mörkt, att hästarne måste sköta sig sjelfva och gå i sakta mak framåt. Någon väg sågo hvarken vi eller kusken.

Då vi hunnit till den förut omtalade ängsmarken, uppsteg plötsligt vid högra sidan om vägen ett starkt, blåhvitt ljussken — så intensivt starkt, att det liknade vår tids elektriska ljus kastare. Man hade kunnat läsa den finaste stil och taga upp en nål på vägen.

Detta ljussken såg jag ännu en gång. Det var tidigt på hösten. Mina föräldrar och vi barn sutto i hvardagsrummet, i hvars kakelugn en skymningsbrasa brann. Plötsligt upplystes rummet af samma starka, blåhvita ljussken. Min far, en syster och jag skyndade till fönstret och sågo en stor eldkula sakta sänka sig ned och ljudlöst försvinna. De lärde skulle naturligtvis ha påstått, att ljusskenet härledde sig från dunster ur iorden. Ja väl, men kunde det ej ha varit innestängd luft, förskämnda gaser, som stego upp från den mystiska gången under riddar Gades borg?

Folket sade, att det var "elddraken", som bevakade riddarens dolda skatter. Genom den aldrig funna utgången till det mystiska hvalfvet flög odjuret ut för att några minuter höja sig öfver jorden.

— — —

En härlig vårmorgon voro vi barn nere på den förut omtalade ängsmarken, plockande vårblommor: liljekonvaljer, förgätmig-ej, solögon och hvad de älskliga blommorna nu heta. Då hörde vi plötsligt den skönaste musik, mest liknande långt utdragna, djupa och sköna orgeltoner. Vi slutade upp med vår blomplockning och sågo oss omkring, men kunde icke upptäcka någonting ovanligt. Det var som förut: den sammetsgröna ängen prunkade i sin vackra blomsterskrud, träden stodo nyutspruckna, öfver våra hufvuden höjde sig himlen ren och blå, och vårsolen kastade sina milda strålar öfver den i högtidsskrud klädda jorden.

Dessa härliga toner hördes rätt ofta, och folket sade, att det var den fromma borgfruns ande, som understundom fick stiga ned till jorden och röra strängarne på den underbara harpan, bedjande för sin olycklige sons pinade själ.

Röda salongen

S — holms egendom — "Snapphaneborgen" såsom den än idag kallas af almogen — eges af grefliga ätten H.

Den slottslika hufvudbyggnaden är belägen helt nära en liten täck insjö och visar ett vackert prof på medeltidens arkitektur. Slottet består af en sammanhängande fyrkant samt är försedt med smäckra torn. Det har endast en inkörsport, och den är hvarken hög eller bred; borggården är ej heller stor, och skicklig måste den kusk vara, som der kan vända med fyrspann.

Strax till venster om porthvalfvet inne å borggården är ingången till den forna riddarsalen belägen. Då man inkom mer i den, tror man sig genom ett enda trollslag vara för flyttad in i chevaleriets tidehvarf. Allt derinne är nemligen så medeltidstroget, att man till och med inbillar sig höra harneskklädde riddares vapenslammer, guldtärningars klingande ljud och trippandet af ädla borgfruars nätta steg på det bonade ekgolfvet.

Innanför denna sal fanns på 1860-talet en större sådan, troligen den s. k. gästabadssalen, och der bredvid lågo några små serveringsrum. Från dessa kom man in i en lång och smal korridor. Till höger om denna var stora köket beläget och till venster den s. k. "borgstugan", fordom matrum för riddarnes väpnare och vapendragare. Der fanns en oformligt stor jernspis och bredvid denna i träpanelningen en smal blinddörr. Då den öppnades, syntes en likaledes smal, af tegel murad trappa, som ledde ned till ett litet fyrkantigt rum med tvenne jernbeslagna ekdörrar, en till höger och en till venster.

Den förstnämnda förmedlade passagen till den s. k. "hemska korridoren", innanför hvilken fanns den ena jernbeslagna ekdörren intill den andra. Dessa dörrar ledde in till små celler eller kyffen, som fordom begagnats till fängelsehålor.

Genom den sistnämnda af de ofvan omtalta tvenne dörrarne kom man in i en storsal, "snapphanarnes rådsal". Den var belägen under borggården och lika stor som denna. I dess ena hörn fanns en dörr, som ledde till en murad gång eller ett hvalf, hvilket sträckte sig såväl under borgens södra flygel som under ett godt stycke af trädgården. Här, i trädgården, hade legat två små, af

gråsten uppförda stugor. Till den ena, kallad "fruktkällarestugan", och i hvilken frukt för varades, hade trädgårdsmästaren nyckeln. Till den andra, som benämndes "jagtstugan", och hvori fanns en mängd jagtredskap, egde slottsherrn nyckeln. Denna stuga bestod af två rum, och i ett af dessa påstods nedgången till den förut nämnda underjordiska gången ha varit belägen.

Nu var jagtstugan rifven och gången, som enligt sägnen mycket begagnats under snapphanarnes oroliga tid, igenfylld. Dessa stormfulla dagar voro för länge sedan försvunna, och fred rådde i gamla Sverige. Detta kunde likväl icke sägas om den forna riddarborgen S — holm. Ofta slogs slottsporten, som låstes om qvällarna, häftigt upp nattetid, vapenslammer hördes, och ljud af stålskodda hästhofvar ute på den stenlagda gården förnummos. I riddarsalen hördes ofta tunga steg, klirrande af sporrar och rassel af vapen.

För några 10-tal år sedan kom grefve C. på besök till S—holm. Han var kusin och jemnårig med den blifvande fideikommissarien, unge grefve H.

En lördagsafton efter slutad supé voro de två unga grefvarne sysselsatta med att spela schack. Partiet var ännu icke afgjort, då de öfriga närvarande vid supén bröto upp för aftonen.

"Vi gå upp och avsluta partiet i 'röda salongen'", sade grefve H. till sin motspelare.

"Röda salongen" låg midt öfver riddarsalen.

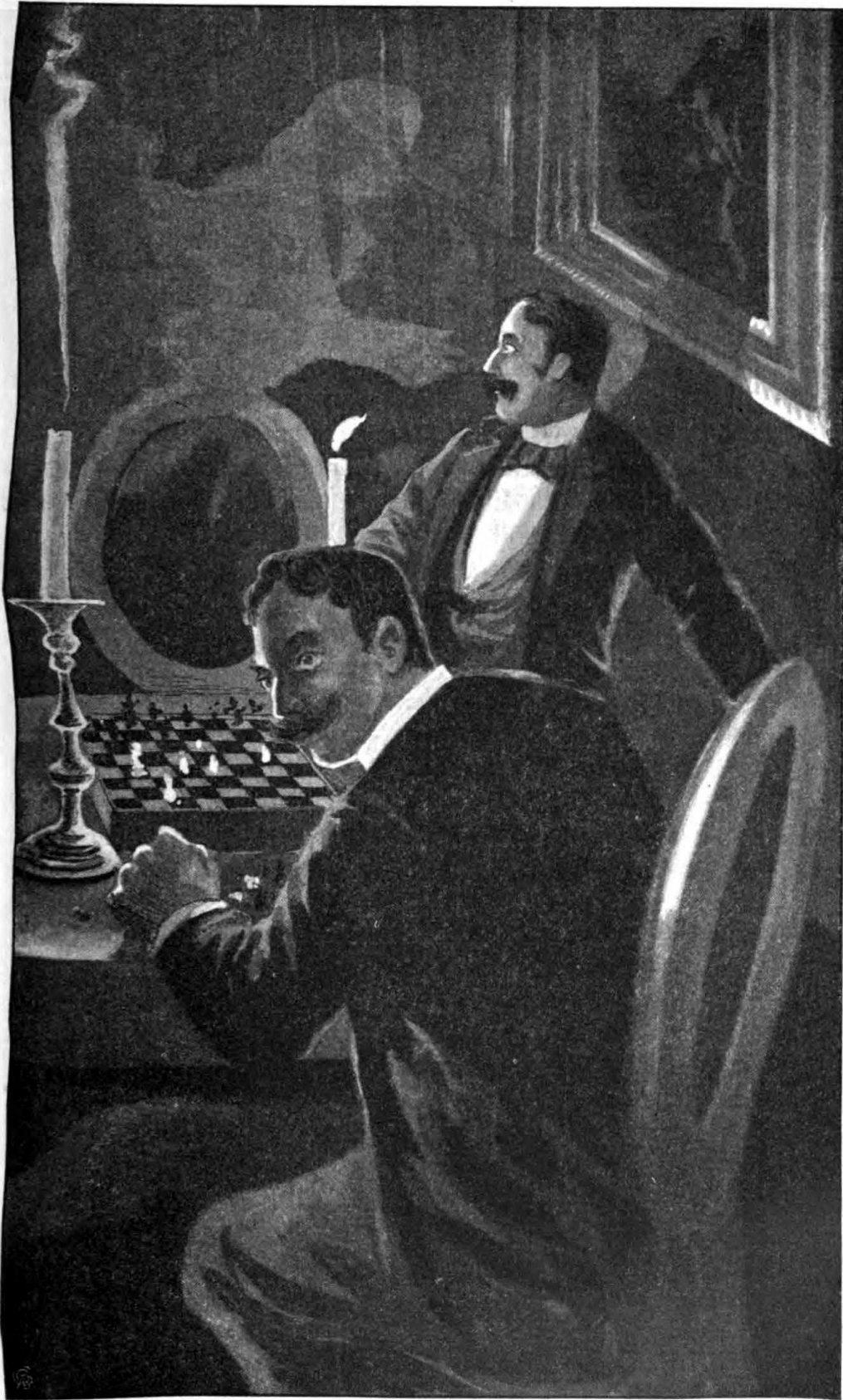
Dit ankomna fortsatte de båda kusinerna spelet. De blefvo allt ifrigare och gäfvo icke akt på tiden. Natten skred allt längre fram, och snart var klockan mellan 2 och 3. Då hördes det bekanta vapenslamret från riddarsalen.

"Jag tror våra harnesklädda förfäder komma upp ocb göra oss sin komplimang", skämtade grefven.

"Asch!" sade grefve H. och flyttade ifrigt sina schackpjeser.

Knappt hade han uttalat detta ord, förrän de förnummo ett andra skrammel alldeles i sin närhet.

De bleknade något, sågo på hvarandra utan att yttra ett ord och fortforo derpå att spela. Men endast några minuter till, och de hörde en förfärlig skräll, precis som om någon med flata sabelklingan slagit i spelbordet.

Grefve H. gjorde nu min af att resa sig, men hans kusin sade: »Vi bry oss inte om skräpet» . . .

Grefve H. gjorde nu min af att resa sig, men hans kusin sade: "Vi bry oss inte om "skräpet" utan fortsätta vårt parti."

Just som han yttrat detta, kände båda en iskall vind svepa kring hufvudet. Ett af ljusen, som stod på spelbordet, släcktes, och det föreföll grefve H., som om någon med ett iskallt föremål gifvit honom en så bastant örfil, att det bokstafligen gnistrade för hans ögon.

Nu stego de båda grefvarne upp och lemnade "röda salongen".

Till den gamle hofmästaren, som väntade på dem i för rummet, sade grefve H. med brådskande, osäker röst:

"Släck genast alla ljus och gå till hvila!"

Den gamle, van vid slottets egendomligheter, såg med bekymrad min efter de unga herrarne, skakade sitt hvita hufvud och mumlade sakta:

"Den ungdomen! Hvarför skulle de också sitta och spela, så här sent i "röda salongen" och dertill en lördagsnatt?" Följande morgon sade den glade grefve C. till kusinen: "Hur mår du efter vårt äfventyr i natt?" "Åh", svarade denne, "inte så synnerligen väl! Det var för ohyggligt. Jag tror det skall dröja, innan jag kommer att spela schack nattetid i den 'röda salongen'."

Tre "Gyllen"

Berr von R. hade nyss till sitt fädernegods i Skåne, som då tillhörde Danmark, hemfört sin unga maka. Denna var en lika skön som ädelt sinnad dam af tysk riksgreflig börd. Hennes föräldrar voro i sin hemtrakt Sachsen allmänt omtyckta och högt skattade för sin stora hjälpsamhet mot de fattiga, hvilka hardt nära afgudade dem. Att deras unga och dertill enda dotter uppfostrades i enlighet med föräldrarnes människovänliga åsigter, det säger sig sjelft.

En natt steg en qvinna, stor som ett tvåårigt barn, upp ur golfvat och närmade sig den nygifta fruns säng. "Frukta ingenting! Jag bringar lycka. Vår drottning behöfver dig. Hon är sjuk och mycket nödställd. Vill du följa mig till henne och lägga din hand på hennes hufvud, så tillfrisknar hon. Gör du det, blir du lycklig. Mottag likväl icke något, som erbjudes dig, ty då hemfaller du åt andarne."

Fru v. R. steg upp och klädde sig samt sade sig vilja följa den lilla elfvan. Denna gick före med en lykta i handen. Snart kommo de ut ur slottet och in i en mörk gång, som förde nedåt. Slutligen inträdde de i ett gemak, som var prydt med kulörta stenar och ädla metaller. Här trängdes en brokig samling af små män och qvinnor. De voro alla mycket dyrbart klädda. Männen buro rikt utsirade toppmössor, åtsittande jackor eller lifrockar, kantade och utsydd, i synnerhet å bröst, axlar och armar, med guld- och silfverband, samt skor med höga klackar och guldspänne öfver vristen. Qvinnorna voro iförda en icke mindre praktfull dräkt, alla bokstafligen öfverlastade med smycken och ädla stenar. Ehkungen öfverglänste dem likväl alla och öfverträffade dem äfven deri, att han tycktes vara mycket nedstämd till sinnet.

Han framträdde nu ur hopen, bugade sig för den främmande damen och ledsagade henne till den lilla drottningens sjukläger. Fru v. R. lade sin hand på den lidandes hufvud, och snart födde denna en liten son, som af småfolket helsades med stort jubel. Derefter fördes fru v. R. fram till ett med härligt doftande maträtter i guld- och silfverkärl dignande bord och inbjöds att deltaga i måltiden. Då hon afböjde inviten, nickade konungen, och två i prydliga dräkter klädda pager framburo en skål, fylld med blixtrande ädla stenar. Men fru v. R. förblef ståndaktig och rörde icke vid de kostliga skatterna. Strax derpå visade sig samma elfva, som fört frun in till den sjuka elfdrottningen, och ledsagade henne åter upp till slottet. Då de åtskildes, sade elfvan:

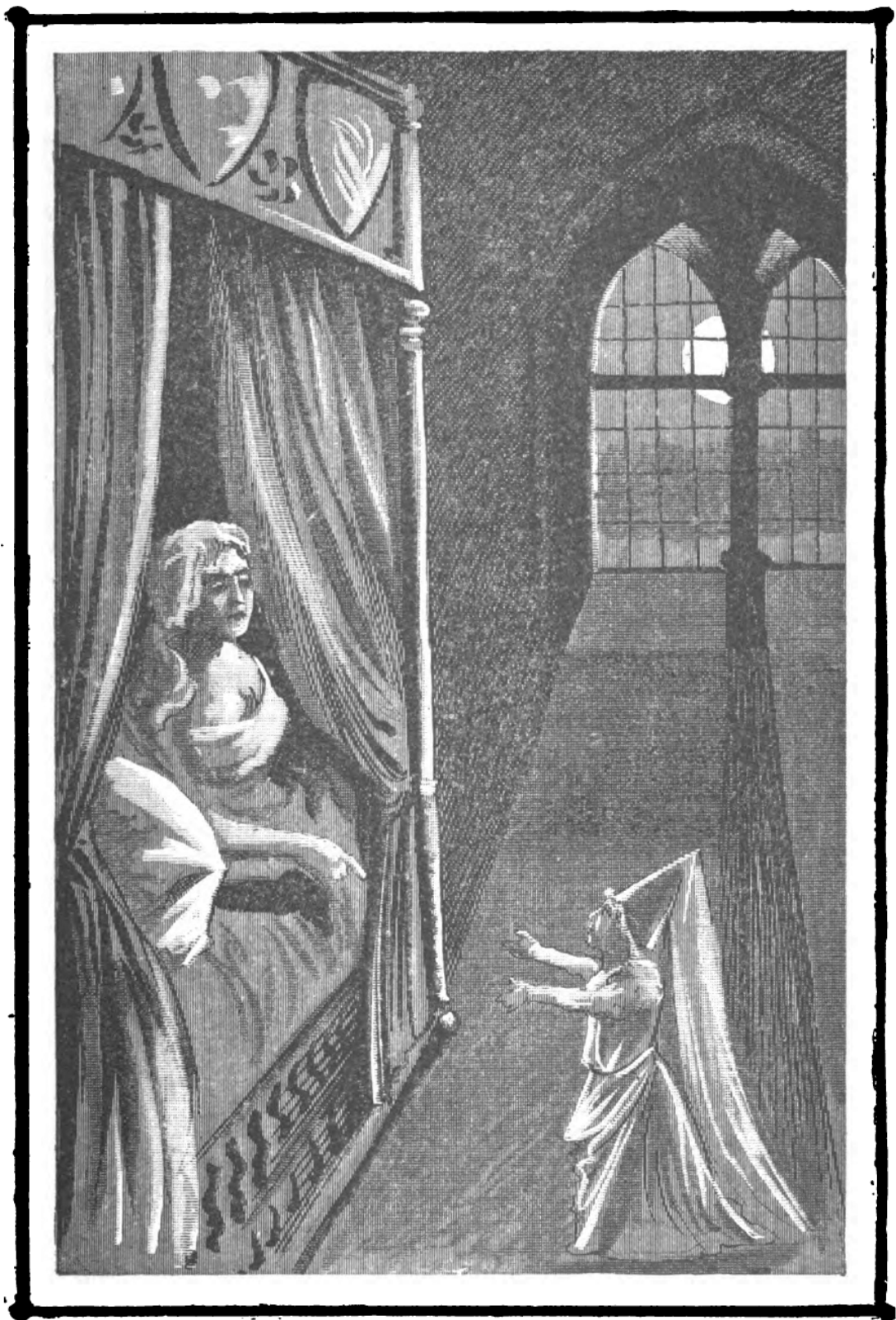
"Emedan du bevisat vårt rike en stor tjenst, så mottag dessa trenne guldstycken och lägg dem under din hufvudkudde. Detta är vår tacksamhet och din belöning, som skall bringa dig lycka. Du återser mig."

Följande morgon berättade fru v. R. det sällsamma äfventyret för sin gemål. Han skrattade deråt och kallade det en underlig dröm. Då stack frun handen under kudden och framtog guldstyckena.

Nästa natt infann sig åter bergfrun och sade:

"Låt först göra dig en slända, en bägare och ett svärd, ty trenne barn skall du gifva lifvet åt. Det, som får sländan, blir välsignadt med talrika arfvingar; det, som erhåller bäga ren, stiger högt i furstars ynnest, och det, som blir egare at svärdet, gynnas af stridslycka. Men när en gång dess glans bleknar, så förkunnar detta ett föröfvadt mord, och när svär det försvinner, begås brodermord. Vidare skall du låta göra trenne guldmynt. De skola alltid förblifva i hufvudmannens ego. Han får aldrig gifva bort något af dem. Gör han det, hemfaller han åt sjukdom. Den, som mottager myntet, på honom förlamas högra armen!"

Profetian uppfylldes. Riddarne v. R. voro tappra, hade lycka med sig i striden, och upphöjdes i grefligt stånd af konung Fredrik III af Danmark. Då en gång en grefve v. R. mördades, blef den blanka klingan svart, och då en annan grefve v. R. dödade sin broder utan att veta, att det var han, så försvann den underbara gåvan.

»Frukta ingenting! Jag bringar lycka !»

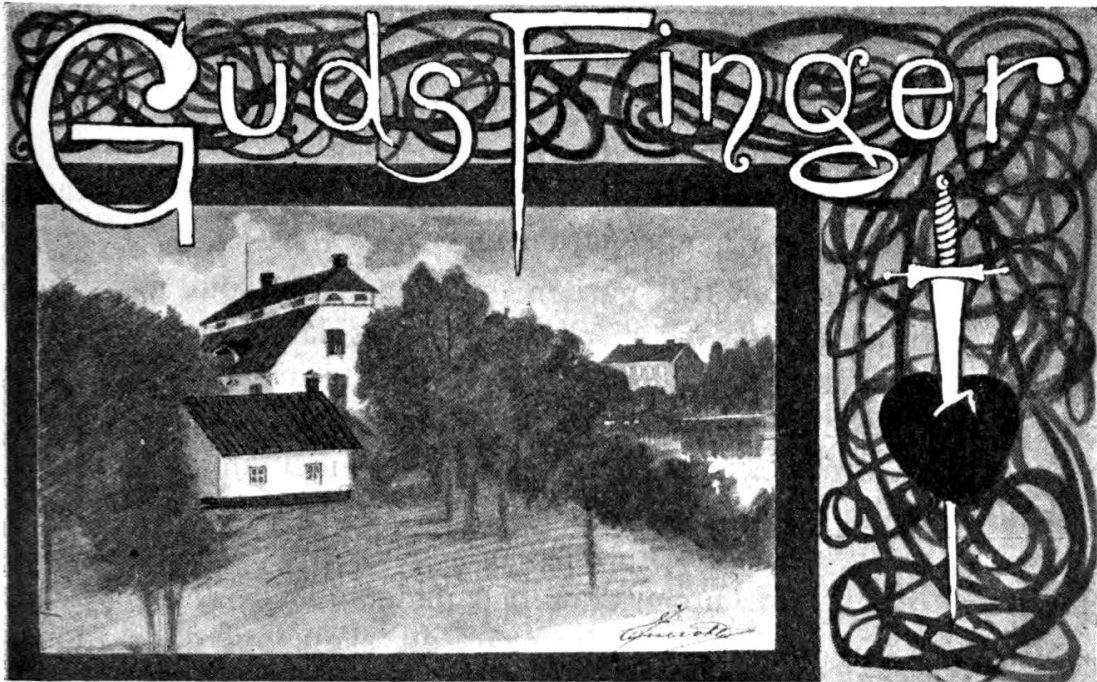

Konung Fredrik III, som älskade guldets och sysslade med alkemi, hvarpå han bortslösade stora summor, fick höra historien om de underbara guldmynten v. R. erhållit i arf efter sina förfäder, och bad om ett af dem. R. nekade i vördsamma ordalag, men kungen var envis och erhöill till sist ett af mynten. Men i samma ögonblick herr v. R. lemnade konungen penningen, kände han en häftig smärta, liksom hade han blifvit genomborrad af ett spjut. Från denna stund hade han icke någon helsodag.

Konung Fredriks arm förlamades väl icke, men han upp blåstes af högmod och förklarade Sverige krig. Detta blef så olyckligt för Danmark, att det förlorade Skåne, Halland och Blekinge. Danmarks makt var derigenom bruten, och danskarne sade och säga ännu, att de på grund af dessa provinsers förlust mist sin högra arm.

Guds finger

I början af detta århundrade lågo i en af Sveriges sydligaste provinser tvenne stora välbyggda bondgårdar helt nära hvarandra. Endast en bred, forsande å åtskilde de lummiga trädgårdarne. Öfver ån ledde en spång, hvilken ofta begagnades af familjerna. Dessa voro goda vänner och besökte hvarandra dagligen. De båda paren makarne hade hvar sin son. De unga männen voro jemnåriga och gifte sig ungefär samtidigt. De öfvertogo sina förfäders gårdar, och vänskapen mellan dem fortfor och blef allt varmare. Knappast någon enda dag gick, utan att äfven de gästade i hvarandras hem, utbytande tankar om de minnen och händelser, som mest intres serade dem.

Så förflöto några år.

Patron S. i Storegården hade tvenne barn, en gosse och en flicka. Patron M. i Ågården hade inga barn. Så dog fru M. och såväl maken som vännerna tycktes sörja djupt.

Ett halft år senare dog patron S. Det förundrade ingen, att den sörjande enkan mycket anlitade patron M:s hjälpsamhet vid den stora gårdens skötande; ej heller väckte det för våning, att efter sorgårets slut enkan och enkmannen gifte sig med hvarandra.

Sex månader senare, en härlig vårdag, kom åter ett sorgebud från Storegården, att patron M:s stytbarn om re spektive 4 och 6 år fallit i ån och drunknat.

Med stor högtidlighet blefvo de begrafda.

Men då hösten kom, hördes nattetid underliga suckande och qvidande ljud i begge gårdarne.

Så en dag kom till gården en halländing, som gick om kring och sålde kramvaror. Han hade ett långt och, som det tycktes, pockande samtal med fru M. Andra dagen kom han igen och bjöd drängarne på brännvin samt sade sig godt kunna förklara spökeriet. Han påstod sig mer än en gång ha skaffat fru M. "hvitt" (arsenik).

Flera rykten tillstötte, och följden blef, att liken, af pa tron S. och fru M. uppgräfdes och undersöktes. De innehöllo gift, men för läkarne var det svårt att säga, om detta möjligen berodde på långt gående förruttnelse eller ej.

Efter jul insjuknade patron M. i lunginflammation. Trots läkarnes bemödande kunde han ej räddas, utan dog på nionde dygnet.

Kort före sin död omtalade han för presten, att han före sin första makas död stått i intimt förhållande till sin nuvarande hustru, men bedyrade dock sin oskuld till de förmodade giftmorden och hoppades äfven, att hustrun vore oskyldig dertill.

Men flera graverande omständigheter kommo i dagen, och fru M. häktades — men nekade.

Mången kom nu till den öfvertygelsen, att patron M., trots sitt bedyrande, vore den skyldige.

Länge pågick processen, och vid ett vinterting skulle må let afgöras i underrätten.

Så insjuknade den ordinarie domaren, och en ung vice häradshöfding blef kallad att utreda målet. Med intresse hade han följt processens gång, och i likhet med flera andra var han böjd för att tro fru M. vara oskyldig och den aflidne patron M. brottslig.

Det var en mörk och stormig vinterafton. Processen hade pågått till sent på qvällen och skulle fortsättas samt avslutas följande dag.

Häradshöfdingen tillbragte natten i tingshuset.

Han omtalade för henne nattens händelser och visade henne det nedskrifna ordet »skyldig».

Länge satt han uppe på qvällen och läste i de digra handlingarna. Derunder granskade han synnerligen noga dagens protokoll, hvilket blef liggande uppslaget på bordet, se dan han gått till sängs.

Endast en kort stund hade han sofvit, då han vaknade vid att höra en röst, som allvarligt och högtidligt sade:

"Hon är skyldig. Stå upp och skrif skyldig!" Och rummet upplystes dervid af ett så starkt ljussken, att han kunde se det minsta föremål, men icke märka hvarifrån ljusske net kom.

Förfärad skyndade han ur sängen och fram till skrifbordet samt nedskref i dagens protokoll ordet "skyldig".

Knappt hade han gjort detta, förrän skenet försvann, och i rummet herrskade åter mörker. Häradshöfdingen var nu fullkomligt öfvertygad om, att det som inträffat var en Guds fingervisning samt att fru M. var den brottsliga.

På morgonen tog han målshandlingarne med sig och gick ned till fru M., som förvarades i tingshusets ransakningshäkte.

Han omtalade för henne nattens händelse och visade föregående dags protokoll med det i skenet från det under bara ljuset nedskrifna ordet "skyldig" på den allvetande och allsmäktige Gudens befallning.

Först såg den hårda qvinnan envist ned, men föll dock snart i hejdlös gråt samt bekände, att hon ej allenast gifvit sin make och väninna gift, utan att hon äfven mördat begge sina barn. Som på lek hade hon följt dem ut på spången, bedt dem akta sig och hålla fast i hvarandras händer. Derpå hade hon gifvit dem en hård stöt. Flickan hade skrikit gällt och ångestfullt, men gossen försvunnit tyst i det forsande djupet.

Denna ogerning hade hon begått därför, att begge barnen liknade mycket sin fader. I barnens ögon tyckte hon sig alltid kunna läsa den mördade makens förebrående blick!

Djup blef nu hennes ånger, och hon tackade Gud, som på ett så underbart sätt böjt hennes hårda sinne.

Sitt verldsliga straff led hon med tålig undergifvenhet.

Svanvildes gåfva

År 822 sände kejsar Ludvig den fromme erkebiskop Ebbe af Rheins till Jutland för att sprida kristendomens ljus bland de vilda jutarne. Deras konung hette Harald Klak. Han bodde på Jellinge kungsgård och antog den nya läran.

Den vardt han sedan ända till sin död mycket hängifven, lät bygga flera kyrkor, och de kristna lärarne hade i honom ett fast stöd gent emot de vilda hedningarne. Dessa gjorde allt för att fördrifva främlingarne, men det lyckades ej.

Krönikan omtalar, att denne Harald Klak hade en halfbroder, Thorkel Rolf, som var en mäktig sjökonung. Han bodde på Kallöhus och öfvergick jemte sina båda äldsta döttrar till kristendomen. Hans yngsta dotter deremot, den sköna Svanvilde, föraktade den nya läran.

Den 17-åriga tärnan, förtäljer sagan, var modigare än den djerfvaste viking. I sin snäcka med det hvita vadmals seglet styrde hon genom Kallövikens ut på det stormiga hafvet. Liksom i yrande lek trotsade hon de mäktiga vågorna, och det lekte i hennes håg att få blifva en valkyria samt mottaga och gifva skarpa svärdshugg.

Emellertid återvände erkebiskop Ebbe snart till Tyskland, men den fromme munken Georgios, som varit i hans följe, stannade kvar. Han vågade likväl icke såsom ordets förkunnare uppträda bland de vilda hedningarne. Han antog det danska namnet Svend och vistades hos de fattiga fiskarne. Dessa lärde han förfärdiga bättre redskap, ingärdade kålgårdar kring deras hyddor och planterade deri allehanda goda örter. Under allt detta talade han om den allsmäktige Guden, som kunde stilla stormen och låta jorden bära goda frukter. Många personer vann han för kristendomen, och milde Svend, såsom han kallades, blef allt mera väl mottagen, hvart han kom.

Äfven till Kallöhus gick han ofta och tilläts att sjunga heliga sånger till sin luta i den mäktige sjökonungens stora sal. Han var omtyckt och välkomnades af alla slottsinvånarne utom af Svanvilde.

En dag hade den unga jungfrun fördröjt sig ute på sjön. Derunder uppstod en häftig storm, och hennes snäcka drefs till Kallövikens motsatta strand.

Dit kom just i detsamma milde Svend.

"Ett Guds under, sköna jungfru, att I blifvit räddad!" sade den fromme mannen. "Gifven därför Gud äran och låten döpa Eder!"

Men Svanvilde yttrade:

"Gå! Jag föraktar dig och din Gud. Jag vill vara hafvets herrskarinna och ej doppas i vatten för att låta kläda mig i nunnekåpa. Hör du, munk, jag föraktar din Gud!"

Hon hade nätt och jemt uttalat dessa gudlösa ord, då snäckan med Svanvilde drogs ned i djupet.

Svanvilde hade, förtäljer sagan, ingen ro efter döden. I månljusa nätter sågs hon på Kallövikens strand, sökande efter den milde gudsmannen, för att af honom erhålla det heliga dopet.

— —

Under ett bondeuppror år 1217 skall Kallöhus ha blifvit ödelagdt. Men på samma plats uppfördes år 1313 det Kallö slott, hvars ruiner ännu qvarstå.

Här hölls, som bekant, Gustaf Eriksson Wasa i mild fångenskap ett års tid till den 19 september 1519 hos sin frände, den mäktige länsherren Erik Banér.

"Dog junkern skal aede ved mit bord och forlyste sig med jagt och fiske", sade Erik Banér.

Men junker Gustaf hade föga lust dertill. Vid Kallövikens strand satt han deremot ofta, skådande ut öfver hafvet åt öster. Långt bortom detta låg ju hans så högt älskade, men förtryckta fädernesland. Kärleken till detta samma land, som han älskade högt öfver allt annat i verlden, brann inom honom med en snart sagdt förtärande låga, och hela hans tankekraft koncentrerade sig omkring det alltjemt återkommande spørsmålet,

Svanvilde hade ingen ro efter döden. I månljusa nätter sågs hon på Källövikens strand.

på hvad sätt han skulle kunna gagna sitt land. Att något måste göras, och det göras snart, det insåg han allt för väl, och för hvarje dag som gick, kändes det allt mera olidligt inom honom. En aldrig förr anad, betvingande känsla fick makt med honom, och den liksom förvandlade dagen till natt för hans inre syn och dref sömnens milda makter från hans läger.

En arla morgon i september, förtäljer folksagan, satt han äfven der vid stranden. Uppe på slottet hade qvällen förut hånande och hårda ord fällts öfver hans älskade fosterland. Han tänkte nu derpå och suckade djupt. Tungt och smärtsamt upprepades sucken. Gustaf vände sig om, och nära sig på gräsmattan såg han en hvitklädd qvinnoskepnad, dimlikt, men himmelskt skön.

"Frukta icke!" ljöd det ljuft ftån skepnadens läppar. "Jag är Svanvilde. Länge har jag fridlost irrat omkring på denna strand. Jag föraktade Gud och sjönk i djupet. Skänk mig det heliga dopet, och min fridlösa själ skall finna ro!"

Gustaf steg upp och framför honom knäböjde den sköna dimgestalten, utstötande en ännu djupare suck.

Han gick nu och hemtade vatten i sin hand, stänkte dermed öfver vålnaden och uttalade de heliga döpelseorden.

"Tack!" ljöd det som en andehviskning. "Vid din fot ligger din lycka. Tag upp och förvara den! Stor välsignelse skall den skänka dig och din ätt."

Vid dessa ord tycktes den sköna gestalten smälta bort och försvinna. Men på gräsmattan låg en äkta perla, klar och skön som en af dagdropparne. Gustaf tog beundrande upp den och gömde den.

Från Kallö slottstorn ljöd i detsamma klockan, bådande att frukosttimmen var inne, och tankfull återvände Gustaf till slottet. Men från denna stund besjälades han af en underbar kraft, och det djerfva beslutet att fly mognade inom honom. Det är alla bekant, att hans rymningsförsök äfven lyckades.

Under det Gustaf Wasa i Liibeck väntade på lägenhet att komma öfver till Sverige, lät han i guld konstrikt infatta den dagglara perlan. Den kunde användas såsom kråsnål eller såsom fäste för plymen i en barett.

Klenoden gick sedan i arf inom Wasaätten. Drottning Kristina, som icke det minsta trodde på den med Svanvildes gåfva

föbundna lyckan för dess egare, skänkte den till sin kusin Karl Gustaf, sedermera konung Karl X Gustaf.

Men Karl XII tappade smycket under kalabaliken i Bender.

Det gamla spöktornet

Vid floden N. i sydöstra Sverige ligger en gammal herrgård — torp. Hufvudbyggnaden stöder sig mot ett torn, som i forna tider tjenade till försvar och leder sina anor ända från hednatiden. En vindeltrappa leder upp till spetsen af detta torn, hvars murar äga en tjocklek af 10 till 12 fot. I en senare tid utvidgades de i detsamma varande trånga fönsterna, som till en början endast tjenade till skottgluggar. Detta torn hade utom den djupa källaren tre våningar. Genom tornmurens genombrytande hade de två understa våningarna, hvardera bestående blott af ett rum, kommit i förbindelse med hufvudbyggnaden. Den öfversta tornkammaren deremot låg enskild, och dit upp ledde en vindeltrappa genom en i den tjocka muren huggen gång. Denna kammare, som är 14 alnar lång och 10 alnar bred, kallas spökkammaren, emedan der sedan fordomtida herrskat stor oro. Innanför dörren till densamma står en gammal stenfigur i kroppsstorlek med stridsyxan i handen. Denna figur, som fordom haft sin plats nere vid ingången till tornet, skulle föreställa en vaktkarl.

I denna tornkammare funnos förr några urgamla möbler: ett stort, väggfast ekskåp, en gammaldags säng och ett par andra urmodiga saker. Men som de nattliga andarne höllo till särskildt i och vid dessa, beslöt man taga bort dessa möbler utom det väggfasta ekskåpet och möblera rummet mera tidsenligt. Det nattliga oväsendet med flyttandet af möbler fram och åter m. m.

fortfor dock, fastän mången till en början trodde, att detta buller härledde sig af helt naturliga orsaker.

På den enda dörren, som var tjock och klumpig, fanns ett utskuret hål i form af ett hjerta. En oförvägen yngling, hvilken i likhet med de andra af gårdens folk sett rummet vara upplyst och hört oväsendet deruppe, beslöt att smyga sig dit och titta in genom hålet på dörren. Sagdt och gjordt. Han såg rummet upplyst utan att kunna upptäcka, hvarifrån ljusskenet kom. Vid bordet, som stod midt på golvet, satt en kämpagestalt i gult läderkyller och med ryggen vänd mot dörren. Han reste sig, gick bort till och öppnade ekskåpet och tog fram derur en stor och tjock bok. Denna lade han på bordet, satte sig åter och tycktes läsa deri. Dörrarna till ekskåpet lät han stå öppna. För den förvånade ynglingens blickar tedde sig här en rikedom af guldsaker, hvilkas like ej ens den djerfvaste fantasi kunde tänka sig. På de öfre hyllorna stodo om hvarandra större och mindre guldpokaler. De nedre fylldes af underbart sköna bordsprydnader, skålar och fat, allt af guld.

Medan ynglingen undrande beskådade denna rikedom, kom en gestalt in genom dörren, vid hvilken han stod. Den bar en lång, svart kappa. I högra handen höll den en strids yxa. Ljudlöst skred den fram till mannen i läderkyllret, höjde yxan och lät den falla på hans hufvud. Ett ljud, som liknade ett tjut, hördes, och oemotståndligt instämde ynglingen deri. Han sprang, alltjemt högt skrikande och förföljd, såsom han trodde, af den förfärliga svarta gestalten, nedför vindeltrappan nästan medvetlös af skrämnel.

— — — — —
I början af 1800-talet egdes — torp af en herr A. Han var enkling och barnlös. En brorson, ung officer, ärfde godset efter honom. Denne anmodade en sin vän, en jurist vid namn Henrik B., att någon tid vistas på —torp för att vara honom behjelpig med att ordna godsets affärer och räkenska per. Emedan det var under högsommaren, hade herr A. bedt honom taga med sig sin unga maka.

Juristen och hans fru anlände och inlogerades i tornrum med en trappa upp. Detta, som låg inunder den s. k. spökkammaren, var ett stort och vackert rum med den härligaste utsigt öfver floden N. och det idylliska landskapet der omkring.

En natt vaknade de som vanligt af oväsendet, men somnade åter in, Vid half 3-tiden vaknade herr B. vid ljudet af en underbart skön musik, liknande långdragna, högtidliga orgeltoner. Hans hustru sof. En kort stund låg han och lyssnade härpå. Derefter föreföll det, som om rummet upplystes af ett strålande sken. Han drog sängförhänget åt sidan fruktande, att någon eldsvåda hade uppstått. I detsamma steg fram i rummet från motsatta dörren en underskön, hvitklädd gosse med ljuslockigt hår. Sakta skred han öfver golfvat, och blef stående framför sängen. Sina strålande ögon fäste han på den häre B. I blicken låg ett uttryck af mildhet och välvilja. Han smög sig derefter bakom kaminen och försvann.

Rummet blef nu mörkt, och af de högtidliga orgeltonerna förnams ej ett ljud. Somna kunde herr B. ej åter, utan låg ett par timmar och tänkte på det underbara, han hört och sett. Han steg derefter upp och företog en promenad i den vackra parken. När han återvände derifrån, mötte han sin unge värd, som glädtigt sade:

"Så tidigt ute, käre vän! Hoppas, du haft en god natt?"

"Tvärtom", svarade Henrik något retligt. "Jag har knappt fått en blund i mina ögon under hela natten."

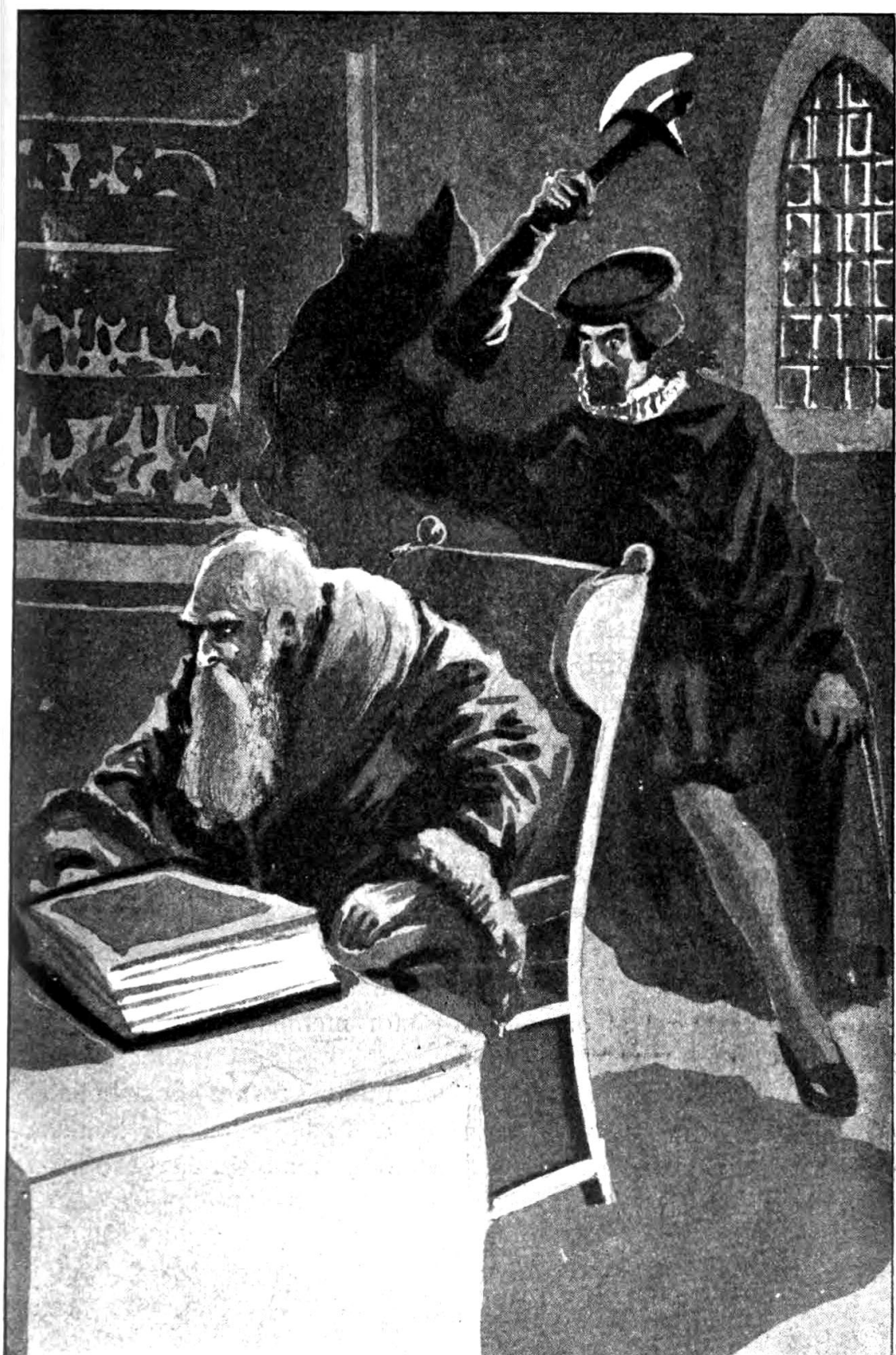
Derpå omtalade han, hvad han varit utsatt för.

Längre fram på dagen tillkallade godsegaren den åldrige hofmästaren, till hvilken han yttrade:

"Vet Ni, min käre John, något om spökerierna i det ur åldriga tornet?"

Den gamle berättade:

"Spöksenen i tornkammaren har äfven jag sett. Jag var då endast 20 år, öfvermodig och fullkomligt säker på, att det, som flera trott sig ha sett deruppe, endast varit inbillning. Jag bad min husbonde att få ligga i tornkammaren för att betaga rummet dess vanrykte för spöken. Min husbonde svarade, att jag gerna kunde få det, men att han vore rädd för, att jag skulle komma att ångra det. Förtjust gick jag upp till tornkammaren. I den stora sängen med sitt trasiga, mörkröda sidenomhänge lade jag mig, fullkomligt öfvertygad om att få sofva godt, tills morgonklockan ringde. Men knappt en timme hade jag sofvit, då jag vaknade vid, att rummet var upplyst. Jag såg en lång, kämpalik gestalt,

Ljudlöst skred den fram till mannen i läderkyllret, höjde yxan och lät den falla på hans hufvud.

klädd i, som jag tyckte, hjortskinnströja, vida byxor och låga, pelskantade stöfletter, såsom forntida riddare brukade. Han tycktes komma från sjelfva tornväggen och gick bort och öppnade dörrarna till ekskåpet. Deri såg jag ofantligt stora guldschatter och en oformligt stor bok, som riddersmannen tog fram från skåpets botten. Derpå drog han bullrande en högkarmad stol till bor det och satte sig samt öppnade boken. Hans ansigte var mumielikt. Jag var stel af fasa. Nu såg jag äfven en svart gestalt komma smygande bakom hans stol. Jag utstötte ett ångestskrik, och allt var försvunnet. Halft vettskrämd skyndade jag i mörkret ur det hemska spökrummet och nedför trappan."

"Nå, än barnet, som herr B. trott sig ha sett?" sporde godsherrn.

"Ja, äfven detta undersköna barn har jag observerat flera gånger. Det påstås, att denna syn står i sammanhang med ett grymt barnamord, som för många år sedan föröfvats här med anledning af en arfstvist. Det brukar visa sig en gång om året."

Den unge godsherrn började nu intressera sig för sitt gamla märkvärdiga torn samt lät undersöka väggen vid kami nen, der det sköna barnet setts försvinna. Den 12 fot tjocka muren uppbröts. Den var ihålig, och derinne gick en smal trappa af huggen gråsten rundt om tornet liksom vindeltrappan inuti detsamma. Längst ned vid jordytan hade stenar och murbruk hopat sig. Detta undanskaffades, och derundef fann man ett benrangel af en ovanligt stor menniska. Hufvudskallen var klufven.

Man forskade ej mera. Det gamla tornet fick behålla sina hemligheter. Och rufvande på både ädla och hemska minnen, står det än i dag likt en grånad gengångare från forntiden.

Fru Brynhilda

Berresätet —dahl i Vestergötland egdes i äldsta tider af Ulf Jarl. Den dåv. s. k. borgen låg i en dal, genomfluten af en bred å, på ömse sidor bevuxen med tät granskog.

En vinter hade mycket snö fallit. Våren lät länge vänta på sig. Den kom slutligen med mild luft och ymnigt regn. Ofvanför borgen hade ån skurit sig en ny strömfåra. Den kom allt närmare borgen, som sålunda hotades med öfversvämning och ödeläggelse.

Ulf Jarl vistades i härnad, men hans modiga husfru visste råd. Hon lät uppbåda alla sina underhafvande. En bred kanal gräfdes bakom borgen. Natt och dag arbetades. Den kloka borgfrun Brynhilda öfvervakade sjelf arbetet, dervid hon uppmuntrade sitt myckna folk. Hon sade, att, om de träget hölle i, skulle hon vid majfesten bereda dem ett stort gille. Denna fest, lofvade hon, skulle anordnas hvarje vår, så länge verlden komme att stå.

Kanalarbetet blef lyckligt fullbordadt. När det sista spadttaget blifvit taget på den nya strömfåran, rusade den väldiga vattenmassan dit in. Borgen, som nu låg på en holme, var räddad.

Den utlofvade festen uteblef icke. Der vankades färsk soppa med kött, äppelmunkar och godt öl.

Denna fest blef obligatorisk och tillställdes hvarje år af de olika ätter, som sedermera under flera århundradens lopp egde gården. Och, berättar folksagan, under ljusa vårnätter syntes i tornets fönster en hvitklädd qvinnoskepnad, spejande ut öfver trakten.

"Det är fru Brynhilda", sade folket, "hvilken ser efter, om ån äfven i år hotar hennes forna borg."

I stora köket hördes hon larma, liksom ville hon påminna om, att tiden för festens tillredelse vore inne. När något dödsfall stundade, brukade hon äfven visa sig. — — —

Århundraden försvunno, och släkten kommo och gingo, men den gamla plägseden med majfesten höll alltjemt i sig.

I början af 1700-talet kom en ny egare till gården, adelsmannen N. Han log åt det gamla bruket och ville med ens afskaffa det. De gamle Ulfvarnes borg var nu för länge sedan försvunnen. I det i dess ställe uppförda enkla boningshuset, mente egaren, komme nog inte fru Brynhilda att husera. Festen inställdes.

De gamle på gården skakade sina hufvuden och menade, att detta ej bådade godt.

Första året sjuknade en del kreatur och dogo. Men det händer ju så ofta på landet, och de unga makarne fäste sig ej dervid. Det derpå följande året dog deras 1-årige son.

Tjenarne påstodo, att det var stor oro i kök och skafferi, och att fru Brynhilda sågs oftare än vanligt.

Tredje året insjuknade fru N. mycket illa. Läkarne hyste föga hopp. Det var en svår bröstsjukdom. Den unga frun besvärades af andnöd och en oförklarlig ängslande oro. Någon sömn fick hon ej i sina ögon.

En natt kände hon sig sämre. Fullt öfvertygad om, att hennes sista timme var nära, bad hon sköterskan gå och till kalla hennes make. Knappt hade denna gått, förrän hon hörde en suck. Hon såg upp, och nära sängen stod en hvit qvinnoskepnad, inhöljd, som hon tyckte, från hufvud till fot i en hvit slöja.

»Jag är fru Brynhilda . . .»

"Hvem är der?" frågade fru N., troende, att det var någon af tjenarne, som opåkallad ville se till henne.

En outhärligt sorgsen röst svarade:

"Jag är fru Brynhilda. Hvarför orsakar du så mycken oro? Jeg ber dig vörda min vilja."

En sekund tycktes gestalten stå liksom väntande på svar. Derefter tillade den med ljuf, bedjande ton:

"Gif mat åt gammal, git mat åt ung,
Så blifver smärtan ej mycket tung."

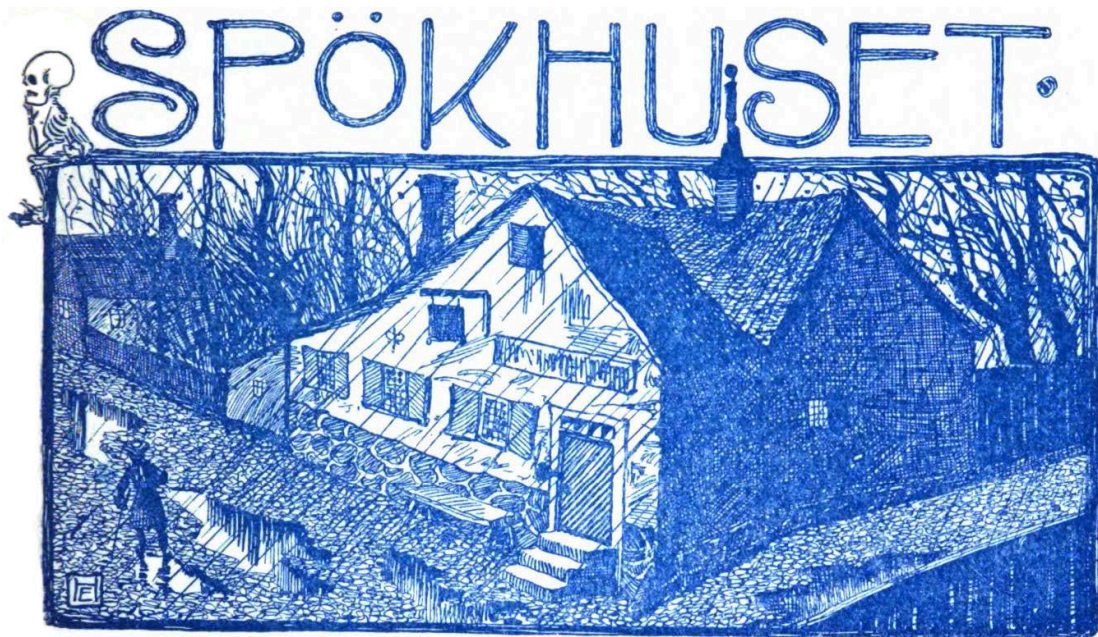
Fru N. erfor ånger öfver deras vanvördnad för det ur gamla bruket med majfesten. Hon försökte att något resa sig upp för att svara. Men då kände hon en häftig inre smärta, och blod färgade hennes läppar. I detsamma öppnades dörren, och gestalten sväfvade bortåt fönstret och försvann. Fru N:s make och sköterska inträdde nu. Förfärade sågo de hennes nattdrägt och lakan vara öfverhöljda med en myckenhet var. Husläkaren, som befann sig på gården, blef tillkallad, och han förklarade, att en kris till det bättre inträdt. En elak bulnad hade brustit. Då fru N. något hemtat sig, om talade hon den märkvärdiga synen för sin make, men han sade henne då, att hon troligen drömt.

"Nej, jag har icke drömt", försäkrade frun. "Jag skickade ju nyss sköterskan efter dig. Det var fru Brynhilda. Hon sade det sjelf. Mitt lif har hon räddat. Orden, som hon uttalade, stå outplånliga för mitt minne. Och så gammal svenska hon talade! Det var fru Brynhilda. Folket här har nog rätt, som säger sig ha sett henne."

"Kära Hedvig, vare härmed hur som helst! Mat skall visserligen både gammal och ung få."

Fru N. tillfrisknade snart. En summa penningar deponerades, och räntan deraf utdelades hvarje den 24 april bland ortens fattiga.

Fru Brynhilda tycktes blifva nöjd, ty ingen såg henne sedan vidare på — dahl. Makarne N. uppnådde under lycklig sammanlefnad en hög ålderdom och efterlemnade stor förmögenhet åt sina fyra söner.

Spökhuset

Vid gamla hamnen i staden X. låg fordom ett hus, känt under namnet Mejerska huset. I början af 1700-talet egdes det af en grosshandlare Mejer. Han dref betydande affärer och ansågs vara mycket förmögen. Oaktadt han var gift, hade han flera barn med sin hushållerska. Barnen dogo, när de voro några år gamla. Den ena hushållerskan efter den andra afled äfven och efterträddes af yngre.

Slutligen lemnade också rike-Mejer, såsom han kallades, detta jordiska. Huset ärfdes då af en aflägsen släkting, som likväl icke länge bodde der. Hvarken han eller tjenarne fingo någon nattro, och de besynnerligaste historier kommo nu i omlopp.

Huset stod derefter länge öde, ty det sades, att spöken som der hade sitt tillhåll, gjorde det för människor omöjligt att bebo. I synnerhet voro i tredje våningen tvenne rum, som Mejers hushållerskor bebott, tillhåll för oväsendet. I det rum, der barnen uppehållit sig, hördes bullrande lekar. Från det andra rummet förnummos omvexlande skrän, skrik och skratt, möbler tycktes kastas om hvarandra och dörrar ryckas upp och slås igen. Ingen vågade sig dit, sedan mörkret inträdt.

Så inköptes huset af en öfverste, som endast log åt talet om spökerierna. Hans son, en ung officer, hvilken hemkom strax sedan föräldrarne inflyttat i sin nya egendom, blef inlogerad i ett af

de fatala rummen tre trappor upp. Morgonen derpå, då han kom ned till frukosten, var han blek och utvakad samt beklagade sig mycket öfver de syner, som han haft under natten. Hemska människogestalter tyckte han sig ha sett sväfva omkring i rummet. De hade fäst sina stirrande ögon på honom, och, ehuru han eljest ej var känd för feghet, hade han knappt vågat draga andan. Han förklarade till slut, att han aldrig vidare ämnade inträda i det rum, der han till bringat den svåraste natten i sitt lif.

Följande natt hörde såväl öfversten som öfverstinnan, som bebodde våningen på nedra botten, der Mejer haft sina privaturum, att någon gick med tunga, släpande steg i sofgemaket. Öfversten tände ljus, men kunde ej upptäcka någon person, från hvilken fotstegen kunde härleda sig. Strax der på hörde begge två liksom från ett hörn i inre rummet någon räkna pengar, under det djupa suckar frampressades.

Ljudet af det klingande myntet var så tydligt, att öfversten ej kunde afhålla sig från att utropa:

"Hvem t—n räknar pengar derinne?"

Ett förfärligt skratt, så fasansfullt hemskt, att blodet ville stanna i ådrorna, hördes af båda makarne.

Efter denna hemska natt afflyttade öfversten med familj från huset, som åter länge stod obebodt och öde. Slutligen inköptes det af en fabriksegare, som varit bosatt långt från staden X. och ingenting visste om spökerierna.

Emellertid skickade han arbetare till det s. k. spökhuset för att låta reparera detsamma. När arbetarne derunder en dag åto middag, gick verkmästaren upp i en af de öfre våningarne för att se efter, huru långt arbetet fortskridit. Dervid hörde han steg i trappan bakom sig. Men när han vände sig om, var allt tyst. Ingen syntes till. Han fortsatte sin väg, och nu förnyades ljudet af fotsteg bakom honom, men upp hörde åter så snart han stannade.

Underlig till mods, inträdde han i ett rum och tog en stol för att sätta sig. Denna rörelse upprepades af den osynlige följeslagaren, som nu tycktes vara vid hans sida.

"Detta var märkvärdigt!" sade han halfhögt och förargad.

Men nu kände han ett så våldsamt slag på mun och näsa, att det gnistrade för hans ögon.

Förskräckt störtade han ut ur huset och omtalade för egaren, att han varit utsatt för spökerier, som gjorde det omöjligt för honom att vidare befatta sig med det åtagna reparationsarbetet.

Härefter stod huset en tid till hälften repareradt, hvarpå fabriksegaren såg sig tvungen att sälja det. Den nye egaren, grosshandlaren N., lät inreda det till packhus, spannmålsvindar o. d., till hvilka ändamål det ännu för några tiotal af år sedan begagnades.

Liten Inga

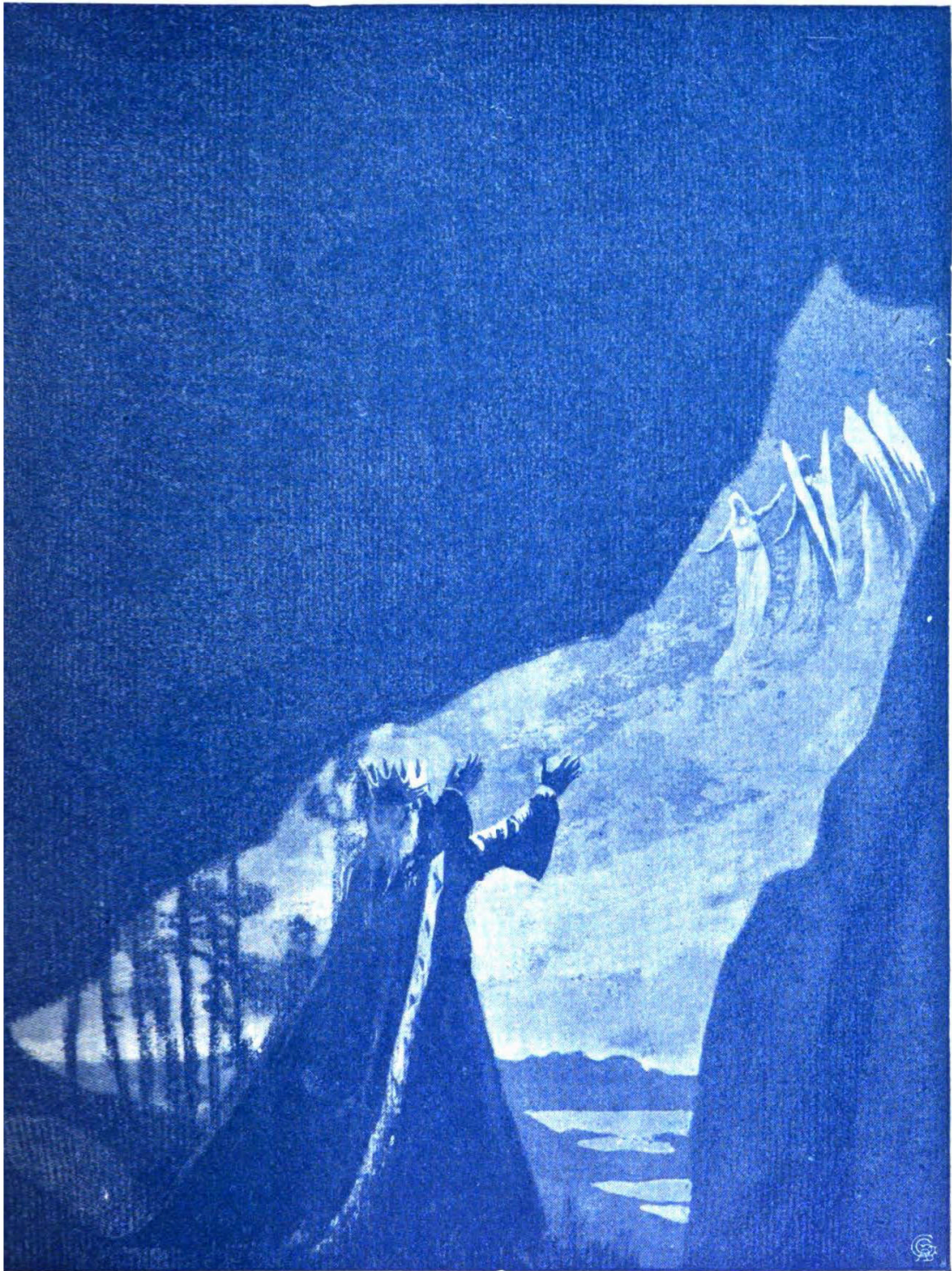
Under den fornnordiske konungen Rolf Krakes minderårighet satte svenske drotten Adil en engelsk furste vid namn Rerek till Rolfs förmyndare. Rerek var en tyrann, som allmänt afskyddes, och vardt han kallad Racka.

Skåningarne öfverföllu och slogo ihjäl Racka samt begrofvom honom i den närbelägna skogen. De lade en stor sten på hans graf. Ännu i dag kallas skogen "Hundskogen". Svenske konungen Adil tillsatte nu tvenne höfdingar i Skåne. De hette Eskil och Alkil.

Vid denna tid fanns i norra Skåne en konung vid namn Snio. Han ville undandraga sig Adils välde och bekrigade honom och hans höfdingar. Snio vann en lysande seger, ty, heter det, jätten "Jättery Klack" kom honom till hjälp. Detta stora slag stod på Watteryds hed, och de derstädes resta omkring 600 stenarne äro ett minne deraf.

Rakt fram i vester om denna stensättning finns en stor stenhäll, som kallas "Klack", enligt allmogens utsago så be nämnd efter jättarnes höfding, som hette "Jättery Klack". Denne jättehöfding bodde i berget, hvilket på den tiden varit försedt med en jerndörr, och dit fördes de af bergfolket bort snappade flickorna i orten.

Medan nu kung Adil låg der nere i örlig med de vilda skåningarne, hade han uppslagit sitt kungstält i en grönskande dal nära Watteryds hed. Der vaknade den unge konungen arla en morgon vid tonerna af den mest underbart sköna sång. Han frågade, hvarifrån dessa härliga toner kommo, om någon gudinna från Odens sal hade stigit ned för att tjusa och glädja människobarnen.

När de åter höjde sig på den gyllene skyn voro de tre.

"Nej, herre konung, så är det ej", gånfvon honom hans svenner till svar. "Sångerskan heter Inga och är en af bygdens tärnor. Hon vallar i dalen sin faders snöhvita lamm."

Då gick kung Adil ut ur sitt tält. Under en grönskande lind satt den fagra Inga. Hon knäppte sin guldklaviert och sjöng skönare än den gudaborna i Odens sal. Kung Adil bjöd henne nalkas. Men hon urskuldade sig med sin enkla dräkt af grå vadmal.

Det hjälpte likväl icke. Hon måste träda inför konungen, och denne erbjöd henne kostbara gåfvor, om hon ville sjunga för honom.

"Dyrbara gåfvor aktar jag icke", svarade den sköna Inga. "Men mina visor kan jag väl dig qvada ändå."

Drottningen frågade nu, af hvem hon fått den underbara guldklavierten, hvars like ännu intet menniskoöga skådat.

Frimodigt omtalade hon, huru hon en kulen vinterafton bryggde mjöd åt sin fader. Derunder öppnades sakta dörren och en liten dvergpiga från Dvergekullen trädde in, grät och bad med späd röst:

"Gif min fru en skål spenvarm mjölk. Svårt plågas hon af skälvosot.

Om du af godt hjerta villfarer min bön,
Skall gyllene krona snart blifva din lön.
Vid bäcken den klara sätt skålen så hvit —
I morgon du gånge dig frimodigt dit!'

Så talade den lilla och försvann. Men Inga tog stäfvon, gick ut i stallet, fyllde skålen med spenvarm mjölk och bar den i storm och regn till den klara bäcken.

När hon på morgonen begaf sig dit att hemta vatten, var hennes skål tom. Den lilla dvergpigan stod der bredvid, neg så vackert och sade:

"Min fru låter tacka dig. Din mjölk gaf henne lisa. Skälvosoten upphörde. Hennes gåfva till dig är den gyllene klavierten vid bäckens gyllene rand. Tag den! Dess toner skola bringa dig lycka."

Så talade lilla Inga för konungen, och på hennes kinder skiftade rosor och liljor så snällt.

"Sjung, barn, sjung!" bad drottningen än en gång.

Och Inga fattade guldharpan och sjöng om gudarnes glädje, om människornas sorg. Och hon qvad den sorgmodiga visan om den sköna Rosa. En morgon skulle denna gå till sina leksystrar ett stycke väg från sitt hem. Som hon vandrade genom skogen, mötte hon en ståtlig man i den dyr baraste dräkt och med konungsligt utseende. Det var bergakungen, och han förde henne in i bergets salar. Sedan Rosa såsom hans maka vistats i berget flera år, längtade hon hem till sin moder, hvilken hon af sin gemål fick tillåtelse att besöka. Men hon skulle dock återvända till berget innan första hanegället. Stor vardt moderns glädje vid dotterns återseende. Timmarne ledo hastigt. Hanen gol första och andra gången. Dottern ville slita sig ur sin moders armar. Denna fasthöll likväl med makt sitt barn. Så gol hanen för tredje gången. Då bleknade Rosas kinder, och modern höll fortfarande sitt döende barn i sina armar. I detsamma syntes tvenne gudinnor sänka sig ned. När de åter höjde sig på den gyllene skyn voro de tre. Skön Rosa var den tredje. *Men bergakungen sörjer alltjemt sin fagra människobrud.* Under nattens tysta timmar går han klagande genom skogen.

Vid sångens underbara toner fylldes kung Adils hjerta än af glädje, än af djupaste sorg. Han bjöd hemta en stol af rödaste guld och satte liten Inga derpå, fäste kungakronan på hennes lockiga hufvud och tog henne till drottning.

Dvergpigan hade talat sanning. Harpans toner bringade henne lycka. Liten Inga blef drottning öfver Nordanlanden.

Vålnaden med hunden

I mellersta Sverige finns ett större landtgoods, som heter R—gård, bekant för sina förr i tiden upprepade spökerier.

I hufvudbyggnadens ena flygel förnams ofta mycken oro och stort buller. Särskildt var detta förhållandet i ett rum, som låg åt trädgårdssidan, samt i källaren under denna flygel. Ingen vågade gå dit, sedan det blifvit mörkt. En underlig gestalt, klädd i grå, fotsid kappa och åtföljd af en stor, svart hund, visade sig ofta der. Den hemska skepnaden och hans följeslagare sågos understundom äfven nere på gårdsplanen. Vålnaden tittade äfven in i stall och lador. Folket hyste stor förskräckelse lör densamma. Man visste inte så noga, hvad den hade att betyda, men att något förr i tiden inträffat, kanske ett mord, som nu förorsakade, att en dylik uppenbarelse visade sig.

En annan egendomlighet bestod deri, att alldeles invid byggnaden åt trädgårdssidan till syntes under mörka nätter små, blåhvita, fladdrande lågor. Folket kallade dem "gasta bloss".

År 1794 dog egaren, och sonen, en ung, rättskaffens man, öfvertog då R — gård. Till hans förestå ende giftermål skulle stora hufvudbyggnaden repareras. Derunder tog godsherrn sin bostad i den så illa beryktade spökflygel. Allt från sin tidigaste barndom

hade han hört talet om oron och oväsendet, utan att likväl ha trott derpå.

Det rum, han valde till sitt sofgemak, var beläget intill det ofvan nämnda spökrummet.

En natt vaknade han vid ett starkt buller derifrån. Han låg en stund och lyssnade, tills allt åter blef tyst. Derpå beslöt han, att om han ånyo finge höra något oväsen, gå in i spökrummet för att utforska hvad orsaken kunde vara.

Följande natt upprepades bullret, och han ville utföra sitt beslut i handling. Men då han steg ur sängen, snafvade han på något föremål på golfvvet. I detsamma kände han en stark smärta i ena foten, och en iskall rysning öfverföll honom, hvilket tvingade honom att åter gå till sängs. Han tänkte på saken och blygdes öfver sin feghet, ihågkommande Frälsarens ord, att sjelfva andarne skola vara de trogna underdåniga.

Under bön till Gud fattade han det oryggliga beslutet att vid nästa buller, som hördes i det fruktade rummet, gå ditin.

Det dröjde endast åtta dagar, då oväsendet åter började. Den unge mannen steg upp, öppnade frimodigt dörren till spökrummet och frågade:

"I Guds namn, hvem är du?"

"En ande."

"Hvad gör du här?"

"Jag vakar öfver de pengar, som jag nedgrävt här."

"Hvar har du nedgrävt dem?"

"Jag, som i lifstiden var egare till denna gård, nedgräfdde för långt öfver 100 år sedan under dåvarande krigsoroligheter mina penningar. Strax derefter afled jag. Nu kan jag icke komma till ro förr, än en jordisk varelse befriar mig från att hålla vakt öfver dem. Jag har två andar, som ständigt omgifva mig, en god och en ond. När den goda vill skänka mig ro, så motarbetar den onde och plågar mig på det sättet, att jag måste gå och vaka öfver mina pengar."

"Hvem skall befria dig derifrån?"

"Du skall göra det."

"Kan ingen annan utföra det?"

"Nej, du är min ättling och eger ett sådant sinnelag, att du kan befria mig. Jag har länge väntat på dig. Det vet äfven min onde

ande. För åtta dagar sedan snafvade du, när du gick ur sängen. Det förorsakades af honom. Han skulle gjort dig mera ondt, om ej min goda ande hade förhindrat honom. Du finner, att jag talar sanning, och jag beder dig att lösa mig ur mina fjettrar. Kan du lofva Gud och Jesus?"

"Ja, af allt mitt hjerta. Vill du gifva mig åtta dagars betänketid?"

"Ja, det vill jag. Men glöm mig icke! Farväll!"

Den unge godsegaren rådgjorde med sockenpresten, och denne sade:

"Anden tycks vara en god, men bekymrad ande, hvarför Ni bör uppfylla hans begäran."

"Det vill jag med Guds hjälp göra", svarade allvarligt den unge mannen.

Godsegaren lät derefter uppbryta golvet i den nämnda källaren, och derunder fanns verkligen en förrostad jerngryta, fylld med silfvermynt. Dessa hembjöd han åt staten till inlösen och erhöll därför en stor penningssumma, som han utdelade till traktens fattiga.

Sedan dess syntes anden icke mera till.

"Borgens" hemligheter

För flera århundraden tillbaka låg å en höjd ej långt från staden Ö. i mellersta Sverige ett "fast hus", vanligen kallad "Borgen". Detta befästa slott var omgifvet af breda, dubbla vallgrafvar. Tillträdet förmedlades af en murad bro öfver den yttre grafven.

Slottets östra flygel, en stor tvåvåningsbyggnad, var den äldsta delen af Borgen. I vestra flygeln var det vackra slottskapellet inrymdt, och der var kyrkoherden i den närbelägna staden Ö. skyldig att på begäran predika.

På norra sidan, men skild från den öfriga borggården af den inre vallgrafven, låg den märkvärdigaste af Borgens samtliga byggnader, det s. k. "Stora Huset". Detta var uppfördt på en fyrkantig, stensatt "holme", som icke var mycket större, än att byggnaden fann plats på densamma. I följd häraf kunde ingen vagn köras ditin, utan de besökande måste stiga af på borggården och till fots gå öfver stenbron, som förde öfver den breda vallgrafven. Detta var icke bekvämt, men Borgens Stora Hus byggdes i en orolig tid, då man mera red än åkte.

Grunden, hvarpå Stora Huset hvilade, var gjord med så dan konst och så stark, att den måtte ha kostat stora summor, innan man kom derhän att lägga första stenen till den starkt hvälfda källare, ofvanpå hvilken ännu tre våningar hvila. Ingången till det Stora Huset var endast genom trapp- eller klocktornet, som stod midt för byggnaden utåt borggården.

På den motsatta sidan utåt trädgården funnos tre mindre torn med tre våningar, hvilkas rum stodo i förbindelse med de tre öfriga våningarnas rum.

Trapptornet innehöll endast hufvudtrappan, en stor spiraltrappa med huggna granitsteg.

Den öfversta af Husets trenne våningar, hvilken betydligt sköt ut öfver de andra, hade i äldre dagar blott innehållit en enda för krigsfolket afsedd stor vapensal med fönster på båda gaflarna och på sidorna vaktgångar, hvarifrån små luckor gáfvo en vidsträckt utsigt öfver den omgifvande nej den, och hvarest en mängd skottgluggar voro anbragta.

Denna gamla forntida borg med vidsträckta egor innehades i slutet af 1500-talet af en grefve S. Han var gift med en högättad dam, Sofia Amalia, ett odjur i qvinnohamn. Allt dåligt man kan upptäcka hos en qvinna, var der samladt inom henne: girighet, praktlystnad, osedlighet, hämndbegär, och icke ens för de värsta brott ryggade hon tillbaka. Så t. ex. legde hon en af tjenarne att skjuta hennes man i inkörsporten till Borgen i början af 1600-talet.

Efter grefvens död hängaf hon sig utan hejd åt sina onda laster, och hennes lif blef nu en kedja af synder och brott. Men straffet uteblef icke. Tio år efter mannens död drabbades hon af en sjukdom, som ändade hennes lastfulla lif.

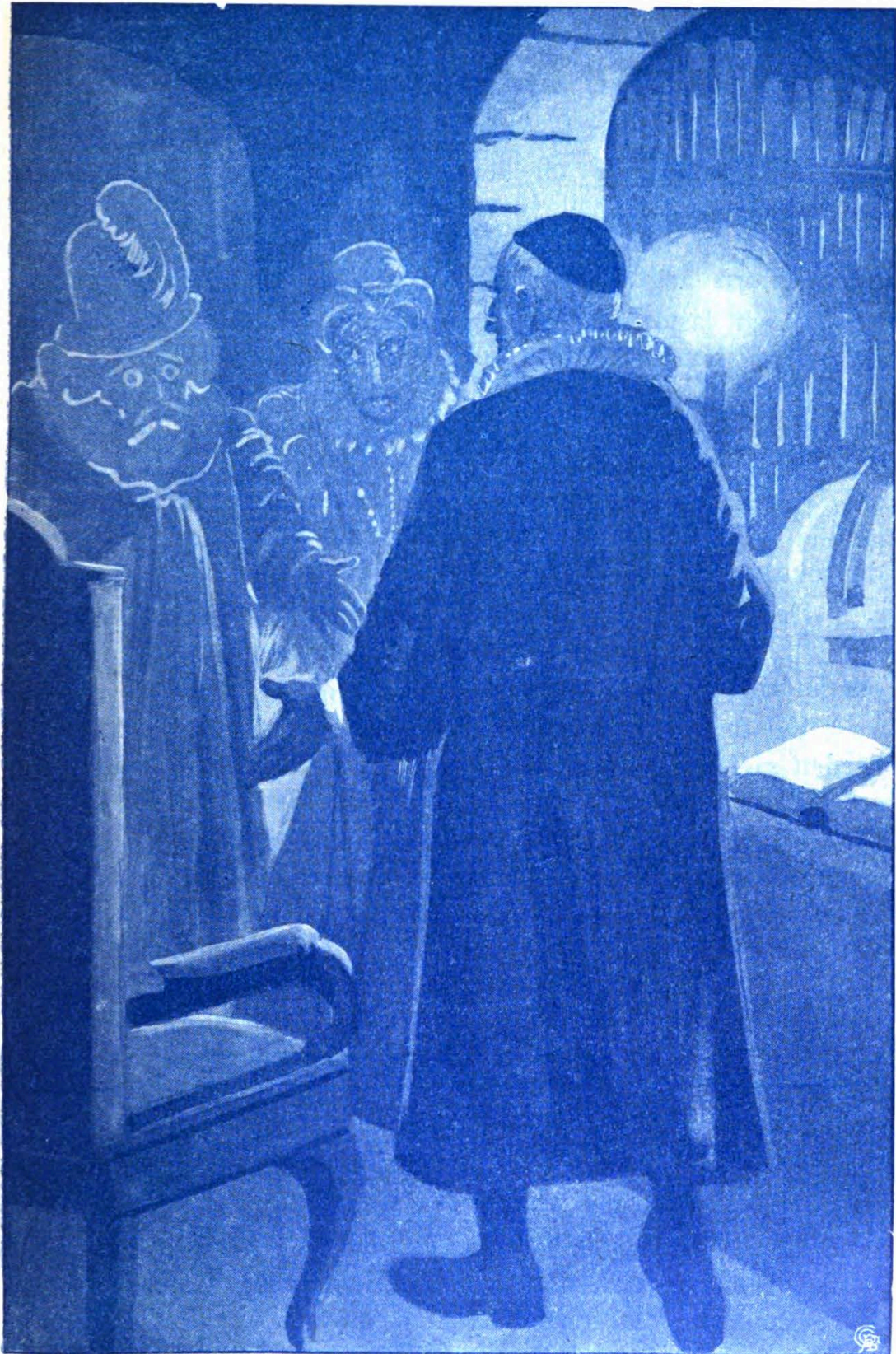
Som var att vänta, fick hon ej ro i sin graf. På Borgen störde hon nattfriden på mångahanda sätt, och många der sågo hennes hemska vålnad.

Den åldrige kyrkoherden N. i Ö. har enligt hans efterlemnade papper upplefvat följande:

Under julhelgen 1620 hade han hållit gudstjenst i Borgens kapell. Det blef svårt oväder, och han ombads att stanna på slottet öfver natten. Efter supén satt han länge uppe i det rum, der han skulle tillbringa natten, och fördjupade sig i läsningen af en teologisk bok, som mycket intresserade honom. Det stora, temligen dystra rummet var sparsamt upplyst af endast en lampa. Han hörde dörren knarrande öppnas. Men som han trodde, att det var någon af betjeningen, fäste han sig ej dervid och såg icke upp. Släpande steg närmade sig, och en röst lik en susning hviskade:

"Skaffa oss ro!"

Nu blickade kyrkoherden upp, och nära sig såg han en man och en qvinna, båda i praktfulla forntida drägter. Det matta ljusskenet föll på qvinnoskepnadens ansigte, hvilket var hemskt askgrått. Mannens anlete syntes ljusare.

»Bed för oss! Haf medlidande med oss arma!»

"Hvilka ären I?" sporde kyrkoherden, utan att förlora modet, fastän han märkte, att det var andeväsen, han hade framför sig.

"Jag, Sten B., stod vid min följeslagarinnas mans död i brottsligt förhållande till henne. Önskade dock taga henne till maka, men hon ville det inte, förebärande att henes börd var större än min. Då tog jag hit min ättartafla för att visa henne, huru långt tillbaka i tiden mitt slägtled gick . . ."

"Och fastän jag stod i brottsligt förhållande till honom, hatade jag honom", afbröt qvinnoskepnaden. "Hans barn, som jag bar under mitt hjerta, ville jag ej framföda. Tog därför in fosterfördrifvande örter. Vårt förhållande blef också en hemlighet. För menniskor måste vi nu upptäcka den. Derför äro vi här. Hans ättartafla jemte smycken till högt värde gömde jag vid altarets vestra sida här i kapellet. Der kan du söka!"

Den manliga gestalten suckade djupt och framhviskade: "Bed för oss! Haf medlidande med oss arma! Skaffa oss lindring i vår frätande smärta!"

Vid dessa ord försvunno de båda skepnaderna, och kyrkoherden gick till hvila. På morgonen trodde han, att allt varit en sällsam dröm. Han tänkte ej vidare derpå.

En afton några veckor senare befann han sig i samma rum. Han stod vid ett bord och ordnade några af slottskapellets papper. Plötsligt såg han samma gestalter i de forntida drägterna. Med bestörtning såg han qvinnoskepnaden bära samma prålände kläder som förra gången. Ljusskenet föll på hennes ansigte. Det var stelt och mörkgrått, när mast liknande en mask af gråpapper.

Den andlige kände en obeskriflig fasa och sade med skälfvande stämma:

"Fridlöse andar, hvad söken I här?"

"Jag har ju sagt dig det, prest", svarade qvinnovålnaden vredgad. "Jag tog in förgift. Jag ville ej gifva lifvet åt hans barn. Hans maka ville jag ej blifva, ty jag hatade honom. Ville köpa mig fri med smycken och ädla stenar. En skatt af högt värde jemte hans ättartafla gömde jag i ekkistan vid altaret. Der kan du söka det, prest!"

"Bed för oss! Skaffa oss ro!" bad den manliga stämman med en djup suck, hvarefter andarna försvunno.

Kyrkoherden kände medlidande med den manliga vålnaden, hvars hållning och röst tydde på, att han varit en ädel man.

Någon tid derefter, då kyrkoherden skulle gå upp på predikstolen i slottskapellet för att hålla predikan, märkte han, att en af stenarne, hvarpå han trampade, vippade. Andens ord runno honom nu i hågen. Han lutade sig ned mot stenen som låg lös.

Efter gudstjensten lät kyrkoherden kapellbetjeningen upptaga stenen. Här stod en barnlikkista af ek. Locket satt löst på. I kistan låg en pergamentsrulle. Några dyrbarheter funnos der likväl icke. Möjligen hade de förut blifvit bort tagna.

Pergamentsrullen, inlindad i en tjock, oljedränkt linneduk, var temligen väl bibehållen. Till sin bestörtning såg kyrkoherden, att det var en afskrift af den B—ska ättartaflan. Den siste ättlingen, hvars födelseår endast var utsatt, var Sten B.

En afton följande vinter, då kyrkoherden gick genom en af Borgens korridorer, mötte honom samma hemska fruntimmersvålnad. Drägten var densamma, han förut sett. Med något mildare röst än förut sade anden:

"Du ser mig nu för sista gången. Han är nu fri från jordiska band och befinner sig nu på ett bättre ställe.

Kyrkoherden fattade mod och sade:

"Än du sjelf, olyckliga, irrande ande? . . . Ångra dina brott och vänd dig med bön till Gud, den barmhertige!"

"Kanske", svarade anden liksom dröjande. "Jag vet, att de ljusa andarna bedja för mig."

Vid dessa ord försvann spöket och visade sig icke mer.

Svarta damen på S—torp

På en af öarne i Stockholms skärgård ligger en mindre herrgård S—torp. I början af 1700-talet bodde der en grefve E. W. Han var redan till åren kommen och ogift. Det sades, att han haft en fästmö i sin ungdom, men att denna dött, hvarför han sedan slagit alla giftermålstankar ur hågen.

Vid denna tid hade ett ungt par från Köpenhamn nedsatt sig i Stockholm och öppnat konditorirörelse. Ryktet omtalade, att konditorns hustru skulle vara mycket skön.

En gång, då grefve E. W. var i Stockholm, besökte han konditoriet, såg den sköna frun och blef förtjust i henne. Från denna dag besökte grefven ofta konditoriet och öfverhopade den unga frun med presenter. Men Constance — så hette hon — tillbakavisade dem alla. Hon älskade sin make och ville förblifva honom trogen.

Nu började en lång underhandling. Grefven erbjöd konditorn en betydande penningssumma, om han godvilligt ville skiljas vid sin hustru och återvända till Köpenhamn.

Slutligen gingo de fattiga makarne in härpå, och Constance lofvade bli grefvens brud. Men under tiden hade hon skänkt sin make en dotter. Nu uppstod en ny tvist. Fadern ville behålla

flickan. Grefven hade helst sett detta, men den unga modern ville på inga villkor skilja sig från sitt lilla barn. Hon segrade. Mannen återvände ensam till Köpenhamn.

Ett år derefter var Constance grefvinna W. och bodde på den så vackert belägna herrgården S—torp. Äktenskapet blef ganska lyckligt, men barnlöst. Men den lilla jollrande Constance förljufvade för dem mången enslig stund. Hon hade till vårdarinna en ung, dansk flicka, släkting till grefvinnan.

En dag gick den unga flickan jemte lilla Constance som vanligt ut i trädgården och parken. Derifrån återkommo de icke mera. Trots de ifrigaste efterspaningar kunde man icke upptäcka det minsta spår af dem. Grefvinnan var otröstlig, förtviflad. Stora summor utlofvades för upplysning om de försvunna, men allt var förgäfvat.

Nu kommo de vildaste rykten i omlopp. En skuta hade samma dag ankrat vid ån. Några arbetare hade sett lilla Constance med sin vårdarinna nere vid stranden, och man trodde, att konditorn varit ombord på skutan och bortröfvat sitt barn. Andra trodde, att zigenarne gjort det. Det ena mer hemska ryktet efter det andra dök upp. Men allt var dock blott gissningar.

Grefvinnan sjuknade och dog några månader senare, och härefter började det talas om den svarta damen. Hon skred nattetid långsamt genom gemaken, synnerligen i grefvinnans f. d. sängkammare, hvarifrån man ofta tyckte sig höra dessa ord:

"Mitt barn, mitt barn . . . återgif mig mitt barn!"

Strax efter grefvinnans död reste grefve W. utrikes och vistades några år i Italien, hvarest han afled.

Omkring 20 år senare arrenderades S—torp af en herr F. med familj. Talet om den svarta damen fortlefde alltjemt. Hennes forna sängkammare, ett hörnrum åt trädgården, beboddes aldrig. Den begagnades till upplag för linne, säng kläder m. m.

En sommar i början af 1820-talet stod en del af rummen under reparation. Midsommardagen skulle herrskapet F. fira silfverbröllop, till hvilket en mängd gäster från när och fjerran anländt. Sist på sjelfva midsommaraftonen kom en ung fröken M. från Stockholm. Hon var systerdotter till fru F. Hennes fästman, en ung jurist, hade kort förut anländt. Alla beboeliga rum voro förut upptagna, och fru F. sade helt bekymrad till sin systerdotter:

"För din fästman vet jag visserligen råd, han får hålla till godo med att ligga uppe hos våra söner, till hvilka jag låtit bära in en säng. Men sannerligen, Edit, jag vet, hvar jag skall lägga dig."

"Kära tant, låt mig sofva i ditt förrådsrum!"

"Grefvinnans sängkammare, Edit! Hvad tänker du på?" utbrast fru F. häpen.

"Lilla tant, jag hoppas, du finner mig allt för upplyst, för att jag med en enda tanke skulle fästa mig vid ett gammalt meningslöst skrock."

"Naturligtvis," svarade tanten småleende, "men jag ville dock unna dig nattro, barn."

"Var utan bekymmer, tant! Jag skall sofva förträffligt der."

Den unga och lärda damen fick sin vilja fram.

Denna afton var man sent uppe. Ungdomen roade sig med dans och lekar i det gröna. Klockan var 1, då Edit utan minsta tillstymmelse af fruktan gick till hvila i grefvinnans sängkammare. Hon somnade genast djupt och tungt.

När klockan slog half 3 vaknade hon med en underbar förnimmelse af en iskall fläkt, som drog genom rummet. Solens första strålar föllo i detsamma. Det var fullkomligt ljust. Vid fönstret, som vette åt öster, såg hon till sin förvåning en svartklädd dam stå och speja ut genom detsamma. Strax derpå vände damen sig om och skred långsamt mot sängen.

"Hvad vill Ni mig?" frågade Edit som trodde, att någon af husfolket klädt ut sig för att skrämma henne.

"Mitt barn, mitt barn. . . hjälp mig att återfå mitt barn!" svarade gestalten med sorgsen ton.

"Det kan jag icke," sade Edit modigt.

Då vände sig den svartklädda damen om. Liksom i förtviflan tycktes hon vrida sina händer, skred åter bort till fönstret och försvann.

Edit kände sig nu helt ängslig till mods. Hon steg upp och såg efter om dörren var låst, hvilket den äfven var, så som hon sjelf reglat den.

Samma syn såg Edit trenne nätter å rad och hörde skepnaden utropa samma ord. På fjerde morgonen sade hon därför i en långt ifrån modig ton:

"Kära tant, nu, sedan de flesta nattgästerna rest, kan du låta mig få ett annat rum. I det gamla hörngemaket finnes ju hvarken rullgardiner eller jalousier. Morgonsolen besvärar mig."

De nattliga synerna förteg hon.

Samma dags eftermiddag skulle en båtfärd ega rum. Edits fästman hade gått före ned till stranden för att klargöra båten. Plötsligt såg han helt nära sig på den lilla bryggan två hvita dimlika gestalter. Konturerna kunde han tydligt urskilja. Den ena gestalten var ett barns, den andra större. Medan han häpen och förvånad såg på dem, tycktes begge glida ned från bryggan och försvinna i det blå djupet.

I detsamma ankom den muntra ungdomsskaran, som skulle ut på sjön. Han omtalade, hvad han sett, och pekade med åran der, hvarest dimgestalterna försvunnit. Alla logo utom Edit, som förmådde dem att inställa båtfärden, förebärande att hon ej mådde bra.

Uppkommen till herrgården, omtalade juristen hvad han sett för de äldre gästerna, deribland socknens åldrige prost. Nu var det slut med Edits mod. Även hon omtalade sina nattliga syner. Då sade prosten:

"I öfver trettio år har jag varit kyrkoherde här, och allt ifrån min hitkomst har jag hört talas om den svarta damen. Men jag har ansett detta för tomt prat och antagit, att konditorn i hemlighet hemtat sitt barn. Nu först tänker jag annorlunda. Jag tror, att flickan och hennes unga vårdarinna från bryggan fallit i sjön och drunknat. Tillåter herrskapet, att jag tillbringar några nätter i hörnrummet?"

"Gerna," svarade herr F. leende. "Hoppas vi få höra, om något märkvärdigt visar sig."

"Det beror på," svarade ordets tjänare.

Sedan härefter alla främmande rest och det åter blifvit tyst på S—torp, tog prosten hörnrummet i besittning.

Några dagar senare sade han en morgon:

"Tack för bevisad gästfrihet!"

"Har prosten sett grefvinnan?" frågade herr F.

"Ja, både sett och talat vid henne. Med Guds hjälp hoppas jag ha visat den irrande anden in på fridens väg. Jag bad henne vända sig till Gud med bön samt hos Honom söka sitt barns förklarade ande och ej här bland stoft och grus."

Kort härefter insjuknade prosten. Sjukdomen medförde döden. Några timmar före sin död, då man redan trodde, att han förlorat allt medvetande, reste han sig upp i bädden och yttrade:

"Jag har haft en så härlig syn: Hon, den sköna damen, har varit här och tackat mig. Hon har funnit sitt barn. Det beslutet, som likväl icke blef utfördt i handling, nemligen att hon och hennes förste man kommit öfverens om att mörda grefve W., gjorde, att hon var fjerran från friden, från Gud, sin Frälsare. Vakten Eder alla för synden!" tillade han och såg med slocknande blick omkring sig.

Vid dessa ord sjönk den vördnadsvärde prosten ned på kudden och afsomnade med ett fridfullt leende på de bleka läpparne.

Klippeborgs gode skyddsande

Under medeltiden låg i mellersta Sverige en riddersborg, som hette Klippeborg. Den hade ett ensligt, men vackert läge inne i en tjock skog och vid en liten, men djup sjö. Under flera generationer hade den varit i samma slägts ego. I slutet af 1300-talet innehades borgen af riddar Ulfsson, som hade tvenne söner Fredrik och Henrik.

Såsom litet barn hade Fredrik en gång råkat falla omkull och dervid knäckt ryggraden, så att han blefpuckelryggig. I följd af ständiga smärtor voro hans anletsdrag ej vackra, men ögonen sällsynt, sköna. Sjelf hemsökt af smärtan, ömmade han för alla lidande, och hans fröjd var att lindra nöden, hvarhelst han påträffade den.

Henrik var en vacker yngling, fyra år yngre än brodern. Nära Klippeborg låg på en höjd riddar Hårds lilla fäderneborg. Denne riddare var fattig och egde intet annat än sin borg och sitt svärd, hvilket han med gladt mod lånade dem, som bådo honom derom. Han hade endast en dotter, Rekissa, som, tidigt moderlös, uppfostrades på Klippeborg, hvars borg fru var hennes moster.

Allt ifrån barnåren hade Fredrik älskat sin sex år yngre kusin med hela sitt varma hjerta. Nu hade Rekissa vuxit upp till en underbart skön jungfru. Vågade han — krymplingen — hoppas? Ja, hans tysta bön om kärlek hade hon ej afvisat, ty Rekissa var äregirig och stolt och Fredrik ju hufvudmannen för sin ätt samt skulle en gång blifva mycket rik.

Så hade rustats till fest på Klippeborg. I den gamla riddarsalen dansade ungdomen, njutande i fulla drag af ögonblickets glädje. Endast Fredrik dansade naturligtvis icke. Uppkrupen i en fönstersmyg, åsåg han de andras stormande fröjd.

Nu stannade det skönaste paret framför honom utan att märka någon i fönstersmygen. Det var Henrik och Rekissa, af hvilka den förstnämnde yttrade till kusinen:

"Säg, vill du blifva min?"

"Ja," svarade Rekissa, "om du vore rik, och Fredrik, den apan, icke funnes."

En suck, ett doft qvidande ljud höres i detsamma bakom dem, och likblek trädde Fredrik fram, räckte dem båda sina händer samt sade:

"Blifven lyckliga!"

Derpå skyndade han ut ur riddarsalen.

Följande morgon väntades Fredrik förgäfvos ned till fru kosten. Hans bädd stod orörd. Spaningar anställdes efter honom, och frampå dagen påträffades hans plymascherade baret vid sjöstranden. I den lugna insjön fanns hans lik.

Förelåg en olyckshändelse eller en handling af förtviflan? Man vet det ej. De lekande böljorna ha inte förrådt den ädle ynglingens dödskamp. Men folket sade, att den milde Fredrik efter sin död blef Klippeborgs gode skyddsengel.

Två år efter Fredriks död stod Henriks och Rekissas bröllop med stor ståt på Klippeborg. Äfven nu dansades i riddarsalen.

Riddar Rolf Ulfsson stod och samtalade med en af gå sterna framför just samma fönsternisch, i hvilken Fredrik för sista gången suttit. Derifrån hörde riddaren följande ord högt och högtidligt uttalas:

"Fader, tänk på Gud!"

Bestört såg han sig om och märkte tydligt i fönsternischen djup en ljus gestalt. I de obeskrifligt sköna och fridfulla anletsdragen igenkände han Fredrik, hvars gestalt upplöste sig i en hvit sky. Den herre, med hvilken riddar Ulfsson talade, såg ingenting, endast hörde en hviskning.

Riddaren lydde sin sons röst. I från att vara en ytlig person blef han en allvarlig, gudfruktig människa. Fem år senare rådde stor sorg på Klippeborg. Riddar Henriks äldste, 4-årige son hade varit farligt sjuk. Samtidigt hade makarnes minsta flicka, 7 månader gammal, haft mycket ondt för tänder. Nu var hon dock bättre.

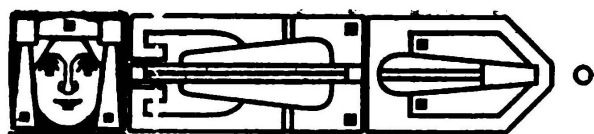
För att unna tjenarna någon hvila hade fru Rekissa låtit inbära vaggan i sitt sofrum. Den lille hade somnat, och utvaken, som borgfrun var, hade hon slumrat in. Derunder tyckte hon sig höra sitt barn qvida samt en ljuf sång och knarrande af vaggan. Så tystnade den lille och då frun, nu fullt vaken, satte sig upp i sängen, såg hon till sin bestörtning vid nattlampans svaga sken en ljus gestalt stå lutad öfver vaggan, som ännu sakta rördes. Gestalten lyfte upp hufvudet, och i dess anletsdrag igenkände hon Fredrik.

"Tack, Fredrik!" viskade hon, hvarpå hördes en djup suck, och allt var försvunnet.

Några år senare återvände riddar Henrik och hans maka sent en vårafton från ett besök i trakten. Nära hemmet hade de att passera en bred å. Hunna några steg från övergångsstället, kastade sig hästarne åt sidan, dervid det ena djuret stegrade sig och föll. Borgherrn skyndade ur vagnen för att hjälpa till med att resa upp hästen. Då såg han en hvit gestalt framför hästarne. Den tycktes liksom afvärjande lyfta upp händerna. På samma gång nådde ett ovanligt brus hans öron. Han gick några steg framåt och såg till sin stora be störtning, att bron, öfver hvilken de skulle passera, var bort ryckt af den starka vårfloden. Några steg till, och såväl människor som hästar skulle varit ohjelpigt förlorade.

Den hvita skepnaden var ingen annan än Klippeborgs gode skyddsande.

Spökerierna i klostret

Spökerierna i

Klostret.

Bland kyrkoherde N—s efterlemnade papper finnes följande mycket märkvärdiga anteckning, hvars trovärdighet ligger utom allt tvifvel, äfven därför att författaren under den satt sitt hela namn, bevittnadt af tvenne högt aktade personer

"Min far var kyrkoherde, och både han och min mor önskade, att jag deras ende son, skulle välja den prestliga banan. Jag hade dock hellre velat blifva jurist, men gaf slutligen efter för mina föräldrars önskan och studerade teologi. Ehuru jag ansågs för en god talare, måste jag bekänna, att tills följande händelse inträffade, min tro på lifvet efter döden ej var så synnerligt stark.

År 1720 mottog jag pastorater i X., hvarest jag de två första åren bodde i ett tvåvåningshus med djupa, hvälfda källare. Detta hus utgjorde en del af ett fordom der beläget kloster, som indrogs af kung Gösta. Det påstods, att det spökade der, något som likväl icke jag trodde på.

Min sängkammare låg på nedra botten. Min hustru och vårt lilla barn sofvo i ett rum en trappa upp.

Natten mellan den 23 och 24 juni ofvan nämnda år hade jag vid 11-tiden gått till hvila och raskt somnat in. Men det dröjde icke länge, förrän jag väcktes af ett starkt buller från förstugan, liksom

något tungt fallit i golfvet Jag steg genast upp och gick ditut. Någoting ovanligt kunde jag likväl ej upptäcka. Jag lade mig åter, men kunde icke somna Efter omkring en timme stördes för andra gången nattens tystnad af ett ljud, liknande det, då man kastar sand på golfvet. Derefter hördes ett doft rullande liksom med tunga klot fram och åter. Dessa ljud kommo från matsalen, som var belägen innanför mitt rum. Slutligen upphörde de, och jag lyckades somna. Allt ifrån denna natt var min sömn störd, och jag fick för vana att låta nattljuset stå och brinna. Så t.ex säg jag en skugglik qvinnoskepnad genomskrida mitt sofrum och försvinna vid dörren ut till salen. En annan natt väcktes jag af ett ytterst obehagligt ljud. Det lät, som hade en mängd personer suttit vid ett dryckesbord och skålat. Derpå bördes ett väsende skratt, så hemskt, att det trotsar all beskrifning.

Nu bytte jag om sängkammare och valde ett sofrum som låg på andra sidan om förstugan. Redan första natten vid 12-tiden väcktes jag der af en knäpp på fönstret, liksom hade en ruta sprungit sönder. Jag såg upp, och i nattljusets sken observerade jag en grå skepnad i gammalmodig riddardrägt. Med djup och ihålig röst yttrade vålnaden:

"Följ med mig! Du kan lindra smärtan af de band, som trycka mig."

"Jag går ej med dig. Vänd dig med bön till Frälsaren!" svarade jag mycket häpen.

Vid dessa mina ord försvann anden.

Jag omtalade nu för en ung hjälpprest, som jag hade hos mig, den ständiga nattliga oron och bad honom sofva hos mig hvartill han gerna samtyckte. Några nätter försvunno, utan att vi märkte något. Men en natt vid 12-tiden visade sig den gråa gestalten åter vid sängen. Den var iklädd samma riddardrägt, hvori den första gången uppträdt. Den hade likväl icke samma utseende som en vanlig människa, utan liknade en dimgestalt. Ansigtet hos den kunde jag dock urskilja. Det utvisade vrede och tycktes tillhöra en 50-åring. Jag samlade allt mitt mod och frågade:

'I Guds namn hvem är du, och hvarför vandrar du här utan ro?'

Likt en andeviskning hörde jag följande svar:

'I lifstiden var jag borgherre till L-n. Jag misstänkte, men orättvist, min maka för otrohet och mördade min förmente rival, en ung riddare. Så kommo samvetsqualen. För abboten här i klostret biktade jag. Han lofvade mig syndernas förlåtelse och samvetsfrid, om jag till klostret skänkte en summa penningar samt den dyrbara stilet, hvarmed jag utförde mordet. Men han ljög för mig. Pengarna använde han till vällefnad, och ädelstenarna på stiletten utbröt han och sålde församma ändamål. Det är denna stilet, vittnet till mitt dåd, jag fordrar af dig, att du skaffar tillräta. Sök efter den i nedersta källaren! Der i ett rivalf gömde abboten sina skatter. Bed för mig!'

Vid dessa ord försvann anden.

Den unge hjälppresten hade ingenting sett, men väl hört, livad jag sagt, samt ett hväsande ljud, hvaraf han dock inte kunde begripa ett enda ord.

Efter några veckor visade sig åter vålnaden och yttrade till mig med vredgad röst;

'Jag fordrar af dig, att du söker efter stiletten. Mitt namn och sköldmärke äro ingraverade derpå.'

'Arme, vilsefarne ande,' svarade jag, 'vänd dig till Frälsaren i ånger och bön och tänk ej på det der mordvapnet, som troligen för länge sedan är förmultnadt.'

Med en suck var anden försvunnen. Denna suck var så djup, så hjertskärande, att den lemnade mig ingen ro, och oaktadt jag insåg det lönlösa deri, beslöt jag att leta efter stiletten. Efter intet så litet besvär lyckades jag bereda mig inträde i den af anden anvisade källaren, och der fann jag verkligen ett mordvapen, så beskaffadt, som skepnaden sagt det skulle vara. Klingan var förrostad. Fästet hade varit belagd med guld, hvaraf något ännu satt qvar, och små hål å det samma sade mig, att det en gång pryddes med ädelstenar. Likaledes upptäckte jag på stiletten den forne riddarens namn och sköldmärke. Anden hade således talat sanning.

Ett djupt intryck gjorde detta på mitt sinne. På lifvet efter döden tviflade jag icke mera. Varmt bad jag för den arme riddarens själ, för den förblindade äkta maken, som med detta mordvapen i lifstiden så mycket betungat sitt samvete.

En natt vid i 2-tiden, några veckor senare, visade sig åter riddarens vålnad. Hans utseende var nu ljusare och vänligare. Han yttrade:

'Tack för dina böner! Nu nalkas den tid, då jag kan hoppas försoning och salighet.'

Dermed försvann han, och jag återsåg honom ej mera. Men i stället hörde jag under den vanliga spöktiden melodiska toner, och en natt, då dessa tystnat, såg jag en högrest qvinnoskepnad stå vid min säng. Hon tycktes bära hvit dräkt, men vara omgifven af svarta moln eller en tät dimma. Med outsägligt sorgsen stämma hviskade hon:

'Den, som så i mörkret måste sitta som jag, den har grymma kval.'

Dermed försvann hon.

Följande natt, sedan de melodiska tonerna upphört, syntes hon åter, lade armarna i kors öfver bröstet, men sade ingenting, suckade djupt och försvann.

Några veckor senare såg jag henne för tredje gången. Hon var klädd i en helt hvit, men blodbestänkt dräkt och bar ett underbart skönt barn på armen.

Jag fattade nu mod och frågade, hvarför hon ej kunde få ro och frid.

Anderösten svarade:

'Emedan den svarte" som alltjemt förföjer mig, hindrar mig från att upptäcka vårt brott. Han var i lifstiden abbot i detta kloster och jag nunna. Här höll han mig innestängd, och jag födde honom en gosse, som han ville tvinga mig att döda. En fattig kvinna som vårdade mig under min sjukdom, och som han trodde sig ha köpt, rördes af mina tårar. Hon tog mitt barn till sig, utgaf det för sitt eget och vårdade det i fyra år. Efter denna tid ville hon hjälpa mig att fly med mitt barn. Vi hade hunnit ut i trädgården, när han, -'den svarté', upphann oss. Svåra voro de marter, jag måste lida. Jag nödgades bekänna, att gossen var min, hvilken han trodde mig ha dödat. Så mördade han i min åsyn först barnet, sedan mig sjelf och nedgräfdde våra kroppar utanför muren, der din köksdörr nu är. Unna oss ro! Bed för mig!'

Vid dessa ord försvann anden.

Jag kom nu att tänka på det egendomliga med vår köks dörr. Hur väl man än tillslöt den på qvällarne, var den dock öppen om morgnarna. Man hörde nattetid ofta och tydligt dörren öppnas och stängas, och skyndade man att se efter, varseblef man likväl ingen, som varken gått ut eller in.

— — —

Tidigt en söndagsmorgon gick jag ned i förut nämnda källarhvalv för att hämta upp vin till den heliga nattvarden, som denna dag skulle utdelas i kyrkan. Jag hade kalken med vinet i min hand och var på återväg. Derunder såg jag helt plötsligt samma fruntimmersgestalt, som förut visat sig för mig. Afven nu var hon hvitklädd och öfverallt bestänkt med blodfläckar. Barnet bar hon likaledes på armen. Sedan gick hon förbi mig genom källaren. Då hon kommit ett stycke uppför stentrapporna, stannade hon liksom för att invänta mig. Kommen henne helt nära, hörde jag en bedjande röst hviska:

'Unna oss ro!'

Derefter skred skepnaden åter förbi mig och försvann i stenhvalfvet. Jag fortsatte min väg uppför trapporna, tillslöt källaredörren efter mig, men gick strax derefter åter ditned i sällskap med min hjälpprest. Vi genomsökte hela hvalfvet för att utröna, om han eller jag ännu en gång skulle få se fruntimret med barnet. Men allt vårt sökande och allt vårt väntande var förgäfves. Vi sågo ingenting och funno ingenting.

Jag beslöt nu låta företaga en gräfning på det anvisade stället framför köksdörren, ehuru det var förenadt med ganska stora svårigheter. Der låg nemligen en stor sten, 2 half aln i qvadrat och en halv aln tjock, som troligen en gång i forntiden legat på en graf. Derinunder, knapt en aln under jorden, funno vi rester af förmultnade ben af en vuxen människa och ett barn. Dessa hopsamlade vi och nedsatte i tysthet å kyrkogården efter en kort, men innerlig bön.

Följande söndagsnatt visade sig åter qvinnoskepnaden för mig i sin hvita, blodbestänkta dräkt med det sköna barnet på armen. Hon sade med ljuf och mild stämma:

'Tack för dina böner och den ro, du unnade mig. 'Den svarte' har nödgats vika från mig. Jag kan nu vända mig till Förlossaren i bön.'

Vid dessa ord försvann anden, och jag såg den aldrig mer.

Kort derefter flyttade jag in i mitt nya herdetjäll så som en förbättrad människa, ty nu först, då jag sjelf trodde på det, som jag förkunnade mina åhörare, tyckte jag mig vara min Herres värdige, om ock mycket bristfällige tjenare."

Ranckesan

Det trettioåriga kriget led mot sitt slut. Det arma Tyskland, genomdränkt af sina söners hjerteblood, började hoppas att få andas ut. Det hade ju fått lida så oerhördt, så gränslöst och under en så lång följd af år, att man snart sagdt misströstade om, det fred någonsin skulle komma att slutas. Men äfven den segrande svenska hären hade lidit mycket och ville komma till ro. Alla, allt ifrån generalen till den simplaste menige man, längtade efter att få lemna Tysklands blodmängda jord och återvända till det älskade fäderneslandet i nordnen, det vidtfrejdade gamla Sverige. Bland dem, som icke voro så nogräknade med att under kriget förse sig med detta lifvets goda, var fältmarskalken Karl Gustaf Wrangel. Med medel, åstadkomna på detta sätt, lät han uppföra Skokloster, värdigt till bostad åt en furstes jemlike. Detta slott var dock icke det enda, som han lät bygga. På sätesgården Goberg i Valbo härad och Jönköpings län bodde vid denna tid en af Wrangels kringsskamrater, generalen Rehbinder. Denne fick penningar och en trämodell, hvilken ännu finns på Skokloster, sig tillsända från Wrangel med upprag att i Säbydalen uppföra ett ståtligt slott. Detta byggdes af kärnfur och är ännu i dag lika väl bibehållet, som när det blef fullbordadt.

Sägner förmäler, att slottet fick sitt namn, Gripenberg, efter en förfärligt stor grip, som bodde i berget, invid hvilket slottet byggdes.

Liksom Skokloster har Gripenberg fyra torn, ett i hvardera hörnet af byggnaden. Tornen ega tre och midelpartiet två våningar.

På detta sitt träslott vistades Wrangel sällan och sålde det slutligen till general Rehbinder. Om dennes maka, född Ranck, och son berättar sagan:

När general Rehbinder låg på sitt yttersta, stod generalskan rak och styf bredvid sängen och "grät torra tårar". Men framför dödsbädden knäböjde en bedjande man. Det var sonen, som sedermera blef general. Han och fadern hade varit krigskamrater och delat ljuft och ledt borta och hemma. I kriget hade de med sina ryttarskaror modigt huggit in i fiendens tätaste led, och under freden hade de hjälpts åt med gårdens skötsel. Och när den grälsjuka maken och modern gjort dem lifvet surt hade de uppmuntrat hvarandra att hålla ut. Nu skulle fadern, krigskamraten och den trofaste vännen skiljas hädan, och sonen kände djup smärta. Och han låg ännu kvar på knä, sedan arbetet i den gamles bröst för alltid var slut.

Då lemnade generalskan med en hånfullt leende blick på sonen rummet. Det bodde nemligen hat i hennes hjerta, ty generalen hade strax före sin död skrivit ett nytt testamente, enligt hvilket sonen insattes som ensam arfvinge till Gripenberg med underlydande, medan generalskan erhöll Goberg som enkesäte, Nu gick hon och förstörde detta testamente, i hvars ställe hon hade det gamla.

Så kom dagen, då testamentet öppnades, och stor blef allas förvåning, särskildt de personers, som bevittnat det af generalen senast upprättade testamentet, af hvilket icke fanns det minsta spår. Sonen stämde sin mor, och saken kom till tinget, som då för tiden hölls vid det närbelägna Sathälla, nu gästgifvaregård, och hörande under Gripenbergs fideikommiss. Då målet uppropades, var tingssalen till trängsel fylld med åhörare och gården där utanför också fullproppad af folk. Alla hatade de den "arga frun", men hennes son önskade alla godt.

Som vanligt höll sig generalskan rak. Ansigtet var krithvitt, håret kolsvart, och allmogen tyckte, att hon mera likna de ett spöke än en menniska af kött och blod. Då hon nu stod midt emot sin anklagare, hennes egen son, tyckte folket, att hennes ögon sprutade eld och lågor. När hon uppmanades att försvara sig för att ha undansnillat det rätta testamentet, utropade hon med vredgad stämma:

"Skall jag försvara mig? Ja, så här går det till."

Vid dessa ord steg generalskan fram till sonen och till delade honom två bastanta örffilar, något, som likväl tycktes lemna honom oberörd.

Åklagaren uppfordrade henne nu att gå värjemålseden. Utan att blinka lade hon tvenne fingrar på bibeln och svor falskt, såsom alla fullt och fast trodde. Men hon vann häri genom godset. Då hon gick eden, sågo många ett förskräckligt fult djur sitta på hennes högra axel. Det var stort som en apa, men hade skepnad af en läderlapp.

Generalskan har fått sitt straff, ty folket tror än i dag, att hon varje torsdagsnatt, från qvällningen tills tuppen gal, så länge som Gripenbergs slott står, måste springa från vinden i tornen och ned till källaren. De, som sett henne, säga, att hon är klädd i svart, och att hennes ögon lysa i mörkret som eldkol.

I de långa korridorerna ses "Ranckesans" svarta gestalt ofta. Hvarje dörr hon skrider förbi, öppnas liksom af osynliga händer. Hon ser efter, säger folket, om allt är i full ordning som då, när hon fanns i tiden. Var något i oordning, uppstod en sådan oro, att det var omöjligt att sofva. Så t. ex. en gång vid en vårrengöring hade en mängd mattor blifvit uthängda. Mot aftonen utbröt plötsligt åskväder med häftigt störtregn. De dyrbaraste mattorna blefvo i hast intagna. De öfriga blefvo våta, buros in och lades i en hög å nedersta trappafsatsen af stora trappan för att tidigt nästa morgon hängas ut. På natten blef ett förskräckligt oväsen med dessa mattor. De drogos upp och ned för trapporna och ut och in genom stora porten, som med skrällande ljud rycktes upp och slogs igen. Voro tjenarna sent sysselsatta i köket, sågo de ofta en svart skepnad stå bredvid sig. En mycket gammal fru berättar att hon som helt ung en sommar vistades på Gripenberg. Hon fann det mycket intressant att höra på. när den gamla husfrun berättade om alla de skräckscener, som hon upplefvat på slottet. I ett stort rum på nedra botten, som sades ha varit generalskans sängkammare, sedan hon blef enka, emedan hon ej ville bo i det rum, hvarest hennes make aflidit, herskade, påstods det, det ohyggligaste spökeri. Den unga flickan brann af begär att upplefva något ovanligt och bad enträget husfrun att få sofva der några nätter.

Husfrun svarade, att det vore ej tjenligt för unga sinnen att höra och se "tocke der. Men flickan var envis, och husfrun gaf slutligen efter med villkor, att hennes säng äfven flyttades ditin. De två första nätterna stördes de ej, men den tredje natten väcktes de af, att någon i starkt traf körde fram till stora porten.

"Det kommer främmande", sade den unga flickan och reste sig till hälften upp.

"Tyst för Guds skull, ligg stilla och bed en bön!" hviskade husfrun.

Derpå hörde de först porten gnisslande öppnas, sedan dörren till deras rum, och det lät, som om någon med släpande steg skridit genom rummet och in i ett på andra sidan om detta beläget gemak. Så uppstod det några minuters tystnad, hvarpå dörren åter öppnades, och de släpande stegen hördes i rummet gå från den ena möbeln till den andra. Derefter hördes ett hemskt hväsande ljud liksom från en människa, som är besvärad af en mycket svår heshet och vill bemöda sig att tala eller skrika högt. Till sist formade sig hväsandet till ett skratt, hvilket lät ännu hemskare. Så hördes, som om en byrålåda drogs ut, derpå en skräll, som någon kastat en mängd tidningar eller papper på bordet. Alla dessa m. fl. oljud hördes, tills klockan slog half två, då det blef dödstyst.

Den unga flickan hade under tiden halft gråtande varit rof för obeskriflig fasa och gömt hufvudet i kudden utan att våga se upp. Husfrun hade ett par gånger rest sig upp och sett sig omkring i det ljusa rummet, men ej sett något. Flickan bad Gud bevara sig att flera nätter ligga i det hemska rummet, och den nattens fasor stodo alltjemt outplånligt för hennes minne.

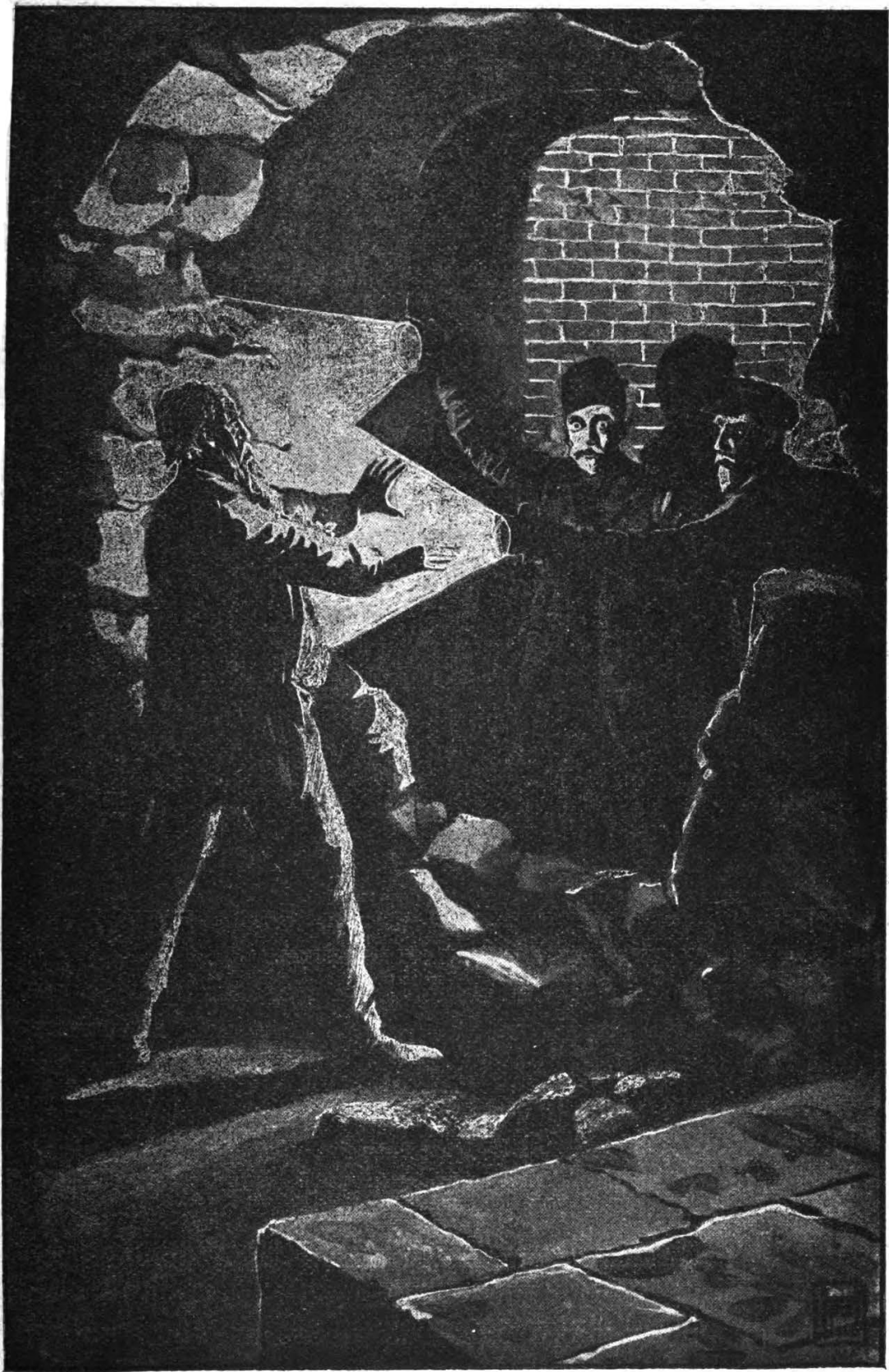
Odins skatt i kung Torkels graphög

År 1362 sålde riddaren Jakob Jönsson af Hvidesläkten sin gård Markie i Skåne till Kung Waldemar Atterdag. Jakob Jönssons far Jöns Niclasson hade vid denna tid aflidit och sonen bosatt sig på stamgården Näsbyholm.

Konung Waldemar önskade ega Markie för den rika jagtens skull. I dessa härliga bokskogar, som sträckte sig vida omkring och ned till Börringe-sjö, funnos ståtliga hjortar och en mängd rädda rådjur. Vål hade konungen förut väldiga jagtmarker i Skåne, men hans jagtlust var outsläcklig, och det töfvade icke länge, förrän han med sin son, den hurtige 18-årige prins Kristofer, och sitt muntra jagtsällskap pröfvade lyckan vid Markie. Naturligtvis var det bytet icke alltid lika stort, ja, ibland blef det mindre än dåligt. Detta inverkade emellertid ej på jägarnes glada humör.

Många af traktens riddare och herremän voro inbjudna att deltaga i jagten, deribland Jakob Jönsson från Näsbyholm. Under qvällarne, efter slutad jagt, då bågaren med godt vin gick laget rundt, berättades djerfva bragder, kärleksäfventyr och gamla sagor.

Så berättade Jakob Jönsson om den forne hednakungen öfver södra Skåne, Torkel Thuresson, den rike kallad, som enligt sägnen byggde sig ett fäste på en holme i en liten in sjö. Fästet bestod af fyra sammanhängande torn: kungstor net, vattentornet, frutornet och ormtornet. Borgen kallades Thurestorps hus.

Torkel Thuresson ansågs för den rikaste konung på sin tid. Under ormtornet, hvilket var försedt med lås, hvilka ingen utom drotten sjelf kunde öppna, gömde han sina stora skatter.

Han blef två mansåldrar gammal, och folket trodde, att han gått i förbund med Oden att utrota Hvite Kristis lära, som då började sprida sitt sken öfver nordnen.

Men en vår då venderna trängde upp i Skåne stupade den gamle Torkel i en drabbning mot dessa. Enligt sin vana stod han främst i ledet och ropade sitt gamla valspråk:

"Vill du slåss?"

Då smög sig en niding af hans eget folk sig nära drotten och fällde honom med ett klubbslag till marken. I sin hög, hvilken han långt förut låtit tillreda nära fädernas ätthögar, blef han med stor ståt högsatt. Till sina män hade han gifvit befallning, att hans skatter med honom skulle föras in i högen. Oden, som han varmt hyllat, ville han gifva en värdig kungaskänk.

Mycket guld och många härliga klenoder fick väl den gamle kung Torkel med sig in i högen. Men hans sonson Ove — hans son var för länge sedan död — hade jemt gjort spe åt de gamle gudarne och brydde sig ej om att lyda sin farfader utan tog undan många skatter, dem han gömde i källrarna under ormtornet. Glad i hågen öfver sitt påfund att frännarra den enögde Oden en mängd skatter, begaf sig Ove dit en dag att utvälja ett halssmycke åt sin käraste, den fagra Anna Falk.

Men då han närmade sig tornet, ljungade en väldig blixtn från den klarblå himlen. Förbländad deraf sjönk Ove till marken, och aldrig mer fick han skåda solens ljus eller nattens stjernor. Han hade blifvit blind. Ormtornet antändes och med ett fruktansvärdt brak sjönk det samman och begrafde med sina väldiga stenmassor de dolda källrarna.

Sedan dess ha aldrig de väldiga stenblocken kunnat undanrödjas och aldrig nedgången påträffats. Oden bevarar sina skatter.

Denna Jakob Jönssons saga väckte äfventyrlustan i de ungas bröst. Prins Kristofer och hans närmaste man och vän riddar Manfred beslöto att en månljus natt begifva sig till Torkelshögen och frantaga den gamle hednakungen hans skatter. Åtföljda af några raska svenner, begåfvo sig ynglingar ne till den närbelägna

Torkelshögen. Under skämt och glam undanskaffades sand och grus, och snart stötte de på en af flata stenar sammansatt kista, öfver hvilken en flat sten låg som lock öfverst i kistan fanns ett slagsvärd, hvars hand fäste var af renaste guld. För öfrigt var kistan fylld af de härligaste klenoder: handsbreda bälten, prydda med rubiner och strålande perlor, finger- och armringar samt ännespännen, allt af renaste guld.

Kristoffer tog svärdet och Manfred klenoderna, hvarmed han fyllde sin jagtväska. I detsamma framkom från högens motsatta sida en högest kämpagestalt. Det snöhvita håret jemte skägget föll i rika lockar öfver hans guldsmidda bröst sköld ned till midjans breda guldbälte, vid hvilket ett stort svärd hängde. Hans hjessa pryddes af en gyllene ring, som liknade en krona.

Med majestätisk gång närmade han sig prins Kristofer och sade med dof stämma:

"Torkel Thuresson frågar dig: Vill du slåss?"

"Ja. vill jag så!" svarade den unge prinsen och svängde leende det stora svärdet, han höll i sin hand.

"Godt, det skall du också få," svarade gestalten, och vändande sig till Manfred tillfogade han:

"Vill du slåss?"

"Nej, hednakung," svarade Manfred och kastade den tunga, guldfyllda jagtväskan öfver sina axlar. "Men ditt guld skall bli mig en ljut börda. Helsa Oden! Jag skall använda det till hans ära."

"Godt," svarade den gamle, "guldet, du stulit, skall du få bära på, tills gudarnes dag randas i öster."

Så talade den gamle och försvann ur deras åsyn. Väl sågo ynglingarna häpna på hvarandra, men logo på samma gång och gladdes över skatten. De skyndade på en genväg tillbaka mot Markie. Här i närheten fanns vid denna tid en kvarndamm och der invid en med högt gräs bevuxen dypöl, om hvilken de unga männen ej hade någon aning. Ned i denna kom Manfred och sjönk ned i gyttjan. På hans och prinsens höga rop skyndade svennerna till, men han sjönk, och den tunga guldbördan kvarhöll honom i det bottenlösa djupet.

Några månader senare, den 8 juli 1362, blef prins Kristofer i en sjödrabbning i sundet utanför Helsinborg träffad af en kula i hufvudet. I början ansågs såret ofarligt, men så blef prinsens

förstånd rubbadt. Han trodde sig alltjemt skola slåss med en för alla utom för honom sjelf osynlig kämpe. Utmattad af fäktandet i tomma luften sjönk han ned för att åter med vildt raseri angripa kämpen, hvilken som han sade, alltid stod stridsfärdig vid hans sida. Så lefde han i elfva månader, alltjemt kämpande i vildt raseri med den osynlige fienden

På detta sätt hämnade sig den gamle hednakungen Torkel på de djerfva störrarne af hans graffrid. — — —

Under de tretton nätterna från jul till trettondedagen ses på ängen, der fordom dypölen fanns, en grönklädd gestalt mödosamt framskrida. De nattvandrare, som möta honom, vika förskräckta åt sidan. Men den grönklädde tyckes ej gifva akt på dem. Han suckar och går framåt, dignande under guldbördan, som han måste bära, tills det "dagas i öster, och hans förlossning nalkas".

Torkelshögen finns ännu kvar, men den fridlysta, heliga lunden, som fordom omgafden, har för längesedan blifvit röjd.

Händer det, att någon vid grushämtning kommer högen för nära, då träder Torkel därur. Många ha sett den högresta kämpagestalten med det snöhvita håret och skägget, som i rika lockar falla ned öfver den glänsande rustningen ända till guldbältet. Han ställer sig vid ättehögens fot och ropar med dundrande stämma:

"Vill du slåss?"

Men ingen har vågat inlåta sig i kamp med den gamle hednakungen.

Under midvinternatten, säger vidare sagan, stiger Torkel Thuresson upp på sin hög. Han ser spejande mot öster och lyssnar, om ej Heimdal skall stöta i gjallarhornet, samman kallande gudarne till den sista stora striden. Men tystnad råder. Då suckar den gamle hednakungen tungt och går åter in i högen.

Förbida Gud!

Herrgården Belteberga i Skåne säges ha blifvit uppbyggd på 1100-talet af en mäktig kämpe vid namn Ottar Belt. Det berättas om honom, att han skulle ha varit en from kristen. Nejden var då uppfylld af stora skogar, hvarest många hedningar, som ännu hyllade asaläran, hade sitt tillhåll och sina offerplatser. Han bekrigade och öfvervann dem samt nedbröt deras offertempel. Nära platsen för ett af dessa lät han uppföra ett litet träkapell, som han kallade Ottarp. Detta kapell skall ha legat på samma plats, hvarest Ottarps socken kyrka nu befinner sig.

På berget nära Ottarps kapell byggde Ottar Belt sig en borg, som han kallade Belteberga.

Herr Ottar var till hög ålder kommen, då han en mörk höstafton tog miste om vägen strax norr om borgen. (Der parken nu slutar, stupar en brant berghäll ned mot ett bråd djup.) Försänkt i tankar närmade han sig bråddjupet. Hästen stannade, men herr Ottar satte guldsporren i dess sidor, och häst och ryttare störtade ned i afgrunden. På den plats, der de blefvo liggande, framsprang en källa ur hårda klippan. Ännu finns den der med sitt kristallklara vatten. I närheten af densamma finns en grafhög, hvarest herr Ottar i gyllene rustning jemte sin häst säges ha blifvit högsatt. Fordom har en ljuf musik ofta hörts från högen, och ljus ha brunnit derpå.

När herr Ottars borg blifvit förstörd, är obekant. I början af förra århundradet skulle ruiner efter ett vårdtorn ännu funnits kvar nära den branta klippväggen. På 1500-talet egdes gården af en Sten Bille eller Bing. Denne herr Bing stod i hemligt förhållande till en skön, ofrälse tärna, som han dolde i vårdtornet. Till detta hade han från borgen låtit gräfva en underjordisk gång under rosenhaven (trädgården). Flera år varade förbindelsen, och den sköna,

innestängda qvinnan födde honom en son. Då gossen var fyra år, fick han en dag lof att leka bland blommorna i trädgården. Herr Stens mor såg det vackra barnet och frågade, hvem det var. Öppet tillstod då herr Sten, att det var hans son, och att han ämnade utverka konungens tillstånd att gifta sig med den ofrälse qvinnan och insätta sonen i alla hans rättigheter.

Modern låtsade gå in härpå och önskade, att barnet skulle komma upp till henne. Detta skedde, och den gamla frun talade vänligt med gossen. Men vid afskedet gaf hon honom tvenne förgiftade äpplen och sade, att han sjelf finge äta upp det ena, det andra skulle han gifva åt modern.

Utan att ana något försåt åto de frukten och dogo under svåra plågor.

Men, så förtäljer sagan, den lille, som vär ämnad att blifva egare till Belteberga, har i stället blifvit dess skyddsande. Ofta, när fara hotat någon af gårdens innevånare, har den på underbart sätt afvändts, och i Beltebergas salar har understundom skepnaden af ett litet älskligt barn blifvit sedd .

I början af förra århundradet omtalar en ung moder, som flera nätter vakat öfver sitt barn, hvilket skulle få tänder och var oroligt, att hon en natt, efter fåfänga försök att vagga det i ro, tagit det till sig i sängen. Trött, som hon var, insomnade hon, men väcktes snart af en skön barnasång. Hon såg upp, och vid vaggan satt en liten skepnad, lik ett fyraårigt barn. Förskräckt märkte hon nu, att vaggan var tom, men erinrade sig genast, att hon tagit till sig sitt barn, som under hennes sömn kommit att ligga mycket farligt. Några minuter till, och barnet hade ej längre funnits i lifvet. Ömt slöt hon det i sin famn. Sången hade nu tystnat, och synen af det sköna barnet vid vaggan var försvunnen.

År 184— egdes Belteberga af en dansk vid namn G—berg. Denne herre ömmade för en landsman, en landtbrukare, som gjort stora förluster. G—berg erbjöd denne herr N. att några månader bo på Belteberga, tills ljusare utsigter yppade sig för honom. Tillbudet antogs med tacksamhet. N. med hustru och fyra barn flyttade till Belteberga, men ekonomien blef icke bättre. N—s far, bosatt på Jutland, var rik, men nekade sonen hjälp, emedan han var förtörnad öfver, att N. flyttat till Skåne och der nedlagt mycket pengar på ofruktbara hedar.

N—s förtviflan hade nått sin höjd, och han beslöt att med ett pistolskott göra slut på sin tillvaro.

Det var midsommarafton. N. gick till hvila, fast besluten att ej somna, utan då allt blifvit tyst gå och utföra sitt hemska dåd. Men han somnade och vaknade först mellan kl. 2 och 3 på morgonen. Solstrålarne föllo in genom fönstret, för hvilket rullgardinen ej var nedfälld. Till sin förundran såg N. ett skönt, fyraårigt barn sitta på golfvet. Solstrålarne föllo på barnets hufvud och omgafvo det som en gyllene gloria.

Med ljuf och vemodig röst sade barnet:

"Förbida Gud! Förtrösta på Herren!"

"Hvem är du, barn?" frågade N. häpen.

"Astor kallar man mig", svarade den lille med utsägligt härlig röst, och orden "Förbida Gud! Förtrösta på Herren!" upprepades.

Derpå försvann den underbart sköna synen.

En månad efter denna syn erhöll N. underrättelse om, att han ärft en betydlig förmögenhet efter en ogift moster.

Husrået på B-kloster

På egendomen B—kloster fanns ett s. k. "husrå". Köket, hvaruti det för det mesta uppehöll sig nattetid, var mycket stort. Bland de många märkvärdiga saker, som der funnos, intog väl den storartade kopparservisen främsta rummet. I ett väggfast skåp voro stora soppskålar och dito flata och djupa fat inlåsta. Dessutom stodo i rader längs kökets ena långsida flera dussin koppartallrikar af olika storlek. Dessa saker begagnades numera aldrig, och ingen visste precis, när de sist hade användts. De stodo der blott såsom en säregen prydnad.

Det var med dessa kopparkärl "husrået" med ett slags förkärlek sysslade. Tallrikarna togos bullersamt ned, lades skramlande i hög och slängdes derpå ut på borden. Än tycktes det, som om de diskats och skurats och sedan under stort larm åter ställts upp på sina hyllor. Detta hördes mycket tydligt, men kom någon under oväsendet in i köket, stodo naturligtvis tallrikarne på sina bestämda platser.

I bland skramlade "husrået" med pannor och kastruller samt slängde af och an med ringarne, som hörde till jernspisen, m. m. dylikt ofog. Ofta tycktes köket vara upplyst, men öppnades plötsligt en af dörrarna dit, så var der inne mörkt och allt stilla.

En gammal husfru, som i 50 år varit i tjenst hosegarne till B—kloster, har om ofvan relaterade berättat följande:

"Under den långa tid, jag varit där, ha äfven "husrån" hållit till i köket. De personer, som innehaft denna plats före mig ha påstått detsamma. För öfrigt finnas "husrån" i de flesta gamla byggnader. De uppträda likväl på ett mycket olika sätt. Värst huserar ett "rå", då arbetet i köket under dagens lopp utföres slarfvigt eller under svordom och trätor. Jag har likaledes lagt

märke till, att det gifves både goda och onda "husrån", men här finns endast af förstnämnda slaget."

Härom förtäljer sagan:

För många, många år sedan egdes B—kloster af en baron Erik H — hjelm, som var sina föräldrars enda barn. I följd häraf hade han bortklemats i sin barndom. Han lemnades allt för stor frihet och fick göra och låta, hvad han behagade. Redan som liten gosse ströfvade han omkring i skog och mark med sitt lilla flintlåsgevär på axeln, ty att skjuta var hans käraste nöje. Dernäst tyckte han om att deltaga i bondbarnens ystra lekar, dervid han alltid var hjälten och en själfskrifven anförare, som i mången batalj hemförde segern åt sin lilla "krigarskara".

Föräldrarna tyckte visserligen, att det var föga comme il faut, att deras ende son och blifvande arftagare till deras stora förmögenhet så i sin första ungdom skulle beblanda sig med plebejerna och därigenom kanske insupa deras vulgära vanor. Men då fadern eller modern förenade honom det, slog han sina armar omkring hans eller hennes hals och svarade:

"Ack, neka mig icke detta nöje! Det skulle göra mig mycket bedröfvad. De snälla barnen, såväl gossarne som flickorna, tycker jag så mycket om, och de älska mig nästan lika mycket, som mamma och pappa göra. För öfrigt är jag ju en friherres son och således fri. Icke sannt?"

"Jo, det är du", skrattade föräldrarne. Och så fick ung Erik efter eget behag njuta af sin frihet.

Härunder blef han allt mera töremål, såsom vi också hört honom säga, för bondbarnens oförställda kärlek. Ja, de nästan afgudade honom, ty utom det att han var modig och stark som en "liten björn", var han äfven snar till att hjälpa och dela med sig af sina "godter" samt egde inte en tillstymmelse till öfversitteri.

Men allting hade ett slut. Så äfven här. Barndomens lyckliga dagar hade försvunnit för ung Erik och allvarets timme slagit. Han måste skilja sig från sina lekkamrater och sattes i skola i staden X. Der gjorde han likväl icke några vidare framsteg, inte beroende derpå, att han saknade godt hufvud, ty det hade han, utan därför, att han gaf en god dag åt så godt som all läsning. I stället egnade han sig med lif och lust åt de mest halsbrytande lekar, och i honom hade skolans gymnastiklärare sin skickligaste discipel. Alla möjliga

medel användes för att hos honom inympa större läslust, men de voro förgäfves.

"Han är och förblir ohjelpig", sade lärarne om honom.

Följden blef, att fadern, baron H — hjelm, tog Erik efter ett par års vistelse vid gymnasiet derifrån hem till B — kloster för att sjelf uppfostra honom till en dugtig landtbrukare. Häröfver visade Erik en oförställd glädje, ty han skulle ju nu komma i tillfälle att återupplifva och starke vänskapen till sina förra lekkamrater, hvilkas föräldrar nästan alla voro hans faders underhållande.

Unge baronen som han numera kallades, hade under skilsmessan från dem icke undergått någon förändring till sin inre halt. Han visade sig vara samme godhertade och an språklöse Erik som förr. Någon rangskilnad visste han ej af, och det förekom icke så sällan, att han tillsammans med sina jemnåriga arbetade ute på fältet under uppsigt af inspektorn och äfven en och annan gång af gamle baronen. Denne glädde sig inte så litet åt sonens håg för landtbruksgöromål och hoppades i sitt stilla sinne, att han med tiden skulle blifva skicklig till att öfvertaga och sjelf förestå det stora godset.

Detta hopp slog ej heller fel. Unge baronen egnade sig med hela sin energi åt sin agronomiska verksamhet, och då han fyllt 21 år, ansågs han fullt mogen att träda i spetsen för den vidlyftiga domänens förvaltning.

Icke fullt två år derefter hade först baronessan och strax derefter baron H—hjelm skattat åt förgändelsen. Unge baronen var således ensam herrskare å B—kloster, och det dröjde inte länge, förrän han fick än den ena än den andra tydliga vinken om, att den eller den adelsfamiljen gerna skulle vilja träda i släktförbindelse med honom. Men baron Erik log en dast deråt, ty han hade redan gjort sitt val eller rättare sagdt såradts af Amors pilar i form af ett par stora, mörka och blixtrande qvinnoögon. Dessa förtrollande glober tillhörde en operasångerska från Köpenhamn, dit baronen i synnerhet efter föräldrarnas död ofta rest, och der han gjort den sköna Clothildes bekantskap, samtidigt med att en dansk löjtnant med ett utsväfvande yttre egnade henne sin hyllning.

De båda förälskade männen blefvo snart de bittraste fiender, ty ingen af dem ville lemna fältet fritt för den andre, oaktadt man tydligt kunde märka, att den sköna Clothilde föredrog den unge baronen framför löjtnanten, som hon rent af ignorerade vid många tillfällen.

Löjtnanten rasade och ställde så till, att baron H—hjelms omöjligen kunde neka att duellera med honom. Tvekampen egde rum, och den förstnämnde blef illa sårad, dock ej lifsfarligt, så att han måste intaga sängen.

"O, hvad jag varit orolig för dig, min älskling!" sade Clothilde, då baronen kom och underrättade henne om för loppet. Nu skola vi ju aldrig mer skiljas?"

Hon slog sina armar omkring hans hals, en rosenboja, som han sällhetsdrucken bar med största njutning. — —

En månad härefter hade sköna Clothilde lemnat operan och vistades nu sedan tvenne dagar tillbaka på B—kloster såsom baron H - hjelms fästmö. Nästa söndag skulle förlofning eklateras.

Fröken Clothilde bebodde gästväningen i vestra slottsflygeln, och baronen hade sina rum i den östra flygeln.

Under natten till lördagen före den bestämda eklateringen vaknade den unge slottsherrn vid, att någon hviskade i hans öra: "Stiga upp och följ mig!"

Baronen slog förvånad upp ögonen, och i ett underbart ljussken bildande en cirkel af vid pass tre meters diameter, såg han en liten hvitklädd varelse med milda, men bekymrade ögon blicka på honom.

"Hvem är du, och hvad vill du?" frågade baronen.

"Jag är Ert goda 'husrå', svarade skepnaden. "En hemlighet, ett skurkstreck vill jag uppenbara för Eder. Följ mig!"

En inre makt bokstafligen tvingade honom att stiga upp och kläda på sig samt följa den underliga vålnaden, som ledsagade honom till vestra slottsflygeln. Här öppnade 'husrådet' ljudlöst den stora dubbeldörren, som ledde in till gästväningen och vinkade åt baronen att följa med efter in i den der befintliga korridoren, hvarest det stannade framför en dörr, hvarifrån det hördes ljud af röster.

"Stanna här, se och lyssna!" uppmanade 'rådet', pekade på nyckelhålet och försvann.

Baronen lade ena ögat intill nyckelhålet, dervid ett undertryckt utrop halkade öfver hans läppar. Detta hade likväl icke hörts af de innevarande, ty de fortforo att temligen högt samtala med hvarandra inne i det upplysta rummet.

"Jag uppmanar dig ännu en gång att påskynda bröllopet", hörde baronen en af dem yttra. "Du vet att mina björnar ansätta mig på det eftertryckligaste, och mitt fallissement är nära förestående, om inte vår kupp lyckas snart."

"Var lugn, min vän! Inom en månad är jag enkebaronessan H—hjelm, och innan jag blir det, skall jag nog ha honom att skriva ett testamente, som insätter mig till universalarfvinge. Ha, ha, ha!"

"Ja, det tror jag dig om att kunna göra. Ett för rasande ypperligt tillfälle för oss, det här, att tjena pengar. Baronen har låtit riktigt grundligt lura sig. Men för all del: gör din sak bra! Giftdrycken, som jag lemnade dig nyss, dödar nästan ögonblickligen, utan att det för läkaren är möjligt att angifva riktiga orsaken till dödsfallet."

"Godt! Gå nu, ty det kan eljest väcka misstankar hos tjenarne, att jag har ljus uppe så länge."

Vid dessa ord aflägsnade sig baronen med ljudlösa steg och likblekt ansikte och begaf sig till sina rum. Här föll han på knä och tackade Gud för att genom det goda 'husrådet' ha blifvit bekantgjord med den lifsfara, hvori han sväfvade — från fröken Clothildes och den danske löjtnantens sida.

Följande dag lemnade den sköna, men så moraliskt förderfvade operasångerskan för alltid B—kloster och styrde kosan tillbaka till Köpenhamn.

Tjusarkonungens syn

Gustaf III, åtföljd af sin gunstling Gustaf Maurits Armfelt, bevistade en afton strax efter ryska krigets slut en supé hos franska sändebudet i Stockholm. Stämningen var hög. Man samtalade glatt om dagens händelser, och så kom man äfven att orda om andesyner och spökerier. Några trodde därpå, andra inte.

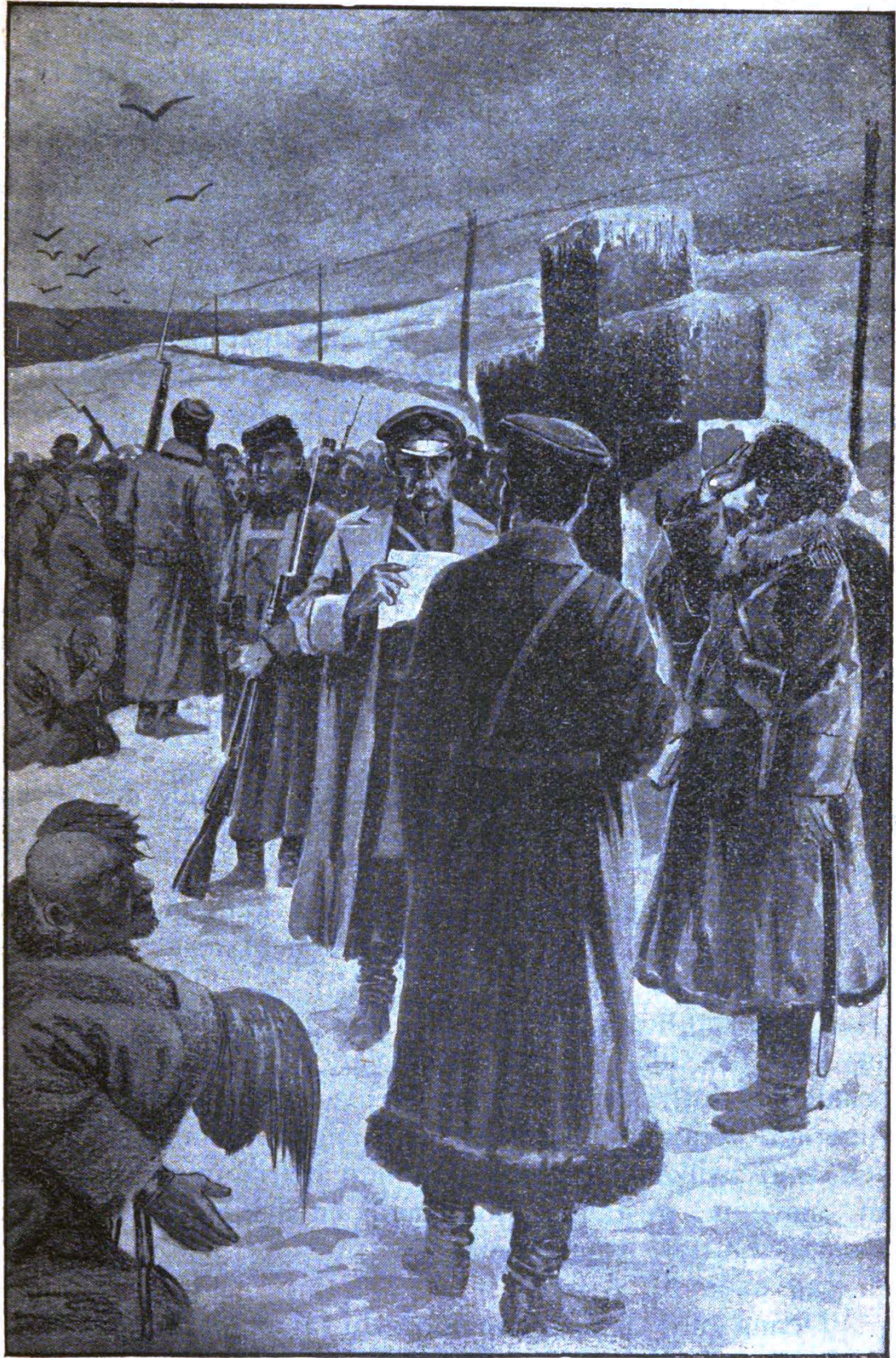
"Fastän vi, det gamla Galliens invånare, äro mera lifliga, lättörda och kanske i följd deraf mera mottagliga för det mystiska, det öfversinnliga, än I nordbor", sade franske ministern, "så får jag för min del uppriktigt tillstå, att min tro derpå icke är vidare stark."

Konungen, som blifvit helt allvarsam, yttrade:

"Jag skulle kunna berätta en spökhistoria, fullt tillförlitlig, eftersom jag sjelf upplefvat den."

"Ers Majestät", sade Armfelt, "jag bönfaller om, att Ers Majestät inte gör det."

"Spara dina ord, mon chér Maurits", svarade konungen. "Nu behagar det mig att tala om den. Du sjelf kan ju intyga sanningen deraf. Det var en härlig vårnatt, och jag fick den idén att ströfva omkring i staden. Armfelt åtföljde mig. Vi vandrade raskt framåt, pratande och skrattande med ungdomlig glädtighet. Det var mig ett verkligt nöje att promenera i ett så ovanligt mildt väder."

Månen sken så klart, att man i dess ljus med lätthet skulle ha kunnat läsa ett bref, och alla föremål syntes så tydligt, som om det varit full dager. Då vi veko in på en annan gata, blef jag plötsligt varse en lång, ståtlig man, insvept i en kappa och med ansigtet doldt af en bredbrättig hatt. Han var den första person, vi dittills mött under vår vandring, och då vi passerade honom, gjorde han helt om och började hålla jemna steg med oss. Jag betraktade honom med förvåning. Hvilket märkvärdigt sätt att gå! För hvarje steg, han tog, tycktes hans svärd slå emot stenläggningen, dervid ett skrällande ljud hördes. Jag gaf Armfelt en lätt knuff.

"Vi ha i sanningen fått oss en besynnerlig följeslagare", sade jag.

"Hvilken följeslagare, Ers Majestät?" frågade Armfelt.

"Hvilken" upprepade jag. "Naturligtvis den, som går vid min venstra sida. Han gör ju tillräckligt väsen, för att du må kunna höra honom!"

"Men, Ers Majestät", invände då Armfelt, "jag hvarken ser eller hör någon."

"I så fall är du både blind och döf!" utropade jag. "Ser du då inte mannen i kappan, han som tränger sig mellan mig och väggen?"

"Ers Majestät behagar skämta. Jag kan gå ed på, att det knappast är ett par tum mellan Ers Majestät och husväggen", svarade Armfelt.

Emellertid fanns mannen der. Det föreföll mig, som om min venstra sida, den sida som var vänd åt den okande, började att förfrysa och blodet stelna i mina ådror. Min besynnerlige följeslagare riktade på mig en genomträngande blick, från hvilken jag omöjligt kunde befria mig. Och från den insvepta gestalten ljöd med en ihålig röst följande: "Gustaf, Gustaf, arme konung!"

Jag sade till Armfelt:

"Denna gång åtminstone hörde du väl något, hoppas jag."

"Om förlåtelse, Ers Majestät, jag hör absolut ingenting!" svarade Armfelt.

Jag vände mig då åny mot väggen och sade i befallande ton:

"Säg mig, hvem Ni är, och huru Ni kan våga att så här tränga Er in på Sveriges konung!"

Rösten svarade:

"Jag är någon som älskar dig, den ende som verkligen intresserar sig för dig, emedan du besegrat moskoviten. Lyssna nu till mina råd! Fäst dig ej alltför mycket vid denna värld der du ej länge skall stanna! Försök framför allt att undvika; samvetsqvalen och sök att göra det goda, om du önskar dö i frid!"

Sägande detta, fortsatte den hemlighetsfulle gestalten sin gång, och drifven af en mäktigare makt än min vilja fortfor jag att följa honom, alldeles som förut. Men Armfelt hvarken såg eller hörde någonting.

Jag var nu alldeles uppgifven af trötthet. När vi slutligen nalkades Norrbro, stannade plötsligt min följeslagare och sade:

"Gustaf, här måste vi skiljas, men vi skola snart åter träffas. Farväl?"

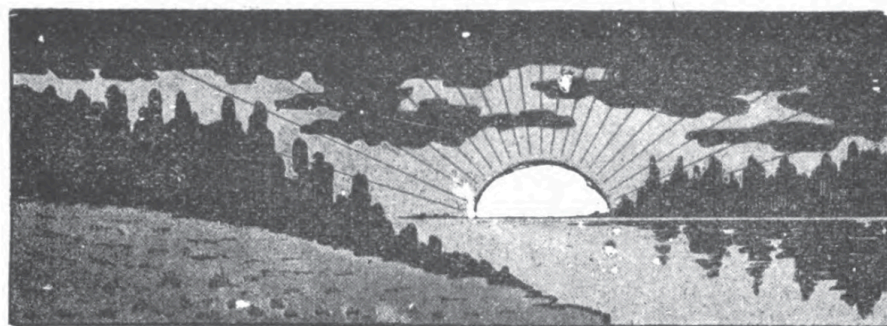
Just som han tog afsked, lyftes hans bredbrättiga hatt liksom af sig sjelf, och jag igenkände nu i månskenet konung Karl XII:s örnblick, höga panna och stränga drag kring munnen.

Knappt hade jag återhemtat mig från den helt naturliga skakning, som denna syn förorsakat mig, förrän den var försvunnen. Dagen började gry, och jag återvände till slottet.

Armfelt är mitt vittne, att man hade all möjlig möda i världen för att medels heta tegelstenar och tjocka filter återkalla värmen i min kropp." — — — — —
— — — — —

Det är bekant, att Gustaf III efter denna händelse lefde endast en helt kort tid. Han träffades af en lönmördares kula å en maskeradbalk en vecka efter sedan han omtalat denna händelse.

Prins Olofs kors

PRINS OLOFS KORS

Norr om ån vid Tågarps gästgivaregård i Skåne finns en hög backe, kallad Rönnarpsberg, ett enkelt träkors. Sedan långliga tider tillbaka har det stått der och underhållits af folket i den närbelägna gården. Förfaller det, blir det oro i gården, och såväl folket som kreaturen der bli sjuka och dö, förtäljer sagan.

Det utgör precis icke någon prydnad, utan snarare tvärtom, då man frånser den symboliska betydelsen af detsamma. Groft tillyxadt, som det är, af tjocka timmerstockar, liknar det på nära håll mera en galge än ett kors. Så dystra förekomma betraktaren såväl korset som platsen, der det står.

Så länge Skåne tillhörde Danmark, voro de, som bodde i gården, befriade från alla onera mot det enda villkor, att de underhöllo korset. Enligt en dansk uppgift skall detsamma ha upprests öfver prins Olof Haraldsson, som efter kung Erik Edmunds död 1137 kämpade mot Erik Lam om danska kronan. Olof hade skaffat sig ett stort parti i Skåne, men efter vexlande krigslycka blef han slagen i en drabbning på Tjutehe den nära Tjuteån.

I medlet af förra århundradet var nyssnämnda hed stor och vidsträckt. En stor del deraf odlades sedan, och en gård, Tjutegården, uppbyggdes. Men under tidens alla vexlingar bar korset betraktats med stor vördnad af släkten, som kommit, och släkten, som gått. Har någon visat det sin vanvördnad på något sätt, har straffet ej uteblifvit.

Från år 184... berättas följande:

En afton voro några ungdomar samlade i Tågarps gästgifvaregård. Bland dem befann sig äfven gästgifvarens brorson, en tjuguarig yngling, hvilken tjenade som stalldräng på gården. Han firade sin födelsedag. Flera toddar hade de redan druckit och begärde att få in flera. Men det vägrades dem af gästgifvaren, som i stället befalldes dem att genast aflägsna sig. Det gjorde de äfven, men utkomna vid 12-tiden på natten beslöto de, halfrusiga som de voro, att hämnas.

På den närbelägna klöfveråkern voro gårdens hästar tjuvdrade, och bland dem var en 4-årig svart unghäst, ett sällsynt vackert djur. Stalldrängen Sven kom nu på den, som han tyckte, förträffliga idén att lösa hästen, leda upp den till Rönnarpsberget och binda den vid korset. Gästgifvaren skulle få en ångestfull stund, innan han finge reda på det vackra kreaturet. På samma gång visade man ju, hur modig man var, då man varken hyste fruktan eller vördnad för ett gammalt murket kors.

Utan motstånd lät hästen leda sig upp på backen, der han fastbands vid korset. Ungdomarne voro förtjusta, och de skyndade sig ned för backen, men hade knappast hunnit halfvägs ned, då de hörde hofslag af en galopperande häst bakom sig. I nästa ögonblick for blixtnabbt en hvit häst förbi dem. Den var försedd med ett guldstickadt schabrak samt gyllene stigbyglar, hvilka lyste som eld i månskenet. Hästen störtade helt nära förbi Sven, som af ena stigbygeln erhöll ett hårdt slag på högra handen, hvilket aftvingade honom ett högt skrik.

Derpå var hästen försvunnen.

Löjet var nu förstummadt. Ynglingarne vände sig om och sågo unghästen springa rundt omkring korset i vildt galopp.

"Detta var ett dumt påhitt", sade en af ynglingarne. "Vi återvända och lösa fålen."

Men i detsamma hörde de ett starkt trummande liksom komma inifrån kullen, och förfärade skyndade de hem.

Vid 2-tiden på natten vaknade folket i gästgivaregården af starkt hästtramp. Det var den svarte unghästen, som med den afslitna tjuderlinan galopperade kring gården, tills han stupade. Förgäfvos sökte man förmå honom att resa sig, och med stor möda transporterades han in i stallet. Der låg han i tre dygn utan att förtära annat än litet bröd och vatten. Fjerde morgonen hade han sjelf stigit upp, och så småningom återfick han sina förra krafter, men visade stor förskräckelse för att ledas ut. Han kom ej mera på grönbete den sommaren.

För Sven var det värre. Svår var värken i hans högra hand, som på morgonen befanns alldeles svartblå och svullen. Längre dröjde det, innan han kunde återtaga sitt arbete. För sin husbonde bekände han sitt dumma tilltag.

Hvad, som mest förundrade alla, var det, att det gamla korset ej skadats. Hästen hade snärjt den tjocka linan många hvarf deromkring. På midten var den afsliten, men det oaktadt stod korset orubbadt.

Naturligtvis talades mycket om denna händelse i trakten.

Några år förut hade tvenne danska landtbrukare inköpt hvar sin mindre herrgård der i granskapet. De stodo sig väl, voro goda vänner och råkades ofta. En afton föll talet på ofvan nämnda händelse, och båda menade sig vara allt för fördomsfria att kunna tro på något sådant.

"Men", slöt hr H. på F—gård, som låg närmast Rönnarpsberget, "jag skulle ej ha lust att besöka det nattetid."

"Deremot har jag det", svarade hr S. På S—gård. "Vi slå vad om 200 kr., att jag i natt, innan jag far hem, går dit och skär fyra skårer i korset."

Vännen var med derom, och på morgonen funnos fyra snitt på korset.

Hr S. var förtjust öfver de lätt vunna 200 kronorna, hade ej på minsta sätt blifvit skrämnd och befann sig fullkomligt väl.

Hr H. åter harmades. För sin inspektor omtalade han det förlorade vadet, och denne svarade:

"Lätt nog skulle patron kunna återfå det förlorade och mera till. Mycket guld och dyrbarheter finnas nog i högen. Forntidens

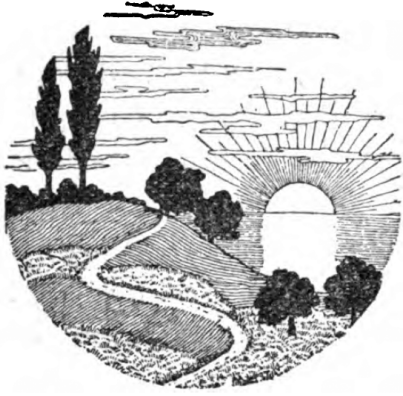
mäktige herrars rustningar blefvo ju alltid jordade med dem, der de föllo. För att högen skulle få vara i fred, inplantade de heliga fäderna i folket den tron, att riddarne ännu efter döden bevakade sitt gods. Men det tror inte jag, och länge nog, menar jag, har högen, som ligger inom patrons område, rufvat på sin skatt."

Följden af detta ordbyte blef den, att patron H. och hans inspektor flera nätter voro ifrigt systelsatta med gräfningar vid korset. Om de funno något eller ej har förblifvit en hemlighet. Men åtta dagar därefter slog åskan ned i hr H—s gård. Det rådde stark storm, och de tre stora sammanbyggda ladugårdslängorna, täckta med halmtack, voro inom några få minuter såsom ett enda eldhaf. Många kreatur och all inbergad gröda blefvo lågornas rof. Hufvudbyggnaden fattade äfven eld samtidigt, och med knapp nöd lyckades det herrskapet H. att med sina två små barn och tjenare rädda sig. Intet var assureradt.

Herrskapet S. drabbades af följande öde:

Då fru S. följande år nedkom med en flicka, befanns barnet vara harmynt, och de tre derefter födda barnen hade alla samma lyte.

"Det är straffet för, att jag gjorde de fyra skårorna i korset", plögade hr S. ofta vemodigt säga.

Svarte riddaren

I Skåne fanns fordom en gård, som hette Borreby. Den var mycket gammal. I början af 1700-talet sågos ännu väldiga ruiner af den derpå uppförda, starkt befästade borgen samt märken efter vallar och grafvar. En hvälfd gång fanns då ännu kvar jemte grofva gångjern, utvisande hvarest inkörsporten varit belägen.

Bland egarne till denna gård namnes Nils Bölle. Han var en af de skånska adelsmän, som, då danska drottningen Margareta Spränghäst befallde dem infinna sig hos henne "med bepansrade män och väl rustade hästar, " uteblefvo. Den bar ska drottningen befallde då, att dessa uppstudsige adelsmän skulle hårdt fängslas och deras gårdar uppbrännas. I följd häraf blef Borreby i likhet med många andra riddarborgar härjat och brändt. Nils Bölle lyckades likväl undkomma och öfvergick till svenskarne, hvilka han en lång tid tjänade. Derpå drog han åter in i Skåne och började uppbygga sin ödelagda borg, men skall af sina egna huskarlar blifvit injäslagen.

Om honom förtäljer folksagan, att han, gudlös som han i lifstiden var, icke fann ro i sin graf. Många ha sett hans vålnad, den svarte riddaren kallad, emedan han öfver en skramlande rustning bar en svart kappa, med tunga steg skrida öfver ruinerna af sin forna borg. Ofta tycktes han vilja inleda samtal med nattvandrarne, hvilka plötsligt sågo den svarta skepnaden i sin väg. Men de korsade sig och flydde.

De gamle, som voro unga vid ofvan nämnda tid, berättade, att deras farföräldrar talat om, att de och deras föräldrar sett, natten före Allhelgonadagen, borgen på ruinhögen i sin forna prakt, prydd med torn och spiror. Från de höga, smala fönstren utströmmade ljus, och i de glänsande salarne syntes luftiga gestalter svänga om liksom i yster dans. Från tornen hördes hornlåtens gälla ljud och ett rassel af jernkättingar. Vindbryggan släpptes derpå ned, och fladdrande fackelbloss svängdes fram och

åter. På den forna, nu med buskar öfvervuxna vägen syntes en skara mörka gestalter på kolsvarta hästar draga in i den upplysta borgen. Så förnams ett väldigt brak likt åskans dån, och den ståtliga synen var försvunnen. — — —

Ett litet stycke från borgruinen vid den forna borgvägen låg ett bondehemman, hvarest den svarte riddaren tid efter annan visade sig. På den nämnda vägen syntes han äfven, till och med midt på ljusa dagen, i sin långa, svarta kappa. På hufvudet hade han en hufva eller hjälm, prydd med höga, uppstående svarta fjädrar.

En natt, strax efter bonden der i gården blifvit enkling och låg ensam i stugan, öppnades dörren till denna, och den svarta skepnaden med den höga fjäderbusken trädde in. Bonden skrek till, men gestalten närmade sig med en lugnande åtbörd och sade:

"Frukta ingenting! Jag är icke någon ond ande. Nu beder jag dig följa med mig till borgen. Der till venster om porthvalfvet, under min riddarsal, har jag gömt ett pergament, som jag ej vill att de andra skall finna. De mördade mig. I min dödsstund bad jag dem taga pergamentet och handla dermed som jag föreskref. Men de lydde mig inte. Endast mina skatter roffade de till sig. Pergamentet skall du förstöra. Då får jag ro."

"Jag går ej med dig", svarade bonden. "Vore du en god ande, komme du väl till ro och frid utan detta pergament."

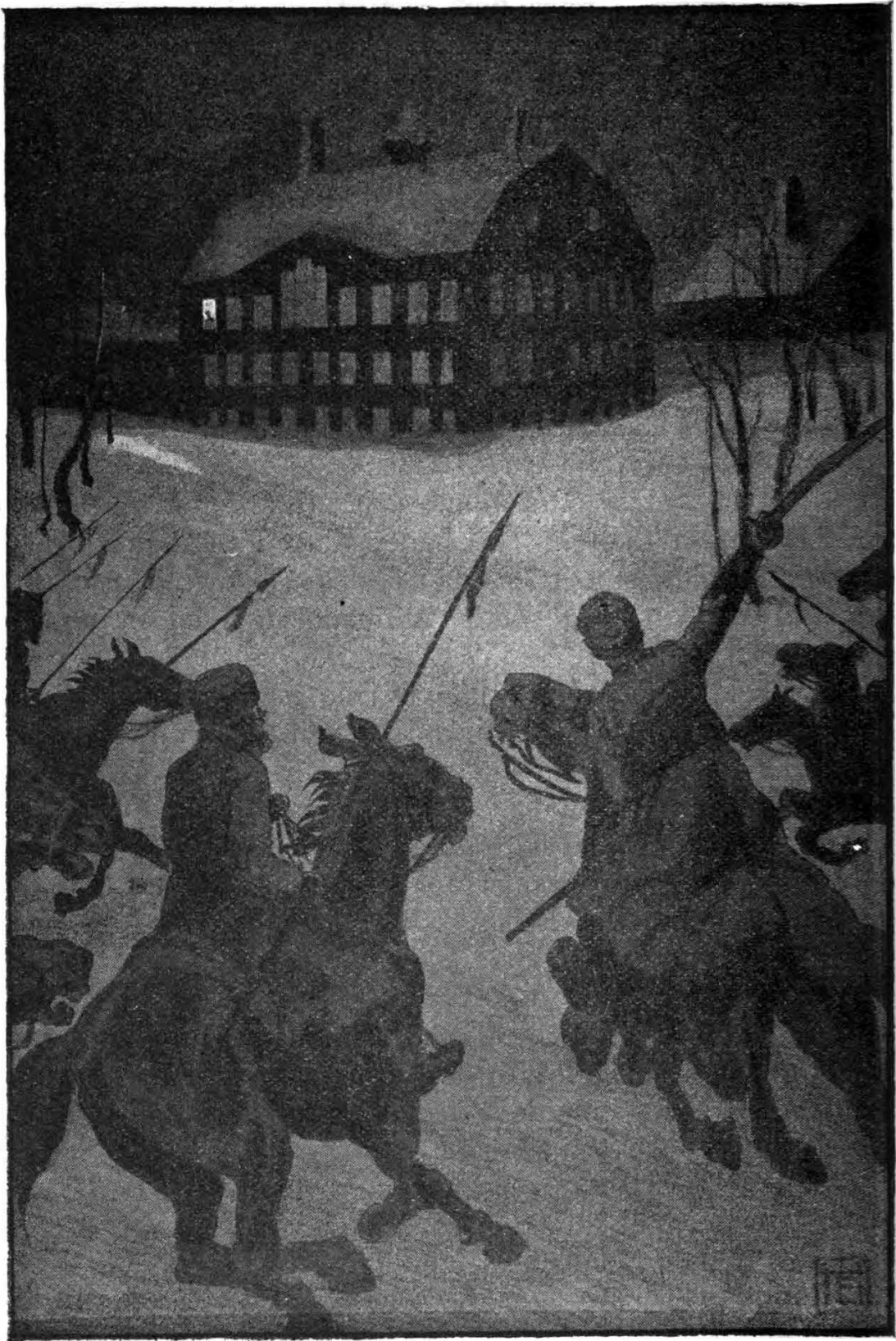
Gestalten skakade sorgset på hufvudet, suckade så tungt, att det skar till i bonden, gick långsamt dröjande ett hvarf öfver golfvet och försvann.

Samma syn visade sig under ett års tid ofta för bonden, dervid upprepar samma ord och visade sig sorgsen öfver, att hans bön ej beviljades.

Bonden började känna medlidande med den irrande anden, hans fruktan försvann alltmera, och en gång sade han:

"Gerna skulle jag vilja hjälpa dig till ro, men jag är en olärd man. Vänd dig till vår pastor! Han är förfar i alla andliga ting

Gestalten endast skakade på hufvudet.

"Hvarför plågar du mig på detta sätt?" frågade bonden en annan natt.

"Du är min ättling", svarade vålnaden med djup stämma, "och borde därför ha medlidande med mig."

"Hvad hette du i lifstiden, och hvad menar du med den andre?"

"Mitt namn kan jag icke säga dig. Den andre var min afundsman och fiende. På hans föranstaltande blef jag mördad. Han ville åt pergamentet, som kunde bereda honom stora fördelar och stjelpa mig. Följ med mig och förstör det! Då kommer jag till ro."

Bonden började nu fundera på, om han ej skulle undersöka den anvisade platsen. Hittade han några skatter, vore det ju ej så illa, och pergamentet skulle han snart göra sig af med.

Per, så hette bonden, omtalade för några vänner sina nattliga syner, och att han tänkte undersöka platsen i ruinen. Dessa vänner anförtrodde hemligheten åt andra vänner, och bönderna logo i mjugg, menade att Per blifvit litet konstig.

Vid denna tid uppehöll sig i trakten en förslagen sälle, kallad Häste-Hans, emedan han flera gånger stulit hästar. Afven han hade hört talet om skatten i borgruinen, och till sammans med sin stallbroder beslöt han att gå Per i förväg och göra sig ett godt kap. I den gamla borgruinens hvälfdå gång gjorde de sig hemmastadda, förvissade om att få vara ostörda, eftersom folket hyste stor fruktan för den hemska spökplatsen. Med ifver grepo de sig an med arbetet, och sten och murbruk undanskaffade de i mängd. Men fruktlös tycktes all deras möda vara. De funno endast stenlager på stenlager och inte ett enda trappsteg, som kunde tyda på en förbindelse med någon underjordisk gång eller källare.

När de en natt höllo på med sina utgräfningar, fingo de plötsligt se en högrest skepnad stå nära dem. Förfärade kastade hacka och spade, menade att det var en menniska, som kommit underfund med deras nattliga arbete.

Gestalten stod qvar ett par sekunder och betraktade dem, hvarpå han tycktes upplösas i dimma och försvinna.

Båda sågo de denna syn, och hemska tyckte de den vara. De vågade ej att fortsätta med sitt arbete.

Men nu blefvo de arga på bonden, som med sitt prat lockat dem till att befatta sig med så mycket lönlöst arbete. Att Per var rik, det visste de, och att han på något behändigt sätt skulle betala dem för deras möda, derom kommo de snart öfverens. Så lurade de ut, att han en afton skulle komma hem från höstmarknaden. Vissa om, att han var försedd med en späckad plånbok, lade de sig i försåt för honom. I denna ställning hörde de någon komma åkande, och de beredde sig att gripa tag i vår bondes hästar.

I detta ögonblick stod den svarta skepnaden framför dem, densamma som de sett uppe i ruinen. Den var fasansfull att skåda. De upphofvo höga ångestrop och föllo som slagna till marken.

Per kom nu framkörande. Då han hörde ropen, skynda de han till och fann karlarne halft virriga af ångest. Han lyckades lugna dem och fick dem omsider med sig hem. Der bekände de allt och sade sig för alltid vara botade för att vidare taga ett enda steg på brottets bana.

Per, som var en medlidsam man, tog dem båda i sin tjänst, och goda och rättskaffens människor blefvo de i både hans och hans sons tid.

Endast en gång till visade sig den svarte riddaren för Per. Denna gång tycktes han vara lugnare och sade:

"De band, som fäste mig vid jorden, äro lossnade. Tänk du på Gud och döden!"

Riddarvålnaderna på Björkeberga

Riddar- vålnaderna på Björkeberga

Riddar Petter Oxe, herre till Björkeberga med flera gods, var en mäktig och betydande man. Ruinerna efter Björkeberga synas ännu. Slottet var åttkantigt. Bland allmogen går den sägen, att Petter Oxe varit en ogudaktig man, som grufligt plågat sina många underhafvande, att den onde, i skepnad af en förnäm herre, mången sen qväll kommit åkande efter kolsvart fyrspann till Björkeberga och spelat schack med Petter Oxe och slutligen en vinterqväll fört riddaren lefvande med sig bort.

Petter Oxe hade aldrig varit gift. Han hade en brorson Olof Oxe, herre till Herrestad i Skåne. Denne var äfven en vild och oregerlig menniska. Med våld satte han sig i besittning af Påfvel Laxmans gård Assarbo på Seeland. Då han därför blef instämd, infann han sig starkt beväpnad vid tinget och nedsköt härads höfdingen inför sittande rätt. Åtföljd af sina väpnare och svenner rusade han med stort buller och larm in i tingssalen och sporde domaren:

"Är det du, som vågar sätta dig till doms öfver mig, Olof Oxe? Svara, menniska!"

"Ja, i kraft af mitt embete ..."

Längre hann ej domaren yttra sig, ty i detsamma affyrade riddaren ett skott mot honom, och det ändade hans lif.

Sin farbroders gård Björkeberga ville han äfven under lägga sig, ehuru han ej var ensam arfvinge. Detta slott stod emellertid nu öde allt sedan Petter Oxes död eller försvinnande. Ingen vågade bo der, ty i de stora, dystra salarne fördes nattetid ett förfärligt oväsen. Det skulle nu iståndsättas, och i denna afsigt sände Olof Oxe sin högt betrodde fogde från Herrestad till Björkeberga med nödiga befallningar. Fogden, Tönne Tönnesson, var en barsk och orädd man. Sent en stormig oktoberafton anlände han till slottet, hvilket, som sagdt, stod öde utom en gammal portvakt, som bodde i en liten stuga invid borgporten. Med myndig ton befallde Tönne den gamle att anvisa honom ett rum på slottet, tända en stock brasa samt skaffa honom qvällsmat.

"Ack, herre", svarade portvakten, "slottet är en enda ruin. Ej ett rum finns med hela fönster uti utom vapensalen. Men i den vill jag ej råda Eder tillbringa en natt, allra minst en fredagsnatt!"

"Hvad är det för smörja, Ni pratar?" sade Tönne barskt.

"Gode herre", svarade portvakten undfallande, "har Ni mod, skall jag ledsaga Eder till vapensalen och betjena Eder på bästa sätt."

Fogden nickade bifall, och de båda männen gingo öfver borggården och in i en hvälfd förstuga i slottet. Utvändigt hade detta ännu ett ståtligt utseende, men invändigt var det förfallet och ruskigt. Golf, tak, väggar — allt talade om förstörelse. Fogden och hans ledsagare vandrade genom en labyrinth af ödsliga trappor, gångar och salar. Slutligen kommo de till vapensalen, ett stort rum, och såsom vi ofvan hört, det bäst bibehållna, i hvilket icke blott borgherrarnas alla rustningar och vapen af allehanda slag utan äfven an mängd porträtt funnos på väggarna. Öfver hvarje riddares porträtt hängde hans svärd och sköld.

"Detta är vapensalen", sade portvakten. "Måtte de ädle kämparne i natt förhålla sig stilla! Mig ha de förorsakat många sömnlösa nätter."

Gubben hemtade derpå ved, gjorde upp en brasa i den stora spisen, dukade derefter fram en enkel måltid samt tände två tjocka vaxljus, som voro bruna af ålder. Tönne tog det ena af dem och betraktade de gamla porträtten, som hängde på väggarna. Bland dem var det i synnerhet ett, som ådrog sig hans uppmärksamhet. Det föreställde riddaren Ove Jernskägg med tillnamnet Jernarmen.

Han kallades så, emedan, då han hvarje gång höjde sin arm mot en fiende, blef detta dennes bane. Å porträttet var denne grymme kämpe väpnad från hufvud till fot, färdig att bestiga sin stridshäst och i ena handen hållande sin sköld, på hviken hans vapen var anbragt. Stålvisiret på hans hjälm var uppslaget och under de buskiga ögonbrynen såg man den gamle krigarens rödgnistrande ögon, förrådande en högdragen, stolt och hatfull ande. Bredvid detta porträtt af, som det sades, den förste egaren till Björkeberga hängde Petter Oxes, äfven han i rustning och med fullt ut så bistra anletsdrag.

Den gamle porvakten kom nu åter in i salen, medförande sängkläder, hvilka han bredde ut på en väggfast, bred bänk, och sade:

"Godnatt nu, käre herre! Måtte alla helgon beskydda Eder!"

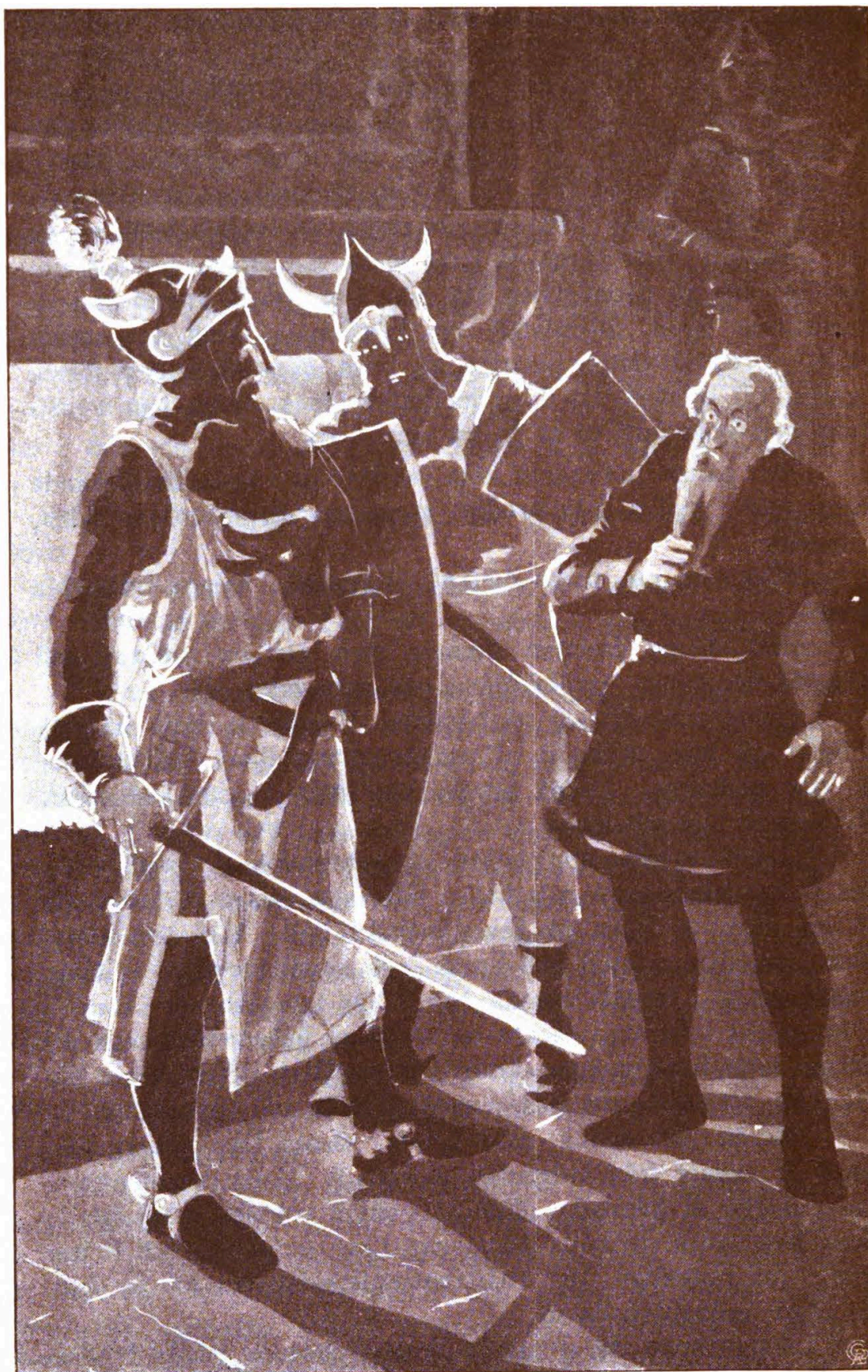
Med denna fromma önskan gick gubben sin väg och stängde den tunga, jernbeslagna ekdörren efter sig.

Tönne kastade sig på bädden. En timme torde han ha sofvit, då han vaknade af ett skramlande ljud, liksom hade sköldar nedtagits. Derpå hördes klirrande af svärd och spjut. Oväsendet blef allt värre.

Tönne rusade upp och ut, fast besluten att begifva sig ned i portvaktstugan och hellre tillbringa natten der, sittande på en stol, än höra på dessa hemska ljud. Han tog ett af ljusen, som ännu stod och brann, och skyndade ut i en lång, hvälfd gång. Framåt rusade han. När han derunder kom in i ett öppet tornrum, släckte en vindil ut ljuset. Att utan ett sådant hitta fram genom slottet var omöjligt. Han måste till baka för att tända sitt ljus, måste tillbaka till vapensalen.

Dörren till denna stod öppen, såsom han lemnat den. Ledd af skenet från eldstaden, skyndade Tönne in, men stannade slagen af häpnad. Midt på golvet framför spisen stodo emot hvarandra de båda kämparna Ove Jernskägg och Petter Oxe i full rustning. Det rödflammande eldskenet föll på dem. De sågo fruktansvärda ut.

Liksom hade de ej märkt Tönnes närvaro, talade de sinsemellan med doft hväsande, graflik stämma.

»Ut, träl!, och säg min brorson, den valpen, att han ej inträder här...»

"Petter Oxe, min tappre ättling", yttrade Ove Jernskägg, "hvad synes Eder om en sådan djerfhet af trälarnes son att sofva inom vår vapensals murar, i vårt högborna sällskap?"

Den tilltalades elaka ansigte förvreds. Hans ögon tycktes gnistra. Hväsende svarade han:

"Är det Ove Jernskägg, som ställer denna fråga till mig? Har jernarmen domnat? Hvarför ej märka honom för hans galna djerfhet?"

Och vändande sig till Tönne, fortfor han:

"Ut, träl, och säg min brorson, den valpen, att, inträder han här, skall skatten, som han finner här, nedtynga honom till ofridens boning, der jag dväljes!"

Tönne rusade åter ut i den kolmörka gången och trefvade sig fram längs de fuktiga gångarna. En stund gick han än hit, än dit. Det slocknade ljuset höll han alltjemt i handen. Slutligen hamnade han framför en smal dörr, i hvars låsvrede han fick tag. Dörren öppnades. Han trädde in och befann sig åter i vapensalen genom denna lilla dörr, som han förut icke sett.

Hans blickar flögo mot spisen. Kämparne voro borta!

Med ett leende på läpparna öfver sin, som han trodde, drömsyn, gick han fram till spisen för att tända sitt ljus. Men då nådde ett så hemskt skratt hans öron, att blodet höll på stelna i hans ådror. Och der stodo de båda kämpagestalterna på hvar sin sida om stora dörren.

Utom sig af fasa skyndade sig Tönne åter mot den lilla dörren, men i ett språng stod Petter Oxe framför denna. Han höjde sitt stora svärd och tilldelade dermed Tönne ett slag öfver ena kinden. Slaget var så våldsamt, att Tönne föll omkull och svimmade.

På morgonen fann portvakten honom fortfarande liggande afsvimmad framför den lilla dörren. När han återkom till medvetande, klagade han öfver svår smärta i hufvudet och talade oredigt. Några dagar måste han hålla sig vid sängen. Den gamle portvakten vårdade honom på det ömmaste, skakade på sitt hvita hufvud och yttrade:

"Jag sade det ju, jag sade det ju!"

Såsnart Tönneblef något bättre lemnade han det förfärliga slottet.

Olof Oxe blev vred, men log tillika åt sin fogdes äfventyr, på hvilket han dock till en början alls inte ville tro.

Tönne klagade jemt öfver smärta i venstra delen af huvudet, och märkligt var, att ifrån tinningen ända ned till hakan syntes en röd strimma, som aldrig gick bort.

Rysande sade den annars så modige fogden:

"Det är märke efter den för I ärlige kämpens svärd!"

Till sin vilde och hänsynslöse herre yttrade han ofta:

"Stränge herre, minns Petter Oxes skräckfulla ord!"

Och Olof Oxe slog omsider tanken ur hågen att låta iståndsätta Björkeberga slott, som därför snart föll alldeles i ruiner. Med tiden tycktes riddaren blifvit något blidare till sinnet. Han skänkte stora summor till kloster och själamessor och öfverlemnade frikostiga gåfvor till Herrestads och Thorsjös kyrkor i Skåne.

Saliga blifva de rättfärdiga

Berr N. ärfde efter sin fader det vackra godset —ro i Bleking. Han gifte sig och fick tvenne barn, en son och en dotter.

N. var en driftig landtbrukare och utvidgade i stor skala sin egendom.

I närheten af —ro lågo två små bondbyar. Till dessa hörde en stor s. k. allmänning (ouppodlad mark), och der gingo böndernas kreatur gemensamt i vall.

Denna jord tillhandlade sig herr N., dels för reda penningar, dels för s. k. undantag, d. v. s. han förband sig att gifva egarne ett visst underhåll under deras lifstid.

N. sköflade de gamla bondgårdarne, odlade allmänningen och lät uppföra på sin nyförvärfvade egendom en vacker herrgård, som han kallade — dal.

Rastlöst arbetades på gårdens uppbyggande, och herr N. hade också glädjen att se den färdig.

Året derefter blef hans dotter Alice gift. Hon och hennes man bosatte sig på — dal.

Kort derpå afled herr N. plötsligt af slag, och snart började folket tala om, att husbonden ej hade någon ro. Han "gick igen".

På åker och mark sågs han ofta, alldeles som i lifstiden, klädd i sin gråa rock med de blanka knapparne. Oftast vi sade han sig på — dals egor och der ibland i sällskap med en rysansvärd svart gestalt. Rasslande kedjor hade de mellan sig. Det såg ut, som om de gingo och uppmätte jorden.

Detta var ju ytterst smärtsamt för familjen att höra. Men de kunde ej nedtysta folkets prat, helst som de sjelfva förnummo

mycken oro, särskildt från den aflidnes arbetsrum, hvarest ofta hördes bläddrandet med papper, skramlandet af penningar o. d.

Efter fyra års förlopp afled fru Alice efter en lång och plågsam sjukdom på — dal. Hennes mor, fru N. från — ro, hade varit hos henne under hela sjukdomen. Efter hennes död stannade hon äfven qvar, emedan de två äldsta barnen insjuknat.

En natt, då hon satt och vakade vid de små bäddarne, öppnades dörren till sjukrummet, och Alices vålnad trädde in. Hon var ej aftärd, såsom modern sett henne på det plågsamma sjuklägret, eller iförd sin hvita svepning, utan hon vi sade sig i hvardagskläder.

"O, Gud, är det du, Alice!" utropade den bestörta modern.

"Ja, mamma, det är jag, som kommer till dig med en bön. Stor orättvisa skedde bönderna, då min olycklige fader underlade sig deras jord. Jag ber dig nu om, att du säger åt min man och min bror, det de låta rättvisa vederfaras dem, på det min far må finna ro å den plats, han nu vistas. Min hvila störs af hans ofrid."

"Ack, Alice, de skola ej tro mig!"

"De måste höra dig. . . Moder, kan du neka ditt barn dess sista bön? . . . Hör, klockorna kalla mig!"

Fru N. hörde nu tydligt ljudet af en aflägsen klockringning.

"Mitt barn, haf frid!" hviskade hon. "Din vilja skall ske!"

Sedan derpå gestalten böjt sig fram öfver sina barn, försvann den med en djup suck.

Såsom man lätt kan tänka sig, ville hvarken son eller svärson lyssna till enkefru N — s ord. Men hon var en kraftfull qvinna. Hon lät tillkalla en landtmätare, som uppmätte jorden, och papperna undersöktes. Det visade sig då, att bönderna blifvit orättvist behandlade. Förlusten ersattes, och derefter syntes ej mer hr N — s vålnad.

Strandvaskaren

Bögt uppe på Bohuslänska kusten låg den gamla herrgården L., en fjerdedels mil från hafvét. Hufvudbyggnaden bestod af ett långt envåningshus med brutet tak. I forna dagar skulle huset haft en våning till jemte ett midtel torn, hvilket dock genom en eldsvåda förstörts. Derefter nedrefs återstoden af detta och öfra våningen.

På ömse sidor om denna byggning lågo tvenne små flyglar.

För omkring 100 år sedan flyttades gården längre inåt landet. Folket menade, att Strandvaskaren, som hvarje natt huserade på gården, var orsaken till det fattade beslutet. Om denne gårdens nattgäst förtäljer sagan följande:

I slutet af 1600-talet egdes gården L. af en driftig landtbrukare N. Han hade endast en dotter, den sköna Julia.

Herr N. hade en god vän, sjökapten S., som förr farit vida omkring, men de senare åren, då hans helsa brutits och synen försvagats, under vintern bodde i Göteborg, om sommaren hyrde ena flygeln på L. Han ansågs vara mycket förmögen och hade endast en son vid namn Jens, fyra år äldre än Julia.

Allt sedan barnåren hade Julia och Jens varit lekkamrater. Vid det närbelägna Dödsberget hade de lyssnat till underbara sagor, som berättades dem af gamla väderbitna sjömän. Och sedan de blifvit äldre, svärmade de nere vid det stolta hafvets strand.

Då Jens fyllt 18 år, företog han, som egnade sig åt sjömansyrket, en årslång resa på ett af faderns skepp. Vid hans återkomst var hans leksyster en skön, fullknoppad ungmö. Han begärde och erhöll hennes hand. Bröllopet skulle dock stå först efter tre år, under hvilken tid den unge mannen skulle göra en ännu längre resa än den föregående. Det första året anlände ofta bref från honom. Sedan blefvo de allt mera sällsynta, tills de slutligen helt och hållet upphörde. De sista brefven voro från de kinesiska farvattnen. Man fruktade, att skeppet förlit der och gått förloradt med man och allt. Den unga fästmon sörjde djupt. Ofta gick hon ned till stranden och spejade ut öfver det stormiga hafvet.

Fyra år hade förflutit. Kapten S. hade dött, och hans vän, godsegaren N., tycktes för hvarje dag blifva allt svagare.

Till L. hade kommit en förvaltare Mont från Holstein, hvilken skötte jordbruket. Han fattade kärlek till Julia och begärde henne till maka. Först afslog hon hans tillbud och väntade ännu ett år på sin trolofvade. Men efter denna tid bleknade barndomsminnet allt mera bort, öfvertygad som hon var, att Jens S. för länge sedan var död, och till sin faders stora glädje gaf hon sin hand åt herr Mont. Det dröjde icke länge, förrän bröllopet ständade, och kort derefter afled godsegaren N.

Tre år hade Julia varit Monts maka. Det var en stormig dag i november. Mont hade rest till Göteborg. Det led mot aftonen. Den unga frun väntade hem sin make hvarje minut. Hon satt i den skumma salen. Hennes lille 2-årige son lekte på golfvet. Plötsligt hördes tunga steg i förstugan. Dörren rycktes upp. En sjöman i oljekläder och höga s. k. vadstöflar trädde in. Det var Jens S.

"Julia", ljöd hans dofva stämma, "hvad har försiggått här? Dock, derom behöfver jag icke fråga", tillade han med isande köld och pekade på det oskyldiga barnet, som lekte på golfvet.

"Jens, jag trodde dig vara död", sade Julia med tonlös röst.

"Bättre om så vore. Jag älskade dig, Julia, men guldets älskade jag högre. Jag kom till de kinesiska farvattnen och blef sjöröfvare. Stora skatter har jag samlat, men blod klibbar vid dem. Så vaknade barndomsminnena, och jag begaf mig hem. Hade du förblifvit mig trogen, hade jag stannat här och blifvit en bättre menniska. Mitt fartyg ligger här utan för vid kusten. Julen är förtöjd vid stranden, på samma plats, der vi som barn angjorde vår båt. I detta

ögonblick älskar jag dig högre än någonsin. Min skall du åter blifva. Min slidknit skall genomborra din makes hjerta. Om ett år är jag åter här. Då skall du bli min. Jag svär det vid alla onda makter!"

"Jens, för Guds skull, skona mitt barns fader!" bad den olyckliga qvinnan.

Men Jens hörde henne icke. Han hade rusat ut.

I detsamma nådde vagnsbuller fru Monts öron. Hon ilade ned i borgstugan och tillsade tjenarne att möta den hemvändande husbonden. Men dessa kommo för sent. Hans jagtvagn stod redan för dörren. Den vettskrämde kusken berättade, att, när de nått fram till inkörsporten, hade en karl rusat fram och hoppat upp på fotsteget samt blixtnabbt stött en dolk i bröstet på husbonden.

Varsamt bars nu den sårade in i byggnaden, der han efter några minuter afled.

Ingen kunde ana, hvem mördaren var. Endast fru Julia visste det.

Under natten blef det en ofantligt häftig storm. Ute från skärgården hördes nödrop. Den orkanlika vinden låg mot land. Det stolta skeppet, som på eftermiddagen ankrat der ute, slungades mot klipporna och slogs i spillror. Ingen af befäl och manskap blef räddad.

Fru Julia hade allt för väl reda på, att det var hennes ungdoms förlofvades Jens skepp, som gått förloradt, och att han, den djerfve sjöröfvaren, nu slumrade bland strandens undervattensskär.

Stormen varade i två dagar. Få af de skeppsbrutnas lik hittades.

Från denna hemska natt började "Strandvaskaren" att nattetid oroa gårdsfolket på L. Många af dem sågo en svart skepnad sakta skrida framåt mellan de åldriga lindarna nära gårdsplanen.

Uppe i byggnaden visade han sig äfven, vanligen i salen eller i den stora s. k. Storförstugan. För hvarje steg, som han tog, hördes ett plaskande läte, liksom någon gått och haft vatten i stöflarna.

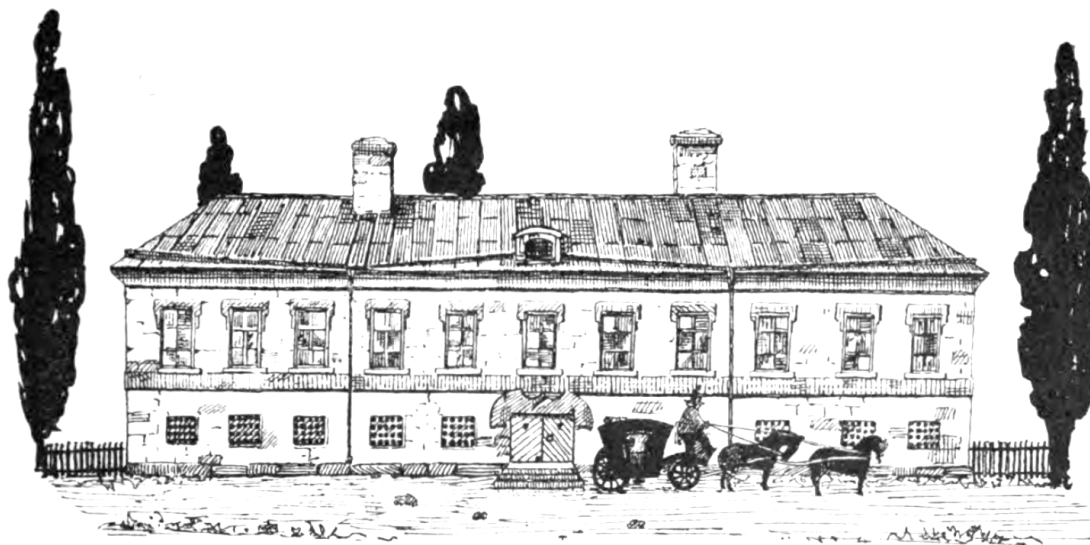
Den arma fru Julia plågades mest. Knappt en enda natt fick hon hvila i lugn och ro. Det ohyggliga ljudet af Strandvaskarens plaskande steg störde jemt hennes sömn.

— — — — —
Många år hade förflutit. Fru Julia var för länge sedan död. Gården, nu uppflyttad, egdes af hennes son. Men Strandvaskaren oroade folket jemväl i den nya gården.

Så hände en vår, att under ett arbete med uppförande af en vågbrytare nere vid stranden ett väl bibehållet skelett hittades liksom äfven en guldring, å hvilken bokstäfverna J. S. voro ingraverade. Detta var således Jens skelett.

Patron Mont lät grafsätta det nära sina föräldrars sista hvilorum. Derefter hvarken sågs eller hördes Strandvaskaren mera på gården L.

Spökhuset i staden X

SPÖKHUSET I STADEN X

Mycket fängslande är historien om det ryktbara spökhuset i staden X. i mellersta Sverige. För mer än 200 år sedan färdades till denna stad den förnämde grefven B — stjerna, åtföljd af några tjenare. De voro alla väl beridna, och enligt den tidens sed beväpnade ända in till tänderna. De redo alla på ystra arabiska hästar med dyrbara sadlar, betsel och remtyg. Fjädrarne i deras hattar svajade för vinden, pistolerna i hölstret på bröstet glänste i solstrålarne, och huggvärjan à la Karl XII blixtrade liksom äfven sporrarne. Dessa senare behöfde dock ytterst sällan användas.

Då grefven och hans följe sent en afton anlände till stadsporten, mottogos de af en fint klädd kavaljer, en ståtlig herre med mörka ögon och svart, krusigt hår. Han presenterade sig såsom vän till en af grefve B — stjernas intima bekantskaper, kallade sig P— hjelm och inbjöd grefven att följa sig till sitt strax innanför stadsporten belägna palatsliknande hem.

Oaktadt grefven i början vägrade att efterkomma hans inbjudan, föregifvande trötthet efter sin långa färd, kunde han dock icke till sist motstå den älskvärde P — hjelms enträgna böner. Han skickade därför alla sina lakejer till det värdshus, hvarest han skulle bo, med undantag af sin kammartjenare, från

hvilken han aldrig skilde sig. Derefter följde han P — hjelm till dennes praktfulla bostad, och de stego in i en stor, rikt upplyst sal. Kring ett derstädes stående långt bord satt en mängd herrar i underbara, fantastiska, guldskimrande drägter. Vid grefvens och hans värds inträde stego de tysta upp och försvunno i de inre gemaken. På bordet stodo guld och silfverbägare, fyllda af, såsom det tycktes, det ädlaste vin.

"Låt den eldiga drycken smaka Eder!" sade P — hjelm. -"Jag borde skåla med Eder, men Ni får ursäkta, att jag inte gör det. Jag har nemligen redan druckit nästan för mycket med herrarne derinne."

I detta nu hörde grefven en röst hviska alldeles vid sitt öra: "Smaka ej på vinet!" och han förde icke bägaren till sina läppar.

Detta tycktes emellertid P — hjelm icke märka, och han fortfor:

"Det vore oppassande och ovärdigt af mig, om jag läte Eder resa i morgon, utan att Ni sett Clara Bianchi och hennes döttrar, vår stads skönaste prydnader. Om Ni behagar, skall jag afsända en af mina tjenare för att i hennes palats anmäla Edert och mitt besök."

Grefve B — stjerna kunde ej dölja sina betänkligheter rörande detta förslag vid denna sena timme — klockan slog tolf. Men P — hjelm log och sade, det han vore tillräckligt för trogen med vanorna i Bianchis hus för att veta, det frun hellre skulle ha öfverseende med den sena timmen för besöket än tåla en uraktlåtenhet af P— hjelm att göra henne sin uppvaktning.

Vid dessa ord gaf grefven med sig och följde P— hjelm. Genom de mörka, folktomma gatorna skyndade de båda ka valjererna. Kammartjenaren, som, oaktadt P—hjelm föreställningar, på intet sätt kunde förmås att skiljas från sin herre, lyste dem med en fackla. Lik en svart massa låg palatset, som tillhörde Clara Bianchi, innanför en vidsträckt gård, som omgafs af en pelargång.

Knappt hade de stigit öfver tröskeln, förr än alla rummen upplystes liksom af en förtrollning. Mellan pelarne syntes underbart sköna marmorstatyer, hvilka af det blåaktiga sken, som föll på dem, tycktes ha erhållit lif.

Talrika tjenare mottogo gästerna vid den breda trappan, hvarest kammartjenaren måste vänta. En sällsam tystnad rådde öfverallt. Ingen af de guldgalonerade lakejerna öppnade munnen, och då grefven frågande vände sig till sin unge vän, tyckte han, att P—hjelm betraktade honom med ett oförklarligt uttryck af skadeglädje. Men vägvisaren smålog spotskt och sade:

"Är Ni rädd för tystnaden? Betänk den sena timmen, och att qvinnor bebo palatset. I gemakten får Ni se lifvet i dess skönaste yppighet."

De gingo nu genom en annan pelarsal, ännu härligare än den första. Dörrarna, prydda med konstsnideri, öppnades framför dem. Genom ett praktfullt smyckadt förmak inträdde de uti ett rundt kabinett, hvarest fru Clara Bianchi mottog sina gäster. Den vidtbereste grefve B — stjerna nödgades upp bjuda hela sin fattning för att icke allt för märkbart visa sin häpnad vid åsynen af det egendomliga skådespelet. Från den ljusa grunden af en silkestapet, genomvirkad med blommor, och på hvilken ett sken dallrade, oaktadt inga lampor funnos i gemakten, afstucko de i djup sorgdrägt höljda qvinnogestalterna på ett underbart sätt.

Aldrig hade grefven sett så mycken skönhet på en gång. Han visste knappt, hvad som mest fångslade hans ögon och sinnen: moderns majestätiska skönhet eller döttrarnes utsägliga älsklighet.

Äfven här rådde tystnad. Grefvens höfliga ursäkt för det sena besöket besvarades med en välvillig böjning på hufvudet och ett ljuft leende. Endast P — hjelm talade, men nu ljöd hans stämma skarp som stål.

I detsamma öppnades af sig sjelfva de guldvirkade dörrförlängena, och fru Bianchi gick framför de besökande genom salar och gemak, i hvilka stodo rikt arbetade skåp. Dessa öppnade hon och framtog derur de underbaraste prydnadssaker i alla möjliga färger och från snart sagdt alla tidsåldrar: perlor, ädla stenar, smycken och diamanter af sällsynt storlek och skönhet, här glödande likt röda strålar, der blixtrande i glitterguld och vårglans, i blått och violett. Europas mäktigaste furstinnor kunde ej uppvisa tiondelen af denna rikedom.

... och de förmultnade skeletten fingo lif...

Ju längre in i palatset de kommo, desto mera skyndade fru Bianohi, drifven af en feberaktig ifver, på sin egendomliga vandring genom de otaliga rummen. Liksom i en dröm sväfvade de dyrbaraste saker förbi grefvens beundrande blickar. Några gånger vågade han yttra en bön om att få betrakta dem längre, men damens stora, svarta ögon blickade så sällsamt oroligt, medan hon utan minsta ljud tycktes sväfva framför honom.

P—hjelm med de tvenne döttrarna hade för länge sedan försvunnit, och grefven tycktes småningom ha dukat under för den slags förtrollning, som ormens glänsande ögon. utöfva på en fogel.

Slutligen inträdde de i ett gemak, som hade samma ut- och ingång. Äfven detta var fullsatt med skåp. Men här inne afbröts tystnaden af högtidliga ljud: än brusande som fylliga orgeltoner, än sakta bortdöende lik en flyende själs sista suck.

Nu vidrörde fruns utsträckta händer ett par stora skåp dörrar. Dessa flögo upp och blottade sitt innehåll för den girigt forskande grefven : en kaotisk samling af länge sedan multnade skelett. Grefven ryste, då han såg dessa hemska fragment samt vid sin sida den hemskt sköna frun, tyst som grafven, men likväl med underbart talande ögon. Nästan utan att veta, hvad han sade, yttrade han :

"Har Ni låtit föra Egyptens mumier hit för att rikta Edra samlingar?"

Vid denna fråga flammade en vredesblixt till i damens ögon, hennes läppar rördes, händerna knötos hotande, och ett förskräckligt väsen uppstod. Hväsande, skrikande, larmande ljud uppfyllde rummet, och de förmultnade skeletten fingo lif. Fru Bianchi försvann, och grefven, beslutsamt dragande värjan och korsvis fäktande öfver sitt hufvud samt förföld af spökena, ilade mot utgången. Utan att se sig om ilade han genom salar och rum, uppnådde med möda yttre pelargången och sprang som en rasande utför trappan. På gården möttes han af kammartjenaren med sin brinnande fackla, hvilken han liksom hans herre med sin värja modigt svängde mot förföljarne. Först då, när de kommit ut på gatan, upphörde oväsandet. De sågo sig nu tillbaka och märkte till sin stora bestörtning, att den palats liknande byggnaden förvandlats till en ofantlig ruinhög.

Nästan utmattad af det nattliga äfventyret, begaf sig grefven till det värdshus, der hans lakejer tagit in. Följande dag begaf han sig, åtföljd af kammartjenaren, till den trolöse P— hjelms bostad, men huru förvånad blef han icke, då han fick se en tom plats å det ställe, hvarest han under natten skådat ett furstligt inredt och upplyst palats. Han återvände till värdshuset. Under det han intog frukost, omtalade han för värden, hvad som händt honom under natten.

"Ers nåd", svarade denne, "Ni har bättre räddat Er ur det ta gemena spökhuss än någon före Er. Många ha dött af förskräckelse, andra ha blifvit skadade till kropp och själ. I palatset Bianchi huserade fordom ett främmande, rysligt sällskap, som förstod att under hvarjehanda förevändning locka rika gäster till de furstligt smyckade salarne. Men huset liknade lejonets håla. De, som gingo in, kommo ej ut. Luigi, bandets an förare, var en vacker karl med krusigt hår och svarta ögon. Så visade han, sig för Er. Hans göra var att till palatset locka främlingar, hvilka sedan spårlöst försvunno. Många år mördade bofvarne utan att störas. Men slutligen nådde dem rättvisans straffande hand. Luigi och hela hans anhang grepos och afrättades. Huset stod derefter öde. Ingen ville köpa det eller ens bo i det, och så har det under tidernas lopp småningom för vandlats till ruiner. Vissa nätter spökar det der. De förbigående höra ett doft buller på gården och i jordvåningen. Man säger, att den, som kan uttala det ord, som bringar de osälla till hvila, skall der upptäcka alldeles omätliga rikedomar."

Tvillingbröderna

Tnder de allierade makternas krig mot Napoleon I tjenade vid ett af de svenska regementena tvillingbröderna Fritz och Henrik von F. De voro 22 år gamla. Deras regemente låg 3 à 4 mil från franska armén.

En stormig novemberafton befunno sig de båda bröderna i ett litet vindsrum i en bondstuga. Henrik skref hem, ooh Frits satt och rökte en cigarr. Plötsligt lade denne cigarren ifrån sig och suckade djupt.

Henrik såg upp från sitt skrifgöromål och frågade :

"Hvad tänker du på?"

"Någonting förfärligt", svarade Frits. "Tänk, om du skulle bli dödad och vi således tvungna att skiljas !"

"Döden, Frits, kan ej åtskilja oss. Du tror ju på själens odödlighet?"

"Ja, det gör jag."

"Nåväl, broder, låt oss då lofva hvarandra, att, om en af oss dör före den andre, våra själar må med samma innerliga syskonkärlek vara fastade vid hvarandra som nu."

Henrik steg upp och räckte Frits handen.

"Må i denna och den tillkommande verden", sade han, "samma broderliga kärlek råda mellan oss ! Och jag svär, att, om jag först dör, min själ skall återkomma till dig och säga dig allt, som är tillåtet att uppenbara af dödens stora hemlighet. Denna ed

aflägger jag i hoppet om att derigenom ej ha försyndat mig mot Gud, som jag ödmjukt bekänner och litar mig till."

Frits aflade nu i sin tur eden, hvarpå bröderna ömt omfamnade hvarandra.

I detta ögonblick knackade någon på dörren, och en ordonnans trädde in och räckte löjtnant Henrik v. F. ett stort penningbref. Detta skulle löjtnanten, åtföljd af betäckning, öfverlemna till chefen för en mindre truppstyrka, som befann sig 10 mil från nordarmén.

Henrik mottog brefvet och spände sabeln på sig.

Frits fattade äfven sin sabel och yttrade:

"Jag följer dig."

"Nej, broder, du är ännu ej fullt återställd från din blessyr. Den kalla nattluften skulle inverka menligt på dig. För mig behöfver du ej hysa någon fruktan. Jag åtföljes ju af betäckning. Den hvita fanan respekteras. Och en sak till: gör mig den tjensten och avsluta mitt bref."

Motvilligt fogade sig Frits efter sin broders önskan, skref brefvet färdigt och gick till hvila. Under sömnen plågades han af en elak dröm.

Han tyckte sig se sin broder och hans lilla skara omringas af en flock starkt beväpnade män. Ett häftigt fäktande uppstod, och pistolskott smällde, och han vaknade vid, att hans broder ropade hans namn. Längre låg han vaken, men somnade slutligen och fortsatte drömmen. Han såg nu en ödslig skogstrakt och en öppen graf. Bredvid denna låg hans broders nakna lik med ett stort sår på bröstet, ur hvilket blod ymnigt flödade. I närheten stodo några män och genomletade broderns kläder. Ett svagt fackelsken tycktes upplysa den hemska taflan.

Frits vaknade med ångestsvetten på sin panna. Det var då dager. Under natten hade fallit snö.

Drömmen omtalade han för sin överste. Men denne log och sade:

"Min bästa löjtnant, var utan fruktan! Vi ha ju nu vapenhvila."

Följande afton hade Frits ingen lust att gå till hvila. Han sysselsatte sig med skrifning. När klockan slog 11, hörde han

någon gå upp för trappan. Dörren öppnades, hans broder trädde in och tog ett steg emot honom samt sade med mild röst:

"Broder Frits, förtrösta på Gud och frukta Honom, och vi råkas åter!"

Frits steg upp för att sluta den så högt älskade brodern i sin famn. Då slog denne kappan åt sidan, blottande den nakna kroppen med ett å bröstet gapande sår, ur hvilket mycket blod flöt. En djup suck hördes, och synen var försvunnen.

Följande morgon anlände till lägret en svårt sårad soldat. Han omtalade, att han var den ende kvarlevande af dem, som utgjort löjtnant Henrik v. F—s betäckning. Under natten hade de blifvit öfverfallna af en trupp marodörer, och ingen mer än denne soldat undkom med lifvet.

Genast utsändes en trupp att söka efter de fallnes lik. Frits F. slöt sig till dem. Snart anlände de till en ödslig skogs trakt, hvilken Frits igenkände vara den, han sett i drömmen.

Under några aflöfvade buskar lågo de fallnes lik, och der bredvid i en grop fanns löjtnant Henrik v. F—s nakna kropp med ett gapande sår nära hjertat. Den nyfallna snön var nedtrampad och röd af blod.

Djupt sörjde Frist v. F. sin broder. Han undgick temligen oskadd krigets alla fasor och uppnådde hög ålder. Ofta talade han om sin älskade tvillingbroder och den underbara synen. Hans son, som afled för några tiotal år sedan, har tillfogat, att, när den gamle låg på sin dödsbädd, reste han sig plötsligt upp, utsträckte armarne och sade:

"Älskade broder Henrik, tack, att du kom! ... O, Gud, så härligt! ..."

Och med ett fridfullt leende sjönk han åter ned på kudden och uppgaf andan.

Elsas vålnad

Baron B. på B. i södra Sverige hade tre söner. Den yngste, Karl, var på 1840-talet löjtnant vid ett husarregemente. Han var vacker och flärdfri samt damernas gunstling. Men lättsinnig var han, och fladdrade från blomma till blomma utan att göra sitt val.

Så mycket tjensten medgaf, vistades han hemma och roade sig med jagt och små kärleksäfventyr med bygdens fagra tärnor.

Vid stranden af. den invid B. belägna vackra insjön bodde egendomens fiskare. Han hade en enda dotter, som hette Elsa. Samma år, hon konfirmerades, dog hennes mor. Hon var då 16 år och mycket fager. Hennes blonda hår föll i långa lockar ned på rygg och axlar, hennes ögon liknade ga sellens, och hennes i allt välformade gestalt påminde mera om en ädelboren jungfru än en liten flicka ur hopen.

Denna och följande sommar observerade man, att löjtnanten fått särdeles håg för fiske. Tidigt på mlorgnarne rodde han öfver till fiskaren för att låna redskap eller erhålla nödig undervisning. Och mången ljus sommarafton sågs han vandra den lilla skogsstigen bort till fiskartorpet. Med få ord: man började hviska om, att den sköna Elsa hade vunnit hans flyk tiga hjerta.

Tvenne somrar hade förflutit på detta sätt. Den derpå följande hösten började Elsa se sjuk och lidande ut. Snart kunde

det icke döljas, att hon väntade sig blifva moder. Men då till allmän förvåning förlovade hon sig med herrgårdens träd gårdsmästare, som nyss bli fvit enkling. Bröllopet skulle stå till våren, då hans sorgetid gått till ända.

Så reste Elsa till sin mormor, som bodde i angränsande socken. Hos henne framfödde hon en flicka, hvarefter hon återvände till den djupt bedröfvade fadern och skötte som förut hans lilla hushåll.

Samma höst i slutet af oktober hade löjtnanten på inbju dan af den danska grefliga familjen Z. rest öfver till Danmark för att vistas en tid på deras gods — feld. Besöket förläng des. I november erhöilo hans föräldrar den glada underrät telsen, att han utsett den rika grefvedottern Constance till sin brud. Under vistelsen hos sina blifvande svärföräldrar besökte han i sällskap med unge grefve Z. socknens gamla märkvär diga kyrka. Medan de voro derinne och betraktade de på väggarna upphängda vapensköldarna, kom en vitklädd qvinnoskepnad med en bindel för ögonen fram från koret och skred förbi löjtnanten, som hörde en hviskande röst säga :

"Trohet in i döden !"

Endast herr B. såg och hörde skepnaden, som spårlöst försvann lika hastigt, som den uppenbarat sig. — — — —

Samma lördagseftermiddag hade Elsa varit uppe på herr gården med fisk. Der i stora köket fick hon veta, att det stundade glada festligheter i anledning af löjtnantens förestå ende förlofning. Då hon gick, sade hon vänligt farväl åt tjenarna och tillade, att hon skulle resa till sin mormor och vistas hos henne en tid.

Men dit kom hon aldrig. Man trodde nu, att hon begifvit sig till en rik farbror i Amerika. — — — —

I början af våren kom fröken Constance Z. till B. för att gästa sina blifvande svärföräldrar. En afton sutto de unga förlofvade i en lummig berså i parken och lyssnade till näkter galens ljufva toner. Plötsligt sågo de framför sig en vit ge stalt med ett slags bindel för ögonen. Och åter igen hörde löjt nanten dessa ord:

"Trohet, in i döden!"

Derefter gick skepnaden baklänges ut ur bersån och för svann i buskarna.

"Hvem var det?" frågade fröken Constance. "Så under lig hon såg ut med sin bindel, . alldeles som hon velat leka blindbock!"

Fästmannen svarade icke. Han hade blifvit mycket tank full. Hans hund, Figaro, som följt med in i bersån, tjöt ängs ligt, hvarefter det kloka djuret, ifrigt vädrande med nosen, sprang bort.

Sent på qvällen kom Figaro, våt och smutsig, in i stora köket. Han höll en hvit trasa i munnen, gick bort till betjenten, skrapade på hans fot och betedde sig på samma sätt, som han brukade, då han ville bli insläppt till sin herre. Betjenten gick för att öppna åt honom och ville taga den våta trasan från honom, men med ett doft morrande ooh vreda ögonkast fasthöll hunden trasan och nedlade den först vid sin herres fötter. Löjtnanten tog upp trasan. Till sin förfäran såg han då, att det var en hvit näsduk, sammanlagd som en bindel, och att i ena hörnet namnet Elsa var ditsydt med rött garn. Allt stod inom ett ögonblick klart för den lättsinnige mannen. Elsa hade sökt döden i den sjö. vid hvars stränder hon upplefvat en lycklig barndom, till dess han med sitt förföriska tal störtat henne i olycka.

Samvetet slog honom nu, och han anförtrorde sin far allt. Dragging verkställdes, och helt nära bryggan i dyn hittades Elsas lik, vanställdt visserligen, men lätt igenkännligt och ifördt samma kläder, som den förtviflade haft på sig den der lördags eftermiddagen, då hon sagt sig skola resa till sin mormor.

Äfven för sin fästmö bekände den nu ångerfulle Karl B. sitt förhållande till den olyckliga fiskardottern. Hon bröt lik väl icke förlofningen, och kort efter deras giftermål togo de Elsas lilla flicka, som också hette Elsa, till sig och uppfostrade henne som eget barn, enär deras äktenskap blef barnlöst.

Men då den ovanligt sköna flickan fyllt 16 år, dog hon. Stor vardt då faderns och fostermoderns sorg, och för att hug fästa minnet af den älskliga hädangångna testamenterade de en stor del af sin förmögenhet till välgörande ändamål.

Riddar Inges vålnad

Några mil från staden W. f unnos å en kulle vid brynet af en skog, som förr var nästan ogenomtränglig, ännu i början af 1800-talet väldiga stenmassor, hvilka påstodos vara ruiner efter den fordom så fasta borgen Ingeborg.

Här bodde omkring 1350 den fruktade riddar Inge. Han var den siste af sin tappra, ärorika och mäktiga ätt. På det sorgligaste vanslägtade han från sina ädle förfäder. Rik hade, som sagdt, ätten varit och egt flera fasta borgar på landsträckan mellan städerna W. och K. Dessa förvandlade Inge till röfvarenästen. Han och hans horder lågo ständigt i försåt vid stråkvägen, som stora sträckor gick genom tät skog och förbi riddarens borgar. Han var en skräck för nejden, och mycket blod hvilade på hans hufvud. Manstarka och tappra voro hans friskaror, "de svarte jägarne" kallade. Oförväget bortröfvade de från mången borgstora, sedan lång tid tillbaka samlade skatter. Fagra tärnor och mången rik krämare insattes i Ingeborgs fasta torn och frigåfvos först efter erläggande af dryg lösepenning. Oaktat allt detta hvilade drag af ädelmod och godhet på djupet af riddarens hjerta.

"Ett arf efter mina ädla förfäder", sade han med ett sorgset småleende.

Lika skoningslöst som han röfvade från de rika deras skatter, hvarhelst han kunde komma åt, lika frikostigt delade han med sig bland traktens fattiga. Ålderstigna och barn hjälpte han ofta och gerna.

En dag upphann Inge på en, smal byväg en gammal gumma, som ledde en ko. Kon stretade mot, och gumman drog af alla krafter samt grät sakta. Några steg red han bredvid gumman, gaf så det motsträfviga djuret ett lätt rapp och sade i barsk ton:

"Hvarför gråter du?"

"Stränge herre, jag må väl gråta. Jag ska till marknaden i W. och sälja vår ko samt köpa medicin och mat. Min gamle man ligger så illa sjuk derhemma."

"Vänd du om och gå hem! Jag köper kon och återskänker dig den medsamma. Se här har du pengar! Derfor kan du köpa en ko till. I min skog få de gå i bete. Du är ju lappskomakare Spets' hustru" Kom upp till Ingeborg får du läkemedel, mat, och hvad du behöfver. Hvarför gjorde du ej detta för längesedan?"

Vid dessa ord red riddaren i galopp vidare. Den förfärade gumman tog upp en välfylld börs, som låg vid hennes fötter, och vände glad i hågen hem med sin ko, som nu villigt traskade efter.

En vacker vårdag fann han i den mest ödsliga delen af sin skog två små flickor om 5 och 7 år sofvande under ett träd. Mildt väckte han dem.

"Hjelp oss hem till mamma!" klagade den, yngsta. "Vi ha gått vilse i skogen och ej fått mat på så länge, så länge!"

Inge tog barnen med sig hem till sin borg, der de på det vänligaste undfågnades med mat och "nämnamn". Derunder stod den barske riddaren och åsåg småleende de oskyldiga barnens fröjd. Försedda med rara leksaker och frikostiga gåfvor, fördes de derpå hem till sina föräldrar. — —

En annan gång fick han se å en bred ström en liten 6-årig gosse i en bräcklig eka. Ej långt från det ställe, der gossen befann sig, brusade strömmen ned för ett vattenfall. Några minuter till, och den lille hade utan räddning varit förlorad. Inge hoppade af hästen, kastade af sig sina tunga kläder och störtade sig i den forsande strömmen och räddade gossen ur det våta elementet. Derefter satte han barnet på sadelknappen framför sig och red till det närbelägna Klippeberga. Borgherrn der var en af hans värsta fiender; men trygg red Inge öfver vindbryggan och in på borggården. Med dundrande stämma nedkallade han borgherrn, gossens fader, i hvars armar han lade den lille med skarpa förebråelser för, att man lemnat barnet utan tillsyn. Med dessa ord vände han om och red i sakta mak, smågnolande på en munter jagtvisa, utifrån Klippeberga.

Många dylika vackra drag af den, barske riddaren fortleva i saga och sång.

Men, som nämndt, han var en skräck för de rika och förmögna i orten. Slutligen lyckades borgarne i staden W. taga honom till fånga, och han insattes i det fruktansvärda tornet i deras fasta slott. Dömd att hängas, skulle han tidigt en maj morgon

afrättas. Aftonen förut skänkte han till de knektar, som skulle bevaka honom, några dyrbara pärlor, hvilka han in sytt i sin jacka, derigenom sökande förmå dem att vid solens uppgång låta honom ännu en gång bestiga sin trofaste häst Belo. Karlarne läto öfvertala sig. När morgonsolens första strålar belyste tornets tinnar, ledde de Belo till slottsporten, och raskt svingade sig Inge i sadeln. Han klappade det förståndiga djuret på halsen, och sedan han hviskat några ord till det, satte han öfver den djupa vallgrafven. Den ädle springaren hade räddat sin herre. Förfärade sågo väktarne den djerfva flykten.

Några år härefter — man antager 1382 — tillfångatogs riddaren och blef åter dömd att hängas. Men på grund af hans ädle och tappre förfäders stora förtjenster ändrades domen, och tidigt en morgon blef den siste ättingen: af en fordom så frejdad slägt ihjälskjuten med pilar. På hans enträgna bön blef hans trogne Belo jordad i samma graf som han sjelf vid foten af Ingeborg.

Århundraden försvunno. Inges borgar sjönko i grus. Men ännu allt jemt trodde folket i trakten sig höra ljudet af den förr så fruktansvärde riddarens hvisselpipa genomskära nattens tystnad. Han sjelf, påstods det, sågs på sin frustande häst i täten för "de svarte jägarne" lik en brusande ström gallopera genom skogen på de ensligaste stigar. Hvisselpipan, han i lifstiden burit — enligt sägnen af guld — lyste som eld, och hvisslingen lät som ett gällt ångestskri.

I Ingeborgs ruiner sågs äfven ofta en svart skepnad än sittande på någon af de stora stename, än mödosamt skrida fram och åter ibland grus och sten. Vid den forna, nu längesedan uttorkade, vallgrafven visade sig äfven den mörka vålnaden. Var det så, att någon sen nattvandrare mötte den hemska synen, hördes en. klagande stämana bedjande hviska:

"Vatten! vatten!"

En härlig augustiafton år 1770 hade en liten flicka till en fattig dagakarl vid namn Rask, som bodde nära Ingeborgs ruiner, af sin sjuka moder skickats ut att hemta vatten. Trött af vattenkrukans tyngd, satte sig barnet under hemgåendet vid foten af en gammal ek, som växte invid den uttorkade vallgrafven. Plötsligt såg hon framför sig en svart skepnad, som med klagande, dof ton, hviskade :

"Barn, gif mig vatten! öfver 300 år har jag gått här och tiggat människorna om vatten. Jag måste tvätta blodet af händerna, innan jag kan hopknäppa dem till bön till Gud. Slå ut ditt vatten i denna urhålkning vid ekens rot!"

Flickan lydde, slog ut sitt vatten och sade medlidsamt:

"Stackars du, gerna får du mitt vatten!"

Rösten svarade :

"Tack och välsignad vare du! Nu kan jag tvätta blodet af mina händer, vända mig till Gud och finna frid. Sök under eken!"

Sägande detta öppnade anden liksom en lucka vid ekens rot och försvann derinunder.

Nu först blev flickan rädd, skyndade hem utan vatten och berättade gråtande, hvad hon sett. Föräldrarne sökte lugna henne med, att hon drömt.

"Nej, nej!" envisades flickan. "Jag hade ju nyss satt mig, då den svarta skepnaden kom fram till mig."

Föräldrarne erinrade sig nu sagan om riddar Inge, som jemte sin trogne häst blifvit begrafven vid foten af Ingeborg. Likaledes mindes de följande ord som stodo i visan:

"Med blixtrande perlor är betslet på Belo besatt,
så många som timmarna under en dag och en natt."

Nöden gifver företagsamhet och styrka. Dagakarlen gick till egendomsherrn och bad att för kommande vinterbehof få nedhugga den nämnda gamla eken, som detta år knappast burit ett enda grönt blad. Dertill fick han lof. Styft blef arbetet att fälla eken, styfvare att gräfvä upp dess rot. Rask arbetade och svettades och tittade för hvarje spadtag noga efter, om ej perlorna i Belos betsel skulle synas. Men han fann endast några små, af rost nästan uppfrätta jernbitar. Med en djup suck tog han ännu några spadtag, och se : ett strålande föremål lyste i den svarta mullen! Det var en diamant, stor som en nöt och skön som den mest kristallklara dagdroppe. Nästan andäktigt tittade han på den och hviskade :

"Frid öfver honom, som här jordats, och hvars stoft jag kanske kringstrött med mullen! Frid öfver hans oroligt irrande ande!"

Ärlig som han var, lemnade han sitt fynd till egendomsherrn, till hvilken han yttrade :

"Nådig herrn, jag tror mig ha påträffat riddar Inges graf. Möjligen har denna diamant prydt hans barett eller suttit på Belos sadelknapp."

"Den må ha tillhört hvem som helst, din är den nu. Din lilla flicka har ju, så att säga, fått den af nattsvärmaren" , svarade herrn leende.

Rask sålde diamanten för en rätt betydande penningssumma, hvarigenom han blev en välmående man.

Hvad riddar Inges osälle ande beträffar, fick den mod att i bön vända sig till Gud och anropa Honom om nåd och förlösnings. Säkerligen fann han också den så länge eftersökta friden, ty han syntes aldrig mera till.

Junker Berthils Kärlekssaga

Två mil från Malmö ligger det gamla herresätet —tofta på östra sidan om den lilla Brå-ån och i närheten, af det ställe, der denna faller ut i Löddeströmmen.

Vester om det gamla slott, uppfördt på 1500-talet, låg i forn tiden en starkt befästad borg, omgifven af vallar och djupa grafvar. Nära kullen, hvarest denna borg legat, finnas stora ättehögar, hviloplatser, så säges det, för de hedniska innehafvarne af borgen.

På 1200-talet egdes denna borg af riddaren Ove Skammensen.. Denne mäktige riddare egde dessutom flera andra herresäten och bland andra äfven Abrahamstorg på Seland, hvarest han ofta bodde. Men en vår härjades detta af eldsvåda, och under tiden då det skulle åter uppbyggas, beslöt sig riddar Ove för att bosätta sig på —tofta i Skåne.

En vårafton anlände han dit med sin husfru, son och dotter samt ett lysande följe.

Der bokskogen och trädgården mötas, låg skogvaktarbostället. Dess innehafvare hade endast en dotter, den 10-åriga Anna. Henne tilläts det att leka med den jemnåriga Gunborg och dennas tvenne år äldre broder Berthil.

Tiden gick. Anna hade vuxit upp till en underskön jungfru och Berthil till en ståtlig junker, som snart skulle ut att lära sig ridderliga idrotter.

Innan han reste, gick han ned till skogvaktarestugan.

"Anna", sade han, "jag kommer för att bjuda dig farväl. Längre har du varit mig kär, och när jag en gång kommer tillbaka som riddare, då skall du blifva min trolofvade, min egen Anna. Till dess lef väl och vänta troget på mig!"

Och så reste han.

Åren gingo. Många giftermålsanbud erhöll den sköna Anna, men hon afvisade dem alla. Hon hade Junker Berthil kär. —

Ove Skammensén hade flyttat tillbaka till det åter uppbyggda Abrahamstorp, och dit hemkom Berthil, blifven en ståtlig riddare. Hos sin fader anhöll han att såsom brud få hemföra sin barndoms leksyster, den sköna Anna.

Ove Skammensén svarade endast med ett hänskratt.

Men riddar Berthil reste öfver till Skåne och lät i tysthet viga sig vid sin barndomsvän samt förde den blyga Anna som sin husfru till den gamla borggen —tofta.

Lyckliga sutto de unga makarne i borggens skumma gemak, då den förgrymmade riddaren, åtföljd av sina män, störtade in till dem.

"Kasten mig ut detta foster af en hund!" befallde han sina följeslagare, och med videpiskan, som han höll i handen, slog han den sköna borgfrun på liljefärgade kinder.

"Fader", svarade Berthil, "I hafven skymfat min lagvigda hustru. Ett steg till, och med blod skall hon hämnas!"

Ove Skammensén låtsade sig icke höra sonens ord och röt till en af sina män: "Alf, stick ned denna hynda!"

Och Alf rusade fram mot borgfrun, medan starka händer höllo Berthil fast. En sekund till, och den sköna Anna låg flödande i blod på ekgolfvet.

Berthil lyckades emellertid slita sig lös och vrida mord vapnet ur Alfs händer samt stöta det djupt i sin, faders bröst.

Med slocknande röst yttrade denne till sonen-mördaren :

"Vare din själ fridlös och förbannad, till dess Allförbarmaren i sin stora nåd ..."

En blodström kom forsande ur näsa och mun och förtog honom rösten.

Med mordvapnet i sitt bröst störtade han derpå till golfvet, gjorde ett par krampaktiga ryckningar och vardt död.

Förtviflad kastade sig Berthil derpå ned bredvid sin älskade Anna och ropade ömt hennes namn. Men han fick intet svar. Då tog han det ännu bloddrypande mordvapnet och yttrade:

"När du, Anna, mitt hjertas allra fagraste blomma, ligger vissnad och död vid mina fötter, har lifvet ej mera något värde för mig, har jag ej mod att lefva längre. Min själ ilar dig till mötes på andra sidan tidens gräns, och der skola vi förevigt vara förenade i öfversvinnelig kärlek. Vänta, min skatt! Din Berthil kommer!"

Vid dessa ord stötte han vapnet i sitt eget hjerta och föll död ned bredvid sin älskade maka.

Ur en lång dödlig dvala uppvaknade den arma Anna, och outsägligt stor var hennes sorg, då hon erfor sin älskade makes brott och död.

Med stor prakt blef riddar Ove Skammenséns lik bisatt i borgkyrkans kor.

Men riddar Berthil fick ej hvila hos sina förfäder — ej ens i vigd jord. Nära skogvaktarestugan vid de hedniska ättechögarna reddes hans graf. Intet fridens ord uttalades öfver fadermördarens stoft.

Invid ättechögarne visas en kulle, betäckt med en stor sten, och denne påstås vara Berthils graf. — — —

Länge sväfvade Anna mellan lif och död. Slutligen segrade lifvet, men endast för en kort tid. När våren återklädde hennes älskade Berthils graf med späd grönska, då nedlades hon på sotsängen.

Till sin bikt-fader hviskade hon:

"Fader, ett beder jag: läs välsignelse och frid öfver Berthils stoft!"

"Ingalunda, min dotter", svarade patern. "Vänd din håg från den förtappade! Öfver fadermördaren få ej ljuda fridens ord. I himlen är ej plats för honom. I skärselden må han dväljas till evig tid!"

"Gud är barmhertig", sade den döende med slocknande stämma. "Der hans ande är, vill äfven jag vara. Öfver hans stoft skall snart min frigjorda ande nedkalla frid."

Och sagan förtäljer, att ännu efter århundraden synes mången stilla natt en hvit skepnad vid fadermördarens graf.

Ofta, då någon snärjes af mörka tankar, — visar hon sig för honom varnande. Äfven före något *dödsfall* uppenbarar hon sig liksom tröstande för den sorg, som stundar.

Konung Davids svärd och unge riddar Vasa

På 600-talet låg på en höjd vid Mälaren i Upland en redan då gammal borg, bestående af ett enda stort, fyrkantigt torn. Den egdes af en vidtfrejdad kämpasläkt, hos hvilken den gått i arf från far till son i öfver 200 år. Den siste manlige ättlingen af denna hugstora släkt lefde mot slutet af 800-talet. Han var ogift och hade, påverkad af Anskarii lära, antagit kristendomen samt låtit uppföra ett tempel i dalen nedanför borgen, af hvilken numera icke finnes det minsta spår.

Denne på bragder så rike kämpe, som förut skiftat blodiga hugg under åkallan af Oden och Thor, beslöt nu att draga ut i striden mot de hedniska esterna för att under korsets fana skapa sig ett namn såsom en god Kristi kämpe. Men innan han drog ut i striden, der han fann sin död, sålde han borgen till en från fjerran österland kommande gammal man. Denne främling hade snöhvitt hår och milda, bruna ögon. Med stort följe och tre sköna döttrar med nattsvart hår och blixtrande, bruna ögon flyttade han in i den åldriga vikingaborgen.

Den okände borgherrn ansågs vara mycket rik. Sköna guld- och silfverkärl, konstrikt arbetade, egde den långväga ifrån kommande familjen i öfverflöd. Mot de fattiga voro såväl den gamle som hans döttrar goda och gifmilda. Ofta bevistade de gudstjensten i den lilla kyrkan nere i dalen, på hvars kyrkogård borgherrn och omsider hans tre ogifta döttrar fingo sin sista hvilostad.

Härefter stod borgen i många år öde, och så småningom föll den i ruiner.

Århundraden gingo. Folket i dalen talade om, att under de månljusa augustinätterna sågs en skön borgjungfru i hvit klädnad och med lång slöja vandra der uppe bland ruinens grus och stenar. Hon längtade efter förlossning, sades det, och den, som hade mod att uppfylla hennes jordiska åtrå, skulle bli belönad med oerhördt

stora skatter, hvilka lågo förborgade under ruinens väldiga stenmassor. Men ingen vågade det.

En vacker augustiafton år 1517 red en ung riddare förbi den lilla höjd, hvarå den forna vikingaborgen varit belägen. Han hade färdats långt den dagen, och såväl han sjelf som springaren voro trötta. Vid foten af borgruinen steg riddaren ur sadeln och lade sig på den mjuka gräsmattan. Hästen lät han gå omkring och med stor begärlighet beta af det saftiga gräset, som växte der i stor ymnighet.

Plötsligt stod framför honom en underbart skön qvinna i hvit, släpande dräkt och hvit slöja. Likt en andehvskning hörde han den sällsamma skepnaden yttra följande ord: "Riddare, jag beder dig: hjälp mig!"

"Sköna jungfru, säg, hvad Ni önskar!" svarade riddaren och reste sig upp. "Hvem är du?" tillade han dröjande, då han såg, att han talade med ett andeväsen och ej med en jordisk varelse.

Jag heter Judith och är en Abrahams dotter af Davids hus och ätt. I ett bergslott långt från Jerusalem bodde mina förfäder och undgingo förföljelserna, när templet och staden sköflades. Stora rikedomar egde de, men undangömda der på sitt aflägsset liggande slott lefde de såsom de ringaste af sitt folk i flera sekler. Emellertid nödgades min farfar att fly, och min far köpte borgen här, döljande sitt namn och sin härkomst. För att ej väcka misstankar, att vi tillhörde judarnes då så mycket förföljda folk, besökte vi kyrkan i dalen. Derunder fick min far sina ögon öppnade. Han blef öfvertygad om, att Nazarenen var Messias. Hans själ jublade af salig fröjd. Han, mina systrar, jag och hela vårt hus mottogo dopet. Jag trodde, men fädernas stolthet bodde i mitt hjerta. Jag hatade korset. Jag ville, att Messias såsom sitt lands furste och Davids son skulle komma med stor makt och härlighet. Jag, Judith, öfverlefde dem alla.

»Riddare, jag bedjer dig: hjelp mig!»

På min dödsbädd bad jag mina trogne tjenare att med pomp och stått grafsätta min tomma kista på kyrkogården och i tysthet bära ned mitt lik i borgens djupaste hvalf. Jag blef åtlydd. Men de öfver den tomma kistan uttalade fridsorden löste ej själen från det multnade stoftet. Fördömd är jag icke, men kan ej komma till den saliga ro, som de mina åtnjuta. Nu är min bön till dig, att du nästa sabbatsafton, när aftonklockan ljuder, går upp till borgruinen, vänder ditt ansigte mot öster och läser fridens ord öfver mitt stoft."

"Sköna jungfru, hvarför vänder du dig ej till en andlig, en prestman?"

"En sådan skulle ej tro mig. I öfver 500 år har jag gått bedjande efter människorna, men de undfly mig."

Rösten lät så outsägligt sorgsen, att riddaren kände djupt medlidande med den fridlösa anden. Han lade handen på sitt svärd och sade högtidligt:

"Jag, Gustaf, son af riksrådet och riddaren Erik Johansson Vasa, svär vid min riddareära att fullgöra ditt uppdrag."

"Tack! Olönad skall du ej blifva. Vid tredje gluggen i borgens östra mur finns ett lönrum. Tag reda på det! Der ligger ett svärd. Det är helgadt af profeterna. Konung David har burit det. Det bringar lycka. Låt göra tre korsderaf! Det ena lägger du på min faders graf vid nordöstra hörnet af kyrkogården, det andra der svärdet låg, och hvarest mitt stoft hvilar, och det tredje bär du ständigt sjelf. Det skall bringa lycka. Du och dina efterkommande skola ernå jordens högsta makt, ära och anseende. Herren Zebaot vare med dig!"

Vid dessa ord försvann andesyneren likt ett ljust moln. En kall vind drog genom dalen. Riddaren, den blifvande fosterlandsbefriaren, ryste. Hade han drömt? Nej, han stod ännu med handen på svärdfästet, såsom han stått, då han afgaf sitt löfte. Dessutom voro andens ord djupt inpräglade i hans minne. De hade uttalats långsamt och med tonvigt på hvarje stafvelse.

Men timmarna hade ilat och aftonen blifvit natt. Månen stod högt på himlen. Den unge riddaren svingade sig i sadeln på sin trogne springare, som ätit sig mätt och stod lugnt och stilla vid ett träd i närheten. Han lemnade långsamt den underbara platsen och styrde färden åt Stockholm.

Till anden höll han sitt ord. Nästa sabbatsafton, när solen sjönk ned i vester, stod han vid nordöstra hörnet af ruinen efter den forna vikingaborgen. Då de första klämtslagen till helgemålsringningen ljödo från kyrkan i dalen, blottade den unge riddaren Vasa med djup vördnad sitt hufvud, och med ansigtet vändt mot öster uttalade han med högtidlig stämma de heliga orden.

Derefter böjde den unge riddaren knä och bad en ödmjuk, varm bön till Herren Zebaot, Israels Gud, för dessa af Hans egendomsfolk, som här, långt från det älskade hemmet i fjerran öster, lefvat okända och nu hvilade i den främmande jorden.

Med fasta steg lemnade han derpå ruinen, steg till häst och återvände den icke så synnerligen långa vägen till hufvudstaden. Han hade uppfyllt en del af sitt löfte. Ännu åter stod att taga reda på Davids svärd. Huru underbar tillvaron af ett dylikt än lät, beslöt han dock att söka efter det samma.

Tidigt en morgon red han ut från hufvudstaden och begaf sig till ruinen. Lätt fann han det anvisade stället Arbetet blef svårt, men åtrån att uträtta sitt uppdrag och äfven nyfikenheten förlänade honom styrka, och slutligen lyckades det honom att genombryta muren vid tredje gluggen. Verkligen: här fanns ett tomrum, hvarest han efter något sökande fick tag i ett svärd jemte förmultnade träbitar, möjligen rester af ett fodral eller en låda, hvori svärdet legat. Af detta lät han göra tre kors. Det ena nedmyllade han i kyrkogårdens nordöstra hörn öfver den der slumrande Israelssonen och det andra vid ruinens nordvästra hörn öfver henne, den stolta Abrahamsdottern, som fordom med sitt folks högmod hotat korset, men nu önskade, att hennes stoft måtte få hvila i frid.

Det tredje korset, fäst vid en guldkedja, bar Gustaf Vasa ständigt på sitt bröst, och det bringade honom, såsom vi veta, framgång och lycka.

Den gamle på berget

Fordom låg på en hög, otillgänglig klippa i ett af våra mest bergiga landskap den lilla, men fasta riddarborgen Rolfstad.

Riddarne till Rolfstad voro tappra, men fattiga. Den siste af dem hette Hjorvard och var sin faders ende son. Sedan barnaåren var han trolofvad med en skön och rik borgfröken i grannskapet.

Så drog han ut i kriget vid sin faders sida för att vinna de gyllene sporrarne.

I en blodig slagting stupade hans fader. Då den unge Hjorvard eröfrat sporrarne, ära och rikt byte, återvände han hem för att fira sitt bröllop.

Men den stolta och sköna borgfröken hade under tiden trädt i brudstol med en rik, men dådlös adelsman.

Hjorvard intogs nu af förtviflan och inneslöt sig i sin lilla klippborg. Han började allt mera hata allt och alla. Inga nya tjenare skaffade han sig. Häraf blef följdén, att allt efter som de gamla dogo, han vardt mera ensam.

Riddaren sjelf, påstods det, skulle lefvat nära hundra år, och stolt var åldringen med sin högresta gestalt, sitt snöhvita och skägg. Han kallades "den gamle på berget", hvars dystra ansigte en hvar gerna undvek att skåda.

Gerna jagade han i de vidsträckta skogarne, som hörde till Rolfstad. Ofta färdades han fram i vagn. De sex fuxarne, som voro spända för något af de urgamla åkdonen, och som han sjelf körde, stormade fram likt oväder öfver stock och sten och upp- och nedför bergen, så gnistorna flögo kring deras hofvar. Den, som så såg honom störta fram som en stormil, gjorde korstecknet, ty det tycktes inte annat vara möjligt, än att de rasande djuren skulle hvarje ögonblick störta vagnen öfver ända.

Huruvida det var "den gamle på berget" lifs lefvande eller hans vålnad, som företog dessa halsbrytande färder, visste ingen, enär man icke hade reda på, om han var död eller ej. Han undvek alla banade vägar lika sorgfälligt, som människorna skydde honom.

Det sades, att hans få tjenare vid hans död nedsatt hans lik hos förfäderna i kapellet nära borgen. Hvad det blifvit af dessa tjenare, hade ej heller någon reda på, ty deras allt mera sällsynta besök ned i dalen upphörde slutligen helt och hållet.

Så stod den gamla borgen mörk och öde och föll snart i ruiner. Gastabloss syntes deruppe, och folksägner förtäljer, att "den gamle på berget" skulle gömt stora skatter i sina källare. Ingen vågade likväl gå dit för att söka efter dem. Och så gingo århundraden.

En dag hade en fattig enka med sin lilla flicka gått upp på berget för att plocka björnbär, som ymnigt växte kring ruinerna. Dagen var het. Den lilla var trött och hungrig. Hon började bittert gråta.

Då kom en gammal man med snöhvitt hår och skägg fram till enkan och sade:

"Ditt barns tårar ha rört mitt sinne. De skatter, jag här förvarat, skall du få. Skjut undan den flata stenen der vid dina fötter! Ned för den trappa, som blir synlig, går du tre steg. Då stöter du på ett skrin. Det är ditt. Den gamle Hjorvard välsignar dig. Ditt barns tårar ha löst mitt sinne från jorden."

Vid dessa ord var skepnaden försvunnen. Enkan blef bestört, men gjorde dock, hvad den gamle sagt. Den tunna

stenslifvan sköt hon lätt undan. En smal trappa blef synlig. Modigt gick qvinnan nedför den och fann så i en nisch ett skrin. Detta tog hon och gick upp. Derefter vände hon sig om för att lägga stenslifvan på sitt ställe. Men den var redan ditlagd, och hon kunde ej ens uppptäcka, hvilkendera af de många, som lågo der, var den, som hon så lätt flyttat undan.

Skrinet innehöll perlor och ädla stenar af högt värde. Enkan blef sålunda rik, men alltid ödmjuk och välgörande- Mycket skänkte hon till kyrkan och de fattiga.

Den flata stenen, som dolde trappan, kunde likväl ingen trots allt letande finna.

Efter denna egendomliga händelse syntes "den gamles på berget" vålnad aldrig mer.

Sagan om ekollonen

På en i Skåne belägen kulle, som kallas "Körsbärsbacken", fanns fordomtina en starkt befäst borg, som hette Burö eller Borgö. Troligen var borgen då omgifven af vatten och deraf namnet Borgö, d. v. s. borgen på ön. Det var en mäktigt tilltalande byggnad af granitsten. En hög och bred mur med bastioner och andra försvarsmedel omgaf densamma, och dess tinnar och torn reste sig högt upp och sågos vida omkring i nejden.

Länge syntes ruiner af detta "fasta hus", och tvenne gamla ekar beskugga nu den forna borggården.

Denna borg egdes af den mäktiga släkten Wogn. En ättling deraf, Thule Wognsson, var vida beryktad för sin tapperhet och sitt mannamod. Men grym säges han äfven ha varit och skonade aldrig någon fiende. Han skall ha lefvat i början af 1200-talet och egde trenne barn, en son och tvenne döttrar. Sonen, Wogn Thuleson, öfvertog gården efter fadern, som ljöt döden i en drabbning mot svenskarne. De båda systrarna, Adele och Gyta bodde hos brodern på Borgö.

Vid denna tid funnos å Hyby gård i samma socken tvenne riddare, bröderna Olof och Åke Stigson. De friade till jungfrurna på Borgö och fingo deras ja. Men så måste de unga riddarne draga ut i härnad och vara borta i två år. Derunder tillredelser till de förestående båda bröllopen på Borgö.

Emellertid kommo riddarne hem en höst. Men de sade då till systrarna, att de svikit sin tro, och att de till våren ämnade hemta hvar sin brud från frankernas land.

Stor blef de förskjutnas sorg. Men det flöt krigarblod i deras ådror, och de beslöto att hämnas den lidna skymfen. De stolta borgjungfrurna rufvade nu endast på, huru de på bästa sätt skulle kunna släcka sin hämndtörst.

Så underrättades de en dag om, att riddarne Stigson under julottan skulle begå H. H. nattvard i Hyby kyrka. Arla juldagsmorgonen, medan det ännu var mörkt, begåfvo de sig, försedda med goda vapen, till kyrkan, som ännu icke var upplyst. Modiga, som de voro, smögo de sig in i den: den äldsta gömde sig bakom altaret, den yngsta i en mörk vrå af vapenhuset.

Slutligen tändes julljusen, folk strömmade in i templet, och riddarne Stigson stego fram och böjde knä vid altarrunden. Lik en furie störtade den äldsta system fram och stötte sitt spjut i sin trolöse älskares hjerta.

Brodern, fruktande ett liknande öde, skyndade mot kyrkodörren för att rädda sig. Men der mötte honom den andra system, som rände sitt svärd genom hans bröst.

Genast gåfvo systrarna "tredubbelmanbot" till de mördade riddarnes fränder. Men ro för sitt grymma dåd funno de icke. Natt och dag plågades de af ångerns qual. Så be gåfvo de sig till Rom för att hos påfven söka aflösning för sitt brott. Denna beviljades dem, men påfven förklarade Hyby kyrka i bann under sju år. Derjemte ålades jungfrurna att betala en skuld, som denna kyrka hade, samt tilldela åtskilliga kloster och kyrkor gåfvor och legat till själamessor för riddarnes själar.

Under de sju år, som gudstjenst ej fick hållas i Hyby kyrka, förrättades denna på en kulle, kallad Elleberg, söder om kyrkan. I början af 1800-talet funnos der ännu märken efter trappsteg jemte en upphöjning, der altaret anses ha stått.

Vidare ålades de båda systrarna att, till sina egna hjertans förkrosselse och androm till helsosam varning, på kyrkans inre mur låta måla den hiskeliga mordscenen. Ehuru detta var påkostande för de stolta borgjungfrurna, läto de dock afmåla den förskräckliga händelsen.

Men trots all denna bot och oakadt deras fromme huskaplan fyra timmar dagligen anropade helgonen om förböner för deras grymma brott, ville ej friden återvända till deras själar. De döda riddarnes veklagan ljödo ständigt för deras öron, och deras bleka vålnader i blodig skrud tyckte de sig ständigt se under midnattens ensliga timmar.

Så förflöto långsamma år under samma qval, och derunder klagade en gång den yngsta systemen för sin bikt-fader och sade:

"De skänker, vi gifvit, ej lisa oss ge.
Kan bot för vårt qval Ni ej råda?
De blodiga vålnader ständigt vi se,
Ej helgonen se till vår våda." —

"Min dotter, gif gåfvor till altarets rund,
Och snart så vi månne väl höra
Från sanctus Franciscus', den heliges, mund,
Hvad vidare Ni ha att göra." —

Den fromme gudsmannen, han svarade så.
De systrar ej gåfvo sig hvila:
Från kyrka till kloster de jemnt månne gå,
Och rastlöst de sågos framila.

De skänkte mång' altar- och presterlig skrud,
Men friden, den åter ej vände.
Franciscus han dröjde att bedja till Gud,
Och större blef deras elände. —

Många år försvunno. De fordom så stolta borgjungfrurna hade blifvit gamla och böjda af sorg och qval. Fattiga voro de äfven, ty allt, svad de egt, hade de gifvit till kloster och kyrkor. Friden hade likväl icke återvändt, och glömskan flydde dem också. Sömnen fruktade de, ty fasansfulla drömmar för skräckte dem, och lågo de vakna, visade sig mordscenen för dem. Derfor sutto de hellre uppe och sömmade i silke och guld mången härlig altarprydnad.

Men nu voro deras ögon skumma, och de kunde ej mera med detta arbete förkorta de fasansfulla höst- och vinternätterna. Från de fromma fädernas läppar fingo de ofta höra hårda ord. Deras stolta fränder hade sedan länge tillbaka gjort spe af dem,

och borgens gemak beträdde de sällan. Ett litet tornrum var deras bostad.

Så nalkades åter senhöst och vinter. En söndag hade de varit i kyrkan, och ur deras förkrossade hjertan hade uppstigit brinnande böner.

Vid deras hemkomst satt på tornets stentrappa en underbart skön gosse och såg kärleksfullt på dem med sina strålande ögon och sade:

"Frid vare med Eder! Jag är den, I hafven sökt, och här vid Eder dörr har jag länge suttit och väntat på Eder. Men i Eder fåvitskhet gåfven i ej akt på mig. I morgon kom mer min broder till Eder. Anammen I honom, skall friden, den I så länge sökt, åter fylla Edra hjertan!"

En suck af tvifvel och smärta uppsteg ur de gamlas bröst. Men barnet fortfor:

"Det, min broder bär i sin hand, tag det och lägg det i jorden! Det skall varda Eder ett tecken på min allmakt och barmhertighet,"

Vid dessa ord försvann barnet ur deras åsyn. Bestörta sågo de på hvarandra. Hvarifrån kom det sköna barnet, och hvart tog det vägen?

Följande dag pyntade de sitt lilla tornrum. Hvem mände väl komma? Männe en helig man, som före sig sändt denna englasyn, ämnade besöka dem?

Men dagen gick, och ingen kom. Höstaftonen var mörk, och stormen tjöt, och hällregnet slog mot tornets små blyinfattade rutor.

Plötsligt hördes ett barn klagande gråta. De lyssnade. Gråten blef mera högljudd. De skyndade ut. På tornets stentrappa satt en liten gosse, våt och skälfvande af köld. Medlidsamt togo de in det lilla lidande barnet och förde det fram till härden, der en brasa flammade.

"Jag har gått vilse i skogen och är hungrig", klagade den lille, öppnade sina små, rödfrusna händer och lade tvenne ekollon på tröskeln bredvid sig.

Nu erinrade de sig den sköne gossens ord från gårdagen, och ett ljus gick upp i deras mörka hjertan. Nu förstodo de, hvem det var, som talat till dem. Det var den allsmäktige Menniskosonen,

som med förlåtande kärlek ser till lidande, ångerfulla människobarn.

O, hvilken salig frid, som nu strömmade in i deras själar!

Denna natt sofvo de ej heller, men de vakade för att i salig ödmjukhet tacka den Allbarmhertige, som förlåtande sett till deras tärande ånger och genom sin allmakts under gifvit dem frid.

Med helig vördnad togo de ekollonen och nedlade dem i jorden utanför deras fönster. Och när våren kom, sköto gröna blad upp ur den svarta mulden.

Egnande sin lefnadsafton i kärlekens tjenst åt lidande medmänniskor, ingingo omsider de åldriga borgjungfrurna med saligt hopp i den eviga friden. —

Det stolta Borgö slott, har för länge sedan sjunkit i grus. Men ekarne höja ännu sina kronor mot himlen, beskuggande den plats, der fordom genom Guds underfulla nåd, sorg och qval i arma människohjertan förbytts i salig frid.

Thorkel K. och hans bruds vålnad.

På den gamla kyrkogården i W. socken finnes i ena hörnet en stor grafsten, hvarå en riddare i full rustning samt en qvinnlig figur med öfver bröstet sammanknäppta händer varit uthuggna. Inskriften, s. k. munkstil, är alldeles utplånad. Härom förtäljer sagan:

Riddaren skulle hetat Thorkel Knobb. Hans borg påstås ha legat $\frac{1}{2}$ mil sydväst från W., hvarest spår af djupa vallgrafvar ännu finnas. Släkten Knobb var gammal. Långt tillbaka i hednatiden skulle medlemmarne af densamma varit hugfulla kämpar och vida beryktade vikingar.

Thorkel Knobb lefde på 1300-talet. Hans fader vistades om vintern i lugn och ro på sin borg. Men så kommo munkarne och predikade, att man för att göra Gudi en behaglig gerning skulle draga ut till det "heliga landet" och — mörda de otrogna. Många riddare hörsammade kallelsen, och Thorkel Knobb, då en 23-årig yngling, slöt sig till den stora skaran. Hans fader ogillade detta sonens beslut, och hans moder och trolofvade fällde bittra tårar.

Sedan barnaåren var han enligt den tidens sed trolofvad med sin kusin, den sköna Gundhilda. Hennes föräldrars borg låg i grannskapet. De båda unga hade växt upp tillsamman, och ur barnavänskapen hade uppspirat den innerligaste kärlek. Gundhilda

var 17 år och fagrare än ros och lilja, då Thorkel drog bort. Vid afskedet sade den unge Knobb till henne:

"Blif mig trogen och lofva mig att dagligen upp sända böner till Gud för vår lycka! Om tvenne år är jag tillbaka."

Men ute i kriget mot de otrogna blef Thorkel sårad och tillfångatagen, och i fem år försmäktade han i hårdt fängelse bland turkarne. Äntligen befriades han och återvände hem. Hans föräldrar hade under tiden aflidit, och knappt igenkändes han af tjenarne. Hans ansigte hade nemligen blifvit brynt af solen, och hans högresta gestalt hade böjts. När den gamle hofmästaren ledsagade honom genom de nu så tysta gemaken, fästes hans uppmärksamhet vid en i "Westersalen" upphängd målning, föreställande en ung, bildskön nunna i hvit klosterdrägt med en krans af hvita rosor på de guldgula lockarna.

"Hvem är det?" frågade Thorkel.

"Bevare Eder Gud, nådige herre! Det är Eder f. d. trolofvade, jungfru Gundhilda, nu syster Anna ..."

"Hvad säger du?" afbröt honom Thorkel.

"Sanningen, ädle riddare. I tre år väntade hon med kärleksfull längtan på Eder. Så kommo de fromma fäderna från Ö. kloster och sade, att Ni öfvergifvit Herrens sak och der ute i det heliga landet tagit Eder en annan hjertans kär. Slikt budskap hade en munk fört med sig från det fjerran belägna landet, påstodo de."

"Ve öfver de belackarne! Hvilken skamlig lögn, uppdiktad för att åt klostret röfva hennes egodelar!" «.

Riddaren knöt händerna i vanmäktigt raseri.

"Hennes hjerta tillhörde dock Eder", fortfor den talföre tjenaren. "Det enda, hon begärde för allt, hvad hon egt, och som nu tillhör O. kloster, var att en af de heliga bröderna skulle fästa hennes bild på duken. På morgonen af den för oss alla så sorgliga dagen, då hon för alltid skulle afsäga sig all jordisk lycka, sade hon till mig: 'Sunne — den heliga modern vare mig nådig! — ännu håller jag din herre kär. Har han glömt mig, förlåter jag honom. I min ensliga cell vill jag bedja för hans lycka. Häng upp denna min bild i Westersalen, der vi som barn lekt så mången lycklig stund! Säg honom, om han återvänder, att jag välsignar honom, ja, äfven hans maka!'"

"Ve öfver de nidingarne, som röfvat min brud!" utbrast riddar Thorkel. "Men jag svär vid lefvande Gud, att min skall hon blifva trots alla påtvingade klostereder!"

Följande morgon, innan solen purprat horisonten i öster, steg riddaren upp och gick ned till stallet, sadlade sin häst och red till det några mil derifrån belägna Ö. kloster. Det var helgdag, och när han nalkades klostret, ringde klockorna in den andra messan, hvartill allmänheten hade tillträde. I koret bevistade nunnorna, dolda för allas blickar, densamma, och Thorkel tog plats i närheten.

Nu ljödo orgelns toner, och nunnorna instämde i den heliga sången. Thorkel igenkände Gundhildas milda och ljufva stämma.

Sorgsen återvände riddaren till sin ensliga borg.

Nästa söndag öfvervar han åter den heliga messan. När den var slut, sade han till den gamle klockaren:

"Niklas, känner du igen mig?"

"Svagare äro inte mina ögon, nådige herre. Vål har österns solbrynt Edert ansigte, men Knobbares ädla drag har den ej förmått utplåna."

"Du vet således, att min brud med lögn och argan list blifvit mig frånröfvad?"

"Ack ja, nådige herre — men jag vågar ej uttala, hvad mitt hjerta dervid känner."

"Säg, Niklas, kan du förhjelpa mig att se min brud?"

"Det kan jag, stränge herre, fastän det blir min olycka. Dölj Eder bakom detta draperi ! En timme före vespern komma nunnorna hit för att pryda det heliga altaret."

På den bestämda timmen kommo nunnorna, klädda i hvita drägter och med tillbakakastade slöjor. Likt andeväsen gingo de omkring altaret, hvilket de prydde med grönt, hvita rosor och liljor.

Tvenne gånger hade syster Anna skridit förbi Thorkel, och skönare än någonsin syntes hon honom. När hon tredje gången nalkades honom, steg han fram och hviskade:

"Gundhilda!" "Thorkel!" svarade hon med låg stämma, och en lilja, som hon höll i handen, föll till golvet.

Riddaren tog upp den och lindade kring stjelken en pergamentsremsa, på hviken han skrifvit:

"Min brud, trogen hafver jag varit dig. Skänk mig ett möte!"

Hon läste dessa ord, hvarpå hon hviskade till honom;

"Här nästa söndagsnatt klockan ett!"

I detsamma kommo tvenne nunnor gående fram mot draperiet, bakom hvilket Thorkel åter gömt sig, och tyst och orörlig stod han der, tills vespern var slut. Då infann sig klockarn hos honom och sköt en större tafla åt sidan. I öppningen visade sig en smal trappa, hvilken de gingo ned till en smal gång. Derifrån stego de upp för en annan trappa, som ledde till det s. k. "gråstenshuset", hvarest frukt m. m. för klostrets behof förvarades.

"Nolgården med allt, hvad derpå är, blifve din och dina efterkommandes!" sade riddaren, då han af den åldrige klockarens darrande hand mottog nyckeln till löngången.

Nästa söndagsnatt begaf sig Thorkel samma väg till klosterkyrkan, der han åter hemligt sammanträffade med sin älskade.

"Gundhilda", bad han, "fly med mig!"

"Nej, inte så! Väl älskar jag dig, men mitt klosterlöfte är heligt. Kan det lösas, vill jag bli din brud. Mina egodelar må klostret i så fall behålla. Möt mig här nästa söndagsnatt vid samma tid! Jag skall anropa den heliga modern om hjälp och bistånd, och abedissan vill jag rådfråga."

Följande söndagsnatt, då tornuret slog tolf, stod Thorkel åter i klosterkyrkan. Denna var smyckad med grönt och blommor samt upplyst af en mängd vaxljus. Från det afstängda koret nådde en ljuf sång hans öron. När den var slut, stod plötsligt Thorkels ungdomsbrud, utan att han såg, hvarifrån hon kom, framför honom. Ett himmelskt skimmer hvilade öfver det liljebleka anletet. Aldrig förr hade han sett henne så skön. En krans af hvita rosor låg öfver de guld gula, kortklippta lockarna.

"Gundhilda", hviskade Thorkel med hoppfull glädje, "jag ser, att vår bön är hörd."

"Ja, den är hörd", ljöd det likt en andefläkt. "Jag är fri. Snart äro vi för evigt förenade. Men fly, min älskade, innan vanäran når dig!"

Thorkel sträckte ut armarne för att sluta henne till sitt bröst. Men hon drog sig tillbaka, försvann, som han tyckte, bakom en pelare.

Nu hördes buller och dofva ljud af röster i kyrkan, hvarför riddaren drog sig tillbaka genom den smala lön gången.

I närheten af "gråstenshuset" invid klostermuren stod en hop menniskor.

"Godt folk" sade Thorkel till dem, hvad gören I här vid denna sena timme?"

"Vi ha lyssnat till själamessan, som sjungits öfver nunnan, hvilken afled i går på morgonen. Hon skulle varit den skönaste och frommaste bland systrarna. Det bringar välsignelse att lyssna till slikt. Nu stå vi och vänta på att få se den nidingen gripen, som ämnat begå klosterrof."

Tankspridd åhörde han folkets prat, hvarpå han gick nedåt skogsstigen till det busksnår, der han bundit sin häst. Här mötte honom hans gamle, trogne hofmästare.

"Gud vare lof, ädle herre, att I ären oskadd! Men låt oss skynda! Edra förföljare äro Eder i hack och häl efter."

"Hvilka?" frågade Thorkel, betagen af en mörk aning.

"Ack, stränge herre, hur kunnen I tala så? Edra möten med Eder förra trolofvade ha blifvit upptäckta. Abbedissan, som underrättats derom, lät den ädla jungfrun undergå så hård bestraffning, att hon afled i går på morgonen."

"Du yrar, gubbe! Jag talte ju nyss med min trolofvade."

Hemkommen, fann Thorkel ett paket på sitt bord. Det innehöll ett radband af sällsynt sköna perlor jemte följande biljett:

"Min älskade, mina timmar äro räknade. Straffet blef för strängt. Men snart är min själ fri. Min sista tanke är du."

Här följde några oläsliga ord. Handen hade darrat, synen troligen förmörkats.

"Sunne", sade Thorkel, "hvad betyder detta? Jag såg ju nyss min brud."

"Käre herre, antingen brinner febern i Edra ådror, eller ock hafven I sett den saligas ande. Syster Anna dog i går på morgonen. Genom en tjenande syster skickade hon Eder denna sin sista helsning. Klockaren hölls i strängt förvar, hvarför han ej kunde varsko Eder."

Följande morgon red Thorkel till klostret. Genom att utlofva stora skänker till detsamma lyckades han få abbedissans tillstånd att ännu en gång se sin ungdomsbrud. Vacklande lik en drucken,

följde han en nunna till kyrkans kor. Matt brunno vaxljusen kring den enkla kistan, der Gundhilda låg och sof dödens sömn. Men skön var hon äfven nu. På de gyllene lockarna låg en krans af hvita rosor, så som Thorkel sett henne föregående natt i kyrkan.

En obeskriflig smärta bemäktigade sig honom. Han böjde knä bredvid den älskade och fattade den hänsofnas hand.

Var det en villa? Nej! Han såg ett ljuft leende lifva de stelnade dragen, och i sitt öra hörde han hviskas några ord, hvilka han likväl icke förstod.

Följande dag låg Thorkel sjuk, inom åtta dagar var han ett lik.

Största delen af sina stora egendomar hade han skänkt till O. kloster med bön, att hans tillämnade brud måtte få hvila vid hans sida. Detta beviljades, och under den stora stenhällen, som ännu visas på W— s gamla kyrkogård, blefvo de jordade vid hvarandras sida.

Under sin korta sjukdom glömde Thorkel Knobb ej att genom gåfvobref tillförsäkra den gamle klockaren Nolgården.

Dennes son upptecknade de ungas sorgliga kärlekssaga, och länge lefde Thorkel Knobb och hans sköna brud i folkets minne.

Grefvens vålnad

Teologie doktor S., en from och lärd man, satt en novemberafton i sitt arbetsrum i Stockholm. Han var ensam och läste i en bok samt hade för att få vara ostörd sjelf låst igen dörren. Af en händelse kom han att se upp och blef dervid inte litet förvånad öfver att se en person sitta i en stol på andra sidan om kakelugnen. Det var en gammal herre i svart sammetsdrägt och med stor peruk. Han tittade på doktorn med vänlig min, liksom han velat säga honom något.

Doktor S. hade icke mod att inlåta sig i samtal med främlingen, hvilken också först tog till ordet. Han önskade, att doktorn icke måtte bli oroad eller förundrad. Intet ondt skulle hända honom. Han, främlingen, hade kommit dit endast och allenast för att hindra en orättvisa, hvarigenom en familj hotades att bli ruinerad. Doktorn kände väl denna familj till namnet, och som han var en rättskaffens man, skulle han helt visst medverka vid utförandet af en god gerning.

Doktor S. var ännu icke nog sansad för att kunna skänka odelad uppmärksamhet åt denna inledning. Han önskade sig långt bort och försökte tillkalla någon af tjenarne. Skepnaden syntes då missnöjd och sökte lugna honom.

Hr S. frågade nu skepnaden:

"Hvem i Guds namn ären I?"

Han erhöll följande svar:

"Grefve Z var jag i lifstiden, och jag önskar, att I måtten uppfylla en begäran, jag kommer att ställa till Eder."

"Hvad viljen I mig då?"

"Jag efterlemnade i arf en stor och präktig egendom, som nu innehafves af min sonson. Den bestrides honom nu af min yngre brors båda söner."

Anden nämnde derpå deras dopnamn och berättade, att de voro nära att störta hans sonson och dennes familj i den yttersta fattigdom."

"Men", frågade doktorn, "hvad kan jag göra dervid, om lagen talar emot honom?"

"Kusinerna ha ingen grundad rätt, men ett dokument till det kontrakt, hvarom är fråga, har gått förloradt."

"Nå, hvad kan jag göra i detta fall?"

"Jo, I skolen begifva Eder till mitt stamgods, och jag skall säga Eder, huru I skolen kunna igenfinna det omnämnda dokumentet, som jag i lifstiden noga undangömt. I skolen hjälpa min sonson att få reda på det."

"Men hvarför underrätten I icke sjelf Er sonson, hur han bör göra?"

"Fråga mig icke derom! Orsakerna dertill äro flera. Jag litar på Er rättskaffenhets, och jag skall ställa om, att I er hållen en anseelig ersättning för Eder möda."

Doktorn gjorde ännu flera frågor och sökte draga sig från saken. Men då blef anden åter misslynt, hvarför doktorn slutligen lofvade anträda resan.

Häröfver blef skepnaden mycket glad och gaf hr S. några instruktioner.

"Underrätta min sonson om", sade han, "att I äfven talat med hans farfar. Men sägen honom inte, på hvad sätt detta skett, innan I funnit dokumentet. I ett vindsrum finnen I gammalt husgeråd: koffertar, kistor o. d., som kommit ur modet. I en vrå står ett gammalt skåp med söndrigt lås, hvori sitter en nyckel, som hvarken kan vridas omkring eller utdragas. I detta skåp — hvars inre och yttre spöket noga beskref — ligger dokumentet, i saknad hvaraf familjen är utfattig."

Doktor S. lofvade uträtta uppdraget, och anden tackade honom med vänligt leende min och försvann.

Följande dag reste doktorn till den nämnda egendomen och blef af den unge grefve Z. mottagen på det mest förekommande och artiga sätt.

»Underrätta min sonson om, att I talat vid hans farfar.»

Man fördjupade sig i gemytliga samtal, hvarunder doktorn lät förstå, att han var temligen noga» underrättad om grefve Z:s invecklade affärsangelägenheter.

"Ja", inföll grefven och tryckte doktors hand, "min far dog ung, och min farfar efterlemnade åtskilliga saker i så intrassladt skick, att saknaden af ett hufvuddokument, som man hittills ej kunnat igenfinna, sätter mig i en icke ringa förlägenhet rörande en tvistefråga med mina släktingar."

"Jag vill gerna hjälpa Eder att söka, och jag hoppas också, att vi med Guds hjälp skola finna dokumentet."

"Tack, hr doktor", sade grefven. "Min farfar var för mycket mån om att bevara dokumentet, för att han ej skulle ha gömt det på något hemligt ställe."

"Hafven I noga undersökt den gamle grefvens, Eder far faders, skåp och kistor?"

"Ja, de stå alla i ett gammalt skräprum på vinden. Vi ha till och med slagit sönder flere af dem. Ingenting har lik väl kunnat anträffats, ingen lönlåda, intet hemligt fack."

Efter detta samtal kommo de öfverens om att företaga en noggrann undersökning följande dag, hvilket äfven skedde. Grefven gick före, och doktorn följde honom. Under denna upptäcktsfärd kommo de till en stor kammare, hvars dörr stod öppen, och som var uppfylld med gamla husgerådssaker.

"I den här kammaren", sade grefven, "finnas min farfars alla gamla skåp och kistor. Se, huru skräpet ligger huller om buller!"

Doktorn såg genast, att det var samma rum, som anden beskrifvit för honom. Han gick rakt fram till skräphögen och fick snart ögonen på skåpet med det gamla rostiga låset.

"Här skola vi, hr grefve", sade han högtidligt, "med Guds hjälp finna Edert dokument."

"Huru vore det möjligt, hr doktor? I kunnen väl ej trolla heller. Jag har undersökt skåpet, men funnit det tomt."

I stället för svar slog doktorn med en hammare på botten i skåpet, och den gaf ett doft ljud ifrån sig. Derpå tog han bort den yttre botten och påträffade der innanför ett lönfack, hvori det ifrågavarande dokumentet låg förvaradt. Derefter omtalade doktorn sin underbara syn af den gamle grefve Z.

Unge grefven och doktor S. tackade nu Gud för den så egendomliga hjälpen.

Oron på Viby

Viby gamla herrgård i Vestmanland var förr i tiden ett jagtslott. Konung Fredrik I uppehöll sig ofta här och jagade i de stora skogarne deromkring.

Konungens älskarinna, den sköna fröken Hedvig Taube, vistades här ibland, en gång en längre tid. Derunder höll hon sig mycket inne och deltog ej i de muntra jagtnöjena, som hon annars brukade göra, då hennes kunglige älskare med sitt "lustiga" jagtfölje gästade Viby.

Frökens opasslighet tilltog. Husets tjenare, med undan tag af hennes trogna kammarjungfru, sågo henne icke. Men en ung bondhustru, som nyligen förlorat sitt lilla barn, observerades ständigt der uppe i de tysta gemaken för att sköta fröken Hedvig, som häftigt insjuknat, såsom det sades. Tjenarne befalldes att iakttaga största tystnad. Flera gånger tyckte de sig höra ett sakta quidande. De frågade bondhustrun, om äfven hon hörde det.

"Ack ja", svarade hon. "Men tocke der skall man ej låtsas om. Det är mitt lilla barn, som 'går igen'. Det vill se till sin sörjande moder."

En natt blef en af tjenarne sjuk, och hushållerskan skyndade öfver gården till förråds-kammaren för att hemta några torkade fläderblommor. Det var i augusti och klart månsken. Till sin förundran såg hon då bondhustrun stå under en af lindarna, ifrigt sysselsatt med att skotta i jorden.

"Hvad i Guds namn gör Ni der?" frågade hushållerskan.

"O, mitt barn!" klagade hustrun till svar. "Jag, olyckliga, går i sömnen och drömde, att jag var vid mitt barns graf. O, tala inte om det!"

Följande dag lemnade bondqvinnan Viby, och snart derefter blef den sköna fröken Hedvig Taube med stor ståt hemtad af sin kunglige älskare.

Så förflöto femtio år efter ofvan beskrifna händelse. I en bondgård nära Viby låg en gammal gumma mycket sjuk. Det syntes tydligt, att hon ej hade lång tid qvar att lefva.

Men hon ville ej lemna detta jordiska, och hon greps at en hårresande fasa, då någon uppmanade henne att tänka på döden.

Under sin långvariga sjukdom plågades hon tidtals af feber och yrsel. Då talade hon om en "skön jungfru", av hvilken hon fått många guldpengar; vidare om ett litet barn, som hon vårdat, men lindat det så hårdt, att det dött; att hon sedan grävt ned det under ett stort träd, hvarefter det förlöljt henne hela lifvet med sina qvidande klagoljud.

Alla vände sig bort från detta hädiska tal, och den arma gumman fick med sina samvetsqual nedstiga i grafven.

Inemot 1820-talet blåste ett af de stora träden ned, som prydde Vibys gård. Roten till detsamma skulle uppgräfvvas och ett nytt träd planteras på platsen. Vid arbetet dermed fann man knappt en aln under jordytan en liten låda, som dock föll sönder, när den vidrördes. I denna låda lågo bitar af en förmultnad linnetrasa samt små benrester.

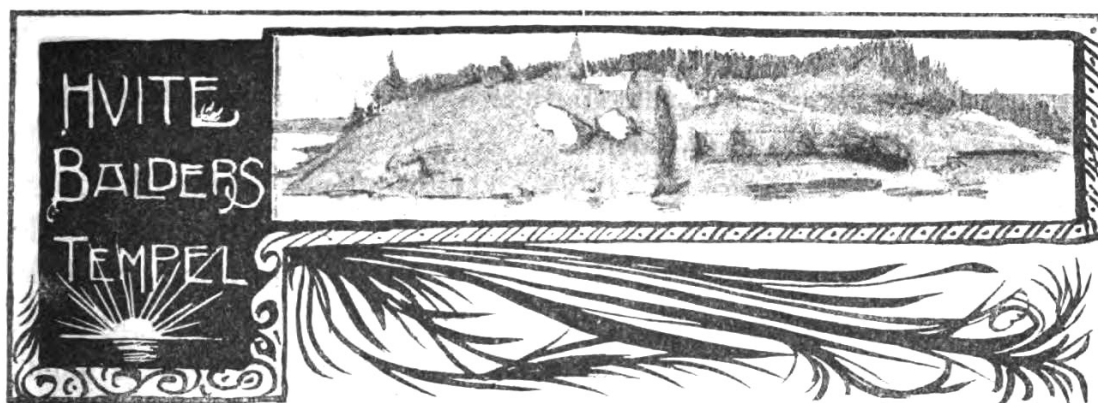
Invid det kullblåsta trädet gräfdes nu en grop, och der i nedlades det hemska fyndet.

Talet härom spriddes ut bland folket, och mången satte det i förbindelse med berättelsen om den gamla, rika bond gumman, som under sin svåra dödskamp legat och talat om ett litet barn och ett stort träd. Men uppe i Viby hufvudbyggnad har ännu in i senare tiden förnummits mycken oro: dörrarne rycktes upp och igenlåstes, och släpande steg, sakta qvidande ljud och djupa, ångestfulla suckar hördes.

»O. mitt barn!» klagande hördes till svar.

Hvite Balders tempel

Adelsön i Mälaren hette fordom Alsnö. Den var då tätt bevuxen med högstammig furuskog. Omkring 850 efter Kristi födelse hade en vild och mäktig sjökonung Herjulf med tillnamnet Blodyxa underlagt sig hela ön. Han begaf sig ut på långa och blodiga vikingafärder och hemförde derifrån mycket guld, kostliga klenoder och många kristna trälar. Bland dessa var Klaudios, grek till börden, den märkeligaste. Härliga sniderier, till hvilka man i norden icke sett maken, kunde han utföra, och så skön sång, som han qvad, hade ingen förr hört i nordanlanden. Mot den uppgående solen böjde han knä och sjöng följande:

"Hosianna Davids son! Välsignad vare Han, som kom mer i Herrans namn! Hosianna i höjden!"

Bestörta lärde hedningarne sig dessa ord, skyndade sig till sjökonung Herjulf och mälde, att Klaudios sjöng slikt trolldomsqväde. Men den barske vikingen log ett blidt leende och sade:

"Fjerran i öster ha de äfven dödat sin Balder. De tro honom åter vara lefvande. Må Klaudios qväda sin sång! Ingen kan utföra sådana sniderier som han."

Herjulf hade tvenne döttrar, men ingen son. När han om höstarne kom hem från sina vikingafärder, tilldelade han dem rika skatter af guld och dyrbarheter.

Den äldsta dottern, Guda, var trolofvad med Adils Bodvarsson från Munsön. Hon liknade sin far, var modig, tyglade gladt sin ystre fåle, jagade och deltog i krigiska lekar.

Den yngsta dottern, Alruna, var raka motsatsen till systemen. Hon var endast två år gammal, då modern dog. En kristen trälinna, Cecilia, hade vårdat henne och lärt henne att älska stilla, husliga dygder.

Det var förbjudet att tala om Hvite Krist i Herjulfs borg. Men under sommartiden, då Cecilia gick med den renhjärtade kungadottern i skogen att plocka bär eller blommor, omtalade hon mången härlig saga om "österns Balder", som kommit till jorden för att visa människorna vägen till ljusets salar. Af ondskan hade Han blifvit dödad, men uppväckts af den store, allsmäktige Guden. Till norden, slöt hon, skulle Han äfven komma att der utbyta striden mot friden.

Alruna lyssnade begärligt till detta tal. Österns och nordens Balder sammanflöto till en gudomlighet, den hon lärde sig älska och längta etter.

Då gingo belackare till Herjulf och sade:

"Skilj den kristna trälinnan från din dotter! Hon talar trolldomsord. Ej höfves det en asarnes dotter att lyssna till talet om trälarnes gud."

Herjulf fann talet vist. Cecilia fick en liten koja i skogen och förbjöds att komma till borgen. Men från denna dag blefvo Alrunas kinder bleka. Hon trufdes ej mera i sjökonungens "fasta hus" och ilade med snabba steg till den lilla koja, der hennes älskade vårdarinna bodde.

"Hjertebarnet mitt, så bleka dina kinder äro!" sade trälinnan.

"Bleka mände väl kinderna vara, när sorg bor i hjertat. Tidender ha kommit från min fader, som dragit ut i viking. En sjödrabbning har ståndat och mycket blod flutit. Balder kan ej komma till dem, hvilkas händer drypa af blod."

"Han kommer, mitt barn. Vi skola sjunga Hans sång."

Och trälinnan och sjökonungens dotter sjöngo:

"Hosianna, den store Gudens son, o, kom med frid till norden!" — — — — —

På hösten då Herjulf hemkom, medförde han många kristna fångar och rika skatter. Enligt sin vana tilldelade han deraf en hög åt hvardera af döttrarna.

"Tack, fader!" sade Alurna. "Nu eger jag skatter i mängd. Får jag göra med dem, hvad mitt hjerta lyster . . . får jag bygga ett tempel åt Balder?"

"Ja väl, dotter min, om rosorna endast återvända till dina kinder. Låt trälarne bryta sten och fälla träd!"

Tack, min far! Mången härlig saga har Klaudios förtäljt om österns Balder, om Hvite Krist. Denne månde vara asarnes Balder, som återvändt. Och lefver Han, kommer Han nog till nordnorden än en gång. Då skall Hans tempel vara färdigt att mottaga Honom."

Med stor ifver börjades arbetet med templets uppförande. Den heliga byggnaden pryddes på det härligaste, och Klaudios snidade en bild, föreställande den fromme guden, att uppsättas i templet. Denna bild var öfvermåttan skön och härlig, och den sträckte sina händer välsignande ut öfver dem, som kommo dit att bedja.

Alurna unnade sig knappt hvila eller föda under detta byggnadsarbete. Hon tycktes lefva af sin längtan efter att snart få se det härliga templet färdigt att invigas åt Balder.

Äntligen var denna dag inne. Något offerdjur fram leddes icke, och intet blod skulle utgutas. Så hade nemligen Alurna tillsagt. En härlig rökelse, tillredd af Cecilia, spred en skön och ljuf doft i templet.

Folket var hänryckt och såg andaktsfullt upp till guden, hvilken hufvud begöts af morgonsolens strålar. Så sträckte Alurna upp sina händer och sjöng:

"Balder lefver, mörkret viker,
friden kommer, striden slutas,
Höders spjut ej mera sårar,
dolda runor, af Allfader
skrifna, skall du, Balder, tyda —
glad i hoppet jag dig skådar.
Balder lefver! Hell den fromme!"

Då hon slutat sången, sjönk hon ned med slutna ögon. De öppnades ej mera på jorden. Alurna hade gått att skåda Balder.

Stor var Herjulfs sorg. Han sade:

"I skuggan af Balders tempel skall hon hvila. Reden henne der en hög, att hon må se, när den fromme Balder drager in i templet. Och, hirdmän, vid hennes sida bädden min graf!"

Ödslig blef nu vintern på Herjulfs borg. Guda hade äktat Adils Bodvarsson och dragit öfver till Muntön, och när våren löste Mälarens isbojor, drog Herjulf i viking. Han stod främst i blodig strid.

"Han söker döden", sade hans män.

Döden fann han likväl ej, men månget sår hemförde han.

Klaudios, erfaren i läkarekonsten, tillredde en lindrande salfva åt den blesserade, vid hvars sida han troget satt. Under sömnlösa nätter förtäljde han mången saga om österns Balder, som borttog sjukdom och död.

"Bed till Honom, o drott!" slöt han. "Äfven dig önskar Han hjälpa."

Mörk i hugen svarade Herjulf:

"Till Balder får man ej komma med blodiga händer. Det sade ju Alurna."

En morgon yttrade sjökonungen:

"Ljuf har sömnen varit i natt. En underbar dröm har hugsvalat mig. Jag tyckte, att gudens bild i templet fått lif. Han nalkades min bädd och sade: 'Äfven för dig led jag döden. Dina blodiga händer vill jag rentvå. Jag ser i ditt hjertas djup. Der bor en fläkt af ånger. Räck fram dina händer!' Jag gjorde så. De voro blodröda. Jag kände hans tårar falla på dem. Och si, de blefvo hvita som snö! 'Nu går jag före', sade han, 'och reder dig ett rum i min Faders hus' Jag ville tacka Honom, men i detamma vaknade jag."

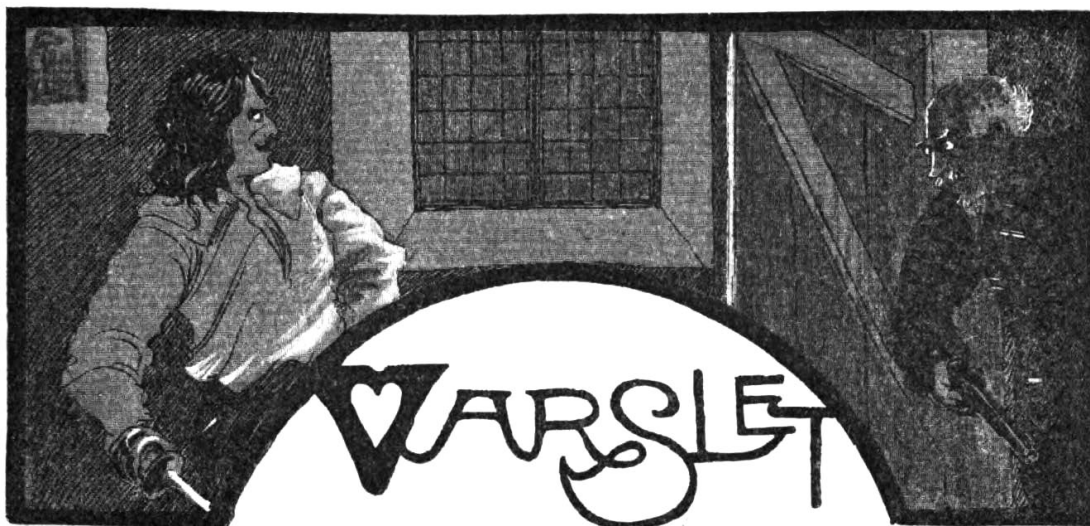
Den gamle asaättlingen tystnade. Men strax derpå reste han sig upp i bädden, sträckte ut handen och sade:

"Tack, Balder! Jag går med dig . . ." hvarefter han sjönk ned i bädden och vardt död. — — —

Adils och Guda kommo nu och togo ön med borgen i arf, och några år derefter antogo de och deras folk kristen domen och läto döpa sig. Balderstemplet, som blef Kristi tempel, härjades 20 år senare af hedningarne. Men de kristna vunno åter seger, och en

kyrka uppbyggdes, der templet stått. Det är samma plats, hvarpå
Adelsöns kyrka ännu är belägen.

Varslet

Under det trettioåriga kriget blef unge grefve Z., löjtnant vid X. regemente, sårad i högra armen under en förpost fäktning. Han inqvarterades i en lada vid ett litet ruskigt värdshus. Der funnos flera mycket svårt blesserade, och deras jämmer pinade honom. Då armen blifvit förbunden, begaf han sig till värdshuset för att skaffa sig litet förfriskning.

När han tog upp sin välförsedda plånbok för att betala, observerade han icke, att värden betraktade honom med grymma, rofgriga blickar. Inställsamt yttrade den ondskefulle mannen till officeren:

"Detta lilla värdshus har visserligen icke några rum för resande. På vinden finns emellertid ett litet rum med god säng. Väl har dörren intet lås, endast klinka, men i hela huset finnas inga flera än jag och min hustru, så att om herr löjtnanten önskar ..."

"Tack", afbröt honom grefve Z., "rummet tager jag gerna."

En stund derefter gick han, åtföljd af värden, uppför den smala trätrappan, som förde till det lilla gafvelrummet. Detta hade endast ett fönster midt emot dörren. Till venster stod sängen, till höger en gammaldags soffa, vid fönstret ett bord med två stolar och i ett hörn ett tvättställ.

Löjtnant Z, sade vänligt god natt till sin värd, kastade sin kappa på soffan och gick derefter genast till hvila. Han var mycket trött, och trots värken i armen somnade han snart.

Han hade knappt sofvit två timmar, då han vaknade vid, att någon ropade honom vid namn, nemligen:

"Rudolf!"

"Det har jag hört i drömmen", tänkte han, försökte åter somna, hvilket han äfven gjorde. Men om igen väcktes han af, att han tyckte sin moder ängsligt yttra:

"Rudolf, vakna!"

Nu satte han sig upp i sängen och såg förundrad omkring sig. Men allt var tyst och stilla i det lilla rummet, som svagt upplystes af den första morgongryningen. Somna kunde han ej mera. I stället tänkte han på sina föräldrar i det gamla, kära Sverige. Derunder hörde han samma röst oroligt och brådskande säga:

"Rudolf, tag din kappa och gå!"

"Min kappa...! Ja visst!" eftertänkte löjtnanten. "Den glömde jag ju lägga på fötterna i går qväll."

Härvid sprang han upp och skyndade bort till soffan. Då han kom dit, öppnades dörren, ett skott smällde, och värden med ett rykande skjutvapen i handen stod i den halföppnade dörren. Men han drog sig med ett utrop tillbaka, då han såg löjtnant Z. stå vid soffan.

Denne tog sin sabel och skyndade efter den farlige frid störaren, hvilken han icke hann att igenkänna. Men kommen på nedersta trappsteget, såg han världens hufvud, belyst af det flämtande ljus, han bar i handen. Vapnet, som han höll i venstra handen, lät han emellertid sjunka och yttrade högt:

"Mördare vill jag icke blifva, men arkebuseras skall du, din förstockade räf!"

Men inkommen i det lilla rummet, ändrade han genast tanke och sade halfhögt:

"Åt Guds barmhertighet vill jag öfverlemna honom. Jag har sett nog med blod flyta. För min skull skall intet utgutas. I stället vill jag lyda den milda rösten och taga min kappa och gå."

Den unge och ädelmodige grefve Z. klädde lugnt på sig. Rysande fäste han blicken vid sängen. Det skarpa skottet hade

råkat hufvudkudden. Om han legat en half minut längre, hade kulan träffat hans hufvud.

Han omtalade likväl inte sitt nattliga äfventyr.

En vecka härefter fick han bref hemifrån. Deri under rättades han om, att hans moder insjuknat. Emedan han i följd af sin blessyr i armen var oduglig att tills vidare göra krigstjenst, erhöll han lätt permission och reste hem.

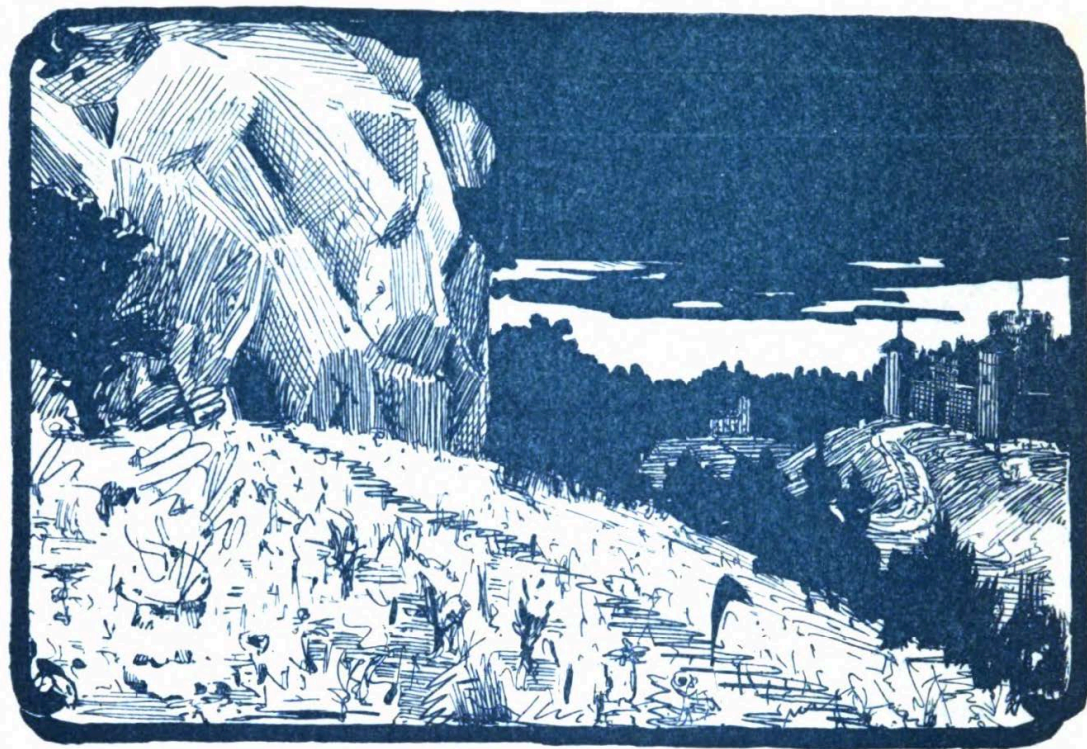
"Älskade Rudolf", hviskade den sjuka grefvinnan Z., "är det verkligen du? Jag trodde, att du var död. Hade en så hemsk dröm . . . Sedan dess har jag varit sjuk."

Derpå omtalade grefvinnan, att hon drömt, det Rudolf legat på ett litet, eländigt värdshus. Rummets utseende beskref hon noga, och allt öfverensstämde med det rum, hennes son bebott. Till och med kappan hade hon i drömmen sett ligga på soffan. Derefter hade hon hört värdfolket yttra, huru lätt det vore att döda den sofvande och taga hans pengar. Då hade hon i drömmen åter skyndat upp för den lilla trappan och ångestfullt ropat: "Rudolf, vakna!" Så hade hon ännu en gång rusat upp för trappan före värden, som nu burit mordvapnet i handen, och varnande yttrat: "Rudolf, tag din kappa och gå!" Strax derpå hade hon hört ett skott och vaknat.

Samma natt, grefvinnan haft denna dröm, hade löjtnant. Z. tillbringat på värdshuset och hört de varnande orden, som ju räddat hans lif.

Grefve Rudolf hade förut aldrig velat tro på något öfvernaturligt, utan skämtat deröfver och kallat allt sådant för "vidskepelse". Men efter denna händelse log han icke mera utan blef helt allvarlig, då han hörde något öfversinnligt omtalas.

Gummans 100-åriga sömn

I mellersta Sverige ej långt från det forna slottet —holma synes en väldig klippa, som i sagan kallas Tusseklippan.

Här bodde ett helt folk af dvärgar, hvilka smögo sig in och ut genom en liten öppning, som förde till den vidsträckta hålan i klippans inre.

Der hade ännu aldrig någon menniska satt sin fot, detta icke af fruktan, utan därför att man omöjligen kunde komma in i dvärgarnes underbara rike. Visserligen fanns, som sagdt, en liten öppning i klippan, men den var icke större, än den nätt och jemt kunde släppa igenom en katt. Fastän man således ej kunde tillfredställa sin lust att aflägga något besök hos småfolket, visste man likväl att berätta om allt det härliga och underfulla, som skulle finnas inne i klippan. Dvärgarne påstodos der ha samlat stora skatter och de mest kostliga klenoder, som ännu aldrig något jordebarns öga har skådat.

De voro små, underligt skapade varelser, som mången sett, men hvilkas utseende ingen egentligen kunde beskrifva. Huru de lefde, visste ej heller någon. Bär plockade de gerna. Under

sommartiden uppsökte de en liten bäck och badade der. En af dem stod dervid alltid på vakt och underrättade sina kamrater, om några människor kommo till stället. Inträffade detta, sprungo de upp ur vattnet och ilade uppför klippan och ned i sin håla så hastigt, som om de bokstafligen dunstat bort.

Slätterfolk, som arbetade strängt med att slå hö eller skära korn, hjälptes af de små männen gerna, och de gäfvo varnande underrättelser, när regn eller hagel hotade. Härigenom åstadkommo de stor välsignelse.

På slottet —holma vistades småfolket med förkärlek. Om aftonen, när alla invånarne gått till sängs, kommo dvärgarne fram, rengjorde redskapen i ladugården, sågo om hästarne i stallen, drogo fram hö åt dem och flätade deras manar. I slottsköket polerade de kopparfaten och tallrikarne, så att dessa blefvo blanka och skinande som guld. Derefter slogo de sig ned vid vedlåren, på hvilken kokerskan hvarje qväll åt dem framsatte en skål med mjölk och gröt.

Deras herrskare var en dyster liten man, som hette Tusse. Till honom kom en gång en gumma, som fördröjt sig i skogen och under sin bärplockning öfverraskats af mörkret. Tätt invid Tusseklippan såg hon nemligen ett vackert hus, hvari hon inträdde och fick der se en gammal liten man med långt, hvitt skägg. Han satt vid ett lågt bord och prentade på en pergamentsremsa.

Då gumman ödmjukt bad om nattläger, nickade han åt henne utan att se upp och pekade på ett hörn i rummet. Snart blef hon orolig. Ingen mer än hon och den gamle tycktes vara inne i rummet. Men likväl susade, hviskade, tassade och trippade man omkring henne, tills slutligen fruktan dref henne att fråga:

"Hvar är jag då, och hvem är Ni?"

"Jag är Tusse", svarade den gamle med en tung suck. "Mina dvärgar flytta bort. Människorna blifva oss allt för besvärliga. Om du ej kommit på denna märkvärdiga timme, hade du aldrig fått nattläger här."

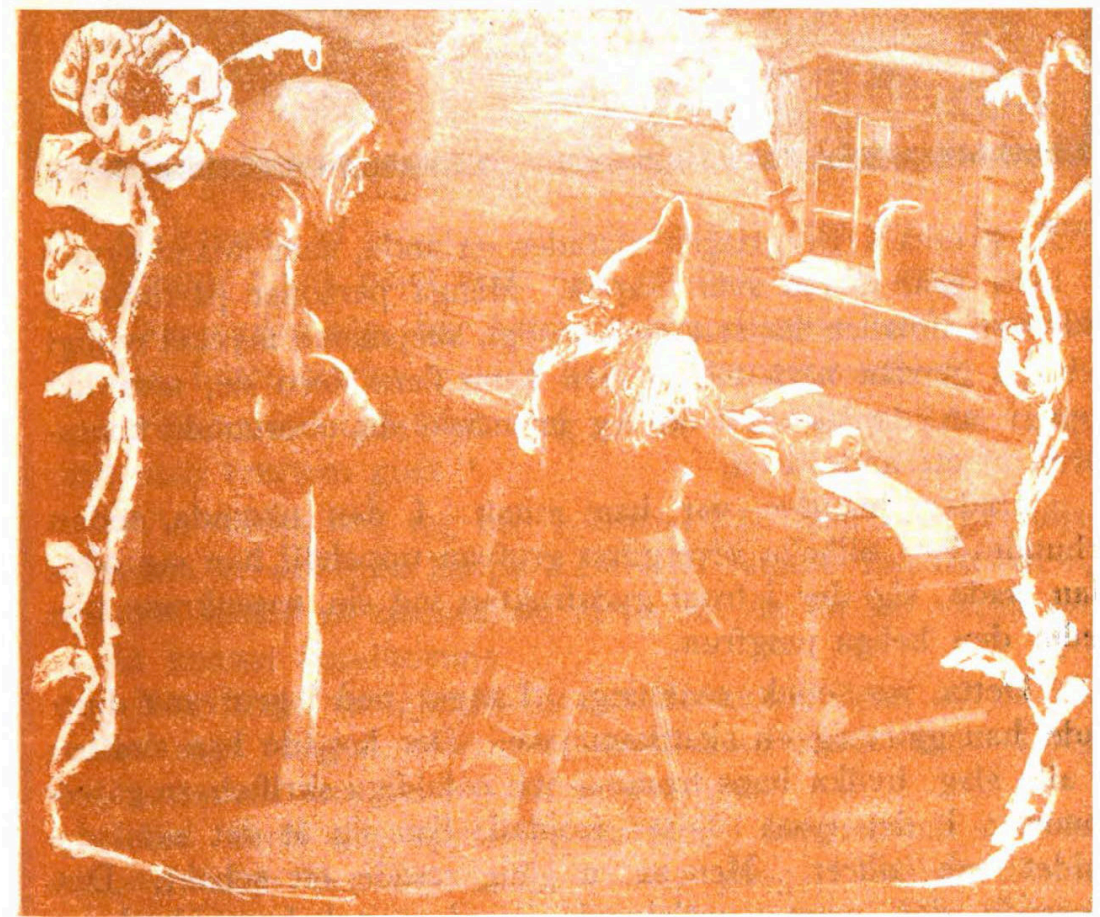
Gumman ville fortsätta med att fråga, men bergfolkets herrskare betraktade henne bistert. Derfor hukade hon sig tigande ned i vrån och somnade slutligen in.

Då hon åter vaknade, sken solen henne klart i ansigtet. Hon fann sig ligga på gräset vid foten af Tusseklippan, och af den vackra byggnaden kunde hon ej upptäcka ett enda spår.

Hon steg hastigt upp och begaf sig på hemvägen. Men då hon framträdde ur skogen, förekom henne allt så främmande och förändradt. Det ståtliga slottet —holma med sina höga spiror och torn var försvunnet. På kullen, der det legat, syntes endast några nakna murar af detsamma. Nedan för kullen stod ett stort, hvitt hus, som hon aldrig förr sett. Hon trodde sig ha gått vilse. Men så fick hon se kyrkan i sin lilla by, de lummiga lindarne kring kyrkogården, och vägen, på hvilken hon gick, kände hon också igen, fastän hon tyckte den vara bredare än förut. Fälten på ömse sidor derom voro äfven indelade på annat sätt, och i byn, dit hon slutligen anlände, hade alla husen ett nyare och vackrare utseende. Menniskorna voro likaledes okända, och till och med sin egen lilla hydda kunde gumman icke upptäcka. På det ställe, der den stått, höjde sig ett stort och prydligt hus, och trädgården deromkring kände hon ej heller igen. Endast eken, som hennes farfar planterat, stod grön och var sig lik.

Vid inträdet i det stora huset såg hon främmande invånare derstädes, och förundrade frågade de, hvad hon ville. Utan att svara gick hon jämrade derifrån och ströfvade omkring i byn, hvars invånare ansågo henne vara vansinnig och förde henne till presten. Denne upplyste om, att precis hundra år förut hade en qvinna med hennes namn gått in i skogen utan att någonsin mer återkomma. Välvilligt bemöttes den gamla. Man bjöd henne på mat och dryck, men hon sade sig ej vara hungrig, utan hon kände sig endast trött. Lugnt omtalade hon derpå, huru hon under bärplockningen i skogen öfverraskats af mörkret och gått in i ett hus vid foten af Tusse klippan. Mannen der inne, som kallat sig Tusse, hade skrämt henne, och slutligen hade hon fallit i djup sömn.

Hon gick nu till hvila, men på morgonen, då man ville bedja henne deltaga i frukosten, låg i bädden endast formen af en människa. Det var stoft, endast stoft. Kläderna, som lågo på stolen, föllo, när de vidrördes, samman likt aska efter brändt papper. Denna underbara händelse upptecknades, bevittnades och förvarades af presten och hans familj.

Bergsanden

I X. grufva i Bergslagen vistades en ande, som ibland syntes bära grå, ibland svart kappa. Många personer påstodo sig vid flera tillfällen ha sett den oroliga skepnaden mycket tydligt och på ganska nära håll. Men ännu flera voro de, som lik som i en dunstkrets trott sig ha märkt de obestämda konturerna af ett andeväsen.

Under lifstiden var han munk. I den nämnda, sedan århundraden tillbaka öfvergifna grufvan uppehöll han sig ofta. Han sade sig der i from gudsfruktan vid sin rosenkrans till bedja den heliga jungfrun.

Detta var dock osanning. Längst ned i grufvans djup hade han gjort sig en skattkammare. Der hopade han skatter af alla slag, hvilka hans fromma och enfaldiga skriftebarn gåfvo honom. I det tysta djupet fröjdade han sig åt det samlade guldets och silfrets. Men så en gång rasade ett schakt. Det krossade den mammonsälskande munken och begrafde hans skatter.

Efter århundradens förlopp återupptogs grufdriften, och grufvan fick då namnet "Rosenkransen". Här syntes, som sagdt, ofta munkens orolige ande.

Värst spökade han i det understa schaktet. Voro arbetarne lata eller på annat sätt pligtförgättna, kom han fram, sträckte emot dem sin långa hals och såg på dem med ofantligt stora eldögon.

En gång fanns der en elak förman, som plågade arbetarne. Anden lurade på honom, då han skulle fara upp i dagsljuset, och krossade hans hufvud, som uttänkt så många elaka planer.

Tvenne bergsmän, hvilka alltid arbetade tillsamman, bevisade den osälle stor vänlighet. En gång funno de till sin förskräckelse, att de icke medtagit tillräckligt med olja, hvarför de ej kunde fullgöra sitt dagsverke. De vågade inte fara upp utan lykta, emedan grufvan var farlig. Ej heller ville de återvända och hemta nytt förråd af olja, då den stränge förmannen möjligen kunde därför afknappa deras aflöning.

Som de der stodo och inte visste, hvad de skulle taga sig till, syntes plötsligt ett litet ljus i gången. Men i stället för en kamrat, af hvilken de hoppades få låna litet olja, kom en jättestor munk emot dem med ett flammande grutljus.

När anden såg, hur bergsmännen darrade, sade han med en röst, hvars styrka tycktes kunna spränga hvalfvet:

"Frukten ingenting! Jag skall icke göra Eder något ondt utan tvärtom godt."

Vid dessa ord tog han lyktorna från dem och göt olja i desamma ur sin egen lampa. Derefter fattade han hackan och arbetade under en timmes tid mera, än de en hel vecka med all flit kunnat åstadkomma.

När detta var gjordt, förmanade anden dem, att de icke skulle säga någon menniska, hvad som händt dem. Derpå slog han med ena handen på bergväggen.

Vid detta slag öppnades en dörr i berget, och de båda männen sågo der innanför en lång gång, i hvilken de härligaste guld- och silfvertackor voro uppstaplade. Det blixtrade och gnistrade, så att bergsmännen nästan bländades deraf. De vände sig om, men när de återtogo sin ställning, var klippdörren tillsluten. Då först föll dem det in, att de utan möda kunnat erhålla skatten, om de kastat stål ditin. De voro likväl glada och nöjda med gåfvan af olja, som de fått, och fortforo med att arbeta.

Denna olja förminskades aldrig.

År förgingo. En lördagsafton drucko båda i värdshuset ett glas mer än vanligt, dervid de började prata bredvid munnen och berättade den underbara historien om bergsanden för sina lyssnande kamrater.

Följande måndagsmorgon, när de åter skulle fara ned i grufvan, fanns ingen olja i deras lampor. Sedan måste de liksom kamraterna hvarje dag påfylla dem.

Munkens vålnad visade sig aldrig mera för dem.

De tre syskonen

Under korstågens första tid bodde på sin borg Stjernen vid Klarelfven den gamle kämpe Tord Eskilsson. Från skilda länder drogo korsets kämpar till Österlandet, lågande af begär att frångå de otrogna det land, der vår Frälsare lärt, lidit och dött. Men i godan ro dvaldes Tord Eskilsson i sin borg. Han hade två söner och en dotter, den sköna Thora. Hon var from och god. Af sin amma hade hon hört berättas om den allsmäktige Guden, som skapat himmel och jord, och om Hans milde son, som gifvit sitt lif för att åter föra till människorna frid och salighet.

Den gamle borgherrn hade äfven hört talas om Hvite Krist, som gått i döden för alla. Han var en ädel man, och fastän han icke trodde på den nya läran, förföljde han ej de fåtaliga kristna, som fridsamt bodde nere i dalen vid foten af hans borg. Följaktligen deltog han ej i korstågen. Hans söner ville ännu mindre göra det. De förde ett gladt och sorg löst lif och förlustade sig med jagt, spel och allehanda lekar. De hånlogo åt dem bland deras ungdomsvänner, som beslutit sig för att färdas den långa vägen till Kristi graf, eggade dertill af en tro, som vore frie svenske män ovärdig.

När deras unga, sköna syster hörde dylikt hädiskt tal, suckade, hon djupt och bad en stilla bön till den allsmäktige Skaparen.

Så dog Tord Eskilsson, och barnen skulle dela arvet. Ur skattkammaren, som gömde stora rikedomar, måhända tyngda af blod och tårar, buros fram i dagen högar af det för föriska guld.

Då smög sig in i brödernas bröst en ond ande, som hviskade till dem:

Da satte sig do bada andarne på en mossbelupen sten . . .

"Eder syster, som dväljes i jungfruburen, sömmar silke och lyssnar till tärnornas sång, hvartill behöfver hon högar af guld? I deremot behöfven det, att dermed resa Edra fasta borgar."

Med en trollkarl, som bodde i nejden, rådslogo de, och af honom fingo de ett doftande, skönt rosenvatten. Med detta gingo de till sin syster och sade:

"Fagra Thora, tårar har du gråtit vid vår ättechöge faders bår. Dina ögon ha förlorat sin glans, blifvit röda och matta. Två dem med detta rosenvatten, att de åter må blifva sköna och strålande!"

System, van att lyda, tvådde sig med det doftande vattnet. Men ack, hennes ögons ljus slocknade! Hon kunde ej mera se morgonsolen förgylla trädens toppar, ej se de tindrande stjernorna spegla sig i Klarelfvens blå vattenspegel. Hon hade blifvit blind.

Sjuk och lidande, talte den af bröderna så omenskligt misshandlade Thora ej det bullrande lif, dessa förde i borgens salar. Då togo de fattiga kristna, som hennes ädelmodige fader beskyddat, henne ned till sig i den lugna, fridfulla dalen och vårdade henne ömt.

Men bröderna logo skadeglådigt åt sin blinda syster, som begifvit sig ned till "tiggarskaran". Enär det skulle tagit för lång tid att räkna de stora mynthögarne, kommo de öfverens om att med en skäppa utmäta lika många strukna mått åt hvardera. Först tog den äldste brodern ett mått klingande guldstycken, så den yngre o. s. v. Men då systemns andel skulle utmätas, vände bröderna upp och ned på måttet och täckte endast dess botten med mynt.

Derpå drogo de ut på ströftåg med sina hirdkarlar och återvände med många fredliga män och ynglingar. Dessa gjorde de till sina trälar och tvungo dem till hårdt arbete vid sina borgars uppförande. Den äldste brodern påbyggde få derneborgen, den yngre lät uppföra sin i närheten, endast skild från Stjernan af ett djupt svalg. Han kallade sin borg Noatun.

Snart reste sig i sin fulla längd de stolta borgarne och speglade sina gyllene spiror och torn i den lugnt förbiflytande elfven. Bullrande, tygellös glädje herrskade i deras salar och gemak. Men den blef kort. Snart inträdde missämja mellan bröderna, som slutligen kommo i ständig fejd med hvarandra.

Medan detta försiggick mellan de rika bröderna, hade deras syster der nere i dalen låtit uppbbygga ett kloster. Litet hade hon

haft att börja med, men stora gåfvor hade hon fått mottaga, och så en vacker dag hade nunneklostret stått färdigt. Och under det oenighet och olycka herrskade der uppe i borgarna, rådde frid och stillhet i klostret, och tusentals personer välsignade den blida nunnan Anna. Och medan bröderna hotande lyfte händerna mot hvarandra, bad system för de olyckliga, och mången gång sänkte de mordvapnen vid ljuden af den härligt ljudande klosterklockan, som förkunnade, att de fromma systrarna bådo till kärlekens Herre. — — —

Många år hade försvunnit, och ynglingarne hade blifvit gråhårsmän. Men hatet, underblåst af smickrare från ömse håll, blef tör hvarje dag allt mera bittert och oförsonligt. Slutligen blef på en i grannskapet boende borgherres bemedling försoning åvägabragt. Fredsmäklaren var på besök hos den äldste brodern, och det beslutet fattades, att den af bröderna, som först vaknade på morgonen at jagtdagen och afsköt en pil mot broderns fönsterlucka, skulle anses gå med seger ur den långvariga brödrastriden. Men den nämnda morgonen ville det hårda ödet, att båda öppnade sin lucka samtidigt och sköto af hvar sin skarpa pil. Dessa borrhade sig in i skyttarnes bröst, och de båda brodermördarne sjönko döda ned på golvet.

Borgarne kommo sedermera i främmande händer, men de medförde ingen välsignelse åt deras egare.

Klostret nere i dalen åter tillväxte alltjemt. Stora skaror af fromma qvinnor och män vallfärdade dit för att bedja om förlåtelse, försoning och frid.

Men från de bakom liggande höjderna blickade efter några decennier tvenne dystra ruiner sorgset ned på klostret i den fridfulla dalen. Och, förtäljer sagan, när fullmånen kastade sitt silfversken öfver Klarelfven, då syntes ur ruinernas djupa källrar de båda brödernas vålnader uppstiga. De hade varit der nere för att öfvertyga sig om, huruvida deras dolda skatter ännu funnos i behåll. Tvenne dofva röster framhväste ett: "Gif akt!" dermed viljande sammankalla de forna hirdmännen till brödrastrid. Men det var endast vinden, som suckande svarade. Då satte sig de båda andarne på en mossbelupen sten vid borgruinens fot, och med hatet ännu lågande i sina ögon stirrade de på hvarandra. Ingen tordes resa sig af fruktan för ett anfall bakifrån af brodern.

Härunder skrida långsamt nattens timmar. Äntligen synes en svag ljusstrimma i öster. Då resa sig vålnaderna och närma sig randen af det svalg, som skilde de båda forna borgarne. Litet grus, en liten sten, så stor som ett öga, det är allt, som faller ned i djupet. Daggen faller sina tårar, gruset blandas med jorden, och några grässtrån uppväxa. Detta upprepas natt efter natt, och så småningom fylles svalget. Och först då, så lyder deras dom, när de med så mycken orättfärdighet uppförda borgarna äro alldeles jemnade med jorden, och svalget, som skilde dem åt, är igenfyllt, — först då finna de båda bröderna försoning och frid. På en jemn stig ila de båda bröderna nu hvarandra till möte. Allt hat, den mångsekelåriga fridlösheten äro glömda. Lyckliga och kärleksfulla som i de första ynglingaåren hvila de nu vid hvarandras bröst. En bro, byggd af deras systems böner, bestiga de derefter. Systemen möter dem der, och hand i hand sväfvade de tre syskonen uppåt till Allfaderns tron.

Hwita nunnan

Enligt sägen skulle den hwita nunnan ha varit den sköna Gundborg, riddar I:s enda dotter. Sin mor hade hon aldrig känt; den väna borgfrun dog, när hon gaf Gundborg lifvet. Den lilla moderlösa och hennes ende, 6 år äldre broder blefvo uppfostrade af sin faster, den stolta och stränga borgfröken Dorotea.

Riddar I var dansk adelsman, riksmarsk och en mäktig herre, som oftast vistades vid danska hofvet och dessemellan på sin fäderneborg i södra Sverige. Han var en tapper och from man och säges i yngre år hafva deltagit i korstågen.

Ett kloster, som hans fader påbörjat helt nära sin ståtliga borg, hade han med stora kostnader låtit färdigbygga. Efter detta kloster har ännu det stora herresätet sitt namn: — kloster.

En dag i augusti skulle en stor fest firas i riddarborgen. Riddarens ende sons trolofning skulle nemligen kungöras på Gundborgs 16-åriga födelsedag.

Bland de många riddarne i guldsmidda harnesk, som denna dag redo öfver vindbryggan, var en dansk prins den skönaste. Jemte sina tvenne äldre bröder vistades han vid denna tid såsom ofta förut på det närbelägna Stjerne— m (ruinen, öfvervuxen med gräs, finnes ännu kvar).

»Gud signe din ingång, arma barn!» . . .

I den lysande rad af fester, som nu följde, var han ständigt Gundborgs riddare. Vid tornérspele, öfverallt bar han hennes färger och visade öppet, att hon var hans hjertas drottning.

Hösten nalkades. De äldre prinsarne och många riddersmän återvände till danska hofvet, men han stannade kvar på det natursköna Stjerne — m. Prinsen var en daglig gäst i riddarborgen, hvarest han på ett höfviskt sätt blef emottagen. Måhända den stolta borgfröken Dorotea drömde om, att en furstlig krona en gång skulle smycka hennes brorsdotters sköna hufvud.

Det ena gästbudet aflöste det andra, och ungdomens glada skämt genljöd i de gyllene salarne. Men om många eller få gäster voro församlade, sågs den stolte prinsen stan. digt vid skön Gundborgs sida, och ofta vandrade de tillsammans i den lummiga parken.

Der denna slutade, och skogen vidtog med sina bok- och ekträd, stod en gammal mossbelupen stenbänk. Å den sutto de, enligt sägnen, ofta vid hvarandras sida och sågo, hur solen sakta sjönk ned bakom den lilla insjöns blå vågor. Mången afton tillbragte den sköne prinsen långa stunder vid sin tillbeddas fötter, sjöng ljufliga kärleksqväden och knäppte sakta på sin luta.

Tiden gick, hösten hade försvunnit och vintern inträdt. Tunga, svarta moln lägrade sig hotfullt öfver riddarborgens höga torn, och snön löll derute och svepte snart jorden i sitt hvita bårtäcke. Och hvita som snö voro skön Gundborgs kinder den dag, då prinsen kom att säga henne farväl. Blyga, försagda ord hviskade hon till honom. Och den falske tryckte det guldlockiga hufvudet till sitt bröst och sade: "När lindarne löfvas, kommer jag och hemtar min brud!"

Och han reste derpå till frankernas glada hufvudstad.

För den sköna Gundborg blefvo nu vinterdagarne mörka och dystra. Hon deltog numera aldrig i ungdomens nöjen, och sällan lemnade hon sin jungfrubur. — Men vårsol log åter och väckte naturen till lif. Då purprade hoppet ung Gundborgs kinder. Genom de små, blyinfattade fönsterrutorna blickade hon ut och

såg, hur lindarnes knoppar svällde; dagarne gingo, och knopparne svällde allt mer. Men prinsen kom inte!

Så en dag anlände till borgen en ung riddare, som under vintern vistats i den franska hufvudstaden. Vid den fyllda bågaren omtalade han hofvets glada fester — främst den ibland dem, som firades, när danske konungens yngste son trolofvades med den stolta prinsessan Regina.

Den arma, bedragna jungfrun hörde intet mer. Med vacklande steg lemnade hon sin faders riddarsal — för att aldrig mer dit inträda.

Samma dag hade hon ett långt samtal med sin biktfader. Och tidigt följande morgon, innan de försra solstrålarne smekt riddarborgens höga tinnar, smög sig Gundborg sakta ned för de breda stentrapporna och gick in i parken. Der hade hon lekt i barndomens lyckliga dagar, der hade hon gått vid hans sida, och der nere vid den gamla stenbänken under ekar och bokar dröjde hon en stund. Der hade den trolöse många gånger svurit henne evig trohet!

I det gröna gräset vid hennes fötter stodo några halfutslagna hvitsippor; hon böjde sig ned för att bryta en, men hastigt drog hon sin hand tillbaka. Var hon ej sjelf en bruten blomma? Hon afstod från sippan och upptog i stället ett ekollon. Med detta i handen lemnade hon för alltid sina för fäders stolta, sköna hem.

* * *

Liksom något dröjande närmade hon sig klostret, hvars port hon klappade på; den öppnades för henne.

"Gud signe din ingång, arma barn!" sade den fromma abbedissan och tryckte den unga jungfruns kalla, hvita hand.

"Fromma moder", hviskade Gundborg med skälfvande stämma, "hela mitt lif vill jag egna åt detta kloster, och mitt blifvande arf skall jag skänka hit; min fader skall säkert gilla detta. Men, fromma moder, tvenne böner önskar jag ställa till Eder. Här har jag ett ekollon. Tillstädjen I, att jag lägger det i en blomkruka med litet jord uti och har det i min cell?"

"Arma barn, det är en syndig tanke; allt jordiskt måste vi lemna, men bönen vare dig beviljad. Guds moder befrie dig snart från denna syndiga tanke!"

"Stor tack, fromma moder! Beviljen mig äfven, att min amma må dväljas hos mig i klostret de tvenne första månaderna!"

Abbedissan såg på den sköna flickan med en pröfvande blick, tryckte moderligt den skälfvande gestalten till sitt bröst och hviskade:

"Arma, vilseförda barn, ske som du åstundar!"

Och innan solen sjönk i vester, hade den kalla klostersaxen atklippt skön Gundborgs rika, guldgula lockar, den tunga, guldstickade drägten blifvit utbytt mot klostrets enkla, hvita kläder, och den högättade borgfröken hade utbytt namnet Gundborg mot det af fromma syster Anna. —

Stor uppståndelse rådde i riddarborgen. Till slottsherren, som var vid hofvet, sändes ilbud. Han återkom och rasade, men klosterportarne voro obevekligt stängda. Hans syster hviskade några ord i hans öra, och den mäktige riksmarsken, knöt händerna i vanmäktigt raseri.

De tjocka klostermurarne voro de enda stumma vittnen till den unga flickans lidande och tårar!"

Syster Annas cell hade blott ett fönster, som vette åt öster. I det stod en blomkruka. Ofta tog den arma flickan ned den, och hennes tårar föllo på den svarta mullen deri.

Så en dag syntes tvenne hjertblad spira upp ur blomkrukan. Ekollonet hade slagit rot och växte. Längre sågs det stå i nunnans lilla fönster. Men den dag kom, då eken blef för hög för att kunna römmas i det lilla klosterfönstret. Då, påstås det, sågs syster Anna en månljus natt uppsöka det ställe, hvarest klosterträdgården och borgens park sammanträf fode. Der helt nära den lilla insjöns strand satte hon eken. Solsken och regn vaxlade, och eken växte, hög och stark, och år följde på år. —

Lindarne hade sett sina femtio somrar, och bladen hade åter fallit. Den fordom så sköna Gundborg I, den fromma syster Anna, hade blifvit en lutande gumma med lika hvitt hår som den drägt, hon bar.

En morgon, när klosterklockorna kallade till ottesång, hörsammade hon icke kallelsen : blek och kall låg hon på sitt hårda

läger. Döden hade för alltid tillslutit de tröttgråtna ögonen. På ett bord vid hennes hufvudgård låg ett pergament, hvarpå följande ord voro prentade:

"Dömen mig icke! Sex veckor, sedan klostrets portar slutit sig efter mig, födde jag en flicka, hans och mitt barn. O, hvilken lycka, då jag tryckte den späda till mitt bröst! Undrande uppslog hon sina stora, sköna, blå ögon. — Febern brann ännu i mina ådror, och jag ville fly. All min rikedom, som jag ju öfverlåtitt åt detta kloster, ville jag gifva mitt barn, och honom skulle jag vilja tvinga föröka denna rikedom. Men hade jag ej sjelf varit rik och skön? Skulle detta barn måhända lida, som jag hade lidit? Nej, tusen gånger nej ! Den späda hade jag gifvit lifvet, jag ville också taga det. O, dömen mig icke! Outsägliga qval led jag, och den smärtfria död, jag gaf mitt barn, var ett intet deremot. Stoffet efter den lilla ville jag dock behålla. Med min trogna ammas hjälp förvandlade vi det till aska och gömde det tillika med ett krusifix i en urna. Denna vågade jag icke länge behålla i min cell. En stilla, månljus natt gick jag, stödd på min trogna ammas arm, ut och gömde det älskade stoftet i jorden.

O, dömen mig icke! I femtio år har jag fastat och bedit. Guds moder vare mig nådig!"

* * *

Sekel följde på sekel. Öfver 300 år hade försvunnit. Klostret med dess tjocka murar hade länge sedan blifvit jemnadt med jorden. Riddarborgen hade grusats och ett nytt slott uppförts på samma plats. En allé af åldriga lindar påstods vara en kvarlefva från den gamla riddarborgens park.

Vid slutet af allén stod en stor ek, nunnans ek*). Denna ek skulle ha varit den, som vuxit ur det ollon, skön Gundborg planterat.

Det var ett underbart träd ; större än alla de andra höjde det sin stela krona liksom bedjande upp mot himlen. Nere vid roten var eken ovanligt tjock och försedd med en urhålkning, tillräckligt stor att kunna rymma ett bord och tvenne stolar.

*) På 1850-talet fanns den ännu kvar.

Under många år hade folket sagt: "I år slår nog icke nunnans ek ut."

Men det gjorde den likväl, fastän betydligt senare än de andra träden.

I många slägtled gick den sägen, att hvarje fullmånenatt en skepnad, den hvita nunnan, sakta skred nedför allén, stannade framför eken och försvann. —

Så en natt i början av 1800-talet vaknade gamle grefve X., dåvarande egaren till — kloster, vid, som han tyckte, det en dörr sakta öppnades. Han var fullkomligt vaken och såg en hvit skepnad närma sig sängen, skrida bort till fönstret och försvinna.

Rädd blef han icke, men sofva kunde han ej mera den natten. Han tänkte på, huru han allt ifrån barndomen hört talas om den hvita nunnan och hennes ek. Skulle borgfröken möjligen der nere gömt stoftet af sitt och den trolöse prinsens barn?

Han beslöt att låta undersöka platsen. Flera dagar arbetades der utan att påträffa något anmärkningsvärdt. Slutligen stötte man på en urna af brons, på hvars botten låg litet stoftliknande aska och ett — krucifix.

Med stilla högtidlighet blef urnan nedsatt i kyrkogården, och socknens åldrige prest läste frid och välsignelse deröfver. Sedan dess sågs den hvita nunnan aldrig mer.

Riksbanksqvittot

Öfverste B. berättar följande i sina efterlemnade papper:

"Under sista svensk-danska kriget var jag chef för svenska infanteriregementet X. Vi voro på väg till en truppafdelning, som låg i närheten af Landskrona. Men för inväntande af trupper från Småland skulle vi någon tid uppehålla oss i norra Skåne. Mitt regemente blef inqvarteradt i och omkring den stora herregården M — berg.

Der rådde sorg på gården. Samma dag, vi anlände, hade patronens maka blifvit begrafven. Likväl blefvo vi på det välligaste mottagna af hr K. Denne man var en godhjertad och människovänlig person, som gjorde allt för vårt välbefinnande. Det gjorde oss därför ondt om honom, att han förlorat sin maka, som han varit starkt fästad vid. Vi sökte också på allt sätt skingra hans sorgsna tankar, hvilket äfven, såsom vi tyckte, lyckades oss, hvaröfver vi icke litet voro glada och belåtna.

Tvenne af mina yngre officerare, löjtnanterna A. och B., voro sjukrapporterade. Den förstnämnde hade ådragit sig en svår bröstsjukdom, den sistnämnde nödgats undergå en smärt sam operation för en böld å ena axlen. De blefvo inqvarterade i ett rum i en liten flygelbyggning, som endast begagnades till förrådsrum och dylikt.

Tredje dagen efter deras vistelse der skref löjtnant B. till mig och bad enträget att blifva förflyttad till ett annat rum. Jag blef ond, ty jag visste, att den välvillige värden upplåtit just detta rum åt

de begge sjuklingarne, att de der, aflägsset som rummet låg, måtte njuta välbehöflig hvila. Af denna orsak lemnade jag saken utan afseende. Efter ett par dagar förnyade båda löjtnanterna samma anhållan, emedan, såsom de sade, rummet hemsöktes af nattliga spökerier

Jag beslöt nu att undersöka saken och på det strängaste bestraffa dem, om de af okynne skrämt upp hvarandra. På något spökeri trodde jag icke. I sällskap med major M. och en sergeant besökte jag sjuklingarne och sade till dem:

'Mine herrar, jag varnar Eder för att öfverskrida sanningen, enär jag ernar låta protokollföra allt, hvad I hafven att säga.'

Sergeanten upptecknade derpå följande ord af löjtnant A. :

Förliden måndagsnatt mellan klockan 12 och 1 väcktes jag af en obehaglig känsla, liksom om en tyngd tryckte mina fötter. I detsamma jag ville draga benen åt mig, utropade löjtnant B., att någon satt på mina ben. Natlampan brann. Jag blickade upp och fick se en människogestalt uppstiga från sängkarmen, hvarefter den gick några steg och blef stående midt för min hufvudgård. Ängslig till mods, gömde jag hufvudet i kudden och bad en bön. Då jag åter såg upp, var synen försvunnen. Samma tyngd på fötterna, samma syn upprepades tre nätter å rad. I går natt fattade jag mod och frågade i Guds namn gestalten, hvem han vore, och hvad han ville här. Han böjde sig då ned öfver mitt hufvud och hviskade till mig med sjungande stämma:

'Jag var i lifstiden fru K. och husfru här på gården Till förmån för min äldste son, som jag älskade ända till afguderii, insatte jag af min enskilda förmögenhet och utan min mans vetskap en summa penningar i riksbanken i Stockholm. Papperen härpå ligga i en lönlåda i min byrå. Säg min man det och bed honom, att han fördelar penningarna lika mellan båda våra söner. Jag skall tacka dig, då jag snart möter dig i ett bättre lif.'

Derefter hade anden försvunnit.

Löjtnant B. fick nu afgifva sin rapport, och hans utsago öfverensstämde med kamratens. Han hade observerat den hvita andeskepnaden. Ansigtet hade han dock ej kunnat se. Det hade endast syntts hvitt, eller som om hon haft en hvit slöja framför detsamma. Hvad anden talat, hade han icke hört.

Jag sökte öfvertyga dem om, att det omöjligt kunde vara ett spöke, som de sett och hört tala. Men de stodo fast vid sina ord. Jag delgaf nu godsegare K., hvad jag fått veta, och han kände sig smärtsamt berörd. Sin aflidna frus byrå undersökte han i min närvaro. Någon lönlåda hade han ej reda på. Efter mycket sökande funno vi den likväl, och deri låg ett riksbankens qvitto på 10,000 riksdaler. Under djup rörelse sade han sig enligt andens önskan vilja fördela summan lika mellan de båda sönerna.

Löjtnant A. träffades någon tid härefter af en dansk kula, som ändade hans unga lif. Skada på gossen! Han var en duglig officer och hade nog haft en god framtid för sig. Men efter dessa händelser skrattade jag icke längre, då jag hörde talas om spökhistorier, såsom jag förut gjort. Min tro på andeverlden hade blifvit en annan."

Den sjunkna borgen

Den sjunkna borgen

Vid Söfde sjö i Skåne skall i forntiden en borg hafva varit belägen. Dess namn har sagan ej bevarat, men den skulle egts af en riddar Jernsida. Denne var en grym man: mord, brand och qvinnorof tecknade hans väg.

Från sina blodiga färder hemförde han en ung och skön tärna, som han beslöt taga till hustru och kallade henne Taga. Hon var en from kristen och sörjde djupt öfver sin makes vilda lif.

"Den store Guden hämnar blodskuld", sade hon ofta.

"Våra fäders gudar älskade djerfva bragder", svarade Jernsida. "Sjung du lof till Hvite Krist! Qvinnolåt torde fägna honom."

Jernsida fortfor med sitt fribytarlif. Men så en gång blef han af en granne öfvermannad och dödligt sårad. På platsen, der han föll, lät fru Taga bygga ett kapell, och här tillbringade hon mången stund i böner för den aflidne.

Till ett kloster i grannskapet skänkte hon mycket gods och guld. Klosters namn har fallit ur glömska, men på samma plats, der det var beläget, finns nu en större bondgård, som kallas "Tagmossa". Fru Taga skulle här ha tillbringat sina sista år, men

som sagdt det ofvan nämnda kapellet var henne kärast af alla vistelseorter. En gång fick hon der uppenbarelse om, att hennes förböner voro hörda. I sin glädje gjorde den fromma frun det löftet, att, om det blefve henne gifvet, skulle hon ännu efter döden med sina böner understödja dem, som här i ödmjukhet anropade Gud om hjälp i nödens stund. Snart derefter afled hon, och underbara bönhörelser förnummos från kapellet, hvilket af folket betraktades med stor vördnad.

Så kom till trakten en vild riddare med många härkarlar. Hvarifrån han kom, visste ingen. Hans tal förstods ej af folket. Guld och härliga skatter hade han i öfverflöd. På ett näs i sjön Ellesta lät han uppföra en fast borg. För detta ändamål nedbröt han fru Tagas kapell, hvilket folket ej kunde förhindra, och stenarne i, detsamma använde han till byggandet af sin borg, hvars torn och tinnar stolt och trotsigt höjde sig mot himmelen. Men en morgon hade borgen med menniskor och allt sjunkit ned i sjöns djup.

Den ogudaktige riddaren fann ingen ro efter döden. Han skulle först då erhålla frid, säger sagan, när han till kapellet återburit hvarje derifrån tagen sten. Och på vägen mellan Söfde och Ellesta har mången vid midnattstid mött en fasanstull skepnad, bärande, som det tycktes, på en tung börda.

I början af förra århundradet mötte prosten F., som var till häst, en afton samma spöke. Han hade varit ute i embetsgörömål och var nu på hemvägen. Derunder började hans häst att plötsligt visa tecken till stor oro. Djuret stegrade sig. och var omöjligt att drivas framåt. Prosten steg ur sadeln för att leda det vid betset. Till sin förfäran såg han då vid pass tio steg framför sig en svart skepnad mödosamt skrida vägen framåt. Den gick djupt nedböjd, liksom belastad af en tung börda. Att det var något öfvernaturligt, derom var prosten öfvertygad, och han sade:

"I den treenige Gudens namn besvär jag dig, att du säger mig, hvem du är!"

Intet svar följde. Men gestalten tycktes vända sig om och komma några steg närmare. Månskenet föll klart på densamma, och prosten kunde tydligt urskilja ett askgrått ansigte med af ångestfull smärta förvridna drag. Hästen gjorde sig med ett kraftigt ryck fri och sprang i galopp derifrån. Ännu stod gestalten kvar,

och fastän prosten tyckte, att stunden var fasansfull, förlorade han icke besinningen utan sade i hög tidlig ton:

"Gud vare dig nådig! Äfven dina synders tunga börda har Jesus Kristus burit. Vänd ditt sinne med ödmjuk bön till Honom, och äfven öfver dig skall Han förbarma sig; äfven du skall finna försoning och frid!"

En djup suck hördes, och allt var försvunnet.

Efter denna händelse syntes skepnaden aldrig mer.

Jag vände mig om och inlöss af fasa vid anblicken af en skepnad...

Röde riddaren

Grefve S. hade i början af detta århundrade varit kommandant på slottet Gottorp i Slesvig. Bland hans efterlemnade papper fanns följande, af honom sjelt gjorda anteckning:

"Redan innan jag tillträdde min befattning på Gottorps slott, hade jag hört talas om den s. k. röde riddaren, som påstods hålla till i slottet. Jag fäste mig visserligen icke mycket vid talet om denne mystiske gengångare, men eftersom det ju skulle varit en historisk person, var det ej utan, att jag tyckte det skulle vara intressant se nämnde riddare. Det fick jag äfven.

En afton eller, rättare sagdt, natt, ty klockan var nära 12, satt jag ännu ifrigt sysselsatt i mitt arbetsrum. Jag var ensam och uträttade några löpande ärenden, som jag ej ville gömma till morgondagen.

Plötsligt hörde jag ett rasslande och klirrande ljud. Jag vände mig om och intogs af fasa vid anblicken af en skepnad, som visade sig för mig. Den var insvept i en gråsvart kappa, hvars kapuschong eller hätta var dragen öfver hufvudet, så att den till en del dolde ansigtet. Likväl tyckte jag mig kunna urskilja ett mörkt, mumielikt ansigte med fasansfulla, af ondska och smärta förvridna drag. Ovillkorligt tillslöt jag ögonen, och åter hörde jag det rasslande ljudet och, som jag tydligt kunde urskilja, en qualfull suck. Derpå var allt åter tyst. När jag sedan slog upp ögonen, var synen försvunnen. Jag gick till hvila, sedan jag först öfvertygat mig om, att alla dörrar nu såsom förut voro låsta.

På flera dagar kunde jag ej befria mig från minnet af den hemska synen. Öfvertygad, som jag var, att jag sett den röde riddaren, frågade jag den gamle slottsfogden, om äfven han någon gång observerat denna underbara skepnad.

"Ja, ofta", svarade han, "har jag sett den fasansfulla gestalten med det hemska, svarta ansigtet. Han har visat sig för mig både här i slottets salar, på borggården och vid tornet samt vid sjöstranden, der fordom, enligt sagan, det lusthus stått, hvarest han lät mörda sin intet ondt anande broder. Väktarne säga sig ofta från tornet hafva sett en, ibland flera skepnader, sväfva från det nämnda lusthuset och ned till slien, samt en blåhvit låga slå upp, der de försvinna. Min far, som var slottsfogde här före mig, såg äfven dessa skepnader, och jag har gifvit akt på, att oron är värst nätterna före och efter mordnatten den 9 augusti. Min fromma moder bad ofta för den olycklige Abels själ. I två år bar han ju Danmarks krona; men brodermördaren tycks vara dömd till evig ofrid."

Så berättade fogden.

Jag tänkte efter, och verkligen, det var natten mellan den 9 och 10 augusti, jag observerat synen.

Den röde riddaren skulle, enligt folktron, ha varit Valdemar Sejrs yngre son, Abel. Vid faderns död besteg hans äldste son Erik tronen. Han påstås ha varit en from och god modig herre. Abel deremot var grym, samvetslös och herrsklysten. Såsom förläning erhöll han hertigdömet Slesvig med flera andra områden.

År 1229 företog konung Erik ett korståg till Estland. Derunder drömde han en natt, att en ande sade till honom : "Jag är den helige Wenceslaw, och mig skall du hedra. Liksom jag gjort, skall äfven du dö martyrdöden; bygg ett kloster i mitt namn till Guds ära!" —

Då konung Erik frågade biskoparne om denne Wenceslaw, erfor han, att det var en bömisk furste, som lefvat för 300 år sedan och blifvit dödad af sin broder Boleslaw.

Kung Erik lät genast grundlägga ett kloster i Padis.

Året efter reste han ned till Dannevirke och mottog der inbjudning från Abel till ett gästabad på slottet Gottorp.

Konungen kom nu ihåg sin dröm, men godmodig, som han var, bortslog han alla elaka tankar och reste utan misstro till sin broder. Med förställd vänlighet mottog Abel honom. Efter middagens slut begaf sig kung Erik, intet ondt anande, bort till det nämnda lusthuset vid sjön och inlät sig i schack spel med riddar Henrik Klerkverder.

Men dit instörtade nu Abel i spetsen för sina män och lät med tunga jernketteringar fångsla konungen, som derpå släpades ned till sjön. Der vid stranden låg en båt förtöjd, och i den kastades han. Några af Abels män, deribland Klerk verder, med hvilken han nyss spelat schack, stego äfven i bå ten, som skyndsamt lade från land.

Konungen bad få tala med en prest, hvilket slutligen beviljades honom. Sedan han biktat sig för en från det närbe lägna kapellet Kosel i hast hemtad kyrkans tjenare, släpades den olycklige konungen ned i båten och mottog der dödshugget af Henrik Klerkverder. Liket kastades i slien, men hittades snart af fiskare. Det höjde då ännu högra handen, liksom nedkallande Guds rättvisa straff öfver mördaren och hans verktyg.

Och straffet uteblef ej heller.

Väl blef Abel vald till Danmarks konung, ty Erik efterlemnade inga barn. Men endast tvenne år regerade han. Under ett krigståg till Ditmarsken mördades konung Abel af en bonde nära Mildeburg.

Först blef han begrafven i Slesvigs domkyrka. Men snart spred sig det ryktet, att brodermördarens ande oroade de fromma munkarne under deras heliga sånger. Liket blef då upptaget och nedsatt i en sump i den närbelägna dyrehaven, och för säkerhets skull slogs en stor påle genom kistan.

Men efter så många århundraden tror folket sig ännu alltjemt se hans osalige ande än på slottet Gottorp och än vid stranden af slien.

Kolmårds-Lasse

Kyrkoherden i H. församling, Östergötland, hette Ö. Innan han tillträdde sitt embete der, var han fängelsepredikant i Linköping.

Han var helt ung, när han kom dit och egde en varm och innerlig tro. Men här, i detta sorgens hemvist, blef hans tro satt på månet hårdt prof.

Under sista vintern han var i Linköping — det var år 1837 — skulle han bereda tvenne olyckliga till döden. Den ena var en helt ung flicka, som dödat sitt nyfödda barn. Hon egde ett vekt sinnelag. Hennes första nattvardsgång stod ännu så lifligt för hennes inre syn. Barnsligt och okonstladt älskade hon sin Gud. Hennes ånger var djup och uppriktig. Men hon hade en ööfvervinnelig afsky och förskräckelse för att dö på stupstocken. Hon begärde nåd, men hennes ansökan blef afslagen. Bittra tårar fällde hon nu och bad innerligt Gud om nåd och barmhertighet. Och den allgode Fadern hörde hennes bön. Hon insjuknade i nervfeber. Man gjorde allt, för att rättvisan skulle få behålla sitt offer. Men snart insåg man, att döden var nära, och sjelf tycktes hon förstå det samt var glad och lycklig deröfver.

En dag kort före sin död sade hon till pastor Ö.:

"Tack, gode pastorn, för all tröst, jag fått! Jag tror till min glädje, att Gud snart hemtar mig till sig."

"Kära barn, Gud välsigne dig!" svarade pastor Ö. rörd.

På morgonen till hennes dödsdag besökte pastorn henne för sista gången. Derunder fattade han hennes redan kallnade hand och yttrade:

"Anna, jag hoppas, att Herren tager dig till sig i den eviga glädjen. Om du efter döden kan och får det, så visa dig för mig!"

"Ja, det lofvar jag pastorn", svarade hon med dödens högtidliga allvar i stämman.

Den andre, som pastor Ö. samtidigt hade att bereda till döden, var en förhärdad brottsling, vanligen kallad "Kolmårds-Lasse". Detta odjur i människohamn hade länge gäckat den menckliga rättvisan. Många brott hade han på sitt samvete. Till sist blef måttet rågad, och han greps samt dömdes till döden. Äfven han lade in en nådeansökan, som likväl blef afslagen.

Delinqventen var ett otrons barn och alldeles oberörd af ånger och bättring. En disig aprilmorgon vandrade han med sitt vanliga trotsiga lugn till afrättsplatsen för att med döden försona sina brott.

Äfven till honom hade pastor Ö. sagt:

"Om du kan, så visa dig för mig efter din död."

"Om jag kan, va' dä' ja!" hade brottslingen då svarat. "Att pastorn, som åtminstone har en liten smula förstånd, kan tro på tocket der!" — — — — —

Äntligen slog för pastor Ö. den efterlängtade timmen, då han fick utbyta den sorgliga sysslan som fängelsepredikant mot det fridfulla herdekallet i H.

Tre veckor hade den unge kyrkoherden varit der, då det inträffade något, som vi i det följande skola berätta.

En härlig vårafton i slutet af maj satt han i sitt arbetsrum med ryggen vänd åt fönstret. Det var sent på qvällen, och en lätt skymning rådde. Plötsligt tyckte han, att det blef ljusare i rummet. Han steg upp och såg ut genom fönstret. Mot den klarblå himlen märkte han då en liten hvit sky, som sänkte sig och kom allt närmare, tills den var helt nära fönstret. I skyn kunde nu kyrkoherden se en ljus gestalt och tydligt igenkänna de vänliga anletsdragen hos densamma. De voro — Annas. En obeskrifligt fridfull glädje aftecknade sig i hennes förklarade anlete, och högra handen sträckte hon välsignande ut mot sin själasörjare.

Denne böjde ovillkorligt sitt hufvud och sade:

"Tack, Anna! Jag ser, att du är lycklig."

En sekund till, och vårskymningen hade åter inträdt.

Denna syn skänkte kyrkoherden både glädje och tro.

Ofta undrade han, om han väl någonsin skulle få se olycksbarnet Lasse. Men sommar och höst förgingo, utan att han förnam något. Så kom vintern med sina långa qvällar.

Det var sent en afton i början af december. Kyrkoherde Ö. satt ännu uppe, ifrigt sysselsatt med sin predikan. Derunder tyckte han sig höra ett ljud bakom sig. Han vände på hufvudet, och helt nära sig såg han en fasansfull syn, som han närmast ville kalla en dimbild. I den igenkände han likväl genast Lasse: det var hans trotsiga, hånfulla anlete, hvori dertill tydligt märktes ett drag af namnlös ånger och smärta.

Ett par sekunder hade kyrkoherden sina blickar fästade på den olycklige.

"Gud vare dig nådig!" sade han derpå, föll på knä och uppsände en brinnande bön till Allförbarmaren.

Från denna stund tviflade Ö aldrig mera. Han upp nådde mycket hög ålder och var en ödmjuk och nitisk Herrens tjenare. Sina församlingsbor och anhöriga förmanade han varmt och innerligt att bedja Gud om en fast tro såväl på den evige, rättvise och barmhertige Guden som ock på ett lif efter detta.

"Mörke tysken" och kyrkorånet

Medan prosten E. ännu var vice pastor i R— s församling under prostinnan T:s nådar, tildrog sig följande, som han sjelf berättar:

"Prestgården var mycket gammal och bestod af en två våningsbyggnad af trä. På nedra botten till venster i förstugan fanns bland andra äfven ingången till köket. Midt emot detta åtgården till var expeditionsrummet, försedt med två par fönster, beläget. Mitt rum var äfven stort, och dess fönster vette åt trädgården.

Denna var hållen i gammal stil och troligen anlagd för länge sedan. Den korsades af två raka, breda gångar, kantade med krusbärsbuskar. För öfrigt stodo här och der i trädgården åldriga fruktträd.

Byn låg ett litet stycke ifrån prestgården, och der rådde den fridfullaste stillhet, man gerna kan tänka sig. Jag kom dit på sensommaren och fann stort behag i dess idylliska lugn och ro.

»När detta runnit ut åtta gånger tjugufyra gånger, tillhör du ej mera de lefvandes antal.»

Men ett förundrade mig, och det var, att hundarne, såväl prestgårdens som en hel del från byn, nattetid höllo ett så förfärligt oväsen i trädgården. Jag talte med prostinnan derom, men hon smålog och sade:

"Det skall pastorn ej fästa sig vid. Trädgården tycks vara hundarnes älsklingsplats. Vi äro så vana dervid, att vi ej ens höra det."

Jag kunde emellertid ej vänja mig dervid. Så en mycket ljus månskensnatt var oväsendet värre än förut. Längre låg jag och försökte att somna, men det var omöjligt. Förargad steg jag upp och tittade ut genom fönstret. Jag fick då se prestgårdens begge stora hundar och några andra stå nära ett gammalt päronträd i trädgården och ilsket skälla. De vände nosen mot marken, och än veko de något tillbaka, än komrao de framrusande mot trädet med ännu mera ilsket skall.

Dagen derpå frågade jag den gamle klockaren, om han visste någon anledning till detta oväsen.

"Under de 50 år jag varit i församlingen", svarade han, "har prestgårdsträdgården varit, som den nu är, och om hundarne hålla till hellre der än annorstädes, så är det väl af gammal vana."

Natt efter natt upprepades oväsendet, hvarför jag slutligen bad prostinnan om tillstånd att få anställa forskningar efter orsaken till detsamma. Hon beviljade min anhållan, och jag lät anställa gräfningar i trädgården omkring päronträdet. Der, en aln under jorden, påträffades en kopparkruka, full af gamla ogångbara silfver- och kopparmynt.

Nu påminde sig de gamle i byn, att de hört omtalas, det en skatt för lång tid tillbaka skulle blifvit skänkt till kyrkan, men att den en natt försvunnit ur sakristian."

Härom berättar folksäggen:

För många, många år sedan fanns prostgården i R— s församling icke der, hvarest den nu är belägen. Den tvenne våningar stora träbyggningen jemte kringliggande tre mantal jordområde egdes då af en från Hamburg inflyttad tysk. Han var en storväxt, groflemmad person med ett allt annat än förtroendeingifvande utseende, egde svart hår och dito skägg samt ett par ögon, skarpa och genomträngande som pilar.

Det sades om honom, att han i yngre dagar — han gick nu på sitt femtiosjette år — varit fribytare. Huruvida det var sant, visste ingen med bestämdhet, men otroligt var det inte, ty en sjöröfvere kunde icke gerna ha ett mera typiskt utseende än "Mörke tysken", såsom han allmänt kallades.

Men fastän grannarne voro rädda för honom och undveko att gå eller åka förbi hans gård, särskildt nattetid, hade han likväl ännu icke gjort någon af dem något förnär.

Hurudana hans familjeförhållanden voro, visste heller ingen, då han icke umgicks något vidare förtroligt med sockenborna, och ingen af dessa någonsin trädte öfver hans tröskel. Men att icke allt var, som sig borde, det förstod man på honom af det inbundna och mången gång tungsinta sätt, som man emellanåt kunde finna hos honom. Af tjenarne kunde man ingenting få veta i detta stycke, ty de voro likaledes tyskar och låtsades åtminstone icke kunna tala ett enda svenskt ord.

Förhållandet var emellertid det, att "Mörke tyskens hustru", som han älskat öfver allt annat, och som något böjt hans hårda sinne, efter endast ett par års vistelse i Sverige, plötsligt aflidit, efterlemnande åt maken deras enda barn, den åttaåriga Lischen. På henne slösade han nu all den kärlek, han var mäktig och anskaffade åt henne en tysk guvernant, som ledde hennes uppfostran på det förträffligaste sätt. Under tiden växte Lischen upp till en fager jungfru, som det var en fögnad att se på.

Så, när Lischen fyllt sjutton år, ankommo från Tyskland på besök till "Mörke tysken" en baron Goldenbach och hans tjuguarige son. Den äldre Goldenbach, som i sin ungdom varit vida omkring i verlden och under en följd af år i kompani med "Mörke tysken" tjenat mycket pengar, hade derefter återvändt till fäderneslandet, der han med beräkning blifvit mecenat i stor stil och i följd deraf upphöjts i friherrligt stånd.

Han jemte son var nu, som sagdt, på besök hos "Mörke tysken", och det dröjde inte många dagar, förrän den unge baronen blef öfver öronen kär i Lischen. Detta såg naturligt vis hennes far med mycket blida ögon, ty att få en baron till svärson var ju någonting storartadt. Unge Goldenbach anhöll också vid lämpligt tillfälle hos honom om hennes hand, hvilken anhållan beviljades med största hjertlighet. Men då den älskogsranke ynglingen

framförde samma ärende till Lischen, erhöll han af henne ett bestämdt afslag, motiveradt dermed, att hon icke kunde skänka sin hand åt en person, som hon visserligen lärt sig att högakta, men för hvilken hon icke hyste några varmare känslor.

Förhållandet var nemligen det, att unge Lischen redan skänkt bort sitt rika hjerta till en ovanligt ståtlig ungersven, som till en arrendator der i socknen. De unga två hade träffats då och då utan "Mörke tyskens" vetskap derom, och snart hade de biktat sin kärlek och svurit hvarandra evig tro.

Emellertid gick unge Goldenbach med sin korg direkt till "Mörke tysken", för hvilken han omtalade sitt misslyckade frieri och förklarade för sin åsigt att med det snaraste återvända till Tyskland.

"Jag har tittat för djupt in i Er älskliga dotters sköna ögon", sade han, "och jag skall söka döfva den smärta, hon tillfogat mig med sitt afslag, genom att göra afståndet mellan henne och mig så stort som möjligt."

"Tag Er inte så illa vid, min unge vän!" yttrade "Mörke tysken". "En ungmös ord och nattgammal is får man icke ställa allt för stor lit till. D. v. s. rörande den här affären: hvad Lischen har svarat Er på Ert frieri, det kan hon återtaga nästa minut. Stanna Ni blott kvar så länge, skall jag ordna saken till Er fulla belåtenhet."

Med dessa ord aflägsnade sig "Mörke tysken" och gick att uppsöka sin dotter. Hvad som afhandlades dem emellan, förblef en hemlighet, men vid middagsbordet eklaterade "Mörke tysken" förlofning mellan baron Goldenbach och Lischen, som var blek som en lilja.

Ett par dagar derefter återvände baronerna till Tyskland, sedan det bestämts, att de nyförlofvades bröllop skulle hållas på dagen jemt tre månader derefter.

Det bröllopet skulle likväl ingenting bli af. Lischen blef allt blekare, och för hvarje dag aftynade hon allt mera, så att hon slutligen måste intaga sängen. Detta gick "Mörke tysken" till hjertat, ty, som sagdt, han älskade på sitt sätt sin dotter. Likväl höll han fast vid förbindelsen mellan henne och baronen, fastän han alltför väl visste, att tanken på det stundande, förhatliga bröllopet utgjorde orsaken till hennes aftynande. Läkare efterskickades, men de kunde ingenting uträtta. Lischen blef allt svagare. I sin stora

sorg vände sig då "Mörke tysken" till en i socknen boende gumma, allmänt kallad "kloka Mari", emedan hon påstods kunna bota alla möjliga sjukdomar och vara hemma i signerier o. d. Kloka Mari sade honom då, att Lischen blifvit förtrollad, men att förtrollningen skulle lösas, om "Mörke tysken" röfvade från församlingens kyrka den penninggåfva, som nyligen skänkts dit, samt nedgräfdde den vid det största päronträdet i trädgården. Detta gjorde han, men Lischen blef icka bättre för det, och snart ångrade hennes far, att han begått helgerånet, ty nu fick han icke ligga i fred en enda natt för spökerier. Dörrarne till hans sofrum öppnades och stängdes på ett bullersamt sätt, hans säng flyttades från sin plats och drogs af osynliga händer midt fram på golvet, och en hemsk skepnad visade sig vid hans hufvudgård. Den höll ett timglas i handen och plögade yttra med graflik stämma:

"När detta runnit ut åtta gånger tjugufyra gånger, tillhör du ej mera de lefvandes antal. Tänk på helgerånet och bered dig på döden!"

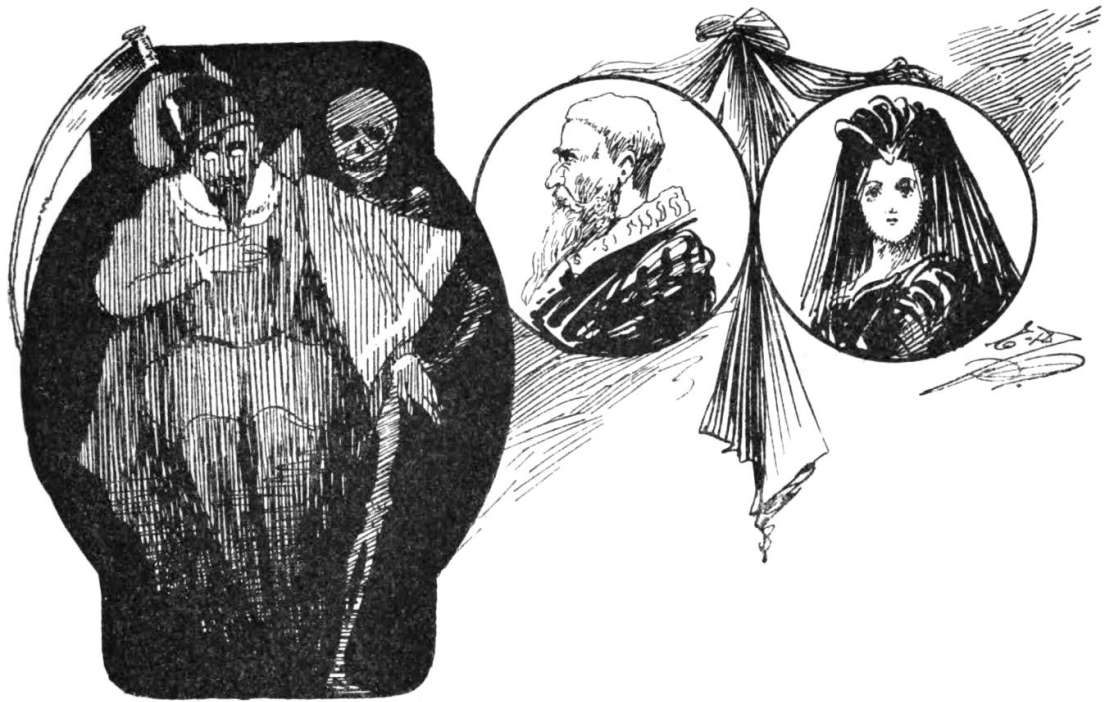
Åttonde natten efter, sedan "Mörke tysken" beröfvat kyrkan hennes gåfva, hade han laddat en stor ryttarpistol och beslutit sig för att skjuta på vålnaden. Det gjorde han också, men i detsamma han tryckte af, riktade spöket pistolmynningen mot "Mörke tyskens" eget bröst. Skottet brann af, och kulan, gick in i högra och ut genom venstra sidan på "Mörke tysken", som med ett rosslande ljud föll medvetslös ned i sängen. På morgonen återfick han sansen för några ögon blick, hvarunder han med matt stämma omtalade, hvad som händt honom. Kyrkostölden hann han likväl icke beröra, ty just då, när han ämnade göra det, kom en stark blodström ur hans näsa och mun, och ett par sekunder derefter var han död.

Det fanns således ej mera något hinder i vägen för giftermålet mellan Lischen och hennes älskade Adolf, och tanken derpå gjorde henne snart fullkomligt frisk. Innan två månader gått, voro de unga tu ett par, gården såldes i följd af oväsendet i trädgården — spökerierna nattetid inne i mansbyggningen hade upphört med "Mörke tyskens" död — och de nygifta flyttade från trakten.

Vidare förtäljer borgsägnen, att de vid päronträdet funna penningarne inlöstes af staten, och den erhållna

försäljningssumman tillföll fattigkassan. — Och sedan fick man sofva i fred för hundskallet.

Riddar Svantes vålnad

Till sin fäderneborg, det gamla slottet — åkra i Södermanland, hemförde i början af 15:e århundradet den åldrige grefve T. som sin brud den unga och sköna fröken B. Hon var af gammal adlig ätt, men fattig. Hennes föräldrar mottogo därför giftermålsanbudet med glädje; den väna flickan deremot dolde sina tårar och räckte den gamle sin hand.

Ifrån sin tidigaste barndom hade hon med varm hand varit fästad vid sin några år yngre kusin, Svante S., en ståtlig ädling, men svag till helsan. Måhända de drömt om glädje och lycka vid hvarandras sida! — Men den ständigt återkommande hostan, och de skära rosorna på unge Svantes kinder vittnade om, att han för alltid skulle mogna för grafven.

Ett år hade den sköna grefvinnan T. herrskat som borg fru på —åkra. Då bad hon sin gemål att få invitera Svante S. till slottet, i hvars omgifningar skogsluften möjligen kunde stärka hans krafter. Härtill nekade icke grefven, och stor var de båda kusinernas glädje öfver att åter dagligen få råkas. Men den gamle grefven upptändes snart af en brinnande och orättvis svartsjuka mot S.

En dag föreslog grefven, att de, S. och han, skulle begifva sig ut på jagt — för tillfället var det ej flera gäster på —åkra. Under frukosten sade grefven:

"Svante, du som är så säker skytt, skjut ned det der skatboet uppe i linden här utanför! Jag har tröttnat på det eländiga skrattandet."

"Det faller sig svårt, frände", svarade Svante. "Boet är ju uppe i toppen på linden, och löfverket är tätt."

"Ja väl", svarade grefven, "men uppe i fjerde våningens korridor har man bra sigte. — Farväl på några minuter! Jag har ett bref att skrifva; sedan mötas vi nere på gården."

Vid dessa ord reste sig grefven och lemnade salen.

En kort stund derefter gick Svante S. uppför de branta trapporna. — Ett skott hördes - ännu ett; en skatas skratt, en qvidande suck — och allt var tyst! — —

Emellertid ilar grefvinnan, som förskräckts af skotten och betagits af oro ut, och hör smygande steg i trappan. Hon ser dörren till sin gemåls rum sakta igenlåsas för att ögonblicket derpå häftigt ryckas upp.

I detsamma ropade grefven till sin betjent: "Jag tyckte mig höra grefve Svante snafva uppe i trappan. Skynda dig dit och se efter, hvad som händt honom!"

Och deruppe låg den unge Svante S. med genomskjutet bröst; bredvid honom syntes en nedfallen lindgren, vittnande om, att han skjutit det ombedda skottet.

Hade den åldrige maken i ett ögonblick af otyglad svartsjuka skyndat upp före den intet ondt anande ynglingen och bragt honom om lifvet?

Saken blef aldrig utredd. Ingen hade hört de tysta stegen i trappan — utom grefvinnan, och hon teg! Det hette, att Svante S. oförsigtigt handskats med sitt gevär och fallit för sitt eget skott. Grefvinnans sorg var stor. Hans blodiga, ljusgröna jagtdrägt lät hon förvara i ett glasskåp, hvilket ställ des på samma plats, der den olycklige fallit. —

Ett skott hördes — ännu ett: och allt var tyst.

Ännu finnes den der, och mörka fläckar på de halft förmultnade kläderna kunna ännu urskiljas.

Folksägnet berättar härom följande:

Efter Svante S.' tragiska död blef det förut lugna slottet — åkra hemsökt af hvarjehanda spökerier. Uppe i fjerde våningens korridor hördes nattetid skott aflossas, skators skrattande läte, suckar och stönande ljud. Dessutom förmärktes tassande och smygande steg i trapporna, dörrar rycktes häftigt upp och slogos igen, och ofta såg husfolket en blek skepnad, iförd en hvit, fotsid klädnad, med blodigt bröst sakta skrida genom slottets salar och gemak.

"Det är Svante S.' vålnad", hviskade tjenarne med förskrämda miner.

Men då grefve T. någon gång emellanåt hörde talas derom, plögade han yttra :

"Asch, — hvad praten I? Det är endast ett foster af inbillningen."

Så var det likväl icke, och det kunde grefven, om han varit sanningsenlig, sjelf intyga. Ty var det någon i slottet, som oroades af den hvitklädda, blodiga vålnaden, så var det väl han. Knappast någon natt förflöt, under hvilken han icke väcktes af ett suckande och stönande ljud, sängkammaren, i hvilken han numera ensam tillbragte nätterna, upplystes af ett egendomligt flammande sken, och vid hans säng stod plötsligt Svante S.' vålnad, med högra handen pekande på sitt genom skjutna bröst. Derpå hörde han anden yttra med en röst, som tycktes komma rakt ur grafven, följande ord:

"Ångra din missgerning och bered dig på döden! Ditt timglas är snart utrunnet."

Vid dessa ord försvann vålnaden, rummet försänktes åter i mörker, och badande i kallsvett tillbragte grefven återstående delen af natten utan att få en blund i sina ögon.

Det är tydligt, att detta nästan hvarje natt upprepade spökseneri skulle menligt inverka på grefvens själs- och kroppskrafter. Han blef yttert nervös, och vid det minsta ljud ryckte han till, som om han träffats af en elektrisk stöt. Den förr så kraftfulla och raka gestalten böjdes under mindre än ett år efter

Svantes död såsom på en åttio års gammal gubbe, och hans händer och hufvud darrade som asplöf för vinden. Med få ord: man förstod mycket väl, att han närmade sig slutet med snabba steg. Det dröjde ej heller länge, förrän han nedlades på sjukbädden, från hvilken han ej mer uppsteg. Under gräsliga själs- och kroppslidanden aftynade han hastigt, och då grefvinnan tidigt en morgon trädde in i sjukrummet, fann hon honom liggande död i sängen och sjuksköterskan afsvimmad på en chaiselongue."

Grefvinnan skyndade att badda den afsvimmades panna och tinningar. Efter en liten stund drog denna ett djupt andetag, blodet återvände till hennes dödsbleka ansigte, och hon slog upp ögonen med ett förskräckt uttryck i blicken.

"Hvar är jag?" yttrade hon med darrande stämma och såg sig omkring i rummet. "Ah, nu minns jag allt . . . Följde grefven med? Det var förfärligt!"

"Jag kan icke fatta dina ord, Maria", sade grefvinnan. "Hvad har händt?"

"Något öfvernaturligt, nådig grefvinna", svarade sjuksköterskan. "Men innan jag berättar det, så låt mig få veta, -om grefven är död."

"Ja, han är död."

Derefter berättade hon:

"Strax före klockan 12 i natt gaf jag grefven af den ordinerade sömndrycken, och några ögonblick derefter var han somnad. Jag lutade mig därför ned mot chaiselonguen utan att släcka de tvenne vaxljusen samt hade blicken riktad på Frälsarens bild der midt på väggen. Under det jag så låg och tänkte på lifvet och döden, hörde jag ett underligt suckande och stönande ljud komma liksom ned ifrån golvet. Förskräckt reste jag mig upp, rädslan bokstafligen fastnitade mig. Ännu en gång upprepades det nervskakande ljudet, de båda vaxljusen släcktes på ett för mig oförklarligt sätt. Nu började svetten perla ned för mitt ansigte.

Jag ville resa mig upp för att ånyo tända ljusen, men jag förmådde det inte, och i stället upplystes rummet af ett starkt sken, som liknade flammande eldtungor.

Halfdöd af fasa sökte jag af alla krafter att ropa på hjälp, men tungan var liksom förlamad, och jag fick inte ett ljud öfver läpparna. Min förskräckelse skulle dock än ytterligare stegras.

I det flammande ljusskenet såg jag en hvitklädd skepnad med en blodfläck på bröstet, och bakom det öfvernaturliga väsendet observerade jag ett grinande benrangel med en lie i ena handen.

Och jag hörde den hvitklädda vålnaden med en grafliknande röst säga till grefven, som vaknat och låg der med af förskräckelse vildt rullande ögon, följande:

'Mördare, ditt timglas har runnit ut. Gör dig redo för färden in i evigheten! Döden väntar dig här!'

Mer hörde och såg jag icke, ty jag föll afdånad ned på chaislonguen", slöt Maria sin berättelse.

Grefvinnan var mycket uppskakad, och tunga suckar bröto sig fram öfver hennes läppar.

"Gud vare hans arma själ nådig!" mumlade hon derpå och lemnade likrummet.

Från denna dag var slottet —åkra helt och hållet befriadt från spökerierna.

Svarta frun på Knutstorp

Knutstorp i Skåne tillhörde under 1200- och 1300-talet ätterna Tott och Kyrning. Nuvarande borgen uppfördes i början af 1500-talet af Otto Brahe. Den lades på en holme i en liten insjö, som numera är ängsmark. Under krigsoroligheterna sköts slottet i brand af svenskarne, och danskarne måste gifva sig. En kanonkula sitter inmurad i ena slottsväggen till minne deraf. Den danska krigskassan, som svenskarne voro öfvertygade om skulle finnas der, påträffade de inte. Den har aldrig blifvit funnen. Enligt en dansk urkund skulle den gömms i den understa, tre våningar djupa källaren. Men dit har ingen kunnat tränga. Möjligen har den raserats af danskarne.

År 1726 köpte en Ankarstjerna godset och restaurerade den förfallna borgen. Derunder lät han förgäfvos söka efter den omtalade skatten.

År 1741 köpte Otto Schwerin Knutstorp. Äfven han hade hört talas om danskarnes stora krigskassa, och han lät anställa

gräfningar efter densamma. Dervid påträffades också nedgången till en källare. Drifven af nyfikenhet, skyndade Schwerin genom den öppnade jerndörren ditin, innan hvalfvet blifvit utvädradt. Skatten fann han ej, men väl benrangel af ett barn och ett får. Schwerin dog snart derefter i följd af den förskämda luften, som menligt inverkat på hans helsa. Men folket sade:

"Draken gaf honom dödsslaget!"

Vidare förtäljer folksäggen:

Riddaren Sten Brahe, som egde Knutstorp i midten af 1600-talet, var en sträng och grym herre. Af sina förtryckta underhafvande kallades han "hårde Sten". Han var svag för sköna qvinnor och hade i sin ungdom hemfört till Knutstorp en ung och bedårande vacker köpmansdotter från Danmark. Hellevig, såsom hon hette, förlorade dock efter några år sin skönhet i kopporna. Men då hon var en inställsam och ränkfull qvinna och herr Stens hjälp på mångahanda sätt, fick hon stanna kvar — ehuru alltjemt plågad af svartsjuka — såsom hushållerska på Knutstorp.

Så, en kulen höstqväll, försvann från den närbelägna prestgården kyrkoherdens sköna 15-åriga brorsdotter Kerstin. Efterspaningar anställdes, till och med af herr Sten, men de ledde ej till något resultat.

Hellevig, som kände till riddarens många älskogsäfventyr, hade dock sina egna tankar om den försvunna. Herr Sten gjorde numera endast korta besök vid hofvet i Köpenhamn. Hans gamle, trogne kammartjenare Jakob, som annars alltjemt följde sin herre, lemnade hädanefter aldrig Knutstorp. Ofta mötte hushållerskan honom i borgens korridorer med mat brickor på armen. På detta sätt förflöto tvenne år. Folket hade länge talat om, att ängsliga skrik hördes från östra slottsflygeln. Denna, som innehöll obebodda rum, sågs ofta upplyst, och invånarne, vana vid borgens spökerier, flydde förskräckta den hemska platsen.

Ytterligare förgingo två år. En natt, då Hellevig, plågad af svartsjuka, vankade kring i borgen, hörde hon en ljuf, helig sång och uppfångade orden: "O, Guds lamm, var mig när...!" Hon var nu säker på, att Kerstin från prestgården hölls gömd någonstades i slottet, och att herr Stens kammartjenare hade reda på förhållandet. Reste så riddaren till Köpenhamn, och dagen derpå

insjuknade nämnde kammartjenare mycket häftigt, och innan han dog, anförtrodde han henne allt.

När herr Sten kom hem, hördes mellan honom och den förut så högt stående hushållerskan utspelas häftiga scener. Från denna stund hade riddaren ej någon trefnad på gården. Han afstod Knutstorp till sin syster Sofia, gift med Tage Tott.

Hellevig lefde ännu i många år, först på Knutstorp, sedan i dess grannskap. Under sista tiden af hennes lefnad förmörkades hennes förstånd. Kring vallgrafven vankade hon alltjemt. Emellanåt gräfde hon i jorden och sade sig vilja leta reda på en skön qvinna, ett barn och ett lamm. Folket endast log åt dåren. På dödsbädden tycktes förståndet ljusna, och hon bekände, att hon lockat en ung qvinna med hennes lilla barn ned i slottskällaren, föregifvande att vilja rädda dem.. Svartsjuka och raseri hade drifvit henne dertill. Undersökningar anställdes, och i källaren påträffades benranglen af den olyckliga Kerstin och hennes barn med herr Sten.

Efter Hellevigs död hade hennes osälle ande ingen frid eller ro. Ofta sågs en svart qvinnoskepnad mödosamt skrida genom borgens salar och korridorer. I början af 1800-talet påstås en ung prestman, som vistades på Knutstorp, ha mött spöket. Han skall då ha talat tröstens ord till den olycklige anden. Sedan dess, säges det, har den "svarta frun" ej varit synlig.

Klippborga

Fordomtida — så förtäljer en gammal krönika — då kristendomen ännu stred med hedendomen om herraväldet i norden, reste sig midt emot den å en ö i Mälaren belägna staden Birka en tornprydd borg.

Der bodde en lydkonung vid namn Ulf. Från fjärran land vesterut hade han kommit i spetsen för en skara tappra kämpar. Mycket guld medförde han, ty plundring hade varit hans lust. Fogelfri i sitt eget land, hade han dragit dädan och med sina skepp kommit in i Mälaren. Här och der mellan de många öarne for han fram med hejdlös grymhet; mångt odal brände han, och allt lade han under sitt välde. Så framkom han till det starkt befästa Birka, utanför hvilket han med sina män höll råd, huru han skulle kunna bemäktiga sig staden. Hans kämpar fruktade en stormlöpning. Staden med sina höga torn syntes dem allt för stark, och dessutom höjdes olycksbådande härskri derifrån. Då sände Ulf bud till konungen i Birka med begäran om att blifva gästvänligt emottagen. Detta beviljades, ty Birkakonungen hade hört mycket talas om främlingen och dennes nya krigskonst.

»Till min valkyria vill jag kora dig», sade han.

Med sina män, hvilka medförde rika skänker till konungen, steg nu Ulf kämpe i land. Derpå blef mycket mjöd drucket, och vid bragebägaren vardt det beslutet fattadt, att Ulf, sägande sig vara en ättling af de från Oden härstam mande Völsungarne, skulle få behålla allt land han lagt under sig samt blifva lydkonung under konung Olof i Birka.

Ulf utsåg nu bostad åt sig och sina män och lät å det smala näset af en liten klippö uppföra en borg, hvilkens tinnar och torn speglade sig i Mälarens blå vågor. I denna borg, Klippborga kallad, lefde och herrskade Ulf en följd af år, derunder samlande stora rikedomar.

Då han till hög ålder kommit, vardt han död och insatt i hög. Han efterlemnade tvenne söner, Starke och Olof, af hvilka den förstnämnde blef lydkonung och herrskare å Klippborga.

Starke deremot var en väldig kämpe, och jagt och örlig voro hans lust.

En dag, då han jagade på en närbelägen holme, mötte han en 15-årig ungmö. Dägelig som ros och lilja var hon. Hennes fader, en förfaren skogsman, hade fällt timmer till Sveriges första kristna kyrka i Birka. Många fromma ord hade han hört och antagit Kristi lära. Enligt sägnen skulle hans dotter ha varit den första, som i den nya kyrkan blifvit döpt, dervid erhållande namnet Kristina.

I henne vardt nu konung Starke betagen.

"Till min valkyria vill jag kora dig", sade han.

"Ingalunda, herre konung", svarade hon. "Det förbjude hvite Krist!"

Hennes ord hjälpte dock föga. Hon blef förd till Klippborga och insatt i tornet samt strängeligen bevakad.

Men kung Starke var manlig och skön, såsom det höfdes en ättling af Oden, och ung Kristinas hjerta klappade snart af kärlek till honom. —

"O, att jag i Birkas kyrka finge höra den heliga messan!" sade Kristina en dag och såg med rädd blick upp i konungens stränga ansigte.

"Det vare dig beviljadt. Af en väldig ekstam har ja låtit göra dig en eka*). Den blifve din!"

*) Våra förfäder urhålkade af väldiga ekstammar enkla farkoster, och deraf härleda sig namnen ekstock, ökstock och eka.

Och derpå, när de heliga sabbatsklockorna ljödo utöfver Mälarens öar och holmar, då styrde Kristina sin hvita ekstock från Klippborga till Birkas silfverportar.

Hofmännen logo, men då vardt kung Starke vred, rynkade de mörka ögonbrynen och sade:

"Det höfves icke Eder hånle åt den tärna jag utvalt. Och vakten Eder att förtörna den mäktige hvite Guden! Säge hvad man vill, men den Gud, som skapat himmel och jord är dock större än alla andra Gudar." — — — — —

Omgifven af en lysande skara, begaf sig kung Starke en dag ut på jagt. Men derunder brast hans båge, och pilen sårade hans bröst. Ymnigt flödade blodet, och den fromma Kristina knäföll vid hans sida, utgjutande smärtans tårar.

"Gråt ej, barn!" sade Starke med slocknande röst. "Du är god och from och kommer till hvite Krist i den ljusa sal. Men bed för mig, som trotsat mäktige Gudars vrede!"

"Hela mitt lif vare en bön för dig", svarade Kristin med fast stämma.

Så ändades konung Starkes lif, och med stor prakt blef han högsatt vid sin faders sida å en löfrik holme, som kallades "Ingång till Odens sal".

Dit styrde Kristina ofta sin ekstock och bad mången bön vid foten af den grönskande kullen.

Detta förtröt Olof viking, som nu blifvit konung. Med lystna blickar hade han länge sett på den sköna och bedröfvade Kristina.

"Låt sorgen fara, skön jungfru", sade han ofta, "och drick glädjens bågare med mig och mina tärnor!"

"Det vare fjerran från mig", svarade Kristina. "Jag har lofvat, att mitt lif skall vara en bön för kung Starke, tills vi mötas i Guds paradys."

"Hvilketdera", hånlog konung Olof, "Odens sal, dit qvinnor ej få inträda, eller den bleke Gudens, som bor ibland molnen?"

Den gudlöse menade sig vara för klok att tro på de gamle gudarne, och den milde Krist, som förbjöd mord och blodig klädnad, föraktade han.

— — — — —

Tidigt en sabbatsmorgon ljödo klockorna helt andaktsfullt från Birka kyrka. Kristina lossade sin ekstock för att fara dit. Då utkom ur borgen konung Olof med sina dryckesbröder.

"Stolts jungfru", ropade kung Olof, "ännu en gång tillbjuder jag Eder kärlek och fred!"

"Gud är mitt vittne", sade Kristina och stötte ekan från land, "att jag från första stund sagt Eder sanningen och mitt beslut."

Då förgrymmade sig kung Olof, sigtade och sköt, och pilen borrade sig djupt in i Kristinas bröst. Vål hade hon krafter att draga ut den, men sjönk strax derefter sanslös ned.

Ännu en pil ville den grymme afskjuta, men en af hans män lade sin hand på hans arm och sade:

"Icke så, herre! Att skjuta på en värnlös bringar ofärd."

Men vänliga små vågor drefvo den lilla farkosten med den sanslösa varsamt och sakta framåt.

När Kristina åter uppvaknade, hade solen sjunkit djupt i vester och ekstocken stannat vid en grönskande strand. Med knapp nöd förmådde hon gå i land och draga upp ekan, som färgats röd af hennes blod. Under ett lummigt träd sökte hon, hvila, och der på morgonen funno henne öborna. När de sågo hennes bleka, men sköna ansigte och blodiga kläder, rördes de till medlidande.

"Hvadan kommer du, fagra jungfru?" frågade de.

Sin saga täljde hon för dem, och hur underbart Gud bevarat och beskyddat henne, samt slöt med dessa ord:

"Arm och husvill är jag, och jag hafver intet utom min eka röd, som burit mig till Eder!"

"Och hos oss må du dväljas", svarade de. "Vårt hem blifve ditt hem, din Gud blifve vår Gud, och ett tempel vilja vi bygga åt Honom!"

Så skedde. Sten och virke forslades ned i en dal. Till biskopen i Birka skickades bud, och han sände erfarna män, som uppbyggde ett litet enkelt tempel i den gröna dalen.

"Ekeröd vare templets namn!" sade en af de äldste, "ty denna qvinna, sänd af Gud i blodig eka, har kommit med all denna Herrens frid och glädje till oss."

Och i det enkla templet förkunnades Guds ord, huru kärleksfullt den Allsmäktige vårdar och uppehåller allt. — I många

år lefde den fromma Kristina och spridde glädje och välsignelse omkring sig.

— — — — —
Men på Klippborga fortsatte kung Olof sitt gudlösa lif och blef allt mera hård och högmodig.

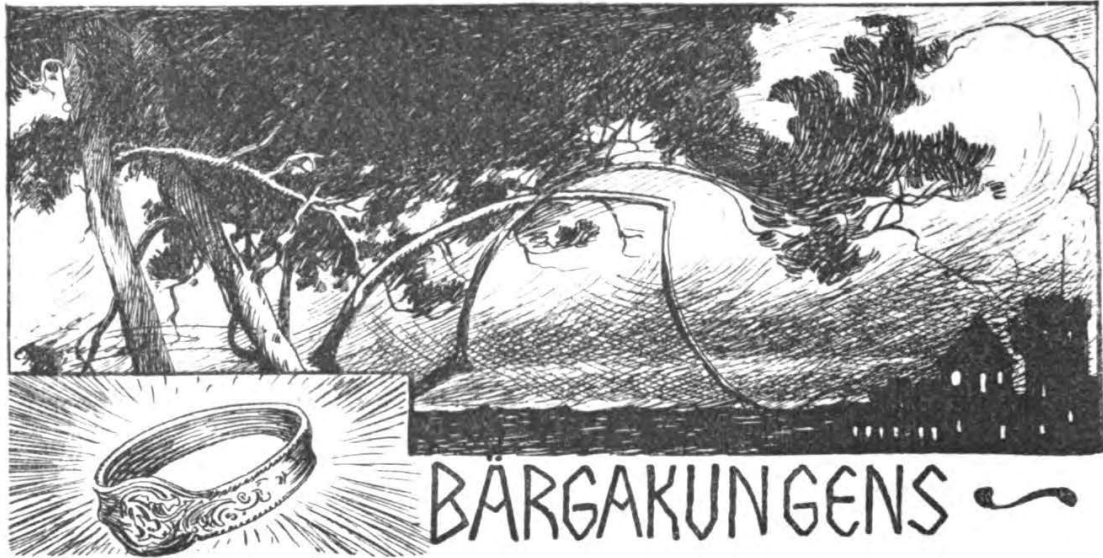
Så en dag drog ett rasande oväder, en orkanlik storm, åtföljd af jordskalf, öfver nordn. Värst hemsöktes Mälaren och dess stränder.

Denna dag var det stort gästbud på Klippborga. Vid de fyllda bägarne ville man med glädjesånger öfverrösta orkanens tjut. Men jordskalfvet nådde äfven borgen; klippan, på hvilken den låg, remnade midt itu och försvann, dragande det stolta slottet med sig i djupet. Ingen af de innevarande blef räddad.

Men öfver Ekerödsdalen, der Herrens tempel var beläget, hade orkanen skonande dragit fram.

— — — — —
Nu efter århundraden vet ingen, hvarest det stolta Klippborga legat; endast folksägner förtäljer:

Understundom, när solen sjunker ned i vester, och lätta, ljusa skyar sväfva på himlen, då synes en storartad hägring. Å de ljusa skyarne visar sig en ståtlig borg med höga torn och tinnar. Det är en reflex från det i djupet sjunkna Klippborga. Ur sin våta graf uppstiger dess skugga för att några ögonblick få spegla sig i himmelens skyar.

Bärgakungens bröllopsfest

I nuti eller, rättare sagdt, under ett högt berg, som låg helt nära det grefliga slottet Marenborg, hade, så förtäljer folk sägnen, sedan urminnes tider bott en dvergfamilj.

Till småfolkets rike nedkom man genom en håla i berget. Man måste passera tre dörrar: den första af mossa, den andra af trä och den tredje af glindrande malm.

Innanför den sistnämnda dörren förde en trappa djupt ned till ett palats, inrymmande stora salar och en lång fil af rum, hvilka alla upplystes af gnistrande ädla stenar. Här var det, som dvergakungen bodde.

Vid flera tillfällen hade dvergarne utbedt sig och erhållit tillstånd att få hålla sina bröllopsfester i slottet Marienborgs praktsal. Genom att de egde rum i människoboningar, skulle de äkta förbunden liksom blifva starkare befästa.

Sista gången som ett dvergbröllop hölls på slottet Marienborg, egdes detta af den gamle grefven S. och hans grefvinna. Det grefliga paret bodde der alldeles ensamt; barnen hade dragit ut i världen och förmålt sig.

En natt kunde grefven icke finna någon ro i sin bädd. Sömnen flydde hans ögon, och han försjönk i djupa tankar.

Härunder tyckte han sig se ett klart ljussken tränga in genom den halföppna dörren från riddarsalen. Han reste sig upp i sängen

och varseblef den allra som sällsammaste lilla procession, han någonsin skådat. Främst marscherade en skara i röda, guldstickade sammetsrockar klädda härolder, hvilka blåste vackra melodier i silfverhorn. Efter dem kom dvergarnes furste med sin lilla fagra brud, båda bärande små guldkronor. Sedan följde en ändlös skara dvergar, hvar och en med sin dam.

När tåget kommit midt i salen, stannade det. En härold trädde fram, och på en vink af dvergakungen nalkades han grefvens bädd samt yttrade:

"Riddare och grefve af Marienborg, vår konung och herre helsar dig och anhåller om tillstånd att i denna din sal få fira sitt bröllop. Tillika beder han dig stå upp och gladt åskåda vår dans och måltid, enär du vaknat och utan din förskyllan sett oss. Villfar du min herres bön, och lyssnar ingen af slottets invånare på oss, skall det bringa dig och din ätt stor lycka."

Grefven log vänligt, gaf sitt samtycke, steg upp och klädde sig samt satte sig i en länstol innanför dörren till riddarsalen.

Då dvergakungen med sin lilla brud dansade förbi honom, reste han sig och gjorde småleende en höfvisk hofmannabugning, som den lille fursten nickande besvarade.

Emellertid tyckte sig grefvinnan S., som hade sitt sofrum på andra sidan om riddarsalen, höra en underbar sång och musik från densamma. Hon steg upp och tittade med största förvåning genom nyckelhålet ditin, der bröllopfestens glädje nått kulminationspunkten.

Men dvergarne märkte henne och släckte sina små ljus, musiken tystnade, och till den gamle grefve S., som ännu satt i sin länstol, framträdde samme härold, som inbjudit honom, och sade med sorgsen ton:

"Ädle herre, tack för din gästfrihet! Men emedan det tyckes vara omöjligt, att en människa kan afstå från sin på flugna nyfikenhet, så har hela vår glädjefest blifvit störd. Derfor skall din ätt aldrig blifva talrikare än sju personer."

Innan grefven hunnit resa sig från hvilstolen, var små folket försvunnet, och han befann sig ensam i den mörka salen.

(Inom parentes kan nämnas, att den lille dverg-häroldens förutsägelse slagit in ända till denna dag: innan den åttonde

medlemmen inom grefliga familjen S. födes, dör alltid en af de sju lefvande.) — — — — —

Andra aftonen efter den störda bröllopfesten på slottet Marienborg var slottssmeden sysselsatt med ett brådkande arbete i sin smedja. Derunder hörde han ett sakta qvidande ljud bortåt blåsbälgen. Det lät, som om ett barn gråtit.

"Hvem är det?" frågade smeden.

"Det är bergfolkets smed", svarade en röst. "Thoritz är mitt namn, och min hustru heter Wizt. Hon är här hos mig. Många gånger ha vi varit här och värmt oss vid din eld, men du har aldrig sett oss. Nu helsa vi på dig för sista gången, ty vi skola draga bort med vår herre och konung Laurin, hvilkens bröllopfest din slottsfru störde. I berget råder sorg. Alla voro vi den grefliga familjen S. tillgifna. — Fem hundra år gammal är jag efter ditt räknesätt, och många slägtled menniskor har jag sett komma och gå. Tungt att flytta! Tungt att flytta!" sade derpå qvidande den lille dvergssmeden och hans hustru.

Slottssmeden såg dem nu. De sutto på handtaget till blåsbälgen och voro klädda i grå koltar, hade hvitt hår, och sina små röda hättor höllo de framför sig.

"Här sutto vi", fortsatte den lille smeden, "när vi märkte, att du var trött, och hjälpte dig af alla krafter med att draga blåsbälgen. Det gjorde vi gerna, ty din muntra sång under arbetet fröjdade oss, och någon svordom störde oss ej. Mottag därför denna ring såsom minne af oss. När du bär den, flyr gikten, och din arbetskraft ökas."

Smeden mottog ur den lilles hand en egendomligt arbetad ring, hvarpå dvergen yttrade:

"Lef väl, lef väl! Nu måste vi draga bort."

Ringens, som smeden mottagit, var bred och af jern samt försedd med konstrikt arbetade slingor. I flera slägtled gick den i arf, och smeden och hans ättlingar kunde städse glädja sig åt helsa, trefnad och god bergning.

Den döde sitter modell

I en härlig trakt inom ett af våra mest natursköna landskap låg det fordom så stolta slottet H— liden. Vid den tid, hvarom här är fråga, återstod af detsamma endast ena flygeln, och bristfällig var äfven den. Men den siste manlige ättlingen af de frejdade grefvarne X. envisades att i det längsta bo i sina förfäders borg. Nu ansågs detta snart omöjligt, och en slottsliknande byggnad var uppförd i närheten att ersätta den gamla riddarborgen.

Grefve X. hade endast tvenne döttrar, den äldsta en ung, barnlös enka efter baron N., den yngsta förlofvad med baron Z. Denne grefvens blifvande svärson hade öfvertagit godset och bodde redan i det nya huset, i hvilket han snart ämnade införa sin brud. — — — — —

En stormig höstafton sutto grefve X. och hans döttrar i biblioteket. Tjutande for stormen in och ut genom det bristfälliga taket. En och annan ärgig kopparplåt föll med ett skrällande ljud ned på borggården.

"Det börjar blifva hemskt här", sade den yngsta systemen. "Jag skulle önska, att flyttningen snart vore öfverstökad."

Endast en suck från fadern fick hon till svar.

Efter en stunds tystnad sade grefven med låg röst:

"Om det är Guds vilja, att jag skall upplefva den sorgen att lemna detta kära hem, önskade jag mig en målning af biblioteket här."

"Ja, pappa", inföll enkebaronessan N., "och dertill en af dig sjelf, så som du nu sitter framför brasan i din högkarmade hvilstol."

Någon dag härefter ombads per post en berömd konstnär, som uppehöll sig i hufvudstaden, att komma till H— liden.

De tunga ekdörrarna öppnade och slöto sig, utan att konstnären kunde se grefven vidröra dem.

Med omgående anlände till svar härå ett bref, i hvilket afsändaren sade sig först efter en månad kunna infinna sig hos det grefliga herrskapet.

Dagen efter brefvets ankomst insjuknade grefve X., och fjorton dagar senare var han ett lik. Djupt sörjdes han af sina närmaste och talrika underhafvande. Med stilla högtidlighet blef han begrafven i det närbelägna grafkapellet bredvid sina många frejdade ättefäder.

Följande dag anlände den nämnde konstnären, således ett par veckor före den tid, han bestämt. Om grefvens frånfälle hade han ingenting hört.

Det var sent på aftonen, då han inträffade på H— liden. Tyst som en skugga mottog honom den gamle hofmästaren och ledsagade honom till hans rum innanför biblioteket. Enär konstnärens tid var mycket begränsad, bad han hofmästaren att få intaga sina måltider på sitt rum. Med en stum bugning beviljades detta.

Morgonen derpå kände sig konstnären trött efter resan. Han gjorde dock sina målareattiraljer i ordning och var just färdig med dukens påspännande, då det gamla tornuret slog tolf. I detsamma hörde han sitt namn ropas från biblioteket.

Konstnären steg ditin, och der satt grefve X. i sin gamla karmstol. Han var iförd stor galahofdräkt och prydd med en mängd ordnar.

"Endast en half timme om dagen vid samma tid under en vecka kan jag skänka Eder", ljöd grefvens röst, mild, men liksom med ansträngning.

Konstnären bugade sig djupt och började sitt arbete. Då tornuret slog half ett, reste sig grefven. De tunga ekdörrarna öppnade och slöto sig, utan att konstnären kunde se grefven vidröra låset. Detta såväl som grefvens ovanliga blekhet tänkte han ofta och med undran på — men först efteråt.

Så förflöto tre dagar. Då han den fjerde inträdde i biblioteket, fanns ej grefven der. Han var ej heller i behof af en ny sittning. Ifrigt hade han arbetat. Grefvens porträtt var färdigt.

Samma dags eftermiddag företog konstnären en promenad i parken. Der i en af de skuggrika alléerna mötte han grefvens båda

döttrar. De buro djup sorgdrägt. Den yngsta höll en krans af hvita rosor i handen.

"Förlåt", sade han, efter en vördnadsfull helsning, "att jag ej gjort min uppvaktning förrän nu! Men arbetet hastade. Grefven kunde ej skänka mig mera än tre halftimmar."

"Ack, min bästa herre", afbröt enkebaronessan N. med en af tårar qväfd röst, utan att hvarken hon eller systemen rätt uppfattat, hvad konstnären sagt, "ej ens denna vår smärtsamma förlust har Ni reda på. Min syster och jag äro just på väg att nedlägga denna krans på vår älskade faders kista."

Konstnärens bestörtning var obeskriflig, och han omtalade derpå utan omsvep, hvad han upplefvat, hvilket förut syntes honom så naturligt, men som nu föreföll honom alldeles oförklarligt.

Men än mera förvånade blefvo de sörjande systrarna, när de sågo sin älskade fader å porträttet iförd den ståtliga hofdrägt, hvilken grefve X. på många år ej begagnat, men i hvilken han enligt sin önskan blifvit svept, och i hvilken han nu hvilade hos sina ärorika förfäder. Detta porträtt med det bleka anletet, öfver hvilket ett fridfullt, mildt och förklaradt lugn hvilar, finns ännu i den ätts ego, som nedstammar från grefve X—s yngsta dotter.

Jättegrottan

Kristofer Walkendorf var slottsherre på Helsingborgs slott år 1594. Fadern van Henning Walkendorf och modern Sissela Fris.

K. Walkendorf var en längre tid hofjunkare hos konung Kristian III och af honom mycket omtyckt.

År 1551 utnämndes han till länsman på Gotland. Jens Bille till Billesholm var hans företrädare. På Gotland stod det uselt till. Bille hade varit för efterlåten. Domarne och ämbetsmännen gjorde, hvad de ville.

År 1588 dog Fredrik II. Hans son och efterträdare var ett barn på elfva år. Konung Fredrik hade intet förordnat om förmyndareregeringen. Enkedrottningen och konungens broder hertig Johan voro väl närmast berättigade till att föra riksstyrelsen. Men danska adeln, i synnerhet rådet, var på den tiden mäktig. Enkedrottningen öfvertalades af kansleren Nils Kaas att afstå från

sin förmyndarerätt, och hertig Johan uteslöt rådet af egen myndighet.

Nu öfverenskoms, att fyra rådsherrar skulle vara den unge konungers förmyndare. Härtill valdes enhälligt Nils Kaas, riksamiralen Peder Munk, ståthållaren på Jutland Jörgen Rosenkrands samt den gamle riksmarsken Peder Gyllenstjerna, hvilken dock på grund af sin ålderdom undanbad sig förtroendet. I hans ställe utsågs enhälligt K. Walkendorf.

Under denna förmyndareregering var denne sålunda en mäktig man. Två ting ha fläckat hans ära: hatet till och förföljandet af den store Tycho Brahe samt Magnus Heinesons orättvisa aflifvande.

Ovänskapen till Tycho Brahe orsakades af följande anledning. Då Walkendorf 1590 tillika med konungen var på Hven, ville han gå in i den store vetenskapsmannens studerkammare. Men vid dörren blef han anfallen af Tychos stora dogg, hvarigenom Brahe alarmerades och kom i hård och häftig ordvexling med W., som fattade bittert hat till honom och sedermera gjorde honom allt möjligt ondt. —

Magnus Heineson var en af Danmarks käckaste sjömän Han var född på Färöarne och hade med utmärkelse tjenat Danmark under Fredrik III:s tid. Han gick sedan i spansk tjenst; försedd med hertigens af Parma kaparebref, uppbringade han engelska fartyg, bland hvilka han sålde ett med last och allt i Bergen i Norge.

Engelska regeringen anklagade honom då i Danmark som sjöröfvare, och vid underrätten i Köpenhamn dömdes han såsom sjöröfvare att halshuggas. Målet gick till regeringen och Walkendorf ensam undertecknade dödsdomen. Magnus Heineson blef också halshuggen 1589.

Hans enka, Sofie Gyntenberg, tog sin tillflykt till landsdomaren på Jutland, Hans Lindenor. En rätt tillsattes, i hvilken Kristian IV, ehuru omyndig, presiderade, och den förklarade domen ogiltig, i det den förklarade, att Magnus Heineson, som innehade hertigens af Parma kaparebref, varit i sin fulla rätt att kapa engelsmannens fartyg. Heinesons lik skulle därför uppgrävas och beskäras kristlig begrafning. Walkendorf

förständigades att till den dödes enka erlægga en stor penning summa i förlikning samt betala all annan omkostnad.

Vidare lades W. till last, att han med rätt och orätt sam lade sig stora skatter. Först skall han på famijlegården Glorup på Fyen låtit gräfva en 9 alnar djup källare till skattkammare. Men efter upphäfvandet af domen öfver Heineson, då han föll i onåd hos kungen, beslöt han att bosätta sig i Skåne. Der, hvarest Kristinetorp nu är beläget, låg denna tid en stor gård, som hette Tingelsås. På dess egor fanns en skön dal, genom skuren af en bäck, och dalens sluttningar voro beväxta med tjock bokskog. En bergsrygg sköt ut i dalen, och derunder var en djup, men smal grotta, Jättegrottan kallad. Af folket var dalen mycket fruktad, ty, sades det, jättarne, som bodde i berget, krossade de människobarn, som voro förmättna att träda in i dalen, deras s. k. försal.

En del af detta Tingelsås köpte Walkendorf af dåvarande egaren Jep Muns. Jättegrottan i berget hade han ämnat låta hugga djupare för att begagna den till skattkammare.

På åkern invid dalen byggde W. ett "fast hus", och "den rike herrn", såsom han kallades, flyttade ditin. Men så en natt uppstod ett så förfärligt oväder med åska, orkanlik storm och jordbäfning, att det "fasta huset" darrade i sina grundvalar. W. och hans folk hunno knappast fly undan, förrän jorden öppnade sig och borgen sjönk.

Platsen, der denna stått, utvisas ännu af allmogen. Det påstås, att onda andar der ännu husera under mörka vinter nätter, och åkern bär alltjemt dålig gröda.

Jordbäfningen sträckte sig till den sköna dalen. Berget der remnade, stora klippblock nedrasade och öfvertäckte ingången till grottan. Ingen har sedan lyckats upptäcka, hvarest den varit belägen. Grottan är och förblir evigt tillsluten.

I denna förfärliga naturrevolution såg Walkendorf Guds straffande hand. Ånger och samvetsagg kufvade hans förr så stolta själ. Stora summor skänkte han till kyrkor och kloster. Och, säges det, ända in i dödsminuten var hans tankar upptagna med att i någon mån försona, hvad han brutit, tankar, som han förmenas ha tagit med sig i grafven.

Mången, som bebott det hus i Köpenhamn, som han fordom egt, säger sig der ha sett en mans vålnad i gammaldags,

dyrbar drägt, med qvidande och ångestfulla suckar genomvandra rummen.

År 1717 inköptes Walkendorfska huset af en prestmar vid namn Mygen. Det hade tvenne våningar samt på vinden fyra smårum. Prestmannen bebodde våningen på nedra botten. Hans svåger, Peder Roth, som var läkare, bodde en trappa upp.

I denna undra våning samt i smårummen på vinden var det, som oväsendet oftast lät höra sig.

En natt mellan klockan 2 och 3 hemkom doktorn från ett sjukbesök. Då han gick uppför trappan, såg han en lång gestalt i hvit kappa gå före sig uppför trappan. Han frågade:

"Hvem är du?"

Han fick emellertid intet svar.

Från andra våningens förstuga ledde en trappuppgång till vindsrummen. Äfven uppför denna trappa fortsatte gestalten sin gång, stannade, då han tagit några steg, vinkade åt Roth och fortsatte derefter suckande uppför trappan.

När läkaren inkommit på sina rum, hörde han tassande steg i rummet öfver hans. Då han först såg gestalten i hvit kappa, trodde han, att det var vålnaden i huset, som han ofta hört omtalas, men förut ej sjelf sett, och brydde sig ej vidare derom. Men nu, då han hörde de tassande stegen i rummet deruppe, var han öfvertygad om, att tjufvar brutit sig in, och väckte i hast husfolket. Alla spaningar voro likväl förgäfves. Dörrarne till vindsrummen voro omsorgsfullt stängda, såsom de brukade vara, och ingen främmande person stod att finna.

Efter denna natt hördes ofta de tassande stegen i vindsrummen.

Sommaren 1718 kom en ung prestman, brorson till Mygen, på besök hos sin farbror. Då han hörde talet om oron i vindsrummen, bad han att få tillbringa några nätter der, hvilket han äfven fick. I det rum, som ordningställdes åt honom, stod bland andra gamla möbler en stor, klumpig skrifpulpet. Den hade förut stått i ett rum på nedra botten och var så gammal, att den troddes ha tillhört Kristofer Walkendorf.

Redan första natten, då den unge Mygen sof i nämnda rum, vaknade han vid, att dörren sakta öppnades. I den ljusa sommarnatten såg han tydligt en högräst gestalt, inhöljd i en lång,

hvitgrå kappa, inträda. Kappan tycktes glida från hans axlar, och skepnaden syntes nu stå der i guldsmidd svart sammetsdrägt.

Presten tilltalade vålnaden i den heliga treenighetens namn och frågade, hvad den sökte der, och hvarför den ej kommit till ro. Men skepnaden gaf honom intet svar utan pekade med handen på pulpeten och försvann.

Följande dag undersöktes denna på det noggrannaste, men alla lådorna i densamma voro tomma.

Man sökte nu förmå den unge prestmannen att afstå från att tillbringa flera nätter deruppe. Han svarade likväl, att han riktigt ville öfvertyga sig, om "drömsynen" skulle återkomma. Följaktligen tillbragte han några nätter deruppe, utan att något visade sig. Så en natt låg han och läste i en bok, som mycket intresserade honom. Klockan slog 12, och han hade just ämnat släcka ljuset, då han framför pulpeten såg den högresta gestalten i den svarta, guldsmidda drägten. Häpen, utbrast han:

"Hvad i Guds namn skall detta betyda?"

Ej heller denna gång erhöll han något svar. Gestalten pekade blott på pulpeten, suckade djupt och försvann.

Åter genomletades pulpeten, och slutligen påträffades bakom tre smålådor ett tomrum. Deri fanns i en läderpung en stor summa penningar jemte ett guldhalsband, besatt med perlor, och ett bälte af guld.

Pengarne och de öfriga i gångbart mynt förvandlade fynden utdelades åt de fattiga.

Den unge prestmannen blef i följd af denna tilldragelse helt annorlunda sinnad beträffande läran om andar och lifvet efter döden.

Från denna tid upphörde all oro i huset.

Spökerierna i gamla slottet

Slottet —torp, som egdes af grefvarne W., var byggdt af mörkrödt tegel och mycket gammalt. Tvenne flyglar hade senare tillbyggt, och i dessa bodde den grefliga familjen.

Midtelbyggnaden, som kallades gamla slottet eller stora slottet, begagnades endast vid festliga tillfällen. Den innehöll praktvåningar, gästrum, ett stort biljardrum samt matsal, den fordna riddarsalen.

Denna del af slottet sågs ofta nattetid praktfullt upplyst, fastän ingen människa fanns der. Slottet var beläget på en höjd ett stycke från ladugården, och derifrån liksom vida omkring syntes upplysningen. Dessutom hördes de mest olika ljud från slottet. Än var det, som gjordes anordningar till fest: i köket bultades, stöttes i mortlar, skramlades med glas och porslin m. m. dylikt. Ibland hördes tunga steg i riddarsalen, och i biljardrummet slogos spelborden upp, och stolar skötos fram och tillbaka. Så hördes biljardkulornas rullande, och förnams rassel och klingande af penningar. Det sades äfven, att under slottet i en igenmurad källare skulle finnas en stor skatt.

Nedgången till denna källare påstods vara att söka i gamla slottets ena gafvel. Der vid jordytan sågos äfven tegelstenar

inmurade i en halfcirkel såsom öfver ett porthvalf, men nedgången var igenfylld. —

Då unge grefve W. på 1820-talet blef egare af —torp, beslöt han att låta undersöka den så mycket omtalade källaren. Sedan jorden gräfts undan, blef en bred stentrappa synlig; den förde ned till en tjock, jernbeslagen ekdörr, låst med ett s. k. starkt rigellås samt ett oformligt stort hänglås. Några nycklar funnos naturligtvis icke, men med mycket arbete lyckades man få upp låsen. Dörren gick utåt; den satt likväl mycket fast, och en af karlarne, som var sysselsatt med att öppna den, halkade på de af fukten slippriga stenarne och föll baklänges. Dervid slog han hufvudet i trappan och dog ögonblickligen. Detta förorsakade stor förstämning, och arbetet afstannade. Efter 14 dagars uppehåll började det åter. Man lyckades få upp ekdörren, innanför hvilken fanns en jerndörr, äfven denna låst med tvenne stora lås. Efter hårdt arbete lyckades man öppna dörren, hvilken gick inåt. En karl, som bar en lykta, gick först in genom den, men med ett fasansfullt skrik störtade han tillbaka, ropande att elddraken flugit ut öfver hans hufvud. Troligen var det gaser af hundraårig innestängd luft, som slog honom åt hufvudet, och den på detta sätt förgiftade dog en vecka deretter.

Begge dörrarne stodo nu på glänt i och för luftvexling, och efter några dagar gick ingeniören, som ledde arbetet, in i källaren. Denna var aflång och temligen stor, och murarne, af gråsten, voro rappade. — Något märkvärdigt syntes ej till utom en stor stensockel, liknande en grafsten, sådan som ännu finnes liggande öfver grafvar på gamla kyrkogårdar. Den låg midt i källaren, var mossbelupen, men någon inskription å densamma kunde ej upptäckas.

Midt emot ingångsdörren såg man emellertid en med tegelsten igenmurad dörr, och ett par trappsteg syntes äfven. Troligen fanns der innanför en ännu djupare källare; intressant kunde väl hafva varit att intränga äfven dit, men en panisk förskräckelse hade gripit folket med anledning af de båda dödsfallen. Ingeniören lofvade att från staden L. skaffa arbetsfolk. Grefve W. tillät det likväl icke: tvenne lif hade ju arbetet redan kostat, och han befalldes, att dörrarne åter skulle stängas samt nedgången igenfyllas.

»Hvem i Guds navn ären I, herr riddare?» . . .

Så skedde äfven, och inom kort glömde man de underjordiska källrarne med deras förmodade hemligheter. Spökerierna fortforo uppe i slottet och tycktes snarare till- än aftaga, så att invånarne flera gånger om under nätterna väcktes upp ur sin sömn. Denna enerverande och uppskakande tillvaro gjorde, att grefve W. efter några år sålde det stora godset till en baron S. och flyttade till hufvudstaden.

Baron S. hade visserligen hört talas om oron och oväsendet, som herrskade på slottet, men hade endast skrattat deråt och kallat det foster af en sjuklig och allt för högt uppdrifven fantasi. Denna hans tro kom likväl på skam, i det att han redan den första natten, han tillbragte i slottet, stördes af ett intensivt buller, som under stundom öfvergick till ett hårresande och merg och benisande rytande, närmast liknande en sårad björns brummande. Äfven baronessan hade störts af oväsendet och tycktes vara nästan förstörd följande morgon vid frukostbordet. Hon var blek i ansigtet som ett lik, och hela hennes kropp skakade, hvilket naturligtvis icke kunde undgå att observeras af baronen.

"Hvad är det åt dig, min vän?" frågade han henne, oaktadt han mycket väl visste orsaken till hennes förändrade utseende.

Båda makarne hade nemligen legat vakna så godt som hela natten och lyssnat på det förskräckliga larmet, hvilket mest tycktes komma från biljardrummet och riddarsalen, men hade derom icke meddelat sig med hvarandra.

"Och det spørjer du mig om, du, som borde ha kunnat höra det lika tydligt som jag!" svarade baronessan.

"Hvilket det?" yttrade baronen, som icke i första taget ville låta förstå, att hans förutfattade mening om spöken och dylikt "nonsens" nu höll på att öfvergå i en rakt motsatt.

"Hörde du då inte i natt det intensiva larmet och stönandet så godt som rundt omkring oss? Det var säkerligen de der omtalade spökerierna, för hvilka du varnades, innan du köpte slottet och egendomen här."

"Lugna dig, min vän! Har du hört något, så är din uppjagade fantasi skulden dertill. Jag för min del lade inte märke till någonting s. k. öfvernaturligt i natt. Men kanhända det var den starka blåsten, som skakade trädskronorna i parken och ryckte och tjöt i fönsterlufterna."

"Nej, nej! Jag talade nyss vid John, vår gamle betjent, och han svarade på min fråga derom, att det i natt rådt fullkomligt lugnt väder. En hel hop osaliga andar herrskar här i slottet, det är visst och sannt. Skola vi måhända tala vid prostfar derom och fråga honom, hvad som är att göra?"

"Och göra oss löjliga? Åh nej! Är verkligen slottet tummelplats för gästar och troll, så som det heter, så skall jag sjelf taga reda på förhållandet och laga så, att något sådant, som du i natt tror dig ha hört, icke vidare upprepas. Men jag skall vänta dermed ännu några dagar."

Härmed var samtalet i detta ämne afklippt, och under dagens lopp återvann den uppskrämda baronessan sin sjelfbeherrskning och sitt vanliga jemnmod.

De derpå följande tvenne nätterna upprepades spökerierna ännu mera öronbedöfvande än förut, synnerligast i gamla slottet. Baronens steg upp flera gånger, och blickande ut genom ett af fönstren såg han till sin stora förvåning biljardrummet och riddarsalen vara strålande upplysta. Baronessan åter, som hennes make, utan att hon visste något derom, gifvit ett starkt sömnmedel, märkte dess bättre ingenting.

Tredje natten beslöt sig baronen för, sedan han på qvällen lagt en del af samma sömnmedel i baronessans tékopp, hvaraf hon strax efter att hafva gått till sängs insomnade djupt, att begifva sig in i gamla slottet för att se, hvad der förehades.

Försigtigt steg han upp och klädde sig samt lemnade med ljudlösa steg sängkammaren, för försigtigheten skull medtagande en skarpladdad revolver. Ännu hade oväsendet icke börjat, och såväl riddarsalen som biljardrummet voro försänkta i mörker. Icke utan med en viss bäfvan steg baronen in i ett utanför riddarsalen beläget rum och slog sig ned i en emmastol.

Just som han satt sig der, slog den stora slottsklockan tolf gälla slag, och knappt hade det sista slaget förklingat, förrän alla rummen i gamla slottet — således äfven det, hvari baronen befann sig — praktfullt upplystes såsom genom ett trollslag. Dertill uppslogos alla dörrar på en gång, och genom baronens rum in i riddarsalen kom en lång rad riddersmän i glänsande rustningar och klingande sporrar och togo plats vid ett med bågare och dryckeskannor af silfver belastadt bord. Nu vidtogo de mest

larmande bachanalier, då och då aflösta af biljardkulornas rullande, tärningars rassel och penningars klingande.

Baronen, som förunderligt nog icke alls kände sig kuslig till mods, steg upp från emmastolen för att gå in i riddarsalen och bedja vålnaderna i Guds namn draga dädan samt, om möjligt, aldrig mer återkomma. Men i detsamma, han skulle verkställa detta beslut, stod framför honom en af riddersmännen med nästan hvitt hår och dito långt skägg, ärrigt ansigte och ett par ögon, som utvisade, att inom den gamles bröst en gång de mest vilda stormar rasat, men hvilka nu blickade sorgset och bedjande på baron S., som icke kunde underlåta att fråga:

"Hvem i Guds namn ären I, herr riddare, och hvad hafven I här att beställa?"

Med en röst, som tycktes komma direkt ur grafven svarade vålnaden:

"För öfver två hundra år sedan var jag detta slotts herre. Nu äro såväl jag som mina följeslagare här osälla andar. I lifstiden var jag deras anförare i mången blodig strid under trettioåriga kriget. Men derjemte mördade och plundrade vi värnlösa landtmän och röfvade ur kyrkor och kloster högar af guld och silfver. Det, som kom på min lott, gömde jag efter krigets slut i detta slotts djupaste källare. Jag och mina stallbröder fingo likväl icke någon glädje af våra bloddrypande rikedomar, och efter döden måste vi samlas här på slaget tolf för att tillbringa några timmar i bacchanalisk yra, som för hvarje gång gör vår osällhet ännu större. Ty veten, herre, att det, som vi nödgas dricka, är ett slags vin, hvilket visserligen smakar godt, då det njutes, men som snart förbytes till ett rasande gift, hvilket marterar oss på det för skräckligaste. Vi äro dömda till att så plågas, tills någon menniska har nog mod att tränga ned i källrarne och derifrån hemta upp de orättfångna rikedomarne, hvilka sedan skola utdelas bland de fattiga. Hafven I nog mod dertill, herre?"

"Ja, det modet tror jag mig med Guds hjälp ega", svarade baronen.

Vid dessa ord glänste vålnadens ögon af tacksamhet och glädje.

"Så följ mig då, herre! Jag vill redan i denna natt bereda Eder tillträde till källrarne. Men varen icke rädd för det, som I

kommen att få se, och tagen den här, i fall I skullen behöfva försvara Eder. I en vålnads hand gör den ingen nytta."

Sägande detta räckte spöket baronen en med guld och silfver rikt inlagd pistol af ett sällsynt utseende.

Mekaniskt tog baronen emot det egendomliga vapnet med orden:

"Men källardörrarne äro ju stängda, och nedgången igenfylld!"

"Varen obekymrad därför!" svarade vålnaden. "Mina osälla följeslagare skola hjälpa oss."

Han tog fram en liten silfverpipa, hvori han blåste, och genast samlades riddersmännen kring honom och baronen.

"Jag har funnit mannen, som vi under två hundra år förgäfves sökt", sade derpå den gamle. "Gören nu Eder pligt! Men skynden Eder! Tiden hastar."

I nästa ögonblick voro de tilltalade försvunna såsom genom ett trollslag.

"Nu till verket, herre!" sade vålnaden till baronen, som följde honom med den nyss erhållna pistolen i högra handen. Snart voro de ankomna till nedgången af källarne, och der voro de nyss försvunna riddarne fullt sysselsatta med att bereda fri passage. Detta var också snart gjordt, och baronen och den gamle trängde in i gången och passerade de två närmaste källarne. Vid dörren till den tredje och längst in belägna källaren stod ett slags odjur med flammande ögon och eldsprutande gap.

"Skjut!" uppmanade vålnaden.

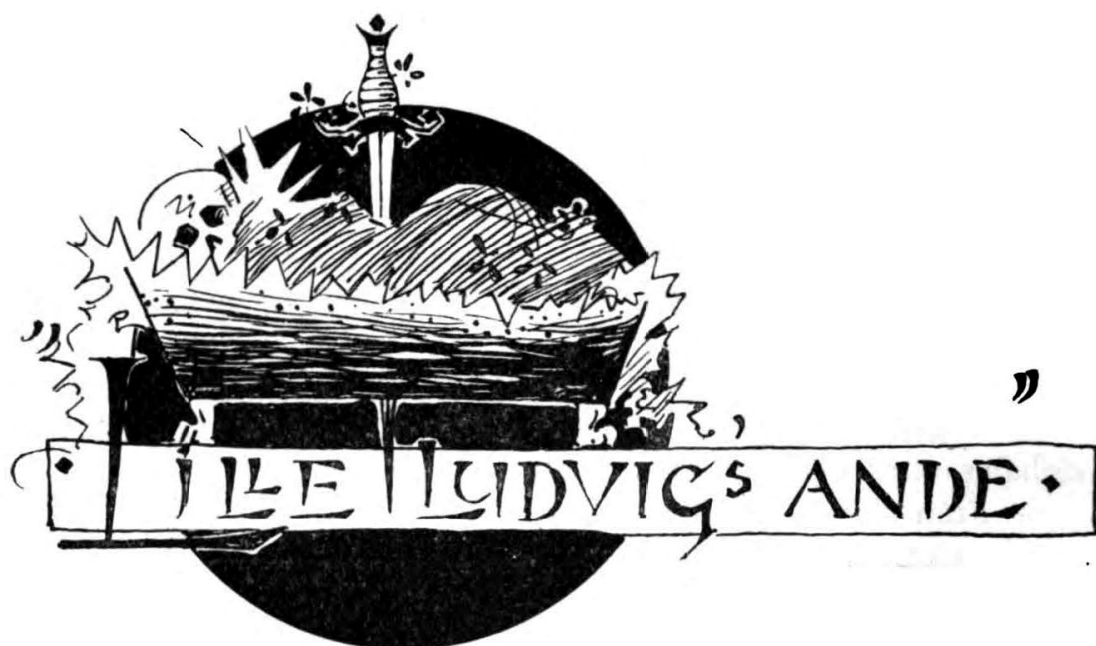
Baronen sköt, och odjuret var spårlöst försvunnet.

"Stigen in!" sade ytterligare spöket, och utan vidare besvär inkom baron S. i källaren, hvilken var fylld med högar af guld och silfver. Baronen uppgaf ett högt rop och vände sig om, men han var ensam.

Han begaf sig utan hinder ut genom gången och upp i slottet.

Följande dag omtalade han händelsen för baronessan, som blef högligen förvånad. Guldets och silfverets hemtades upp och delades efter hand ut till de fattiga i trakten.

Från denna stund upphörde spökerierna helt och hållet i gamla slottet.

Lille Ludwigs ande

På en kulle invid en af Vestergötlands större floder ligga några af tistel och buskage nästan öfverväxta stenhögar, som utgöra de enda lemningarna af ett derstädes fordomtima beläget, enligt gamla urkunder, "fast och rymligt" slott. Ku-len, på hvilken ruinerna nu finnas, var då en holme, omgifven af en till träsk förvandlad insjö. Denna åter begränsades af stora, nästan ogenomträngliga skogar. Slottet ansågs ointagligt, men det råkade snart i vanrykte, emedan det påstods, att andar der hade sitt tillhåll. I början af Nyare tiden delade egarne det dithörande stora godset, uppförde åt sig mindre gårdar, hvar på sin lott, och slottet förföll allt mer och mer, tills det låg aldeles i ruiner.

På 1400-talet, berättar sagan, egdes slottet af riddar Karl Algotsson. Han var en tapper man och frejdad krigare, hade flera år varit ute i krig, men stupade slutligen i en drabbning. Han efterlemnade maka och ett barn, en 7-årig son vid namn Ludvig. Efter riddarens död satt den förstnämnda såsom herrskarinna på den stolta borgen. Hon var en styfsint och lidelsefull qvinna, som snart fattade en häftig kärlek till en fattig frälseman, boende i grannskapet. Den manhaftiga enkan, Iru Henrika, friade sjelf. Men föremålet för hennes kärlek svarade undvikande.

"Jag känner mig mycket smickrad af anbudet, fru Henrika. Men den uppväxande herren till den saligen hädangångne riddar Algotssons fasta borg torde föga vänligt se ned på sin fattige styffader."

Kort derpå försvann den lille Ludvig. Slottsfrun rasade och beskyllde de försumliga tjenarne för att ha låtit gossen falla i sjön eller blifva uppäten af skogens vilda djur.

Den ofvan nämnde frälsemannen aflade då besök å slottet för att trösta den hårdt pröfvade modern. Derunder lät hon honom förstå, att det var för hans skull, gossen försvunnit.

"Förhåller det sig så", svarade han med afsky, "skall jag bedja Gud bevara mig för att någon mer gång återse denna borg."

Vid dessa ord kände slottsfrun, huru den försmådda kärlekens furier allt mera fingo makt med henne och ingåfvo henne hämndtankar. Men hon lyckades undertrycka dessa känslor och yttrade småleende:

"Afskedsbägaren månden I väl ändå tömma!"

Utan den minsta misstanke fattade frälsemannen den skummande bägaren och drack slottsfrun till. Men hemkommen kände han liksom eld i sina ådror, och matt framhvisade han:

"Hon har blandat gift i det perlande vinet. Ve öfver mörderskan!"

Strax derpå afled han i de förskräckligaste marter.

Någon tid derefter skall fru Henrika ha vådligen omkommit under en jagt.

Efter dessa händelser började oro på slottet låta tala om sig. En liten barnagestalt med ljusa lockar och iförd en röd, guldstickad klädnad sågs ofta i borggemaken. Den hade en späd och mild röst och kallade sig Ludvig. Anden tycktes helst vilja vistas i riddarsalen, der man mången stilla natt hörde honom sjunga dessa ord:

"Slottsherrn, jag får här ju gå?
Guld och ära skall du få."

Han uppträdde såsom en god, hjälpsam ande. Skulle slottsherrn ut tidigt någon morgon, voro tjenarne förvissade om att i tid blifva väckta. Slottets invånare blefvo slutligen så vana vid den sällsamma gästen, att de anvisade honom en kammare i öfversta våningen.

»Jag känner mig mycket smickrad af anbudet, fru Henrika.» . . .

Den möblerade de enligt hans åstundan med ett litet bord, en lång, konstrikt flätad halmstol och en liten säng. I denna senare såg man aldrig den minsta oordning, utan endast en liten fördjupning. Sängen måste likväl bäddas dagligen.

I början af 1600-talet visades i en ruinmur platsen för denna kammare.

En af herrarne till denna riddarborg, en from man, hade ofta önskat få se den lilla underbara företeelsen. Det fick han likväl icke. Men en stormig höstafton, då han satt ensam i riddarsalen framför den stora, öppna spisen, i hvilken en munter stockeld flammade, kände han sin hand sakta vidröras af ett mycket kallt föremål. Det kändes, som ett dödt barns hand sakta tryckt hans hand. Han såg likväl intet, men en stund senare hörde han den vanliga späda rösten från bortre ändan af salen säga:

"När solen visar sig i öster, lyft då upp den brokiga stenen här i salens sydvestra hörn. Det, som du finner derunder, skall bringa dig och dina efterkommande lycka."

Slottsherrn gjorde så och fann under stenen ett skrin. Det innehöll gamla mynt, ett underbart, konstrikt arbetadt kors, en sällsynt formad baret, smyckad med perlor af stor skönhet, samt en handske, äfven den prydd med konstbara, sköna perlor.

Sonen till nämnde slottsherre skulle varit en sträng och barsk riddare, som förde ett bullersamt lif. Han fördrog icke den lilla sällsamma skepnaden, som var oroligare än vanligt. Knappt hade festerna slutat, förrän anden började väsnas på allt sätt, så att slottsherrn ej fick sofva.

En gång vistades å borgen såsom riddarens gäst en af dennes bästa vänner för att delta i en större jagt. Natten före denna hörde nämnde vän den späda rösten, som varnade honom för att följande dag röra vid eldvapen. Men adelsmannen, som var en väldig Nimrod, brydde sig ej om varningen utan deltog i jagten. Derunder sprang bössan sönder och krossade hans ena hand.

Riddarens maka hörde äfven flera gånger den lille andens barnaröst. Den sista gången, hon hörde skepnaden tala, sade hon:

"Du lilla älskliga barn eller ande, hvem är du? Kan jag få göra något för dig? Gerna skulle jag vilja se dig."

Härpå svaradeden späda rösten med outsägligt sorgsen ton:

"Min moder gaf mig bitter död,
hon färgade min klädnad röd.
Men förr'n hon får i himlen bo,
har liten Ludvig ingen ro.

"Har du mod dertill, skall du få se mig", tillfogade han "Tag ett invigt vaxljus i din hand och följ mig utan rädsla."

Slottsfrun tände ett ljus och beredde sig att följa anden. Då öppnade sig gemakets dörr, och frun såg ett litet fladdrande ljussken framför sig. Dörr efter dörr öppnades, tills de kommo till östra hörnrummet. Fönstersmygens panel i det samma sköts ljudlöst åt sidan, och en smal, brant stentrappa blef synlig. Den förde långt ned till en jerndörr, som likaledes öppnade sig utan minsta ljud. I det der innaför varande hvalfvet syntes det lilla fladdrande ljusskenet, och slottsfrun trädde modigt på. Der inne på golfvet stod en öppen, tungt jernbeslagen ekkista, hvori funnos fragment af en röd sammetsklädnad samt ett barnskelett.

Förfärad skyndade frun upp till slottet. Men några dagar derefter återvände hon, åtföljd af slottprosten och ett par andra andliga herrar, ned till det nämnda hvalfvet. Nu lästes frid och välsignelse öfver det länge sedan förmultnade liket. Detta bars derefter upp och nedsattes med stilla högtidlighet i slottskapellets grafkor.

Bredvid ekkistan påträffades en dolk. Klingan var uppfrätt af rost, men fästet, inlagdt med guld och ädla stenar, var väl bibehållet. För den olyckliga modern, som troligen med detta vapen gifvit sin son döden, lät den fromma slottsfrun läsa brinnande böner.

Efter denna händelse hvarken syntes eller hördes lille Ludvigs ande mera.

Några minuters väg utom staden X. i mellersta Sverige låg i början af förra århundradet en vacker villa, omgifven af en stor och blomsterrik trädgård. Egaren, den rike grosshandlaren W., med familj trufdes också väl derute. De första dagarne i maj flyttade de ut och bodde der till slutet af oktober. Herr W. hade tvenne barn, den 24-årige Henrik, som skulle öfvertaga fadrens affär och de sista åren vistats i Stockholm, och den 20-åriga Berta, förlofvad med en rik landtbrukare.

På en kulle vid stadens utkant hade legat en gammal väderqvarn. Den hade dock för flera år sedan rifvits och en mera tidsenlig uppbyggts. Men mjölnarstugan ned i dalen fanns kvar. Den var helt liten och innehöll endast tvenne små rum och kök. En liten trädgårdstäppa låg derbredvid. I stugan bodde en fattig enka, som sett bättre dagar. Hennes man hade varit urmakare. Då hade de bott inne i staden. Men mannen hade dött, och i fyra år hade enkan bott här med sin dotter, den sköna, 17-åriga Eva, som med llnesöm försörjde sig och sin moder. Och flitig var hon; tidigt vår- och sommarmorgnarne satt hon med sitt arbete vid det lilla fönstret, och glad som lärkorna derute på fältet sjöng hon med sin sköna röst i kapp med dessa. Söndagen var hennes glädjedag. Om morgonen var hon ute i sin lilla trädgård, sysslade med de små blomsterrabatterna och glädjande sig åt de enkla blommorna.

Sedan gick hon i kyrkan, ty from och gudfruktig var den sköna Eva.

Från hennes lilla trädgård gick en allé, som förde upp till ofvannämnde grosshandlare W—s villa.

En vårmorgon, då Eva stod och gladde sig åt de första tusenskönorna, hennes älsklingsblommor, kom unge herr W. gående derförbi. Hänryckt vid åsynen af den unga flickan, stannade han och sade:

"God morgon, sköna jungfru! Bor Ni här?"

"Ja, mor och jag ha bott här i fyra år. När pappa lefde, bodde vi inne i staden i hörnet af Ågatan. Pappa var urmakare."

"Jag minns herr —gren. Jag har varit inne i hans bod flera gånger. Hvad kan Eder mor försörja sig med härute?"

"Jag syr lannesöm", upplyste Eva.

"Skulle Ni vilja taga emot arbete från mig? Jag är grosshandlare W—s son. Min syster skall gifta sig i höst. Jag ville gerna göra henne en öfverraskning."

"Tack, gerna!"

Följande dag kom ett stort stycke fint lärft, hvaraf skulle sys lakan, och Eva fick löfte om en god arbetslön.

"O, moder, så glad jag är!" sade hon. "Så mycket arbete och mycket mera betalt, än jag brukar få!"

"Gud signe dig, barnet mitt!" svarade modern rörd. "För mig arbetar du från arla morgon till särila qväll och är ändå glad och lycklig."

Några dagar derefter infann sig ånyo unge herr W. och bad att få se på arbetet. Han berömde den fina sömmen, men såg dock mer på den rodnande flickans sköna ansigte. Snart kom han dagligen, och innan syrenerna slutat blomma, hade han af enkan begärt hennes sköna dotter till maka; och på den lyckliga Evas flitiga finger hade han satt den gyllene ringen. Förlofningen skulle dock ännu hållas hemlig.

Tvenne månader var Eva lycklig, ty hon älskade Henrik W. med sitt oskyldiga hjertas första, rena, varma kärlek. Efter denna tid började den arma flickan märka, att han ej hade rena afsigter.

»Henrik, blif ej rädd! Gud har hört din bön . . .»

Men han vann intet. Eva var lika from, som hon var skön. Så en dag kastade han föraktfullt bort den ring, som han troligen endast burit de stunder, han vistats i den låga stugan, och sade:

"Bort med denna leksak! Tror du väl, att jag menat allvar dermed? En sådan flickslinka som du köper man för sina pengar; med sin like förlofvar man sig."

Stilla och ödmjuk drog Eva ringen af sitt finger och yttrade :

"Henrik, jag älskade dig så högt. Må Gud förlåta dig!"

En septemberafton några veckor senare var det stor fest i grosshandlare W—s villa. Unge W—s förlofning med en rik fröken från Stockholm skulle eklateras. Trädgården upplystes af kulörta lyktor och bengaliska eldar, och raketer flögo högt mot den mörkblå himlen. De föllo ned med ett hväsande ljud och många helt nära den lilla mjölnarestugan. Då knackade det på den låga dörren, och ett bud, bärande en tung börda, inträdde. Det var linneväf, som unge herr W. sände dit för att låta förfärdiga till unga herrskapet W—s utstyrsel.

"Ut! Bort!" utropade den förkrossade modern. "Må Gud förlåta honom en så hjertlös grymhet!"

Men Eva trädde emellan och yttrade:

"Moder, icke så! Guds ord lärer oss ju att vara tåliga. Jag tager emot arbetet."

Flitigt sydde Eva de långa vinterqvällarne. Men otaliga voro de tårar, som från hennes sköna ögon föllo ned på den hvita linneväfven.

När våren kom, gick hon mycket tidigt ut i den lilla trädgården. Längre fram på dagen vågade hon inte göra det, ty med sin stolta fästmö under armen promenerade Henrik ofta der förbi. Vid midsommar firade han med stor ståt sitt bröllop.

Så kom hösten, och då besvärades Eva af en stygg hosta. ögonen fingo en sällsam glans, hyn blef så sjukligt blek och rodnaden på kinderna allt högre. Den bekymrade modern frågade läkaren, och han svarade:

"Sanningen vill jag icke dölja. Eder dotter lider af galopperande lungdot. Intet läkemedel i verlden kan rädda henne."

Gråtande tryckte modern sin dotters hufvud till sitt bröst.

"Moder, gråt icke! Jag dör så gerna. Kunde jag endast", tillade hon med ett matt leende, "arbeta för dig, kära moder, äfven efter döden!"

Vintern led mot sitt slut, och allt svagare blef Eva. Hon vistades likväl uppe och arbetade i det längsta. Men på våren, då tusenskönorna i den lilla trädgården åter blommade, då kom Eva ej mera ut för att vårda dem. Kysst af döden, låg hon kall och stel i den låga stugan.

Men modern gick ut, plockade hennes små älsklingsblommor, band en krans och smyckade dermed sitt ännu i döden så sköna barns hufvud.

Underrättelsen om Evas död nådde äfven grosshandlare W —s vackra villa, och unge herr W., numera sin faders kompanjon, log ett hånfullt leende och sade:

"En arbeterska mer eller mindre — hvad betyder det? Sådana finnas i öfverflöd."

Tvenne månader derefter hade han en fasansfull dröm. Han tyckte, att han med sin maka under armen gick förbi den lilla mjölnarestugan. Föraktfullt kastade han en blick ditin, men i detsamma snafvade han och föll ned i ett djupt hål, liknande en tom bur. Rundt omkring hålet fanns ormhufvud vid ormhufvud. Hväsande öppnade de sina giftiga gap, seende på honom med blixtrande ögon. Förfärad ropade han på hjälp. Då hörde han en allvarlig röst yttra:

"Ett ormbett för hvarje tår, som den fromma Eva fällt för dig!"

Herr W. uppgaf ett skrik och vaknade, och en oändligt djup ånger intog hela hans plötsligt ödmjuka, förkrossade själ. Ja, visst hade han förtjent ett ormbett för hvarje tår, som hon, den fromma och dygdiga, fällt för hans skull. Och nu gjorde han, hvad han på länge ej gjort: han sammanknäppte sina händer, och ur djupet af sin själ bad han Gud om nåd och förbarmande.

I detsamma slog klockan tolf ute i salongen, och när det sista slaget förklingat, upplystes sängkammaren af ett oändligt härligt ljussken, och en gestalt, iförd en hvit, skimrande dräkt, stod helt nära sängen. Huru väl kände han ej igen Evas förklarade drag, men skönare, oändligt mycket skönare voro de. På hufvudet tycktes hon hafva en krans af hvita blommor, och från hvarje blomblad

utgick en strålgans, bildande en gloria kring hennes hufvud. Hon höjde den högra handen liksom välsignande öfver honom och sade med ljuf stämma:

"Henrik, blif ej rädd! Gud har hört din bön. Hans barmhertiga vilja är, att jag skall bringa dig frid. Gud har förlåtit dig. Jag hyste aldrig vrede mot dig; jag älskade dig så högt. De qual, du förorsakade mig, äro intet mot den salighet, jag nu åtnjuter. I bön för dig har min ande legat inför den Allsmäktiges tron. Men, Henrik, ett smärtar mig: min mor lider nöd. Blif ett stöd för henne! Och, Henrik, bättra dig, så jag omsider får den gläjen att se dig salig i Guds himmel!"

Vid dessa ord försvann uppenbarelsen.

Med denna fasansfulla dröm, denna härliga syn, hade Gud på några timmar utfört ett underverk. Som en hård och grym människa hade Henrik W. gått till hvila, som en god och from människa steg han upp. För Evas mor blef han en ödmjuk och kärleksrik son. Han blef en sträfsam, enkel och flärdlös man. Sin stora verksamhet utvidgade han, lät upp föra stora fabriker, derigenom förskaffande bröd och glädje åt många, och länge lefde han aktad och välsignad af sina medmänniskor.

Riddar Erik

I östra Hans härad, $\frac{1}{4}$ mil norr om Limfjorden, ligger en af Danmarks äldsta riddarborgar. Den heter K—dal och består af fyra sammanbyggda flyglar om två våningar. Vestra hörnet prydes af ett torn med spira. De forna, höga vallarna ha något utjemnats och prydas af blomsterrabatter. Den djupa, med vatten fyllda vallgrafven finnes ännu, men vindbron har måst vika för en bastant stenbro.

I midten af 14-talet belägrades borgen af upproriska bönder, som nedbrände den. Men egaren, den mäktige riddaren Anders Nilsson-Banér, uppbyggde åter borgen. K—dal var i denna slägts ego under flera generationer, och i Erik Banérs, Anders Nilssons, tid belägrades för andra gången borgen, som delvis förstördes. Men herr Erik, som var länsman på Kallö slott, hade hit fört sina dyrbarheter, och han bodde sedan nästan ständigt på detta historiska ställe. Det var här, han år 1518 måste mottaga sin släkting Gustaf Vasa såsom fånge. Konung Kristian II ville, att Gustaf skulle kastas i tornet, men riddar Banér svarade:

"Ingalunda skall min frände sitta i tornet. Mot hedersord att ej rymma må han gå en mil kring slottet samt förlusta sig med jagt och fiske."

Som bekant flydde likväl Gustaf Vasa till Sverige och blef sitt fäderneslands befriare och nydanare.

År 1672 blef Kallö slott raseradt, men mäktiga ruiner finnas ännu kvar. På nordöstra sidan synas 30 fot höga och 10 fot tjocka murar af ett torn.

Frans Banér, son till Erik Banér, hade under många år Kallö på arrende, men bodde för det mesta på K—dal. Hans dotter, Karin Banér, gift med Henrik Lykke, lät uppföra den nuvarande

borgen. Efter hennes död kom den ur Banérska och har sedan dess varit i mångas ego. Och ännu står den der stolt och vördnadsbjudande, speglade sina 300-åriga murar i vallgrafvens klara vatten.

Ofvan nämnde Erik Banér fick år 1537 af Konung Kristian III för evärdlig tid ett stycke jord, som tillhört Öklosters nunnekloster, beläget på en ö i Limfjorden. Men detta, förtäljer folksagan, förtröt den girige abboten i Glenstrup, hvilket kloster i likhet med Ökloster hörde till benediktinerorden. Han talte vid en listig munk, som han lofvade guld och höga äre ställen, om han kunde uttänka ett sätt att vinna tillbaka jorden. Munken fann snart på råd. Hofmästarn på K—dal var hans slägtinge, och denne girige man vann han med guld och fagra ord. Af honom lyckades han få veta, att riddar Erik väl fört en del af sina skatter till Kallö slott, men att han på K—dal, gömt sina viktigaste papper och dokument djupt under dervarande vestra torn, hvarest fanns ett hvälfdt källarrum. Detta underjordiska rum skulle varit en rest af den urgamla borgen. En blinddörr i riddarsalens ekpanel förde till en trappa, som ledde dit ned.

En dag, då Erik Banér under någon tid uppehöll sig på K—dal, aflade munken ett besök hos honom.

"Ädle riddare", helsade han, "jag är på väg till Ökloster med budskap från den helige fadern. Vågar jag för i natt anhålla om gästvänskap hos Eder?"

"Varen välkommen! Fören I goda tidningar med Eder?"

"Underbara äro de budskap, jag medför", svarade den hale munken. "Den heliga jungfru Maria har uppenbarat sig för mig. Olycka förorsakar den jord, som tagits från Ökloster och skänkts till Eder. Men derifrån vill den heliga modern bevara Eder, Erik Banér. I natt under Edert tak skall jag få vidare uppenbarelser. Kan jag i morgon visa Eder en afskrift af det hädiska dokument, hvori I tillförsäkren eganderätten till det nämnda jordstycket, sen I deri ett tecken af Gud, det Han vill, att I såsom en kyrkans lydige son återlemnen jorden till Ökloster."

"Jordstycket", svarade riddar Banér, "har sedan urminnes tider tillhört K—dal, fast det sedan kom under Ökloster. Men kunnen I tills i morgon skaffa mig en afskrift af det ifrågavarande dokumentet, må klostret återfå jorden."

Härmed var munken nöjd och låtsades gå till hvila. Men på någon sömn tänkte han icke. Vid utsatt timme smög han sig ned i riddarsalen, hvarest han inväntades af hofmästaren. Denne tryckte nu på en i panelen befintlig, hemlig fjäder, dervid en dörr öppnades, och en smal trappa blef synlig. Med en hornlykta i handen skyndade munken ned för trappan, men han var för ifrig, halkade och föll samt slog sig till döds mot de hvassa stenskanterna. Under stor ångest och möda lycka des den falske tjenaren släpa munkens lik tillbaka till hans rum. På morgonen blef stor uppståndelse. Det hette, att munken under natten träffats af slag. Först på sin dödsbädd bekände hofmästaren sanna förhållandet.

Med stor högtidlighet blef munken begrafven på Öklosters kyrkogård. Hans ande hade emellertid ingen ro. När i qvällens sena timma allt hade blifvit tyst i borgen, började oväsandet. Värst var det i riddarsalen. Der hördes tassande och släpande steg, ohyggligt hväsande ljud och öfver all beskrifning hemska skratt.

Hände det vid festliga tillfällen, att gästerna vid midnattstid under glad stämning uppehöll sig i riddarsalen, hördes ej sällan helt plötsligt ett skrällande ljud, såsom om en dörr häftigt slagits igen. Dervid kände alla en iskall fläkt draga genom salen. Ofta tyckte värden, ibland någon af gästerna, att något liksom trängdes med honom, der han satt på en stol eller en väggfast bänk.

I rummet, der munken legat, hördes samma släpande steg och oljud. "Munkens rum", som det alljemt kallades, begagnades aldrig. Alla hyste fasa därför.

Äfven i köket förnams oväsen, och i en gammal husfrus efterlemnade papper inhämtas, att hon mången natt, synnerligen vid jultiden, då hon nödgades vara sent uppe, tyckte någon stå bakom henne. Vände hon då på hufvudet, hände det ofta, att hon såg ett gulgrått ansigte med af ångest och elakhet hemska förvridna anletsdrag.

Alla dessa obehag fortforo bortåt hundra år, trots det att borgen under tiden blifvit ombyggd.

Vid festliga tillfällen hördes plötsligt ett skrällande ljud...

I midten af 1600-talet egdes K— dal af fru Karin Galde. Trött på det nattliga oljudet, talte hon med en lärd teolog derom.

"Veten I, ädla fru, hvar det jordstycke är beläget, som tillhört Ökloster?" frågade han.

"Ja, ett gammalt dokument och en karta deröfver finnas ännu."

"Viljen I skänka mig tre fulla händer af jorden?"

"Mer än gerna", svarade fru G. och ledsagade sin gäst till den omtalade åkern, och han tog den begärda jorden.

En månad derefter återkom han till K—dal.

"Ädla fru, han I, eller har någon af Edra tjenare, för märkt något nattligt oväsen under den sista tiden?" frågade han.

"Märkvärdigt nog inte. Men, förlåt jag frågar, hvad gjorden I med den der jorden?"

"Jag lade den", svarade teologen, "på öklosters forna kyrkogård, på den plats, hvarest, enligt kyrkoböckerna, den olycklige munken fått sitt sista hvilorum. Hvad jag dervid sade, må förblifva en hemlighet!"

Så blef det äfven. Ingen fick veta det. Men på K—dal stördes icke någon vidare i sin nattro af något öfvernaturligt oväsen.

Kapellruinen

På slutningen af Linderödsåsen i Skåne sågos i början af förra århundradet ruiner efter ett kapell: en lång, bred gråstensmur i en aflång fyrkant. Af ortens befolkning betraktades dessa ruiner med stor vördnad. Det påstods, att allhelgona- och julnatten klockringning hördes derifrån äfvensom djupa orgeltoner och en stilla, himmelsk sång, samt att ett klart ljus skimrade öfver platsen. Understundom sågs en hvitklädd skara nalkas och taga plats derinne. När en mild vestanvind blåste, hördes derifrån underbart härliga toner. Folket kallade dem "englarnes strängospel". Det troddes, att en eolsharpa satt fördold någonstädes i trädens kronor. Den kunde likväl hvarken finnas eller efterhärmas.

Nu ha de härliga tonerna tystnat, och sedan odlingen stigit uppåt åsen, ha ruinerna försvunnit. Men folksagan förtäljer derom:

Under 1200-talet låg på en kulle nära Hanö-bugten en starkt befäst borg, som hette Torneborg. I de höga tornen tändes ofta i mörka nätter bloss, som vilseledde seglarne, och månget rikt

lastadt krämarfartyg blef derigenom ett lätt byte för de vilda vikingarne.

Torneborg egdes af den mäktiga släkten Sunnesson. Yngve Sunnesson var en vild viking. I en sjödrabbning dödades han, och hans borg uppbrändes.

Yngves sörjande enka, den fromma fru Gudrum, lät då uppbygga det ofvan nämnda kapellet. Här dvaldes hon arla och särila i innerlig bön till Gud för Yngves skuldbelastade själ. Derjemte anropade hon Allförbarmaren, att Han måtte bönhöra alla dem, som voro stadda i nöd och här bådo Honom om hjälp.

Fru Gudrum uppnådde hög ålder och blef begrafven i kapellet framför altaret.

Så försvunno århundraden, och krigets stormar foro skoningslöst fram deröfver och nedbröto det lilla kapellet. Der, hvarest förr altaret stått, således på fru Gudrums graf, växte det största och fagreste bokträd i hela trakten. Och vid dess fot uppsände fortfarande mången nödställd böner till Gud, ty sägner om underbara bönhörelser på den vigda platsen hade fortlefvat från slägte till slägte. Att särskildt i löfsprickningen, då foglarne uppstämde sina hymner till Skaparens ära, tillbedja Gud der, ansågs bringa stor välsignelse.

Under 1700-talet lefde den för sina rikedomar och originalitet namnkunnige Malte Ramel. Han egde Sireköpinge, Maltesholm, Löberöd jemte flera andra stora herrgårdar i Skåne. Han var varmt religiös, en bönens man, mycket välgörande, ödmjuk inför Gud, men stolt mot verldslig öfverhet. Då konungen en gång sände honom en kammarherre-fullmakt, returnerade han den med dessa ord:

"Jag betackar mig, ty jag vill vara herre i min egen kammare."

Sireköpinge och Maltesholm voro hans älsklingsgårdar. Ofta färdades han deremellan, dragen af sitt hvita fyrspann. En vacker majdag, då han kom från Sireköpinge och ämnade sig till Maltesholm, föll det honom in att göra en afstickare till kapellruinen för att se, om den gamla boken äfven i år klädt sig i fager vårskrud. Nedanföör åsen lät han kareten stanna och gick gångstigen upp till ruinen. Då han kommit nära densamma, hörde han barngråt, och på de mossbelupna stenarne satt en liten 5-årig flicka och grät.

"Hvarför gråter du?" frågade Ramel medlidsamt.

"Jo", snyftade barnet, "Gud bryr sig ej om mig. Mor mor har sagt, att Gud hör allt, som man här ber Honom om. Jag har bedt Gud återge far och mor helsan. Begge äro så sjuka. Men Han gör det inte. I går tog jag med mig min bästa docka till Honom, men den står på samma ställe. Gud bryr sig ej om den!"

"Det gör Gud visst. Han har sändt mig att hemta den."

Barnet såg upp med rädd och tveksam blick.

"Ser du", fortfor Ramel, "jag är Guds allra minsta och obetydligaste tjenare. Den vackra vagnen, som står dernere, har Gud sändt med mig för att hemta din docka. Hvad heter du, och var bor du?"

"Jag heter Stina och bor dernere i Skogstorpet", svarade flickan och sprang nedför åsen, så fort hennes små bara ben kunde bära henne.

Tillfällig hjälp sände Ramel genast ned till de sjuka.

Några dagar senare begaf sig Ramel, åtföljd af en grannt utstyrd betjent, som bar många och goda håfvor, till Skogstorpet och trädde oförmärkt in i stugan.

Lilla Stina, som satt derinne, slog ihop sina händer och ropade med jublande ton:

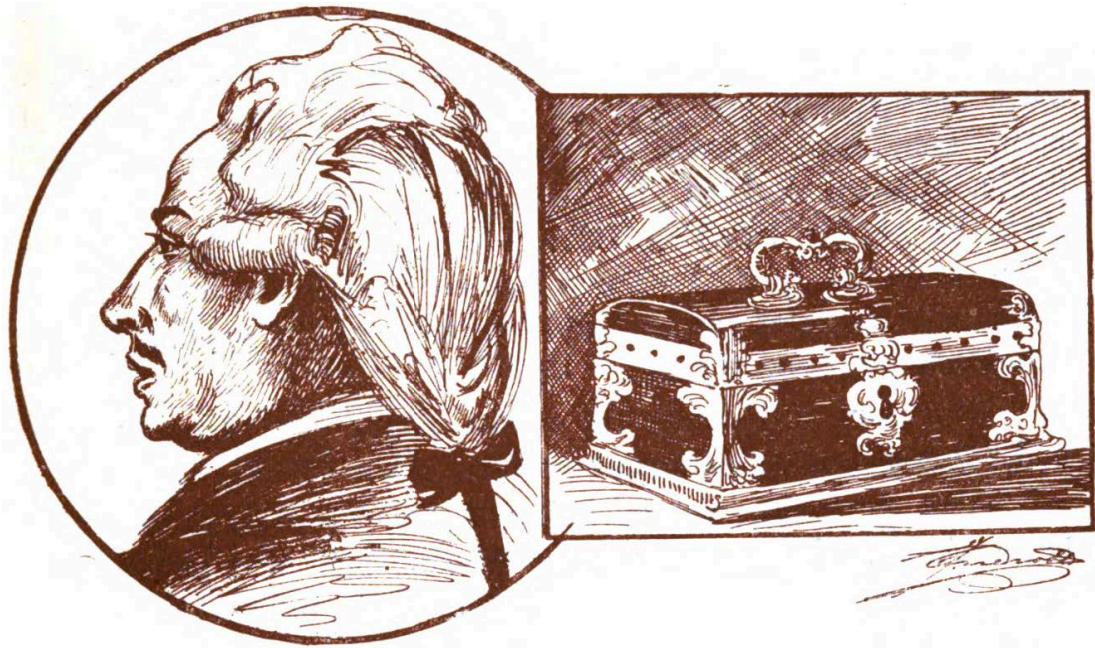
"Mor, mor, här kommer Guds allra minsta och obetydligaste tjenare!"

Malte Ramel log ett blidt leende och smekte barnets kind.

"Och", berättade Ramel ofta för sina vänner, "när jag lemnade stugan, besökte jag åter kapellruinen, der jag ödmjukt föll på knä och tackade Gud för den höga titel, jag fått af det oskyldiga barnet, bedjande Honom om nåd, att jag alltid måtte lefva så, det Han här och i sitt himmelrike ville anse mig såsom Hans allra minsta och obetydligaste tjenare."

Makarne i Skogstorpet tillfrisknade. Af Ramel erhöilo de en bondgård å Sireköpings egor på så goda villkor, att de snart betalte den.

Stina växte upp till en fager tärna och blef omsider en vördig bondhustru. Hennes efterkommande i tredje led lefde ännu på 1850-talet. Välsignande den gode Malte Ramel, om talade äfven de med glädje denna händelse.

Sammanväringningen eller det silfverbeslagna ebenholtsskrinet

---

För några och tjugo år sedan låg vid R—gatan i Stockholm ett gammalt stort, mörkgrått hus. Emot nutidens palatslika byggnader såg det visserligen enkelt ut, men med sina tjocka murar och sin stora, vackert snidade ekport, öfver hvilken ett adligt vapen tronade, hade det dock ett vördnadsjudande utseende.

Huset hade i flera generationer tillhört friherrliga ätten X., och en af dess medlemmar omtalade en gång följande:

"Min farfar, som var en hög militär, vistades mycket vid konung Gustaf III:s hof.

Under en vinter anordnades flera mer lysande fester vid hofvet än någonsin förut. Man skämtade, log och dansade på en — vulkan.

Men efter festligheternas slut sågos mörka gestalter med snabba steg ila genom gatorna. Det var "vännerna", som skyndade till "rådplägning". Ofta hade de sina sammankomster här i farfars hus. Salen åt gårdssidan en trappa upp var troligen i ungefär samma skick då som nu. Kring det stora bordet, som står midt på golvet, sutto dystra, allvarliga män, som med hviskande röster

talade hotfulla ord. Vid dylika tillfällen brukade de hafva ett silfverbeslaget ebenholtsskrin på bordet, hvori de förvarade viktiga handlingar. Detta skrin hade sin plats i väggen bakom bokskåpets andra hylla. Böckerna flyttades undan, man tryckte på en osynlig fjäder, och lönfacket öppnade sig.

Min far, vid denna tid endast några och tjugo år gammal, deltog i dessa sammankomster. Han var då löjtnant.

Vår portvakt, gamla Britas farfar, hade en dotter, som hette Anna. Hon var ovanligt vacker, och med henne hade min far en liten kärleksförbindelse. Hon bodde fortfarande hos sina föräldrar. Vid dessa nattliga sammankomster litade man mest på henne, och betjenterna fingo gå till hvila. önskade vännerna förfriskningar, var det Anna, som serverade. —

Vintern led mot sitt slut, och oron i sinnena växte. Konungen erhöll det ena varningsbrevet efter det andra.

Den 8 mars voro "vännerna" samlade här uppe i salen. Anna bar upp förfriskningar. Som vanligt stod ebenholtsskrinet på bordet, och efter sammankomstens slut sattes det på sin plats åter in i väggen.

Tidigt följande morgon ville min farfar deri nedlägga ett bref, men till sin stora förfäran såg han facket vara tomt. Skrinet var borta.

Obeskriflig var den fasansfulla ångest och bestörtning, denna upptäckt åstadkom. Allt letande var förgäfves. Ingen utom "vännerna" och Anna hade sett skrinet och visste om dess förvaringsrum. Och på henne kunde man lita. Men olyckligtvis hade Anna samma morgon svårt insjuknat. Hon yrade och ropade endast på Gustaf, — så hette min far.

"Anna, för Guds skull säg mig, om du har reda på, hvar skrinet finns", sade han till henne i hviskande ton.

"I min röd- och hvitrutiga näsduk knöt jag det", svarade hon. "Ser du", fortfor hon triumferande, "de hitta det aldrig. Jag arbetade, så mina händer äro blodiga."

Och hon visade sina sargade händer.

"Men", tillade hon med låg röst, "jag hörde smeden Janne och slagturen Kalle säga, att de skulle rifva lefver och lungor ur alla dem, som stämplade mot konungen, och jag ville, att du skulle lefva."

Det var omöjligt att få något vidare besked af henne, och efter fem dagars svåra plågor afled hon, tagande sin hemlighet med sig i grafven.

Så kom katastrofen. Två dagar efter Annas död blef Gustaf III skjuten. Rättvisans handhafvare rörde på sig, och den noggrannaste visitation verkställdes öfverallt i "vännernas" hem. Det hemliga facket påträffades, men det var tomt, och det bidrog till att bevisa min fars och farfars oskuld. De blefvo väl tilltalade och förhörda, men intet mer hände dem, och de välsignade Anna, som kall och stel låg i sin kista.

Så blef baron X'. dotter förlofvad med den rike baron Z., och äldste sonen förlofvade sig äfven. Glada fester stundade nu.

Baron X., hade flera gånger på förmånliga villkor kunnat sälja det gamla huset, och ungdomarna ifrade mycket härför, men baronen var omedgörlig. Han ville till sin död bo qvar i sitt fädernehem.

Der höllos nu de begge baronernas bröllop. Tvenne år derefter dog gamla Brita, portvakterskan. Samma år blef baron X. sjuklig och allt mer svag och kraftlös. Huset såldes då, och familjen flyttade in i en elegant förhyrd våning, i hvilken dock gamle baron X. aldrig trufdes.

Och friherrliga ätten X'. fädernehem refs.

Det var en solvarm augustidag, och huset var då nästan rifvet till grunden. Arbetarne höllo på att syssla i den gång, som gick tvärs genom huset, och der, under portvaktsluckan, påträffade de ett litet knyte. I detta fanns ett silfverbeslaget ebenholtsskrin.

Fyndet bars till baron X., som genast igenkände det såsom det länge saknade.

"Det var således den arma Anna, som gömde skrinet", sade baronen vid sig sjelf, då han blifvit ensam. "Ej underligt, att hennes händer voro sargade, genom att hon borttog och åter ditsatte de stenar, som dolde skrinet."

Det innehöll såväl läsliga som oläsliga bref och dokument, hvilka baron X. genast uppbrände."

De vilda jägarne

Der, hvarest staden Köping är belägen, lefde fordomtima under hednatiden å en fast borg en fylkeskonung, som hette Rolf Huglek. Han var en passionerad jägare. Då han en morgon ville bryta upp till jagten, och muntra hornfanfarer sammankallade jägarne, inträdde på gården en främling, som vandrat dit fjerran ifrån för att bringa de i hedendomens mörker försmäktande människorna evangeliï tröst. Konungen hade likväl icke tid att höra den fromme mannens ord utan sade:

"Vill du åtfölja mig på jagten, så kom med! Kanske åhör jag sedan i afton, hvad du har att säga mig."

Främlingen följde med och höll sig vid Hugleks sida samt berättade om den kristliga åtrån efter himmelrikets salighet. Gud hade, sade han vidare, icke utkorat någon till herrskare för att hängifva sig åt vilda lustar, utan han borde utgöra ett vida omkring omtaladt exempel på en utöfvare af fromma seder och ostrafflig vandel.

Konungen brydde sig knappast om att lyssna till så stränga läror. Han aktade den fromme mannens tal ej mera än vinden, som susade i trädtopparne. Slutligen blef han mäktat vredgad, då intet villebråd lät se sig.

"Du har skrämt bort villebrådet för mig och stört min jagtfröjd!" ropade han med gnistrande ögon. "Derför skall jag anställa hetsjagt på dig till min och mitt hofs glädje!"

Vid dessa ord sporrade Huglek sin springare för att rida öfver främlingen. Denne flydde, och konungen afsköt en pil, som

dödligt sårade missionären, hvilken med slocknande blick lyckades framtaga ett guldkors. Då framsprang en stor hjort. Den gudlöse Huglek störtade för lösa tyglar efter det snabba djuret. Till yttersta dagen måste han jaga så utan rast eller ro till straff för sin illgerning.

Hans vålnad synes ofta i de stora skogarne. En vid, svart mantel fladdrar omkring honom. Han rider en kolsvart häst. Folket bäfvar vid hans åsyn. Han kallas Svarte jägaren.

Under flera århundraden hade han jagat så. Då längtade han efter en glad jagtkamrat. Sagan berättar härom:

Hertig B. hade en öfverhofjägmästare, tysk till börden. Han hette Hans von Hackelberg och var stor älskare af Nimrodsyrket samt en ogudaktig man. Om söndagarna befallde han sina bönder att gå omkring på fält och i skog för att drifva villebrådet till honom.

En julafton var han likaledes ute och jagade. Då mötte honom hans biktfader, som bedjande sade:

"Min son, afstå från jagten och följ mig att fira Herrens heliga sabbat!"

I samma ögonblick framstörtade en ryttare på en svart, frustande häst.

"Hvem är du?" frågade v. Hackelberg.

"En jägare, som aldrig saknar villebråd. Följ med mig till lustig jagt!"

Ej aktande på den fromme prestmannens böner att icke gifva sig i sällskap med den vilde ryttaren, sprängde v. Hackelberg bort efter honom. Den dagen fick han stort jagtbyte. Men om natten hade han en elak dröm. Det tycktes honom, att han i täta skogen anfölls af en vildgalt och blef dödligt så rad af det rasande djurets bett.

Följande dag drog han åter ut på jagt. Derunder träffade han på en vildgalt, som han efter hård kamp lyckades döda, sedan han erhållit ett lätt sår i ena foten. Hackelberg skötte ej om den lilla blessyren, och följden blef, att det kom kallbrand deri. Hans lif kunde ej räddas.

Hans biktfader uppmanade honom med ömhet att göra bot och bättring samt bedja Gud förlåta honom hans stormiga lif. Men v. Hackelberg ville ej höra derpå och sade:

"Om jag blott får behålla jagten och ha min trogne *Alke* (hans jagthund) vid min sida, får vår Herre gerna behålla sin himmel för mig!"

Då vände sig den fromme mannen från den förstockade syndaren och sade :

"Så jaga då till domedag!"

På natten afled v. Hackelberg. Hans vålnad genomströfvade sedan dess de stora skogarne. Han åt följdes af den "Svarte jägaren" och sin trogne *Alke*. De sky banade stigar och taga genvägar öfver klippor och genom snår. Jägarestigen kallas deras väg af folket, och den känne tecknas af, att gräs och grenar der äro afsvedda. Den är farlig att natte tid beträda.

— — — Sent en afton återvände en bonde från ett julkalas. Han var drucken, längtade hem och valde Jägarestigen. Då han gått den ett stycke framåt, hörde han hästr tramp bakom sig, och en barsk stämma utropade:

"Ur vägen!"

"Ur vägen sjelf!" svarade bonden modigt.

"Hå, hå, är du så djerf!" ljöd åter rösten, och framför sig såg bonden den Svarte jägaren, åtföljd af sin jagtkamrat. "Tag fast i det här tåget, som jag fäst vid sadelknappen! Du får följa med mitt koppel."

Förskräckelsen gjorde bonden nykter. Han fattade tag i tåget, som han blixtnabbt band om stammen af en ek.

Svarte jägaren drog, så det knakade i ekens rot.

"Du är stark, och det roar mig", sade han. "Derför skall du ha tack. Tag den ruttna haren, som ligger vid dina fötter!"

Bonden lutade sig ned, såg haren och tog den i bakbenen samt sprang stigen framåt. Haren luktade illa, och bonden hade gerna kastat den ifrån sig. Men han vågade inte göra det, då han följdes hack i häl ända hem af de vilde jägarne. Väl inkommen, kastade han haren på en bänk, dervid ett skrällande ljud hördes.

Hvilka aren I, som vågen jaga här?" . . .

"Hvad var det?" frågade hans hustru yrvaken.

"En rutten hare", svarade bonden och torkade svetten från sin panna.

"Det hörs, att du är full. En rutten hare skramlar väl inte!"

Hon tände ljus, och stor blef deras förvåning, när de i stället för en hare funno en stor läderpung, innehållande gamla silfvermynt.

— — — En gång jagade hertig K. i en af de nämnda skogarne. Det hade blifvit sent, och han hade kommit vilse från jagtsällskapet. Då hörde han hundskall och såg tvenne jägare samt en stor hund framför sig.

"Hvilka ären I, som vågen jaga här?" frågade han vredgad.

"Onda andar äro vi icke", svarade en sorgsen röst. "Men för vår osläckliga jagtlust äro vi dömda att jaga här, tills vår förlossningstimme slår. Kom, Alke!"

Och hund och jägare försvunno spårlöst framför den förvånade hertigen.

— — — Hvert sjunde år får Alke hvila ett år. Detta inträffade en gång i bonden M—s lada. Hunden var stor och grå till färgen. Den åt ingenting. Mota ut honom kunde man ej. Som en skugga gled han in, innan man hunnit stänga dörren. Om dagen syntes han aldrig.

Julaftonen, då folket gaf kreaturen nattfoder, visade sig tvenne jägare till häst.

"Kommer du med, Alke?" sade den ene af dem. Då sprang hunden ut och ilade, hest gläfsande, med de vilde jägarne.

— — — Vid brynet af den ofvan omtalta skogen — så fortsätter sagan — låg en liten stuga. I den bodde en fattig vedhuggare med sin unga hustru. Qvällen före julaftonen det var svårt väder. Då mannen i skymningen kom hem, sprang före honom in i stugan en stor, grå hund. I en skrubb innanför hvardagsrummet lade den sig.

"Hackelbergs hund är det", sade hustrun förskräckt, men tillade medlidsamt: "Djuret är nu här och kanske hungrigt."

Hon satte fram en skål med mat åt hunden, men denne rörde icke det framsatta.

Senare på qvällen, då hustrun sof, gaf mannen hunden ett fat med mjölk och bröd. På morgonen var fatet tömdt. Följande afton

sattes åter fram mjölk och bröd åt hunden. Så fortgick det dag efter dag ett helt år, till dess julen nalkades. Då började hunden bli orolig. På julaftonen inträdde i stugan till det fattiga folket en ståtlig, grönklädd jägare och sade:

"Emedan I hafven varit goda mot min hund och ej sagt ett enda ondt ord åt honom, skall jag tacka Eder."

Vid dessa ord lockade han på Alke, som försvann med jägaren.

Juldagen gingo vedhuggaren och hans hustru till kyrkan. Under vägen dit hörde de plötsligt ångestrop bakom sig. De härledde sig från godsherrn. Hans hästar hade blifvit skrämda af ett rådjur och råkat i sken. Vedhuggaren ställde sig beslutsamt i vägen för de uppskrämda djuren, fattade tag i deras betsel och lyckades hejda dem samt derigenom rädda godsherrn. Till belöning härför erhöll han af denne en mindre bondgård. Lycka och trefnad följde sedan alltjemt den förre vedhuggaren, och han blef med tiden en välmående storbonde.

Spegelriddaren

I början af 1600-talet beordrade Karl IX sin handsekreterare, som vi vilja kalla X., att någon tid vistas på slottet Leignitz i Estland för ordnandet af ett arkiv. Här fann han före sig en ung polsk löjtnant v. G., hvilken efter att ha tillfångatagits af svenskarne erhållit tillåtelse att mot hedersord att icke rymma uppehålla sig på Leignitz under afvaktan på utväxling.

Dessa unga män blefvo snart goda vänner och beslöto att bebo det illa beryktade spökrummet. Detta låg i slottets första våning och var ett hörnrum med tvenne fönster, ett åt norr och ett åt öster, och som medels en glasdörr var förenadt med ett annat rum, hvilket icke stod i förbindelse med några andra rum eller korridorer.

De båda vännerna beslöto begagna det ena till gemensamt sofrum, det andra till arbets- och läsrum. Förgäfves varnade dem slottets gamle intendent Dorfvel att ej onödigtvis utsätta sig för obehaget att störas i sin nattro.

"I min ungdom", sade intendenten, "då jag nyss kommit till slottet och visst inte trodde på något spökeri, beslöt jag bebo spökrummet för att öfvertyga folket om, att allt det der om spökeri endast var ett tomt prat. Men hur ståndaktig jag än ville vara, fick jag snart skäl ångra att hafva vågat försöket."

På deras fråga, huru han blifvit störd, svarade han, att oron tedde sig på så mångahanda sätt, att han helst ville undvika att återkalla det i minnet.

"Men säkert är", sade han, "att 'Poltergeist' (= larmande spöke) — så kallas orsaken till oväsendet — ej är en inbillning, utan finnes till i verkligheten, ehuru ingen kunnat förklara den sällsamma företeelsen. De första nätterna", fortfor Dorfvel, "fick jag sofva ostördt. Men så en natt väcktes jag af ett förfärligt oväsen. Det tycktes mig, som om någon kommit in och kastat en hel hop stenar på golvet. Och detta lät så naturligt, att jag på allvar trodde, det någon af slottets tjenare smugit sig in i rummet för att grundligt skrämma upp mig. Jag satte mig upp i sängen och såg mig omkring. Ljus hade jag låtit stå och brinna på bordet. Jag steg upp och under sökte dörren, men den var låst och reglad, såsom

jag gjort det på qvällen. Jag fattade ljuset och gick in i andra rummet, men ej heller der syntes något misstänkt till. Då jag närmade mig sängen för att gå till hvila, var det, som om någon slagit en klick murbruk i pannan på mig. När jag kände efter, var pannan likväl torr, fastän den sved och brände, så jag ej mer kunde sofva."

"Följande natt upprepades oväsendet, och nu lät det, som någon murat. Ljuset släcktes, och det kändes, som om någon släpat fram min säng och trängt emellan den och väggen. Tunga steg och ett doft skrik hördes, och allt förblef åter tyst. Jag hade ej lust att stiga upp, tände ljuset och somnade slutligen."

"Aftonen härpå hade varit främmande på slottet, och det var nära midnatt, när jag gick till hvila. Under det jag klädde af mig, kom jag att kasta en blick in i den stora spegel, som hänger i hörnet mellan fönstren. Förskräckt, ryggade jag tillbaka. I spegeln såg jag nemligen en högre gestalt, iförd en forntida riddardrägt med ett rikt veckadt krås kring halsen. Jag såg honom tydligt. Det var, som hade han stått mellan mig och spegeln. Venstra handen stödde han mot ett stort svärd. Derefter hörde jag ett hväsande ljud, och var det, som gestalten sjunkit ned genom golvet. Emellertid gick jag till hvila, men denna natt fick jag ej sofva. Det lät, som någon helt nära mig utstött dofva suckar, allt under det der vedervärdiga slåendet med stenar och rasandet med murbruk upprepades."

"Någon mer natt tillbragte jag ej i 'Poltergeists' rum. Många ha försökt att sofva der, men alltid med samma resultat. Några bland dessa påstå sig ha sett i spegeln en gråklädd qvinnoskepnad. En rimlig förklaring öfver att detta har ej kunnat gifvas, men slottet är ju mycket gammalt", slöt intendenten.

De båda äfventyrslystna männen tyckte, att detta lät mycket romantiskt, och att det skulle blifva mycket intressant att upplefva något dylikt.

I förmaket ställde de ett bord midt på golvet för att med schackspel fördrifva tiden, tills spöktimmen var förliden. De första nätterna stördes de icke. Allt var tyst. Men en afton vid 11-tiden, då de som vanligt spelade schack, hördes ett ljud som af en aflägsen trumma.

"Kom hit! Ser du ej riddaren i spegeln?"

"Nu komma de gamla riddarne", hviskade löjtnant v. G. skämtsamt. "Skada bara, att jag icke har min värja så, att jag kunde göra honnör för dem!"

Trummandet kom närmare och varade en fem minuter. Då hördes steg i trappan, dörren slogs upp, och en iskall fläkt slog emot dem båda. Derefter var det, som om deras stolar fått en väldig knuff, och ljuset släcktes.

"Tänkte jag icke det, att riddarne skulle marschera härigenom!" sade v. G. och fattade det släckta ljuset för att åter tända det, men en osynlig makt ryckte ljusstaken från honom och kastade den utåt golvet.

"Du bär dig oskickligt åt", sade sekreteraren, strök eld och tände ett annat ljus. Men knappt var detta gjordt, förr än samma iskalla fläkt kändes, och ljuset släcktes.

"Jag tror vi gå till hvila utan ljus", yttrade nu herr X. något nervöst, hvarpå båda två gingo till hvila och somnade.

Nästa natt voro de likaledes ifrigt sysselsatta med sitt schackspel. Vid Il-tiden hörde de tunga steg i trappan och derpå ett brakande ljud, liksom hade en tung börda tegelstenar kastats ned på golvet.

Natt efter natt hörde de liknande, som intendenten om talat: det nervretande ljudet af skrapandet med murslefven, kastandet med stenar, och en natt förnams ett egendomligt ljud, liksom hade man bankat i väggen, lösbrutit stenar och murbruk och kastat på golvet. De voro öfvertygade om, att något af gipstaket ramlat ned, men på morgonen undersöktes tak och väggar, utan att en enda spricka kunde upptäckas.

Så fortfor oväsendet under tre veckors tid. Derefter blef det tyst några nätter.

"'Poltergeist' hvilar sig", sade den skämtsamme löjtnant v. G.

Knappt hade han uttalat sista ordet, förrän hans vän till sin bestörtning ser honom stå och stirra i spegeln med ett uttryck af förskräckelse i sitt ansigte.

"Kom hit!" sade han med skälfvande stämma. "Ser du då ej riddaren i spegeln?"

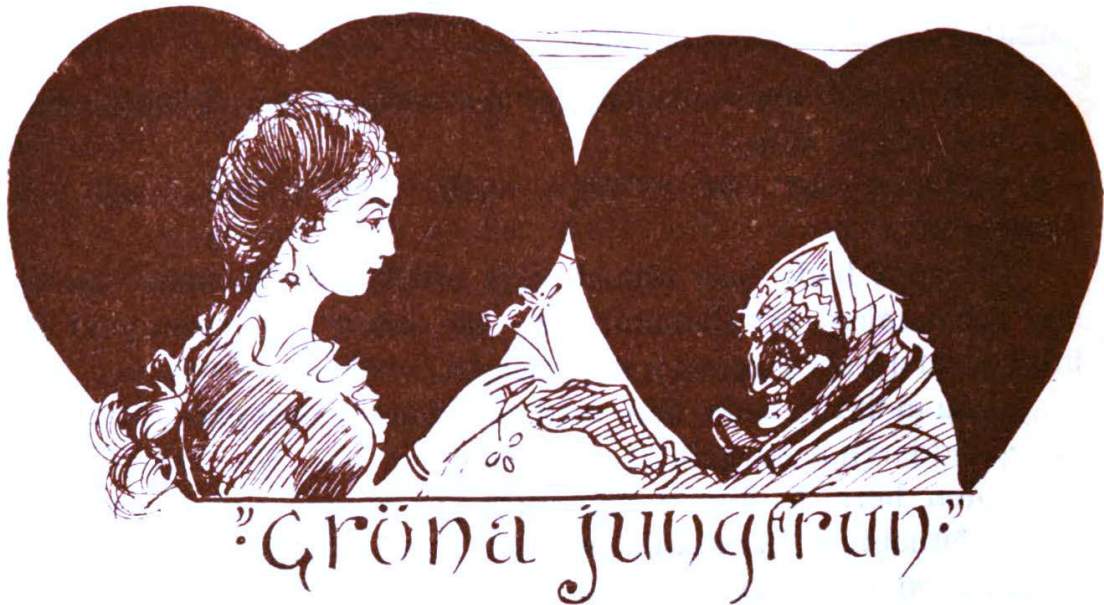
Men herr X. kunde ingenting märka.

Löjtnanten berättade nu, att han sett samma skepnad, intendenten beskrifvit, stå och stödja sig på ett svärd, hvarefter den sjunkit ned.

De unga männen valde sig härpå annan bostad. Förgäfves bråkade de sina hjernor med att uttänka någon förklaring öfver det, som de nu upplefvat. — — —

Några år senare slog blixten ned i slottet och anställde stor förödelse. När man ref de delvis ramponerade murarne till de rum, sekreteraren och löjtnant v. G. bebott, fann man den ena af dem vara urhålkad och gömma skelettet af en man med klufven hufvudskalle. Vid sidan deraf låg ett stort, förrostadt slagsvärd.

Gröna jungfrun

I en dal vid foten af en skogbeväxt bergås i mellersta Sverige ligger en större by. Tätt sluta sig gårdarne kring den åldriga kyrkan. De väl vårdade husen med sina täcka trädgårdar vittna om välstånd och trefnad.

Nära byn å bergåsens platå äro ruinerna af slottet —torp belägna. Stenväggarne, som skilde gemaken, kunna ännu ses. Golfven äro förstörda af tidens tand, och en frodig, blomster prydd gräsmatta har intagit deras plats. Och än vemodigt, än tjutande i vildt raseri far vinden in och ut genom de öppna fönstergluggarne och den fordom så fast tillslutna porten. I öfrigt råder tystnad deruppe. Men, förtäljer folksagan, hvarje St. Johannisnatt synes "den gröna jungfrun" än i de öde ruinsalorne, än uppe å bergåsen, och utöfver den stilla nejden ljuda hennes vemodiga suckar. Sägner berättar härom följande:

Ätten —hjelm hade ända sedan korstågens tid egt borgen, och dess medlemmar voro alla ädla och tappra riddare. Deras valspråk lydde: "Frukta Gud, håll tro och lofven!" Af en gammal munk uti det heliga landet hade ättefadern blifvit förutsagd, att, så länge han och hans efterkommande hölle fast vid sitt valspråk, skulle ätten vara ärad och mäktig, men brötes det, då skulle ofärd stunda. I många slägtled, från far till son, hade valspråket äfven hållits i helgd, och alla herrar till —torp hade varit gudfruktiga och tappra riddersmän. Den siste af sin ätt, Erhard —hjelm, var

emellertid olik sina förfäder. Han var officer, och i den stad, der hans regemente var förlagdt, förde han ett gudlöst lefverne. Förgäfves varnade fadern sin ende son. Denne log och förklarade, att han ville lefva ett fritt lif. Alla gamla traditioner kallade han för amsagor. Mången fager tärna blef af honom med dyra eder och löften förförd och derefter hjertlöst öfvergifven. Med sorg steg hans fader i grafven. Å den gamla borgen förde han nu ett tygellöst lif. Ifrån sin tidiga ungdom hade han varit trolofvad med sin kusin, men alltjemnt uppskjutit förmälningen. Så fick han på en fest se en skön spaniorska, till hvilken han fattade en brinnande lidelse. Följden häraf blef, att han bröt sin trolofning och gifte sig med den mörka skönheten. Äktenskapet blef likväl icke lyckligt. Någon son skänkte honom icke hans maka, endast tvenne döttrar. En dag, då den yngsta af dessa fyllt åtta år, försvann spårlöst borgherrns sköna maka. Hon, den pligtförgättna, hade medföljt en trolös vän till den bedragne maken och antagligen rest till det glada Paris.

Erhard —hjelm sörjde djupt, och med stor ånger började han nu att tänka på sin ungdoms förvillelser. Kusinen, med hvilken han varit trolofvad, var för länge sedan död. Hennes broder hade en son, och denne inbjöds ofta till den numera så ensliga borgen. Erhard —hjelm lifligaste önskan var nemligen den, att Ludvig B. — så hette ynglingen — skulle blifva hans måg samt arfvinge till det stora godset genom att vinna hans äldsta dotters hjerta och hand. Detta hopp tycktes också gå i fullbordan. De unga fattade en innerlig och varm kärlek till hvarandra, och då Ludvig vunnit sin löjtnantsfullmakt, anlände han stolt och lycklig till —torp för att eklatera sin och den sköna Marias förlofning på denna senares 19-åriga födelsedag. —

Midsommaraftonen var inne. Strålande skön var Maria i sin hvita klädning, med de guldgula lockarne fritt nedhängande och en skär rodnad på de eljest liljehvita kinderna.

Hennes två år yngre syster Isabella var äfven en bedårande skönhet. Hon egde sin moders varma hy, kolsvarta hår och mörka, blixtrande ögon.

"Hon är sin moders af bild", sade fadern ofta med en smärtsam suck.

Från ett af borgens öppna fönster åsågo de unga, huru bygdens ungdom roade sig med dans på en gräsplan nedanför slottet.

"Ludvig", yttrade Isabella sakta, då Maria ett ögonblick aflägsnat sig, "hvarför älskar du icke mig?"

"Du är så skön, Isabella", svarade Ludvig undvikande, "att ingen kan se dig utan att älska dig. Men du var ett barn, då . . ."

"Nu är jag ej längre något barn", avbröt honom Isabella. "O, hvad jag älskar dig,

Ludvig! Min salighet gåfve jag, om din ring i morgon prydde mitt finger!" Ludvig hann ej att svara den lidelsefulla flickan, ty Maria återkom i detsamma, och följande morgon vexlade de trolofvade ringar. Derefter begåfvo sig alla till kyrkan för att nedkalla välsignelse öfver de unga tu — utom Isabella. Hon ville ej besöka det qvafva templet utan hellre taga sig en promenad på bergåsen, sade hon och gick. Der bland klipporna och snåren mötte hon gamla Sara, en krokryggig gumma med fåradt ansigte och små plirande ögon, vidt omkring känd för att vara kunnig i trolldom och signeri.

"Sköna jungfru", helsade Sara, "jag vet dina tankar. Här har jag några gula blommor åt dig. Låt din syster under sömnen inandas deras doft — och i dag ett år härefter pryder en gyllene ring ditt finger. — Jag hade en dotter", fortfor hon efter en kort paus. "Hon var skön och fager som du. Henne förförde din fader. I den blå bergssjön sökte hon sin graf. Nu har hämndens timme slagit."

Vid dessa ord försvann hexan, och Isabella, som ej gifvit akt på den sista meningen i hennes yttrande, stod kvar lik en drömmande, men med fast sluten hand kring de gula blommornas stänglar. Med dessa begaf hon sig på hemvägen. Derunder märkte hon, intagen som hon var af svartsjukans gnagande furier, icke en liten vederstyggligt ful gubbe med horn i pannan, bockfot på ena benet och hästsvans stå vid sidan af den stig, Isabella vandrade framåt.

"God dag, du fagra Evas dotter!" yttrade den underliga skepnaden. "Gör, hvad ditt hjerta bjuder dig i denna stund, och välkommen sedan till min boning!"

Nu först fick Isabella ögonen på den lille fulingen, och hon förnam en beklämmande känsla inom sitt bröst. Det var henne, såsom hennes strupe snörts ihop. Likväl höll hon de gula blommorna fast slutna i handen, och hon hade till och med mod att fråga den lille hornprydda bockfoten:

"Hvem är du, och hvad vill du?"

"Jag är den, som ingifvit dig din själs häftigaste trängtan. Och hvad jag vill, spørjer du? Jo, jag vill se dig der, hvarifrån ett människobarn aldrig mera återvänder."

Vid dessa ord slog han till ett genom merg och ben gående skratt, hvarpå han var spårlöst försvunnen. Isabella, som stannat, då hon fick ögonen på den underliga figuren, fortsatte lik en sömngångerska vägen hemåt, troende att alltsammans varit en synvilla.

Och sent på qvällen, sedan det sista ljuset i borgen släckts, då smög sig Isabella in i sin systers sängkammare med hexans blommor. Följande morgon rådde sorg och bestörtning på slottet: den unga, nyss så sköna Maria låg kall och död i sin bädd. Fränder och tjenare samlade sig med tårfyllda ögon deromkring. Men ingen gaf akt på, att vid sängen låg en bukett söndertrampade gula blommor. Endast Isabella såg den och ryste.

Men följande år, då rosorna blommade, var åter glädjefest på slottet —torp. Den sista borgfröken af ätten —hjelm skulle förlofva sig med Ludvig B. Glädjen tycktes väl vara rådande, men tunga suckar häfde den gamle borgherrns bröst. Och tung var luften, som denna dag hvilade öfver nejden. Mot aftonen öfverdrogs himlen af svarta moln, och åskan mullrade i fjerran. På natten blef det svårt åskväder. En blix, en knall, våldsammare än de föregående, kom den åldriga borgen att darra. Eld och rök syntes. Borgen var antänd.

Förfärade rusade alla upp. Fästmannen saknades. Man skyndade till hans kammare. Träffad af blixten låg han der död i sin säng. Med möda bars hans lik ut ur den brinnande borgen.

Hemskt lyste de flammande lågorna ut öfver nejden. Mycket folk skyndade till, men de tvenne slottsflyglarne kunde icke räddas. De nedbrunno till grunden. —

Sent en afton några dagar derefter såg Erhard —hjelm sin dotter sitta under en af de åldriga lindarne. Hela skötet hade hon

fullt af gröna blad, hvilka hon med ängslig ifver tycktes vilja sammanfoga.

"Isabella, kom in! Hvad gör du der?" sade han, betagen af en mörk aning.

"Jag sömmar på min brudklädning", svarade hon. "Grön skall den vara. Jag hatar den hvita färgen."

Hon såg på sin far med ett leende, som kom blodet att stelna i hans ådror. Isabellas förstånd hade flytt.

Under många år fick den siste borgherrn —hjelm till —torp bevittna sin dotters sorgliga öde. Slottet lät han så småningom förfalla. Det stora godset styckade han och delade ut jemte penningegåfvor till sina många underhafvande och bygdens fattiga.

Den olyckliga Isabella uppnådde en mycket hög ålder. Alltjemt var hon rof för ett stilla vansinne. Med det långa, till sist snöhvita håret, utslaget nedåt ryggen, vandrade hon ständigt utan rast eller ro genom borgens skumma salar och gemak. Städse var hon grönklädd, trodde sig fortfarande vara bruden och väntade hvarje stund på sin så dyrt köpte brudgum. Ej heller efter döden fann hon någon ro. Mången har mött henne under midsommarnatten uppe å åsen mellan dess klippor och snår. Och hemsk skall den mörka skepnaden vara att skåda, då den mödosamt skrider fram i den gamla borgens ruiner.

Kvittot

Grefve X. till —holm i Östergötland lefde i slutet af 1600-talet. Han var en grym och despotisk herre. Hans underhafvande och folket långt utom hans vidsträckta gods darrade vid blotta ljudet af hans namn. Alldeles oförsonlig var han mot verkliga eller förmenta tjufskyttar. Misstänkte han någon i detta hänseende,

måste den olycklige vara med i drefvet, då han anordnade jagtnöjen i sina stora, mörka och dystra, men på villebråd så rika skogar. Derunder föll ofta syndaren för ett välriktadt skott från Hans Nåds eget jagtgevär.

Något åtal mot den mäktige grefven kom ej i fråga. Vågade någon omtala, att personer med genomskjutet bröst påträffats i skogen, log den fruktansvärde endast ett cyniskt leende.

Grefven var ofantligt rik och mycket girig. Sina samlade skatter älskade han högt och gömde stora summor af guld och silfvermynt i knyten och bylten på de mest otänkbara ställen.

Hans gamla fäderneborg, som hvarken hans far eller han sjelf nänts renovera, var i ytterst bristfälligt skick. Fordom hade borgen egt fyra sammanhängande flyglar med fyra torn. Nu återstodo endast tre flyglar och tvenne torn, det södra och det norra. Detta sistnämnda var högt, men smalt samt egde endast en dörr, som ledde in till grefvens rum. Der inne sade sig grefven

mången sen afton iakttaga stjernornas gång. Ingen vågade då nalkas honom. Nyckeln till detta högt öfver borgens tak belägna rum förvarade han sjelf.

Från tornets ramponerade kupol hördes nattetid ugglornas hessa skrik, hvarför folket kallade tornet "ugglenäset".

Bland grefve X.s många arrendatorer var äfven Hans K., en ärlig och rättskaffens man, som alltid på dagen betalt sitt arrende. Under de sista åren hade han emellertid drabbats af olyckan. Flera kreatur hade dött för honom, och hagelskurar förderfvat hans skördar, så att han sedan ett år tillbaka var skyldig grefven 1,000 riksdaler.

Ödmjukt bad han sin stränge herre om ännu ett års anstånd, men grefven svarade:

"Vi ha i dag den 15 september. Betalar du icke de 1,000 riksdalerna innan den 1 oktober, låter jag vräka dig med hustru och barn."

Hans var förtviflad, ty han älskade högt den lilla vid skogsbrynet belägna arrendegården, der han födts och tillbragt hela sitt lif.

Följande söndag gick han med sorgset sinne till bykyrkan. Den åldrige presten, som både döpt och konfirmerat Hans, och stod i sin förstugudörr, ropade in honom och sade:

"Hans K., jag vet ditt bekymmer och känner äfven till, att grefven är obeveklig. Väl är jag ingen förmögen man, men din olycka har smärtat mig, hvarför jag skaffat de 1,000 riksdalerna. Här har du dem. Tacka mig icke! Du är en ärlig man, jag en gammal gubbe. Kan du betala dem till mig eller mina barn är det väl, i annat fall lika bra. När man hjälper sin nästa, lånar man Gud. Han skall nog vedergälla."

Glad i hågen skyndade sig Hans tidigt följande morgon till —holm. Glada valthornslåtar nådde hans öron, och borggården var full med ståtliga hästar och hetsiga hundar. Man skulle begifva sig ut på hjortjagt.

Bevekligt bad Hans få tala vid grefven, och han infördes till och lemnade honom de 1,000 riksdalerna i en penningpung.

"Godt, Hans", sade grefven, och hans stränga drag ljusnade vid åsynen af de blanka mynten, "i morgon får du hos mig hemta

ditt qvitto. Ned på gårdskontoret skall jag säga till, att ditt kontrakt blir förnyadt."

Morgonen derpå, då Hans infann sig på —holm, under rättades han om, att grefven under gårdagens jagt ljutit döden genom en olyckshändelse. Något qvitto och förnyande af arrenda torns kontrakt visste man ingenting om. Den unge grefven trodde fullt och fast, att Hans for med lögn och icke betalt till hans far, hvad han var skyldig.

"Det är den 23 november i dag", slöt han. "Har du icke inom fyra veckor gäldat din skuld till mig, blir du utkastad."

Mera död än lefvande begaf sig Hans mot hemmet. Det var afton och ganska mörkt, då han vandrade genom den dystra skogen. Plötsligt såg han till sin bestörtning en främling gå vid hans sida, och denne yttrade till honom:

"Om du önskar återfå ditt qvitto, så haf mod och följ med mig!"

"Tack, min vän, hvem du är!" svarade Hans och följde främlingen.

Snart stodo de framför —holm. Borggården upp lystes af det ljussken, som flödade ut genom de höga, smala fönstren.

"Gå nu in!" sade främlingen. "Men kom ihåg, att du endast tar emot qvittot!"

Hans steg in, dervid dörrarne öppnades liksom af sig sjelfva. Och derinne vid sitt skrifbord satt gamle grefven, såsom Hans sett honom.

"Ers Nåd lefver!" utropade han. "Allt har då varit en dröm!"

"Se här, Hans K.", ljöd en djup, liksom ur grafven kommande stämma, "tag ditt qvitto och helsa min son med, att det i 'ugglenästatet' finns pengar!"

I detsamma Hans mottog qvittot, hördes ett dån, så för färligt, som hade borgen sammanstörtat, ljusen släcktes, och djupt mörker rådde. Hans svimmade, och när han vaknade på morgonen, fann han sig ligga å kyrkogården framför det grefliga grafkapellet. I handen höll han qvittot, dateradt den 23 november.

»Se här, Hans K.», ljöd en djup, liksom ur grafven kommande stämma.

Den unge grefven bleknade, då han fick se sin fars välkända handstil och underskrift. På Hans' uppmaning undersöktes "ugglenästet", och der funnos verkligen icke blott arrendatorns tvenne dagar förut inbetalta 1,000 riksdaler utan äfven stora skatter af guld och silfver jemte andra dyrbarheter.

Häröfver blef den unge grefven både förvånad och glad samt skänkte Hans den nämnda arrendegården mot det, att han skulle tåga med hvad han hört och sett. Det gjorde äfven såväl han som hans efterkommande, så länge dessa visste, att det fanns någon medlem kvar i lifvet af grefliga ätten X.

Förgätmigejholmen

Nära det gamla stamgodset R—holm ligger vid utkanten af en stor och vacker ekskog ett trefligt jägmästareboställe.

År 1818 mottog den unge jägmästaren G. detsamma. Han var nygift, och de unga makarne lefde mycket lyckligt tillsamman.

Tre år senare kommo på besök fru G—s yngre syster Sofia och dennas fästman löjtnant S—hjelm. De skulle vistas några veckor på R—holm. Denna tid förflöt som en säll dröm. Dagen före afresan företogo de unga förlofvade som vanligt en promenad efter frukosten. Denna gång gällde deras mål prestgården, der de skulle göra en afskedsvisit. Genom den stora skogen, som korsades af en mängd stigar, förde en skogsväg till kyrkan och prestgården. Ej långt från denna väg låg en liten skogssjö, knappast större än en stor damm. Midt i denna sjö, som var ovanligt djup, låg en liten holme. Den hette *Förgätmigejholmen*, så kallad af den mängd sådana blommor, som växte der. Ej ett träd eller en buske fanns der, endast den mest saftiga gräsmatta.

Sagan berättar, att i forntiden skulle ett slott funnits på holmen. Då säges sjön ha varit större.

En hednisk riddare bebodde borgen. Han hädade Gud och förföljde de kristna. Till straff derfor sjönk hans borg i djupet.

De gamla i nejden påstodo, att, om julnatten inföll under fullmåne, sågs vid midnattstid borgen med torn och spiror i sin forna härlighet på holmen. Öfver en höghvälfd bro syntes svarta skepnader till häst tåga ut från borgen. En gäll hornlåt, så det gaf eko i skogen, hördes. Detta varade några sekunder, och synen var försvunnen.

I grannskapet af sjön hade hittats en mängd fornynd så som rester af svärd, betsel, nycklar och gångjern. Allt syntes ha varit klumpigt gjort och varit af ovanlig storlek. Dessa fynd gafvo stöd åt sagan om den forna borgen.

Folket hyste en viss förskräckelse för denna holme, ty vapenslammer och annat oväsen hördes derifrån. En liten eka låg vid stranden, men holmen besöktes aldrig utom vid midsommartid, då det frodiga gräset, som växte der, skördades.

Genom denna skog var det, som det unga, förlofvade paret promenerade för att atlägga en afskedsvisit i prestgården. Der hade de också varit, glada och lyckliga, en liten stund, men tillbaka kommo de aldrig.

I jägmästarebostället rådde nu den djupaste sorg. Alla försök att få reda på, hvart de unga tagit vägen, voro förgäfves.

Löjtnant S—hjelm hade en rik, ogift onkel i Vestindien. Ofta hade de nyförlofvade skämtsamt önskat sig vara der. Då hade deras lycka varit fullkomlig, hade de sagt.

Onkeln hade flera gånger anmodat sin systerson komma till honom och hjälpa honom vid skötslen af de vidsträckta plantagerna. Nu trodde man, att de på något sätt i tysthet begifvit sig bort och i hemlighet rest till Vestindien. Men de afhördes aldrig.

Många år försvunno. Våren 1850 skulle ett större skogsarbete företagas. Jägmästare G., som blifvit sjuklig och svag, tillkallade en ung jägmästare från Stockholm. Efter några dagar gick denne en afton förbi Förgätmigejholmen. Denna var klädd i den härligaste grönska, och deremellan lyste de små fagra blommorna blå och hvita. Jägmästaren lösgjorde ekan, rodde öfver till holmen och plockade en mängd förgät-mig-ej. En del gaf han åt fru G., och återstoden satte han i en vas, som stod på ett bord i hans rum.

På natten vaknade han och såg då till sin förskräckelse två hvita skepnader stå vid bordet och liksom luta sig öfver blommorna. Han gned sig i ögonen för att öfvertyga sig om, att han var vaken. Då hörde han en ljuf, men utesägligt sorgsen stämma hviska:

"Dessa blommor ha spirat upp ur våra hjertan."

Ofrivilligt slog den unge mannen ihop händerna och
hviskade:

"Herre Gud!"

Nu försvann synen.

Vid frukostbordet omtalade han sin nattliga syn, som så
uppskakade honom.

"O, Kristian", utropade fru G. till sin man, "tänk, om Sofia
och S—hjelm skulle ha kommit på den tanken att ro öfver till
holmen, men fallit i det djupa vattnet, innan de fått ekan
klargjord!"

"Inte otroligt", svarade jägmästare G. dystert. "Att vi ej tänkt
derpå! Vi måste dragga."

Draggningen i den lilla djupa sjön var svår och leddes af den
unge jägmästaren, som ej förut hört omtalas det förlofvade parets
försvinnande. Efter nästan otrolig möda hittades rester af ett
manligt och ett kvinnligt skelett. Här hade således helt visst Sofia
och löjtnant S—hjelm funnit en alltför tidig graf.

Skatten på slottet

Robert D. var ende son till en fordom rik, numera fattig adelsfamilj i södra Sverige. Släkten, som hade urgamla anor, hade under flera århundraden egt det stora godset D. med dess stolta slott.

Den nämnde Robert D—s farfars far hade varit en slösare, styckat och sålt godset. Hans maka skulle ha varit omätligt rik. Äfven hennes förmögenhet hade han lättsinnigt förslösat.

Den urgamla borgen föll nu i ruiner. Endast en flygel qvarstod i någorlunda beboeligt skick. Under tvenne mansåldrar hade den stått öde. Blott spöken, sades det, huserade i de skumma gemaken. Herrarne D., som numera voro bosatta i Stockholm, besökte sällan sina förfäders borg. En arrendator, som brukade den lilla jordbit, hvilken ännu tillhörde det fordom så rika slottet, bodde i dess närhet och hade att tillse flygeln, enda resten af den förgångna storheten.

Robert D. var löjtnant vid flottan. En höst föll det honom in att resa till sitt halft förgättna fädernehem.

Borgruinen hade ett ensligt, men vackert läge. Från de höga, smala fönstren hade man en härlig utsigt. De skumma gemaken med dess forntida möbler, de långa gallerierna med förfädernas

porträtt behagade den unge, svärmiske Robert. Något hushåll hade han icke. Sina måltider intog han hos sin arrendator.

Dennes dotter, den bildsköna Maria, vann snart Roberts hjerta. Hvad hindrade ett giftermål mellan den fattige löjtnanten och den enkla Maria, som var van vid det anspråkslösa lefnadssättet här, fjerran från storstadslifvets buller och stora fordringar? Löjtnanten friade, fick ja, och bröllopet firades. De åldriga gemaken blefvo nödortfigt iordningställda, och de unga makarne njöto der en ostörd lycka. Denna blef tyvärr af kort varaktighet. På tredje året efter bröllopet dog den unga fru D., efterlemnande en två-årig dotter Elisabet och sin make i djup sorg.

Det var löjtnantens fasta vilja, att hans lilla dotter skulle vistas här på D., hvarest han njutit en så stor lycka. Så mycket pligten tillät det, besökte han sin lilla dotter, hvars vård och uppfostran han lemnat åt en moster till sig, en lärd dam, som han kallat till D.

Elisabet var ett stilla, tankfullt barn. Redan vid fem års ålder visade hon en märkbar förkärlek för de långa, halfskumma gallerierna.

"Men der är jag icke ensam", sade den lilla. "Mina vänner komma alltid till mig."

Man trodde, att hon menade de många taflorna, som der voro upphängda. Hon kunde sitta långa stunder, uppkrupen på en af de väggfasta stenbänkarne i de djupa fönstersmygarne.

En dag, då hon nyss fyllt tio år, fann hennes grandtant henne der, knäböjande och häftigt gråtande.

"Elisabet, hvad står på?" frågade denna förvånad.

"Ack, tant, pappa håller på att drunkna! Den sköna damen sade mig det."

"Barn, du är sjuk!"

"Nej, tant, jag är icke sjuk. Mina goda vänner äro ej de gamla porträtten, som I alla tron. De äro riktiga människor, som ofta kommit hit. De nicka vänligt åt mig, sätta sig i de stora karmstolarne och aflägsna sig åter efter en kort stund. Damen är så skön, bär en med silfvergarnityr prydd klädning, ett gyllene diadem på hufvudet, som strålar så starkt, att jag knappast kan se derpå. Herrn har en röd kappa, som hänger på ena axeln, en stor, hvit, krusad krage kring halsen och ett svärd vid sidan, alldeles som de,

hvilka sitta på ömse sidor om Maria Stuart. Är det inte farfars föräldrar?"

"Jo, barn. Men kom nu!"

"Ack, tant", afbröt åter Elisabet, "i dag kommo de så häftigt in, och damen sade till mig: 'Min lilla flicka, bed för din far! Han håller på att drunkna.' Jag bad, och jag tror, att äfven de bådo. När tant öppnade dörren, försvunno de."

En månad härefter hemkom Robert D., nu kapten vid flottan. Samma dag och timme, som Elisabet haft den omtalade synen, hade hennes far varit i lifsfara på Nordsjön. Under svår storm hade han af en störtsjö spolats öfver bord. Efter svår kamp med de rasande böljorna blef han i medvetslöst tillstånd räddad af manskapet.

Två år senare satt Elisabet på sin vanliga plats i galleriet. Der såg hon åter de hemlighetsfulla gästerna stiga in. De nickade vänligt åt henne och satte sig. Efter ett par minuter steg damen upp, närmade sig Elisabet och sade till henne :

"Barn, det är sista gången, du ser oss här. Men snart kommer du till oss. Säg åt din far, att han lyfter ned Maria Stuarts porträtt. Bakom detsamma på tredje gyllenlädersrosen, nedifrån räknadt, skall han trycka hårdt. En liten blinddörr öppnar sig då, och innanför den har jag förvarat en stor skatt."

Begge nickade vänligt och försvunno derpå.

Elisabet omtalade för sin far, hvad hon sett och hört, men han log endast deråt.

Kort derefter sjuknade Elisabet. Sent en afton gick kaptenen genom galleriet, kommande från sin dotters sjukrum. Då han var ungefär i midten af galleriet, hörde han tydligt en hviskande röst säga:

"Robert, hvarför lyder du ej barnet?"

Då han kommit till ändan af galleriet, yttrade en befallande mansröst:

"Tag ned porträttet!"

Nu tvekade kaptenen ej längre. Följande dag lät han taga ned Maria Stuarts porträtt. Derefter tryckte han på den af Elisabet beskrifna rosen, hvarvid en liten dörr öppnade sig. I den tjocka muren visade sig nu en öppning, innehållande tvenne fack. Här stodo två silfverbeslagna skrin, hvori funnos juveler och äkta

perlor samt sällsynt sköna smycken, en skatt af mycket stort värde, som troligen tillhört Robert D—s farmors mor, hvilken antagligen här undangömt den för sin slösande make.

Kaptenen visade Elisabet den funna skatten.

"Tack, pappa!" hviskade hon. "Nu blir den sköna damen nog glad."

Kort derefter dog hon.

Robert D. gifte om sig med en rik engelsk dam, som skänkte honom flera söner. Den gamla adelsfamiljen blomstrade åter upp, blef och är ännu en af vårt lands rikaste ätter.

Holger Danske

Ön Samsö i Kattegat har sedan urgammal tid varit berömd i Norden. Den nämnes redan i Sämunds Edda, nemligen då Loke vid ett gästabud hos Ägir förebrår Oden för det, att han for ned till Samsö och der dref trolldom som en Vala. Sitt största rykte har ön af den vidtberömda striden mellan Arngrims söner, anförda af Angantyr, och stallbröderna Hjalmar och Orvar Odd. Qvädet i Hervar-sagan säger, att:

"Mächtig står Angantyr
med mull betäckta
sal på Samsös
sydliga strand."

Ön låg bra till för vender och andra vikingar och var i följd deraf utsatt för deras härjningar. Till sitt försvar uppförde öbefolkningen borgar, bland hvilka sagan omnämner fyra. Dessa äro Brattingsborg, Hjortholmshus och Blafferholmen samt på öns sydvestra del vid hafvet Visborg eller Vestborg.

På denna borg bodde, förtäljer en urgammal krönika, långt tillbaka i tiden en konung, som påstås vara den danske sagohjelten Holger Danske. Denne konung sades härstamma från de gamle gudarne, var stark som Thor och from som Balder samt hade ett manligt och ädelt utseende, påminnande om Oden.

Det stormuppfyllda hafvet var hans ögonfägnad. Innanför Vestborgs höga tornfönster stod han ofta och såg ut öfver Kattegats blåa vidder. Nalkades en ovän Danmarks kust, stötte han ut sitt drakskepp, och fienderna skingrades. Såg han fredliga krämare öfverfallas af roflystna vikingar, skyndade han till de svages hjälp.

Lång var den lefnadsdag, som gudarne beskärde honom.

Omsider i en blodig träffning, då danskarne hemsöktes af de vilde saxarne, stupade Holger Danske, sedan han gifvit sexton fiender banesåret. I sista stunden uppenbarade sig Oden för honom och sade:

"Son, var välkommen till min sall!"

"Din sal är härlig, det vet jag", svarade Holger, "dock högre älskar jag Danmark, det fagra. Och hur skall det kunna bestå utan min arm?"

"Nåväl, frände", svarade Oden, "dig vare det gifvet att tid efter annan, då Danmark behöfver din arm, gjuta en fläkt af din hjelteanda i någon af dess ädlaste söners bröst. Men nu är du väntad till min gästabudssal."

Och tider försvunno med vexlande lycka för Danmark, som blef allt mindre. Dess lyckas sol sjönk allt längre ned. Så en gång — förtäljer sagan — hördes en stormig afton vid Samsö kust en underbart härlig sång. Den berättade, att en prins, en kronprins, skulle födas åt Danmark. Denne skulle såsom konung heta Kristian IV och i hjeltedater komma att likna Holger Danske. Seger och lycka skulle följa honom, så länge han lydde den goda rösten i sitt inre.

Och Kristian IV blef en hjälte, en sjöbjelte i främsta rummet, och tappert värnade han sitt lands frihet och sjelfständighet.

Men omsider fingo mörka tankar insteg i hans själ. Lycka och seger sveko honom, och hans lefnadsafton förmörkades af sorger och bekymmer.

Århundraden försvunno. Roflystna grannar styckade än mera det blödande Danmark.

År 1848 hotades det med krig af sin mäktige tyske granne. Modigt rustade det sig till försvar, och dess söner skyndade att ställa sig under fanorna. —

Sent en afton sutto några ynglingar och äldre krigare i ett gladt samqväm. Talet rörde sig om Danmarks forntida storhet.

"Nu", sade en af de unga krigarne, "kunde vi nog behöfva Holger Danskes starka arm. Det säges ju, att han bott här i det forna Flyderborgs djupaste hvalf, men att han nu bor just här inunder oss i en djupt ned belägen kasematt. Stödjande sig på sitt långa svärd påstås han ofta skrida genom borgens gångar och gemak. Om vi skulle gå ned till den märkvärdige gubbens kasematt och göra honom en visit samt se, om sagan är sann?"

Detta förslag voro alla de andra med om.

Den glada och yra skaran tog facklor i händerna och steg ned trappa efter trappa. Den ena tunga jerndörren efter den andra öppnade de. Slutligen hade de anländt till det längst ned befintliga hvalfvet, hvars dörr de med förenade krafter lyckades få upp.

De blickade in i kasematten, men ryggade förfärade tillbaka för den syn, som visade sig för dem.

I den hvälfda kammaren stod midt på golfvet ett stebord, och bredvid det satt en kämpagestalt i tung jernrustning. Högra armbågen stödde han mot bordet, i högra handen hvilade han tankfullt sitt hufvud, och i den venstra handen höll han sitt slagsvärd. Hans långa, hvita skägg böljade ned på stebordets mörka skifva.

Djup och graflik var den röst, hvarmed den gamle kämpen till de bestörte unge männen uttalade följande strof:

"I, Danmarks yngste Sønner, fly Skiaemt, lyd
Ärens Sag,
och Holger Danske kommer
til Hiselp paa Fårens Dag!"

Fulla af vördnad och intagna af skräck gingo de bleka och tysta uppför de många trapporna och andades först lättare, då de utkommit under den mörkblå natthimlen, hvarifrån otaliga stjernor liksom tankfullt blickade ned på jorden.

Hos bärgakungen

Vid foten af Mösseberg i mellersta Vestergötland låg fordom riddarne Arnesons borg, af hvilken numera ej finnes det minsta spår. Vid tiden för denna berättelse satt borgfrun ensam i den stora borgen. Hon bar på en tung sorgelast. Hennes make hade stupat i fjerran österlandet under korsets heliga fana. Ende sonen hade följt fadern ut i striden. Under fem år hade hon ej hört något från honom. Hon trodde honom därför vara död. Ingen kunde trösta henne utom lilla Zedessa, dotter till en fattig riddare, som stupat i striden mot de otrogna. Hans maka, en skön spaniorska, hade gripits af djup sorg och insjuknat. Då hon kände döden nalkas, lät hon kalla till sig den stolta, men ädla borgfrun Arneson och bad henne blifva en mor för den tvååriga Zedessa. Detta lofvade hon den döende, tog till sig barnet, som växte upp och blef borgfruns glädje. Nu var Zedessa en 17-årig tärna, så skön, att ingen skådat hennes like.

En afton, då borgens svenner och tärnor förlustade sig med lekar och spelte guldtärning, satt liten Zedessa som vanligt inne hos den dystra borgfrun och sjöng för henne sina ljufva sånger.

Derunder hördes hästtramp ute på borggården, och strax derefter inträdde en ståtlig krigare. Det var den som död ansedde sonen Rolf Arneson.

Zedessa smög sig blygsamt ut, men riddaren hade sett henne och sade:

"Min mor, hvem var den undersköna tärnan?"

"Din leksyster Zedessa, min son. Hon har varit mig en huld tröstarinna. I silke och guld sömmar hon flitigt."

Några veckor härefter kallade borgfrun en afton Zedessa till sig och sade:

"Zedessa, du måste lemna min borg redan i morgon vid solens uppgång. Min son ser på dig med kärliga blickar. Hans maka kan du ej blifva. Till borgfru åt honom har jag utsett en vidt frejdad riddares dotter af min slägt. Arm och fattig skall du likväl icke lemna mig. Se här en skatt af rödaste guld! Den öppnar hjertan och hem för dig. Drag till din moders land! Tvenne borgsvenner skola ledsaga dig."

Väl kände borgfrun ett stygn i sitt hjerta, då hon afskedade sin lilla tröstarinna. Men denna måste ju aflägsnas.

Zedessa kysste gråtande borgfruns hand och skyndnde ut och upp på sin lilla kammare. Till hvila gick hon inte. Strida tårar fällde hon. Den stolta borgfrun hade hon älskat, och han, den ståtliga riddaren, hade ju för några timmar sedan begärt henne till sin brud . . .

När det blifvit tyst i borgen, smög sig Zedessa nedför trappan och ut genom den lilla tornporten, som förde till lustgården. Hon ville säga farväl till sin barndoms lekplatser. Sommaraftonen var ljus. Allt längre och längre gick hon. Snart nådde hon fram ända inpå Mösseberg. Der satte hon sig på en sten. öfver trädens toppar kunde hon se borgen. Månens strålar föllo lekande på dess tinnar och torn. Då greps den unga jungfrun af smärtsam gråt. Snart skulle hon ju föralltid lemna detta sitt barndomshem. Under det hon satt der, hördes ett doft mullrande från berget. En dold port öppnade sig i detsamma, och framför den häpna flickan stod bergakungen i sin svarta mantel och med en strålände guldkrona på hufvudet.

"Barn", sade han, "menniskorna äro sig alltid lika, nu som för tusentals år sedan. De hafva förskjutit dig. Stig in i min sall!"

"Jag, bergakungen, bjuder dig att följa mig till mitt bergs salar!"

Hon gjorde så, och bergets portar slöto sig bakom dem med ett väldigt dån, som hördes vida omkring i nejden. På morgonen rådde stor bestörtning på borgen. Skön Zedessa var försvunnen. Riddar Rolfs sorg och vrede kunna lättare tänkas än beskrivas, när han hörde, att hans tillämnade brud var borta.

I borgens gyllne salar helt sorgsen nu han gick
och ropade Zedessa, men intet svar han fick.

Han tillkallade sina svenner och allt sitt folk och uppmanade dem att gå ut på vägar och stigar och kunska, om någon sett den sköna Zedessa. Sjelf gick han, medförande rika skänker, till det närbelägna klostret och bad de gudfruktiga nunnorna uppsända brinnande böner till Guds Moder för hans försvunna brud.

Solen hade för länge sedan sjunkit ned i vester, då han ensam genomvandrade den dystra skogen för att komma till sin borg. Derunder kunde han ej kufva sin smärta. Gång på gång ropade han:

"Zedessa, Zedessa, kom åter!"

"Åter. . ." svarade ekot gäckande från det höj berget.

Plötsligt stod framför honom en hög gestalt i svart kappa och guldkrona på det snöhvita håret. Med dof stämma sade han:

"Jag, bergakungen, bjuder dig att följa mig till mitt bergs salar!"

"Hvar bor du?" frågade den häpne riddaren.

"Barn från i går, i berget här har jag bott under två tusen år. I hundra år ha dina förfäder bott i närheten. God grannsämja har rådt emellan dem och mig. Min ro hade ej stört, icke forskat efter mitt bergs rikedomar. Derfor har jag stärkt deras svärd. Följ mig, och du får skåda mina skatter. Intet ondt skall vederfaras dig. Jag svär dig vid Thors hammare, att, när morgonen rodnar öfver berget, skall du åter vara i din borg."

"Tack, ädle bergakung! Men jag har ej tid. Jag måste hem för att se, om min brud återvändt."

"Fåfängt hopp! Jorden öppnar sin famn för dem, som människorna förskjutit."

Riddaren var modig och vetgirig. Från barndomen hade han hört berättas många underbara ting om bergakungen i Mösseberg.

"Välan då, jag följer dig, o drott", sade han efter någon tvekan.

När de nalkades berget, öppnade sig dess portar, som derpå föllo igen bakom dem med ett doft ljud.

En dverg skyndade fram med en guldlykta, som vägledde dem genom mörkret. Snart kommo de in i en stor sal med stålskimrande pelare och väggar. Den upplystes af bloss, som sutto i underbara kristallkronor. Klirrande ljud hördes. Vid ena väggen såg riddaren små varelser, som ifrigt arbetade.

"Hvad göra de?" frågade han.

"De hvässa spjut och svärd, hvarmed de dåraktiga människorna döda hvarandra", svarade bergakungen med ett kallt leende.

Häriifrån anlände de till en annan sal med golf af silfver och tak och väggar af guld. Den genomskars af en med kristallklart vatten sorlande bäck. På botten i den fanns perlor och diamanter, så talrika och sköna, att riddaren stod liksom bländad.

"Barn från i går, hvad säger du om mina skatter?" frågade bergadrotten stolt.

"Lycklig månde den för visso vara, som eger dem", svarade Rudolf Arneson.

Vid dessa ord nådde en vemodig, men ljuf sång hans öron. Den hade följande lydelse:

"Mig fröjdar ej perlor, ej rödaste guld,
Ej skådar jag riddarn, som var mig så huld.
Ej sol får jag skåda, ej höra en messa,
O, helga Guds Moder, hjälp liten Zedessa."

"Zedessa!" ropade riddaren och blef liljehvit på kind. "O, säg mig, du bergakung, är min brud i dina salar?"

"Jag sade dig det. Din moder försköt henne. Jag öppnade för henne min sal. Din sorg väckte mitt medlidande."

"O, bergadrott, säg mig en lösen! Vore den än så stor, vill jag gifva dig den."

"Hvad kunde du gifva mig, som jag ej eger förut?" sade bergakungen kallt. "På jorden finns intet, jag skulle värdigas mottaga. Mitt slägte herrskade på jorden, innan ditt kom. Högmot intog våra själar. Kärleken till den store anden hade slocknat. Då blefvo vi förkastade. Med våra skatter drogo vi då in i bergets salar. Men friden följde oss icke. Vårt väsen stelnade. All kärlek slocknade. En sådan perla, som jag ser i ditt öga, skulle jag vilja hafva i mitt sedan två tusen år tårlösa öga."

Riddaren berättade nu om sin faders död, sin moders förtviflan och mången dyster lefnadshistoria från jordelivvet. Men bergakungen satt med kalla ögon. Då tog Rolf ett heligt kors från sitt bröst, höll upp det framför sig och sade:

"Arme bergakung, har du aldrig hört något om Kristus, den kärleksfulle Gudasonen?"

"Nej, men hans klockor ha stört min morgonslummer."

"Hör då på! Guds, den *store andens*, ende son, hela verdens konung, kom i en ringa tjenares skepnad ned till jorden för frälsa det syndfulla människoslägtet. Han gick omkring, visande människorna den bortglömda vägen till deras sjäalars hem i himmelen, samt återgifvande dem den förlorade friden. Vid en graf fällde han tårar och uppväckte den döde.

Han uppväckte den på bår lagde ynglingen och gaf den sörjande modern hennes ende son åter. Sjuklingen skänkte Han

Svarta frun på Birtingsholm

I Kärrtorps socken i sydvestra delen af Färs härad ligger en liten sjö, som för omkring 500 år sedan var ganska ansenlig. En väl befästad borg reste sig då vid dess strand. Tvenne höga kullar ligga ännu utmed hvarandra vid stranden. På den större reste sig fordom en aflång slottsbyggnad och på den mindre ett rundt torn. En djup och bred vattengraf åtskilde och omgaf dessa kullar samt mynnade ut i sjön. Åt landsidan skyddades borgen af väldiga vallar, som öppnade sig åt sydost, der en vindbrygga förde öfver en yttre vatten graf. En ravelin ligger der i närheten, och på denna höjde sig ett porttorn. Utanför ravelinen fanns åter en vattengraf, och utanför alla dessa verk synas ännu spår af fältvallar.

Öfver de djupa och vidsträckta moras, som åt landsidan omgäfvade borgen, förde en medels stenfyllnad bildad körväg upp till slottet, som hette Birtingsholm. Å denna väg, anlagd med oerhörda kostnader, hade sköna adelsdamer och plymascherade riddersmän på eldiga springare färdats till och från borgen. Och der uppe i det högsta tornet hade vakten vid dessa förnäma besök låtit hornlåten muntert ljuda såsom tecken till, att vindbryggan skulle dragas upp.

Obetydliga äro numera spåren af all denna fordna härlighet. Sjön har sänkts genom en kanal, och de gamla vattengrafvarna betäckas af en frodig gräsmatta. Vældiga ekar ha slagit ned sina

rötter mellan slottsruinerna, af hvilka här och der fragment ännu synas ofvan jord.

Detta slott skall på 1200-talet ha blifvit uppbyggdt af en mäktig jarl, som hette Birting. Om hans sonson berättas följande sägen:

Birting Skjalmson bodde i ro på sin borg. Han var gift med en skön qvinna som hette Helvig. Men när den väna frun födde sin förstfödda dotter, blekte döden hennes kinder, och hon lades på bår. Stor vardt riddarens sorg, ty allt se dan barndomen hade han älskat Helvig.

I grannskapet bodde en adlig fru, Kristina Moll. Hon hade nyligen blifvit enka. Med afundsamma blickar hade hon alltid sett på den stolta borgen. Nu brann hon af begär att blifva borgfru der. Hennes båda halfvuxna söner kunde ju då en gång i framtiden komma att ega detta präktiga arfvegods.

Hon skaffade sig en trolldomsdryck och inbjöd jarlen till sin julfest...

Höfviskt tömde Birting Skjalmson hornet, och strax derpå omtöcknades hans hjerna. Lidelsen började brinna i hans ådror, och han friade till fru Kristina och fick ja. Men sorg och ofrid drogo med henne in i Birtingsholms slott.

Tapper var jarl Birting, lånade konungen sitt svärd och värnade Danaväldet manligen.

En vår kom budskap från Danakungen, att jarlen med sitt folk skulle ställa sig under konungens fana och tåga ut att bekämpa de otrogna. Men jarlen svarade:

"Ditt land, o konung, skall jag värna mot svenskar och vender, men deltaga i dina korståg, bekämpa den tro, våra förfäder hyllat, vill jag icke."

Väl var jarl Birting en god kristen och förde ett gudeligt lefverne, men i hans hjerta bodde högmod. Fri och mäktig var han, och i den stolta borg, hans farfar grundat, hans far fulländat, kunde han vara trygg. Ingen fiende, ej ens konungens här behöfde han frukta. Stolt och frimodig var jarlen.

Men inom fru Kristinas bröst rörde sig andra uppsåt. Jarlens dotter hade nu fyllt fyra år. Till hennes amma, nu vårdarinna, sade hon:

"Gundborg är ett fagert barn, men hennes tal röjer vanvett. Måtte helgonen taga hennes själ! Förkunnar du mig hennes död, gifver jag dig Skärstorps hemman i Kärrtorps by."

Frustugan, hvarest de hemska orden uttalades, var mörk, ty höstskymning rådde. Den höga frun såg ej, att ammans kinder blefvo hvita som snö.

Några dagar derefter kom amman in och ropade:

"Höga fru, måtte helgonen vara mig nådig! Gundborg lekte hos mig i rosenlunden. Då kom en varg och ref ihjäl barnet samt ilade åt skogen med sitt byte. Se här dess blodiga kläder!"

Derpå rusade amman ut, och ingen kunde i aftonskymningen se, hvart hon tog vägen.

Med illa dold glädje gick fru Kristina in till sin gemål och sade:

"En varg har rifvit sönder ditt barn. Se här dess blodiga klädnad!"

Jarlen sade inte ett ord, men blodet vek från hans kinder, och hans händer darrade, när han fattade den lilla klädningen.

Folk uppbådades, och skallgång gick, och mycket pengar lofvade jarlen den, som bringade honom odjurets hud. Hela trakten genomströfvades, men ingen varg stod att finna.

Samma höst kom till ett litet ensligt torp i Söderåsens skog en fattig vandrerska. Hon såg ut att vara zigenerska, ty hennes ansigte var brunsvart. Hon tycktes med möda kunna tala danska och sade sig vara född långt i södern. Vidare sade hon sig ha varit gift med en dansk sjöman, att deras skuta strandat vid Kullaberg, dervid hennes man, sjöfolket och allt ombord skunkit i djupet. Men, slöt hon sin berättelse, liksom genom ett underverk hade hon och hennes lilla flicka blifvit uppkastade på stranden.

Härpå tog hon fram ur sin gördel en pung med guldmynt, lade den på bordet och bad under strida tårar:

"Låt mig och mitt barn få stanna här!"

Det fattiga folket rördes af qvinnans sorg, och hon och flickan fingo stanna i torpet.

Men på Birtingsholms slott gick fru Kristina med onda tankar, och en dag sade hon till sin gemål:

Der inne i det qvava fängelserummet återsåg trotjänaren med förfäran sin herre.

"Mig tyckes, det höfves dig bättre att se till de skatter, dina fäder lemnat dig, än att gå och vara intagen af onyttig sorg. Följ mig! Jag vill visa dig skatter, som du ännu icke skådat."

Jarlen följde sin maka, och de stego många trappor ned under runda tornet. Så öppnade borgfrun en dörr, genom hvilken de gingo och stego derefter ned för ännu en trappa, om hvilken tillvaro jarlen icke haft vetskap. Der denna tog slut, fanns en jernbeslagen ekdörr, som frun öppnade och sade:

"Stig in, ädle jarl, och beskåda skatten!"

Hon höjde lyktan, och jarlen trädde förbi henne in. Men knappt hade han stigit öfver tröskeln, då den falska fru Kristina slog dörren i lås.

"Sök nu efter din skatt bland ödlor och ormar! Ej mera skall du skåda dagens ljus."

Så yttrade den elaka qvinnan, och med ett hånskratt besvarade hon den bestörte jarlens bön om att bli utsläppt.

Den förut frie och tappre jarl Birting hade blifvit en arm fånge i sin egen borg. Han upphäufde höga nödrop, men de dogo bort i de djupa hvalfven. Ingen hörde dem. Ej heller fick jarlen se någon utom den grymma frun och en köpt träl, som genom en glugg i dörren räckte honom den mest nödtorftiga födan. Under förskräckliga qual tillbragte han här ändlösa dagar och marterande nätter.

Han låg på hårda hällen,
han låg der dagen lång.
En gång i sena qvällen
han hörde dä en sång.

Den Ijed så ljuf, så stilla
och hviskade: "Haf tröst!"
O, var det väl en villa?
Det var ju Helvigs röst!

Hon sjöng om sköna nejder
i Fadershemmets ro,
der glömmas alla fejder,
och frid och oskuld bo.

Bär ödmjukt, Skjalm, din smärta
och vänd dig till din Gud,
då lindras all din smärta —
så lyder fridens bud."

"En gång den timmen stundar,
din boja faller af...
Vi möts i himlens lundar
hinsidan död och graf."

Denna vackra sång hörde jarlen under mörka, kvalfulla timmar. Hans sinne blef ödmjukt, och friden fyllde hans själ.

— — — Tio år förflöto på detta sätt. Då angreps fru Kristina af svår feber. Fasansfulla ord gingo i hennes yrsel öfver hennes läppar. Hon talade om blodiga kläder, djupa fängelsehvalf och om en nyckel, som likt en eldkula brände på hennes bröst.

En af jarlens gamla trotjenare, som var i gemaket, lyssnade till talet och bad att få vaka en natt hos den sjuka. Det fick han, och under natten såg han en liten nyckel hänga i en guldkedja om hennes hals.

"Tag bort den, tag bort den!" stönade den sjuka och slet i kedjan.

Med varsam hand lösgjorde tjenaren kedjan. Nyckeln vid denna kände han igen. Den hörde till borgfruns guldskrin. Detta gick han åstad och öppnade, och deri låg en stor, rostig nyckel. Hvart hörde väl denna, och hvad betydde väl hans matmoders själsångest?

Under flera dagar genomgick han slottet för att se, om nyckeln passade till något lås, men förgäfves. Han hörde likväl icke upp med att söka, och så kom han att tänka på det afsides belägna runda tornet. Dit begaf han sig, och på ekgolfvet i dess nedersta hvalf fick han ögonen på en lucka. Den öppnade han, och en smal stentrappa blef synlig. Utan tvekan steg han ned för den till en dörr, och till låset i den passade nyckeln förträftligt. Han öppnade dörren, som gnisslade på sina gångjern, och der inne i det qvafva fängelserum met återsåg trotjenaren med förfäran sin herre, bärande snö hvitt hår och skägg. Skälvande och med stapplande steg gick den förr så stolte jarlen vid sin tjenares arm åter in i sin borg och in i sofgemaket till den sjuka borgfrun.

När fru Kristina såg sin så djupt förorättade make träda fram till sängen, upphäufde hon ett förfärens skrik och sjönk död ned.

Ädel hade jarl Birting alltid varit, och ödmjuk hade han blifvit. Han beredde därför sin husfru en hedersam begrafning, sägande, att hans maka under långa år vårdat honom ömt, då han i sorgen över sin försvunna dotter undandrogit sig verdens umgänge och i ensamheten sysselsatte sig med att utgrunda fördolda ting.

Mot sina styfsöner visade han sig vänlig, men de, som redan trodde sig vara herrar till Birtingsholm, drogo sig skamflata undan och gingo i tysk krigstjenst samt återvände aldrig mera till fäderneslandet.

Så var jarlen ensam på sin stolta borg, ej anande, att lyckan der skulle inträda. Hur detta tillgick, derom berättar sagan följande.

En dag ljödo starka och glada hornlåtar, och en skara riddare i glänsande rustningar kom intågande på Birtingholms borggård. En fögyllt karm, dragen af frustande, mjölkhvita hästar, rullade efter öfver vindbryggan, och i vagnen sutto den som död ansedda Gundborg och hennes forna amma.

Jarlen bjöd de anländande vara välkomna, och en reslig yngling, den skönaste i hela skaran, svenske riddaren Nils X., bugade sig djupt för honom och sade:

"Ädle jarl Birting, af Eder begär jag Eder sköna dotter Gundborg' till maka."

Blyg och rodnande trädde nu Gundborg fram, och med få ord redogjorde den trogna amman för, huru hon den skräckfulla höstqvällen flydde med sitt älskade dibarn långt borta till Söderåsen. Der hos ett torparfolk hade Gundborg växt upp, i fattigdom visserligen, men äfven i gudsfruktan. Der hade också riddar Nils under en jagt sett den undersköna mön och fattat kärlek till henne, då amman för honom omtalat hennes höga börd.

Med skälfvande händer blottade jarlen Gundborgs ena arm. Jo, födelsemärket, likt ett smultron, fanns derpå, och rörd slöt fadern sin dotter till sitt bröst samt lade derefter hennes hand i riddar Nils'.

Det fattiga torparfolket från Söderåsen lät jarlen kalla till sig och belönade dem med en större gård på fri grund.

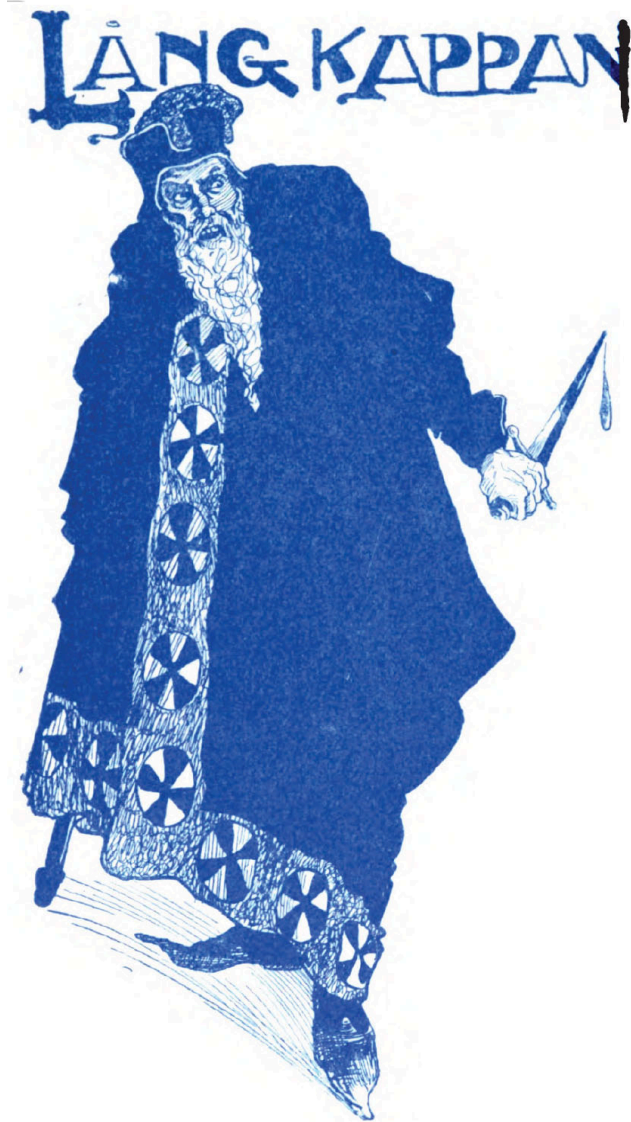
I många fridfulla år fick han lefva och se sin dotters och mågs lycka samt en skara af glada barnbarn växa upp.

Fru Gundborg blef stammoder för en ädel ätt.

Men, säger folksagan, ännu efter århundraden, sedan Birtingsholm sjunkit i ruiner, sågs i månljusa nätter en svart qvinnoskepnad vandra öfver dessa. Ett rasslande ljud, likt skramlet af nycklar, hördes. Så ett hväsande skrik, och den "svarta frun" var försvunnen. Jagad af samvetsqual, måste dock hennes fridlösa ande åter och åter skrida ötver den grusade borgen.

Långkappan

Vid en liten insjö i ett af mellersta Sveriges landskap låg under medeltiden en starkt befäst borg, — hus, tillhörig den tappra riddaren Sven Algotsson. Uti en af den gamla märkvärdiga borgens salar gaf konung Magnus Eriksson i början af 1340-talet audiens åt traktens ädlingar och store män.

Nära denna borg bodde en riddare, som hette Magnus Ulfsson. Han hade länge med afundsamma blickar betraktat sin rikare granne på —hus. När nu den nåden vederfors riddar Algotsson, att konungen värdigades gästa hos honom, kände riddar

Ulfsson på sin harm ingen gräns.

Under festligheterna, till hvilka den falske Magnus Ulfsson varit in bjuden och äfven, utstyrd i prålände dräkt, deltagit, beslöt han mörda sin afundade granne. Detta grymma beslut mognade allt mera hos honom, i synnerhet som han, genom att röja riddar Algotsson ur vägen, trodde sig lättare kunna bli egare till en skogsmark, hvilken han länge, ehuru förgäfves, sökt få köpa från —hus.

En mörk afton smög sig Ulfsson, inhöljd i en vid, svart kapp till —hus. Genom en bakväg kom han obemärkt in i slottet. Den stora borgen var honom väl bekant.

Han visste äfven, att borgherrn hvarje afton, innan han gick till hvila, brukade tillbringa ett par timmar i sin lönkammare.

Döljande sig bakom en pelare i den öfra förstugan, inväntade mördaren med en dolk i handen sitt offer. Han hade knappt hunnit ställa sig tillrätta, förr än han hörde snabba steg närma sig åt det håll, der han stod. En högre gestalt kom sorglöst gående, och snabbt som tanken rusade riddar Ulfsson fram mot honom och stötte dolken i hans bröst.

Med en dof suck sjönk den mördade ned, och de hvita marmorstenarne färgades röda af hans blod.

Ulfsson svepte sin svarta kappa omkring sig och sin blodiga dolk och smög sig bort, lika obemärkt som han kommit.

Sitt nidingsdåd hade riddaren förgäfves utfört. Det var nemligen ej borgherrn, han mördat, utan dennes yngre broder, som vistades på borgen, och som denna olyckliga afton fått det infallet att vilja besöka sin broder i lönkammaren.

Stor var sorgen på borgen öfver den unge riddarens död. Ingen kunde emellertid misstänka Ulfsson därför. Först på dödsbädden bekände han sitt hemska dåd.

Efter döden hade Magnus Ulfsson ingen ro. Han "gick igen" och visade sig i en lång, svart kappa, som var öppen framtill. I handen höll han ett blankt föremål. Kring halsen hade han ett rikt veckadt krås, och på hufvudet bar han en spetsig hatt, som satt på sned. Det vaxgula ansigtet böjde han djupt ned.

Folket på borgen hyste stor förskräckelse för "Långkappan", såsom vålnaden kallades. Vid pelaren, der han utgjutit det oskyldiga blodet, sågs spöket stanna. Då hördes derifrån ett raspande ljud och qvidande suckar.

"Långkappan" skrapar bort blodfläckarne", sade folket. Men de sutto alltjemt kvar.

Borgen — hus förblef länge i ätten Algotssons ego, och under all denna tid syntes "Långkappan" der sammastädes. Men sedan denna öfvergått till annan egare, den nämnda öfra förstugan blifvit ombyggd och de omtalta blodfläckade marmorstenarne borttagits, visade sig "Långkappan" icke mer.

Giftblandarens straff

Professor O. i Stockholm var bekant för att vara mycket lärd, men mycket lättsinnig. Han var ogift. Hushållet förestods en tid af en ung, men fattig prestdotter.

Hr O. fattade tycke för den unga flickan, och snart lefde de som gift folk. Detta var numera ingen hemlighet, och prestdottern, som hette Anna, och som alla trodde snart skulle blifva professorska, skötte med stort behag värdinnans sysslor.

Men den ostadige O. fattade slutligen tycke för en rik köpmansdotter. Derfor sökte han, fastän förgäfves, medels penningetillbud göra sig fri från den så djupt kränkta och fattiga Anna.

En morgon fanns hon emellertid död af förgift i sin säng.

På bordet i hennes rum låg en papperslapp, hvarpå stod skrifvet:

"Jag uthärdar ej längre att lefva utan föredrager döden."

Alla trodde naturligtvis, att den arma flickan sjelf förkortat sitt lif. Men snart blef professor O. misstänkt för att ha varit orsaken till Annas död. Han ställdes inför rätta, men gick snart fri från anklagelsen. Stilen, ehuru darrande, å det på bordet i Annas rum funna papperet igenkändes ju af alla som hennes. Att den, som sagdt, var något darrande, ansågs helt naturligt. — — —

Professor O. förlofvade sig med den rika köpmansdottern.

En afton, några veckor innan bröllopet skulle stå, satt den unga fästmän och skref ett kärleksfullt bref till sin fästman.

Derunder såg hon plötsligt en hvit skepnad stå nära sig, och följande sorgsna, knappt hörbara hviskning förnam hon:

Sedan han Llifvit gift hade hennes vålnad jemt förföljt honom

"Blif ej rädd! Jag är den olyckliga Anna, som din grymme fästman mördade, sedan han tvingat mig att nedskrifva de ord, som måste tydas så, att jag sjelf gifvit mig döden. Man frikände honom. Må mitt olycksöde varna dig!"

Med dessa ord försvann synen, men den unga fästmön var uppskakad och tveksam, huruvida hon skulle avsluta brefvet eller ej, hvilket senare hon icke heller gjorde.

Under ett allvarligt samtal med sin blifvande make bad hon honom på det enträgnaste tillstå sanningen och ej öka sin samvetsskuld, om han hade begått brottet, genom att belasta sig med en ny lögn.

Professorn blef häftigt ond och svor en dyr ed på, att Anna sjelf nedskrifvit orden å det funna papperet samt naturligtvis äfven sjelf tagit in giftet.

Hans fästmö trodde honom. De blefvo gifta. Äktenskapet blef olyckligt.

Herr O. angreps snart af en egendomlig nervsjukdom. Ingenstädes hade han ro. Sönnen tycktes alltjemt vilja fly hans läger. Endast en kort stund på qvällen fick han ligga lugn i sin bädd. Derefter steg han upp och gick fram och åter under nattens timmar i angränsande rum. Dervid talade han högt med sig sjelf. Och det mest egendomliga var, att såväl frun som tjenarne tyckte sig höra en qvinnoröst derinne.

Slutligen föll herr O. i en svår sjukdom, och då döden närmade sig, bekände han, att han tvingat Anna nedskrifva de ofvan nämnda orden och sedan med all magt hållt det starka giftet i sitt olyckliga offers mun. Sedan han blifvit gift hade hennes vålnad jemt förföljt honom och tvingat honom att lemna sin säng samt deltaga i afskräckande samtal med henne.

Den gamla borgruinen

På en kulle i X. socken, — land, ligga ruinerna af ett forntida slott. Detta brann ned, men ännu hundra år derefter stod slottskyrkan qvar. Slutligen föll äfven den i ruiner.

Sagan förtäljer, att på den nämnda kullen ses ofta en underbart skön och hvit qvinnoskepnad. En gång afslogo en bonde och hans son gräs der i grannskapet. Bondens halfvuxna dotter kom till dem med middagsmat. Medan de åto, sprang flickan upp på kullen och plockade björnbär, som växte mellan stenarne, samt kröp in bland ruinerna af den förfallna kyrkan. Der inne såg hon en högväxt, skön fru med en bukett snöhvita rosor i handen. Hon vinkade vänligt åt flickan att följa sig, men flickan blef rädd och sprang ut för att hemta fadern. Då han icke såg gestalten, blef flickan otålig och ropade, pekande inåt ruinen:

"Der står hon!"

I detsamma vände sig den hvita frun om och gick långsamt till det förfallna koret. På hennes händer blixtrade guldringar, och långt, guldgult hår föll nedåt ryggen.

"Ser Ni då henne ännu icke?" frågade flickan misslynt, men nu var gestalten redan försvunnen.

Den, som vågar följa henne och verkställa hennes förlossning, finner, enligt sägnen, rika skatter i borgruinen.

En gång redo två unga män förbi kullen. Det var vid middagstiden, och solen brände hett. De stego ur sadeln och

bundo sina hästar i skuggan af ett träd, hvarpå de gingo uppför kullen. De trängde in mellan de förfallna murarna och klättrade öfver stenar och grushögar fram till koret. Oförmodadt stod framför dem en sällsamt skön fru, hållande hvita rosor i handen. Mildt och vänligt log hon emot dem. För virrade aftogo de sina hattar.

"Sköna furstinna", sade den yngste, "skänk oss en blomma!"

En skön ros föll för hvarderas fötter, och följande ljufva hviskning hördes: "Lycka bringar rosen", och den hvita skepnaden var försvunnen.

"Det var en fördömd hexa", sade den ene. "Jag vill ej hafva något af henne!"

"Furstinnan såg för god ut att vara ett elakt spöke", svarade den andre ynglingen. "Henne till heder vill jag bära rosen, tills bladen falla af."

Han satte rosen i sin hatt, som han svängde till helsning bortåt koret, och följde sin kamrat nedåt dalen.

När de åter sutto i sadeln, tog ynglingen ännu en gång af sin blomsterprydda hatt för att vifta åt ruinen. Men då fick han till sin stora bestörtning se, att rosen var strålande guld; bladen voro mångfärgade af de ädlaste stenar.

Den andre unge mannen sprang nu uppåt kullen att söka sin försmädda ros, men förgäfves: han fann den inte.

Dessa och många dylika sägner omtalas i nejden om borgruinen.

Ett stycke väg derifrån på andra sidan om en stor skog låg grefve E—s gods. Gamle grefven hade nyss dött, och äldste sonen Fredrik, en lefnadsglad officer, hade hemkallats att öfvertaga förvaltningen af godset. Ofta, allt sedan sin barndom, hade äfven han hört talet om "hvita frun" uppe i borgruinen. Der hade han lekt med ystra kamrater och plockat björnbär. Men den hvita frun med sin blomsterbukett hade han aldrig lyckats få se, ehuru han och de andra upp slupna pojkarne i tanklös yra ropat:

"Sköna furstinna, visa dig! Kom, kom!"

»Lycka bringar rosen» . . .

Litet rädda hade de dock i bland blifvit, ty ekot svarade så underbart sorgset: "Kom, kom!"

Dessa barndomsminnen erinrade sig unge grefve E., då han en vacker, månljus augustiafton återvände hem från ett besök hos en närboende vän.

"I afton", fortsatte han sin tankegång, "i detta härliga månsken, måtte den gamla borgruinen vara imponerande. Jag har lust att besöka densamma."

Han valde en af skogsvägarne, som förde dit, och snart hade han passerat genom skogen. Framför honom låg en äng, som skilde skogen från borgruinen. Men hur förvånades han icke öfver, att ängen i ett nu förvandlades till en blå, spegelblank flod, öfver hvilken en hög, lång vindbro ledde upp till kullen. Der reste sig ett slott af mörkrödt tegel samt en mängd med torn och spiror försedda byggnader. Han trodde sig ha ridit vilse, höll in sin häst och ämnade, intagen af en obeskriflig rädsla, vända om.

Då framträdde plötsligt en grönlädd jägare och sade:

"Stig ur sadeln, bind Er häst och följ mig! Ni är väntad."

En oemotståndlig makt tvingade honom att efterkomma uppmaningen. Den dystre jägaren gick framför honom öfver vindbron, genom porthvalfvet och in på den storartade, kringbyggda borggården. Derefter gingo de uppför breda, grå marmortrappor och genom en mängd rikt smyckade rum, i hvilka herrar och damer, klädda i forntida dräkter, suto på sidenklädda, väggfasta bänkar. Så kommo de in i riddarsalen, i hvars främre ända en herre satt i en förgylld länstol. Denne herre igenkände grefven efter ett gammalt porträtt som sin ätts stamfader, en af hjeltarne under korstågen mot de otrogne. Både varnande och bedjande tycktes den gamle krigaren se på sin ättling. Grefven ryste. Nu gjorde vålnaden ett tecken med handen åt den grönlädde jägaren. Denne hviskade då i grefvens öra: "Kom!"

Tysta gingo de ned för trapporna, öfver borggården och vindbryggan. Då de passerat denna, sade jägaren:

"Se tillbaka!"

Grefven vände sig om och såg då slottet sjunka djupt ned i jorden, som öppnades, och lät grefven se sin stamfader med en del af dennes hofstat, lidande grymma marter, i det stora svalget.

Hotande pekade jägaren på de båda plågade andarne och sade:

"Se på dessa skepnader! Under lögnaktiga förevändningar att ridderligt kämpa mot den kristna lärans fiender utsögo de i lifstiden landets merg. De plundrade och mördade som vilda röfvere. I sitt hemland huserade de likt vargar mot sina värnlösa underhafvande. Derför lida de nu eviga qval, och jag i egenskap af Eder stamfaders ringe tjenare måste vandra i skog och mark, tills min förlossnings timme slår."

Med dessa ord försvann jägaren, och med darrande händer löste grefven sin häst.

Vid hemkomsten igenkändes han knappast af sina vänner och tjenare. Fasan hade böjt hans rygg och strött silfver i hans hår.

Men på slutningen af borgkullen lät han uppföra en kyrka, som ännu finns kvar, gaf stora allmosor åt de fattiga och lefde ända till sin död i botgörande enslighet.

Galgbacken

Nära grefliga slottet —borg i mellersta Sverige ligger en hög kulle, som ännu kallas Galgbacken eller endast Galgen. I forna dagar fick mången syndare utan lång betänketid här lemna det jordiska. Om den siste delinquenten berättas följande sägen:

Det var en mörk och stormig natt år 1677. Slottspresten, en from man, hade som vanligt tidigt på aftonen gått till hvila. Knappt insomnad, hörde han tydligt en röst säga:

"Anton, stå upp och gå ned i slottskapellet! Någon behöver dig der."

"Det var Herrens röst", yttrade presten halfhögt för sig sjelf och steg upp. Han klädde sig skyndsamt, tände en blindlykta och steg ned för den lilla trappan, som ledde från hans rum till sakristian. Han uppsökte nu sitt bönställe, släckte lyktan och var snart försänkt i en brinnande bön för alla i nöd stadda människor. Derunder öppnades en af kyrkans dörrar och en mörk skepnad inträdde. Under sin kappa höll denna en blindlykta, hvilken han

framtog. Presten såg han icka, hvarför han med raska steg gick fram till altaret. Der framtog han en massa dyrkar och öppnade det ena altarskåpet, hvarur han tillegnade sig kalk och fat. Dessa voro af renaste guld. Dessutom tillgrep han ljusstakar m. fl. dyrbarheter. Härpå närmade han sig det andra altarskåpet och höll upp blindlyktan för att dyrka upp dörren till detsamma. Dervid föll det svaga ljusskenet på hans ansigte. Presten kände nu igen nattvandrararen. Det var en bergsman, en fasa för hela trakten och kallad vilde Hans. Flera gånger hade han varit i rättvisans händer. Den åldrige presten, som både döpt och konfirmerat den förhärdade rånaren, kände medlidande med honom och steg upp samt gick utan fruktan emot honom.

Vilde Hans vände sig blixtnabbt om och höjde en pistol. Men presten sade lugnt:

"Låt mordvapnet hvila, Hans! Jag är här för att hjälpa dig."

"Hjelpa mig!" utropade tjuften. "Ni här, pastor Anton?"

"Ja, det är din själasörjare, som du ser. Och säg mig nu, hvad som drifvit dig till detta nya brott"

"Gammal vana eller behof — hvilket Ni vill!"

"Du är mycket korttänkt af dig, Hans. I hela Sverige och alla dess besittningar finnas ej så konstrikt arbetade och dyrbara altarprydnader som dem, du tillgripit. Du skulle genast blifva gripnen. Säg mig, huru mycket du värderar dem till."

"Tusen riksdaler", svarade sällen.

"Ställ då in sakerna och följ mig! Denna summa har jag uppe på min kammare."

"För att Ni der skall låta gripa mig?" sade Hans spefullt.

"Jag är den Herrens tjenare, som med kärlek följer sina vilseförda barn äfven på brottets bana och hjälper dem att undfly synden. Sätt in sakerna och följ mig!"

Nu lydte Hans, ställde altarprydnaderna på deras plats och åtföljde presten till dennes kammare. Der sade den fromme mannen, i det han räckte Hans en läderpung:

"Här äro tusen riksdaler. Tag dem! Gud vare med dig! Gå i frid och synda icke härefter!"

Med djup rörelse fattade Hans pengarne och störtade ut genom dörren. Men några minuter derefter återkom han och yttrade med darrande stämma:

"Pastor, återtag Edra pengar! Jag vill inte ha dem. Men säg mig: har Ni intet, som skyddar mot synden?"

"Jo, mina böner skola bevara dig."

"Böner hjälpa inte. Min mor har bedt för mig, allt sedan jag låg i lindan och ..."

"Och", afbröt honom presten, "slutligen måste dock hennes böner blifva hörda. Se här, tag denna!"

Han löste från sin hals en tjock silfverkedja, vid hvilken ett kors med Kristusbilden på var fästad.

"Herren, som led äfven för dina synder", fortsatte han derpå, "visst skall Han gifva dig kraft att motstå synden."

Den gamle Gudsmannen lindade vid dessa ord med darrande händer kedjan kring brottslingens hals.

"Nu", återtog han, "måste du lyda mig och taga emot hälften af pengarne att dermed börja ett ärligt arbete. Du är ju snickare; köp dig nödiga verktyg, och Gud vare med dig!"

Hans mottog den halftömnda pungen och sade:

"Tack, pastor! Jag skall försöka lyda Eder." — — — —

Tvenne år hade förflutit. Under det första året hade Hans till allas förundran blifvit en flitig och dugtig snickare.

Så kom till orten en illa beryktad hästtjuf, allmänt kallad Mickel. På det mest oförsynta sätt stal han hästar, försvann med dem och återvände för att taga andra. Denne Mickel gästade ofta Hans, och man observerade nu, att snickarens arbetslust slappades. Tre af de bästa hästarne i det grefliga stallet hade tjufven stulit, och han var på väg att stjäla ännu en. När han höll på att dyrka upp stalldörren, smällde ett skott, och tjufven, sårad i foten, föll till marken. Skottet hade grefvens jägare aflossat.

Oförmögen att resa sig, blef Mickel lätt gripen.

Grefven, förbittrad öfver förlusten af sina vackra hästar, gjorde processen kort. Mickel blef dömd att hängas, och andra till varnagel skulle kroppen tvenne dagar dingla i galgen, vid hvars fot den sedan skulle nedgräfvast. Denna händelse inträffade, såsom vi i början af den här sagan omnämmt, under en tid, då grefvarne till —borg ege hand- och halsrätt, d. v. s. voro herrar öfver sina underlydandes lif och död, hvarför det här omtalta dömandet af livvets förlust icke må förundra någon eller komma någon att tro,

det författarinnan härutinnan gått utom sanningens gränser. Här är emellertid tillfälle inskjuta den anmärkningen, att denna nedärfda rätt för en viss gynnad medborgarklass ofta, för att icke säga för det mesta, missbrukades af dess innehafvare. Härom har krönikan härresande historier att berätta, der omenskelig grymhet i förening med samvetslöshet uppfann marter, inför hvilka hjertat krymper samman. I det här relaterade fallet var detta likväl, såsom vi kunna förstå, icke händelsen.

Natten efter domens verkställande hördes gälla ångestskrik från Galgbacken. Nattvakten kom inrusande i borgstugan. Der voro några tjenare ännu uppe, och de följde med ut. Ångestropen fortforo, och snart blef man öfvertygad om, att de kommo från en i nöd stadd människa och icke från någon gast.

"Pastor Anton, pastor Anton!" ljöd det.

Den fromme mannen väcktes, och åtföljd af några karlar gick han upp på Galgbacken. Här mötte honom en hemsk syn. Hästtjufven hängde deruppe med upprifna kläder, och nedanför galgen låg en mörk kropp. Det var vilde Hans.

"Ack, pastor!" stönade han. "Hvilka fasanfulla timmar! Aj! rör mig inte! Jag tror, att jag brutit ena höftbenet."

I detsamma svimmade han, och varsamt bars han till slottet.

Då pastorn något senare besökte honom, sade han:

"Tack, pastor, för Eder godhet mot mig! Jag hade den redligaste vilja att blifva en bättre människa. Så kom Mickel tyvärr till orten. Han kom ofta till mig, och under hans inflytande vaknade hos mig lusten till det onda. Samma dag, han blef gripen, visade han mig en plånbok och sade: 'Se här, Hans! Så lönar sig mitt arbete! Här har jag 5,000 riksdaler!' Derpå sydde han in plånboken i vesten mellan yttertyget och fodret. Denna stora summa frestade mig. Jag visste, att hans lik med de insydda pengarne skulle nedgräfvast, och jag beslöt att bemäktiga mig plånboken. Ack, pastor Anton, hvilka förskräckliga stunder har jag icke upplefvat! Stegen, som ännu låg qvar vid galgens fot, reste jag upp, steg upp derpå och ref sönder vesten. Men just som jag fått plånboken i mina händer — ja, pastorn, det är lefvande sanning! — böjde sig det fasansfulla ansigtet ned öfver mig och sade med hes stämma! "Till goda gerningar!" Betagen af namnlös fasa, ville jag skynda ned, men kedjan, som jag fått af Eder, fastnade på

stegen. Några minuter uppbjöd jag all min förmåga att få den loss, alltjemt med det hemska ansigtet tätt intill mitt. Så slant stegen, och jag föll handlöst ned. Ack, pastorn, haf förbarmande med mig än en gång! Tag mot syndarens pengar och använd dem till goda gerningar!"

"Det vill jag göra", svarade presten allvarligt. "I denna händelse ser jag Guds finger. Han, hvars bild du bär vid kedjan, höll så att säga denna skräcksyn framför dig, på det att du för alltid måtte få afsky för synden och dess följder."

Pastor Anton lät sedan i samråd med grefven bygga en kyrka vid foten af Galgbacken, och derifrån har utgått stor välsignelse under de gångna århundradena.

Vilde Hans blef lika mild och from, som han förut varit hård och ogudaktig, och uppnådde hög ålder. Han kallades nu milde Hans. Moderns bön hade slutligen blifvit hörd.

Wilhelmina Schröder

Borg- och folksägner är en samling spökhistorier med ofta sedelärande och moraliserande karaktär, insamlade av Wilhelmina Schröder och utgivna 1902. Historierna kommer både från skriftlig och muntlig tradition, och är vackert illustrerade av Hjalmar Eneroth.

Berättelserna innehåller många inslag som är typiska för spökhistorier från tiden kring sekelskiftet. Det handlar om vita och svarta fruar, lidelsefulla munkar, vålnader av riddare, inmurade skelett och vackra ungmör som råkat ut för förfärliga öden. Det finns historier om religiös frälsning och gudsfruktan men även nattsvarta brutala berättelser om ruskiga barnmord. I inledningen till boken Herrgårdsspöken skriver Peter Ullgren att Wilhelmina Schröders bok, även om det finns flera liknande böcker från samma tid, är den i genren som kanske fått störst genomslag i folkmedvetandet i Sverige. Dess historier har blivit stilbildande för hur berättelser om herrgårdsspöken ser ut än idag.

Fredrika Wilhelmina Augusta Schröder föddes 29:e september 1839 i Högholm i Danmark. Hon var dotter till en ruinerad godsägare som blivit utsatt för ett mordförsök. Hon ska ha sökt audiens till kung Karl XV för att få hjälp med detta, och enligt vissa blev Karl XV då förälskad och började uppvakta henne. Deras relation sträckte sig från 1869 till 1872, och under denna period flyttade hon till Stockholm där hon arbetade som telegrafist. Karl XV köpte sedan en våning åt henne på Drottninggatan 72.

Schröder har beskrivits som en allvarligt lagd, självständig, ovärldslig och intellektuell person. Hon var intresserad av spiritism och existentiella frågor och skrev artiklar i tidningen Tidskrift för hemmet.

Kung Karl XV dog 1872, och Schröder flyttade 1873 till Solna församling i närheten av Ulriksdals slott. I Solna bodde hon först på Lugnet men flyttar sedan till Confidensen nära Ulriksdals slott där hon även spenderade sina sista år. Förutom Borg- och folksägner ska hon även ha skrivit ett manuskript om sitt liv och förhållande till kungen med namnet "Den trogna". Schröder dog den 13 Maj 1923 på Confidensen och begravdes troligen på Solna kyrkogård.